libris

Doctoris Nicolai Ru

Neapoli, apud Iacobum Raillard, 1692 H V

Biblioteca Nazionale
NAPOLI
V. E. III

Illustrifs. Dom. Patrono Colendifs.

D. ALPHONSO DE CARDENAS.

Typographus Perp: Felicit:

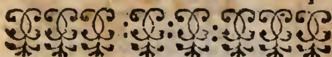
CUm Parthenii Nautica è meis prælis tertiùm in lucem darem: idque ut ſtudioſæ juventuti facerem ſatis (audiebam enim elegantiorem in formam, eamque conciſiorem libellum exoptare: ut & faciliùs ad manus eſſet, & ſecum nullo negotio, quòquò vellet, transferre poſſet) tibi illa, Illuſtriſſime Domine, offerre, ac nuncupare conſtitui: cùm quod ſub Patris tui nomine primùm prodierint; adeoque tui juris erant: tùm quod tibi humanioribus literis operam danti futura

erant gratissima. Cum enim egregia indoles tua ad maxima quæque feratur: neque in uno tantum auctore, angusto velut in limite, immorari, patiatur; habebis his, quò Latius pervageris. quin & non ad unam poesim, sed ad Philosophiam, & ad Mathematicam tibi aditum aperies: immo totum orbem terrarum non pœnitenda navigatione circumlustrabis. Poteris etiam Majorum tuorum laudes ex his etiam addiscere, ut imiteris. Accipe igitur æquo animo munusculum ætate tua, tua indole non indignum. Vale. Neap. Prid. Kal. Dec. 1692.

Ex Libris D.ni Nicolai Russo

Iterum Imprimatur

Sebastianus Perissius Vic. Gen.

LEOPOLDO I. CÆSARI, AVGVSTO, PIO, FELICI, VICTORI,

ECLOGA I.

TITYRVS I.

ARGVMENTVM.

Tityrus piscator, Lycida hortante, CÆSARI epinicium ob Viennam liberatam canit, per Tityrum Poetam, per Lycidam verò Iosephum Medicæum Octaviani Principem, qui primus Victoriæ nuncium Vati attulit, intellige.

LYCIDAS, TITYRVS PISCATORES.

LYC. Tityre quid vitreas recubans Crateris ad undas
Otia lentus agis? tenui cur lætus avena
Non dulcem viridi Musam meditaris in acta?
TIT. Non equidem, Lycida, nō hoc fert carmina tēpus.
Improba Sors quādo, & Scytha barbarus omnia versat.
LYC. An quæ Parthenopes audivi nuper in urbe,
Cùm domino ferrem Synodontas, Tityre, nescis?
TIT. Dic, age, quid, Lycida, Sirenis ab urbe reportas?
LIC. Tityre, læta tibi Sirenis ab urbe reporto.
Vrbs secura metu: perrupit barbara castra
Augustus CÆSAR, LEOPOLDVS, & agmina mille

Threïcium fudit, gelidoque immerſit in Iſtro:
TIT. Verane ſũt, Lycida, hæc an dulcia ſomnia amãtũ?
LYC. Vera quidem; nam fama volans pernicibus alis
Danubio ex alto Romam pervenit, & omnes
Italiæ implevit lætis rumoribus urbes:
Et modò Parthenopen replevit, Tityre, noſtram.
Nonne vides, ut crebra ſonum tormenta canorum
Dent paſſim, & tutis plaudant terroribus arces:
Noſtraque feſtivis ardeſcat Olympia flammis?
TIT. O quantùm exilio, Lycida, dum talia narras:
Exiliunt mihi læti oculi, lætum exilit & cor.
Munere pro tali pulchra te murice concha
Donabo, Lycida, dono mihi quam dedit olim,
Cùm canerem, Meliſæus, aquis non venit ab altis
Pulchrior. Eſt circum vario depicta colore:
Et mare depictum, & ſcopuli ſpectantur, & udum
Litus, & in tremulo fugientes gurgite cymbæ:
Naturæ ludentis opus, quam murice concham
Credo equidem pinxiſſe manu, ingenioque magiſtro.
Nanque opus hoc caſu minimè eveniſſe putandũ eſt.
LYC. Accipio pulchram, quam das mihi, Tityre, conchã.
Tu verò Auguſto dignam, tantoque triumpho
Litoream tenui calamo meditare Camœnam.
Nanque acta in noſtra jam te dixere Poëtam,
Et ubi jam noſtræ gratantur Olympides; & te
Velarunt muſco Nymphæ, tumuloque propinquo
Synceri applaudunt Manes, Maneſque Maronis.
TIT. Litoream Muſam dicamus, & æquora cantu,
Litoraque, ſcopulique, omniſque reſultet Olympus.
Incipiam, tu docte modos percurre loquaces.
Currite, Tritones, per cærula, currite conchæ,
Vicit, io! CÆSAR. Vos, ò maris aurea proles,
Nereides, formoſa Theti, formoſaque Dori,
Huc celeres imis à ſedibus uſque venite;
Et viridi ſertum Victori texite myrto.
CÆSARIS & viridi conſueſcant tempora myrto:
Nam vetus eſt laurus: nova ſint inſignia Regum.
Currite, Tritones, per cærula, currite concha.

Vicit,

Vicit, io! CÆSAR: calcata superbia regis
Eoi, fractæque acies, fusique manipli,
Threiciique, Arabesque, sagittiferique Geloni,
Victi omnes; versęque retrò fugere tyranno
Mille acies, & mille virùm data millia letho.
Centum pro tali nunc dicite digna triumpho
Carmina, Pausilypique Deæ, pelagique puellæ.
Currite, Tritones, per cærula, currite concha,
Vicit, io! CAESAR: Neptunia Numina, Glauci,
Voce ciete sonum; & conchas inflate marinas.
Ite sub Antipodas; celeri vos ite natatu,
Ac geminos facti famam proferte sub axes:
Audiat Hesperius, simul audiat Orbis Eous
Augusti palmam, & Romæ gratetur ovanti.
Currite, Tritones, per cærula, currite concha,
Vicit, io! CAESAR: per litora spargite muscum
Najades, & circùm vitreos considite fontes:
Pollice virgineo teneros hìc carpite flores:
Floribus & pictum, divæ, replete canistrum.
At vos, ô Nymphæ Craterides, ite sub undas:
Ite, recurvato variata corallia trunco
Vellite muscosis è rupibus, & mihi conchas
Ferte Deæ pelagi, & pingui conchylia succo.
Hæc ego victori LEOPOLDO munera mittam:
Atque hæc cæruleis apponam carmina donis:
Hæc piscatoris ne temnas munera, CAESAR;
Nanque his Neptunum donamus, & his quoq; Dorim;
Est & Neptunus Deus æquoris, & Dea Doris.
Currite, Tritones, per cærula, currite concha,
Vicit, io! CAESAR: per marmora ludite cymbis,
O juvenes, puppesque novis ornate corollis:
Et niveos inter delphines ludite cursu.
Tritonum intereà vocali scrupea concha
Antra sonent, scopulique, omnisque à vertice pontus;
Et circùm socio respondent litora cantu.
Omnia lætitiæ concedant: omnia festis
Vocibus applaudant Victori, & murmure læto
Augusti nomen LEOPOLDI ad sidera tollant.

Currite, Tritones, per cærula, currite conchâ,
O mihi si cœlo exoptatus fulserit unquam
Ille dies (illum Superi concedite Divi)
Quo te regali in puppi super æquora vectum
Antiquam imperii sedem lustrare sub Ortum,
Atque per Eoi populos dare jura volentes
Aspicerem: tunc ipse tuas jam dicere laudes
Aggrederer, nomenque tuum, tua facta per Orbem
Mæonio ferrem cantu, calamoque Sicano.
Me super assurgens humiles procul ire jubebo
Pausilypi Musas, & litora: me sacra Pindi
Accipient nemora, & Parnassi dulcia Tempe.
Litoream intereà, CAESAR, ne despice Musam,
Quam ubi cærulei cecinit Crateris ad oram
Tityrus, è patrio qui primus litore Musas
Per vitreas vexit velis majoribus undas,
Primus & audaces duxit per cærula nautas.
Tu verò pulsare, puer, freta desine concha;
En cava soliciti veniunt ad litora nautæ;
Et Megaræ turres jam longior occulit umbra.

ECLOGA II.

PARTHENIS,

ARGUMENTUM.

Iolas piscator Virginem, *humani generis delicias, unicè adamabat: quacum dulcè queritur, quod se ex oculis subtraxerit. Per* Parthenidem, Virginem, *per Iolam, religiosum virum intellige.*

PARTHENIDEM puer ardebat piscator Iolas,
Delicias divûm, atq; hominum, quam sæpè solebat
Ad Mergillinæ vitreos invisere fontes,
Sacrũ ubi PARTHENIDIS stat curvo in litore templũ.
Hic cùm jam Zephyri ponebant murmura, & altum

Purpureus

Purpureus rediens pulsabat Vesper Olympum,
Hæc dulces inter lacrymas incondita solus
Fluctibus, & duris jactabat carmina saxis.
IOL. Quid tantũ refugis, bona Virgo? quid & mihi tãtũ
Divinum avertis vultum, renuisque videri?
Ah miser! ah nostros contemnit PARTHENIS ignes?
Prætulerimne aliquam tibi forsan, Dia, vereris?
At mihi vos, Superi, testes, si corde caducum,
Aut unquam mortale aliquid meditatus: & ipsi
Sint mihi vel scopuli testes, sint litora, & undæ.
Dicite vos, scopuli, vos litora dicite, & undæ,
(Si sensus scopuli, si litora habetis, & undæ)
PARTHENIDEM si semper ego piscator amavi:
Nam voces vos sæpè meas audire soletis;
Atque repercussas mea reddere verba per auras.
Ah nostro quoties offensæ murmure cautes
PARTHENIDEM sonuere! meos jam carmine amores
Edoctæ rupes resonare, & concava saxa.
Et vos, quæ nostro frondetis litore, quercus,
Dicite (nam sensus, & habetis Numina quercus)
Hæc vestro quoties incidi carmina trunco:
Te, Virgo, piscator amat, & amabit Iolas;
Et veluti hæ quercus, crescent sic semper amores.
An me tu forsan, Virgo, aspernaris amantem,
Quòd pauper piscator? erat piscator & ipse
Nonne puer, formosa, tuus, quem sæpè beato
Amplexum gremio tenuisti, & dulcia sæpè,
Atque optata sacris libasti basia labris?
Ille nec erubuit calamos, non retia, & hamos,
Nec parvam sociis agitare per æquora cymbam,
Cùm Deus ipse, maris regnator, & ætheris alti,
Qui nutu terras, nutu qui sydera torquet.
Fortis amor: nostrum quis vincere possit amorem?
Ille Deum in terras vel ab æthere traxit amantem;
Atque malis hominum pariter consuescere jussit.
Et tu, Diva, meos nunc aspernaberis ignes?
An mihi dura, quia agresti munuscula cultu
Nulla tibi misi? misi tamen ipse rubentes

Bissenas de more rosas tibi, Dia, quotannis:
Et meminisse potes; nanque hoc cum carmine misi:
Virgo, noster amor, tuus hæc tibi mittit Iolas.
Quin etiam variis memini misisse corollam
Floribus intextam, & calathis quoque lilia plenis;
Candida (novi equidem) quia sunt tibi lilia cordi.
Sunt & plura mihi in testis: cras illa videbis
Ante aras, Regina, tuas emittere odorem.
Præterca, dura quæ vix de caute revelli
Nuper oliuiferæ piscosa ad saxa Minervæ,
Bina mihi curvos variata corallia ramos:
Bis petiit Nisæa soror, bis & mihi furtim
Sublegere aggressa est: arca sed condita servo.
Illa tibi multo cum carmine mittet Iolas,
Natalem cùm, Virgo, tuum lux annua reddet;
Sed piscatoris parva hæc an munera spernis
O Divum Regina? tibi sed munera digna
Quis ferat? ipse suis vix dignum texit amictum
Sol radiis: vix Luna pedes tibi lambere digna est.
At, quia dulce sibi cor amantes mittier optant;
Cor tibi, quod tantùm restabat, misimus ultrò.
Quicquid id est. Certè Deus ipse hoc munere majus
Nec sperare potest, nec reddere possumus ipsi.
At tibi quòd totum, Virgo, jam misimus illud,
Scis equidem, certisque potes cognoscere signis,
Mane ego te primo, te Vespere, Diva, saluto:
Sæpiùs atque die in medio tibi carmina dico;
Atque tuum quoties audire, & reddere nomen
Contingit, tunc ore fero prona oscula terræ
Cernuus, & cœli venerabile pignus adoro.
Nil tamen hæc prosunt, dulcem si cernere vultum
Dura negas, tantùmque meos contemnis amores.
At mihi te propria vetitum si cernere forma,
Appicta in tabulis saltem simulacra videbo.
Sic aliqua & nostro dabitur medicina dolori;
Est sua conspectu vel inani blanda voluptas.
Ah timeo (de te quoniam mihi credere tantùm
Non equidem, bona Virgo, licet) ne pectore nostro
Quid

Quid lateat, quod, Diva, tuos offendat ocellos.
Dic mihi quis lateat malus anguis: ut & citus illum
Conteram, & optato dignus jam reddar amore.
Sed tempus rutilis percurrere litora flammis;
Nostra sed occultæ depascent pectora flammæ,

ECLOGA III.

ANTIGENES.

ARGUMENTUM.

Milcon, & Dorylas piscatores mutuis inter se primum conviciis, mox, advocato Antigene, carmine certant: sed neuter vincit Antigenis sententia. Per Antigenem intelligit poëta familiarissimum suum Iosephum Valettam *iurisconsultum eximium, & Latinis, Græcisque literis florentissimum, Qui regio animo, ac sumptu celeberrimam Neapoli Domi suæ bibliothecam ex probatissimis Authoribus omnium admiratione, ac plausu comparavit. Per Argilocham innuit* Franciscum Solimenem *Pictorem sui temporis egregium, antiquis ipsis vel invidendum, Musisque Etruscis perpolitum.*

MILCON, DORYLAS, ANTIGENES.

MIL. Dic mihi cui nassas servas puer? an Polybotæ?
DOR. Nô illi, at Lycabæ, Bajas qui nuper abivit.
MIL. Infelix piscator, ovem qui nescius isti
Commisit servare lupo; nam sæpè revisit
Hic nassam, & partem prędæ sibi subripit udæ.
DOR. Tu fur, tu nassis solitus subducere pisces.
Te modò cum prgda fugientem ab litore vidi,
Cùm fumosa citus Phrasidami tecta petebas,
Plurima sæpè soles ubi, pessime, condere furta.

MIL. Vidisti, Doryla, sed cùm te Liber habebat
Numine repletum multo, & dulcedine lætum.
Quippe tibi trullas mos est siccare rubentes,
Atque omnes vili vappa purgare tabernas.
DOR. Ista viris, perverse? mihi non murice pictam
Clam nuper concham medio furatus ab antro es?
MIL. Nunc etiam insflaris temulento, ut semper, Iaccho.
Non reddenda mihi pro pignore? protinus hinc te
Ni citò proripias, saxo caput, improbe, frangam.
DOR. Tu Dorylæ? nostris ni te, scelerate, Comatas
E manibus toties rapuisset, mortuus esses.
MIL. Novit & ille tibi quoties cava tempora fregi.
DOR. Te, te ego: vicinus prohibet sed plura satelles.
Dic, age, danda tibi quonam pro pignore concha?
Post mihi (nec fugies) pœnas tu, perfide, solves.
MIL. Te quia tunc mecum certantem carmine vici.
DOR. Tu me cantando? non tùm mea carmina fluctus
Mutati, & rigidæ movere cacumina rupes?
At te, cùm fracta streperes, indocte, cicuta,
Nereides, pelagique omnes sprevere puellæ.
Visne iterum certare? novo certamine victus
Tùm me cantando vicisse fateberis ipse.
In medio statuam duo pocula, quæ mihi Gallus,
Cùm procul Armoricis venisset portitor oris,
Vendidit Eurialus Cumarum in litore quondam.
Divini est opus Argilochi, qui pocula fecit.
(Argilochum memini Eurialum dixisse magistrum)
Depicta in medio spectantur cerula, & udis
Stat senior, Batto similis, piscator arenis,
Cui nudo nimium nitenti educere ponto
Retia, purpureo turgescunt sanguine venæ,
Et duri multo tenduntur robore nervi;
Omnibus ut credas piscari viribus illum,
Non longè sedet in scopulo formosa puella,
Seu vitrei sit Nympha maris, seu litoris una,
Quæ viridem vario distinguit flore corollam
Myrto intertextam, nitidisque aspectat arenis
Piscantem, & risu ludit dea pulchra soluto.

Parte alia surgens aprico vinea colle
Uvis luxuriat maturis, parvulus illam
Custodit puer, & rosco pulcherrimus ore est,
Qui sepes propè vimineas consedit, & illum
Stant geminæ circùm vulpes, quarum altera vites
Per medias cursat, quà dulcior uva racemo
E læto pendet, folioque intecta virenti
Clam latet, & dulces morsu depascitur uvas.
In peram versata dolos struit altera furtim,
Atque pyra, atque nuces, atque aurea mala rapaci
Subripit ore. Puer capiendis manè cicadis
Intexit junco casses, nec mitia poma,
Nec vites quicquam curat: sed totus in uno
Est opere: & puero sua sunt puerilia curæ.
Nec labra admovi, quamvis me sępè rogaret
Nisa: sed intacta ex illo servantur in arca.
MIL. At mihi nodoso sunt bina coralliа trunco,
Nuper Teleboum dura de rupe revelli:
Hæc sint victori sua munera: plura neque ausim
Ponere; nanque domi, ò Doryla, mihi dura noverca,
Et durus pater est, arca qui condita servant
Cuncta: nec est quicquã, quod clam subducere possim.
DOR. Iam certare placet: veniam quòcunque vocaris,
Non me iterum effugies: faciam, certamine victus
Ne Dorylam, aut alium posthac tu voce lacessas.
Audiat hæc tantùm, vicino in margine ripæ
Qui sedet, & Zephyros, & dulcia frigora captat,
Antigenes: nunquam sic me vicisse negabis.
MIL. Nec te, nec quenquã fugio. Bonus hùc age nostras
Antigenes, audire veni, & laudare Camœnas.
ANT. Dicite jam, pueri, molli consedimus alga,
Frigus ubi lato præbet curvamine rupes.
Lumine nunc cœlum puro nitet; æquora rident,
Et placidi rident Zephyri, luduntque per undas
Nereides, vitreosque revisunt Najades amnes.
Dic prior, ò Doryla; referet mox carmina Milcon.
Ludite & alternis; nam alternis ludit Apollo.
DOR. Cærulei fluctus, & marmoris ima canori,

Dicite, si Dorylas cantavit amabile carmen?
Dicite, festivas & gurgite tollite voces:
Si secus, immoto torpescat in æquore pontus.
MIL. Muscosæ cautes, & aquis lita saxa marinis,
Aurea si calamo deduxit carmina Milcon,
Ostreaque, & læto conchylia gignite succo;
Si contra, vacuas sine succo effundite conchas.
DOR. Cùm lentus canerem sub tegmine rupis opaco,
Quà super incumbit placidissima Mergilline,
Nereides vitreis se tollere protinus undis,
Et placidos miscere choros ad carmina vidi.
MIL. Quà se Pausilypus deducit in æquora clivo,
Dum sedeo, & gracili deductum carmen avena
Sæpè itero, dulci Sirenes murmure captas
Aspexi ad litus celeri properare natatu.
DOR. Me scopuli, Misene, tui, collesque Dicarchi
Viderunt suavi mulcentem carmine Phocas.
MIL. Me Prochyte aspexit muscoso in vertice saxi
Cantantem rigidas mollire in fluctibus Orcas.
DOR. Retia si jacio, veniunt ad retia pisces:
Si nassas, pingui gravitant sub pondere nassæ.
MIL. Nunquam cæruleis immergitur hamus in undis,
Qui mihi non molles ferat alto à gurgite prædas.
DOR. Dū viridi è scopulo nudus sub marmore mergor,
Ostrea dura lego, & pingui conchylia succo.
MIL. Cùm noctu nitidis perlustro litora flammis,
Octipedes rigida divello è rupe paguros.
DOR. Blanda mihi semper Fortuna, & cærula rident:
Et formosa suo ridet mea Nisa marito.
MIL. Aurea decurrunt mihi secula; marmora nunquā
Dura mihi, & nunquam tristes Amarillidis iræ.
DOR. Dic quibus in terris (& eris mihi Proteus alter)
Subter aquas jacto nascantur semine conchæ?
MIL. Dic quibus in scopulis felicibus Iride picti
Versentur pisces, & piguora victor habeto?
DOR. Dic ubi squamigeræ veniant ad litora prędæ
Sponte sua, manibusque udis captentur arenis?
MIL. Dic ubi lacteolos progignant cærula pisces,

Os

Os quibus est nullum, dorso nec spina rigescit?
ANT. Haud equidem vestras ausim componere lites;
Tu pateras: hic nigra corallia: dignus uterque:
Ducite jam nassas, pueri, nox humida venit.

LEOPOLDO I.

CÆSARI, AUGUSTO,

PIO, FELICI, VICTORI,

ECLOGA IV.

CÆSAR

ARGUMENTUM.

Vienna obsidione liberata, fuso, fugatoque Barbarorum exercitu, Strigonioque recepto, promissa Superum oraculo aurea mundo secula jam incipere, CÆSARI gratatur Poëta, cui, pulsis Europa Scythis, Orbis universi Imperium auguratur.

Actiades Musæ, paulò majora canamus:
Non humiles cunctis myrtos sectantur, & algas.
Litora si canimus, sint litora CÆSARE digna.
Tristia nunc tandem cessere oracula Divum,
Nec duros ultrà portendet 1 pagina casus.
Spes redit, Austriacisque iterum victoria castris,
Ac læti redeunt post tristia bella triumphi,
Incipiunt jam fausta: vetus jam vertitur ordo,
Mutatæque vices rerum; nova nascitur ætas:
Et promissa Diis felicia secula Mundo,
Ac magni fluere incipiunt ex ordine menses.

1 *Martini Stredonii* 5. 1. A 5 Casta

Casta fave nunc Virgo; tuo si Numine CÆSAR
Vicit, & ingenti terras formidine solvit.
Hoc duce, si qua manent priscæ vestigia culpæ,
Tollentur, totoque Fides regnabit in Orbe.
Gens sancta ex alto mittetur, & impia passim
Desinet: æque polo veniens Astræa redibit
In terras iterum; & Saturnia secla reducet;
Pacatumque reget totum sub CÆSARE Mundum.
Non miseros post hac nautas urgebit egestas:
Non labor uda mari committere retia, & imas
Non opus est refluì perquirere gurgitis undas.
Ipsa sinu prædas mittent læta æquora, & udi
Sponte sua venient captivi ad litora pisces.
Ipsi & odorati musco scopuli, & lita saxa
Fluctibus, & duræ fundent conchylia rupes.
Ridebunt lenes auræ, Zephyrique salubres,
Et tranquilla levi crispabunt cærula flabro.
Nam procul horrisoni pacato ex æthere nimbi
Semper erunt; rigidæque silebunt rupe procellæ,
Nec nautis Hyades metuendæ, aut ense minaci
Qui mare, qui terras, quique aëra quassat Orion,
Ulla nec assurgent posthac mala sydera Mundo.
Non vacuæ metuent Lunæ dispendia conchæ,
Nec foliis illas unquam lentiscus amaris
Inficiet: pleno turgebunt ubere conchæ,
Ac dulci semper pinguescent ubera succo.
Nullæ prædonum vexabunt cærula puppes:
Nostra nec infames cursabunt litora lembi.
Non fraudes aderunt, sævæ non amplius iræ:
Non mala furta, dolique, execrandæque rapinæ,
Et nullæ scelerum facies. Post terga revinctæ
Æternùm stabunt Furiæ, Diræque sorores:
Semper & horrendi claudentur limina Iani;
Sordebitque sua exesum rubigine ferrum.
Non sylvas pastor, non deseret arva colonus
Invitus, rigidique gemet sub pondere Martis:
Et curvæ falces non conflabuntur in enses.
Non vitreas piscator aquas, nec scrupea linquet

Saxa, nec ærata sulcabit marmora puppi,
Aut insueta gravi temabit bella tridente.
Rupe sed umbrosa frigus capiabit opacum.
Blandaque litoreas revocabit ad otia Musas.
Pax erit: ex alio pacem regnator Olympi
Spondet; & optatam spondent bona sydera pacem.
Pauca tamen peragenda priùs sunt bella per Orbem;
Expugnandæ urbes ferro, durique domandi
Iazyges, immanesque Avares, Hunnique rebelles;
Inde Scythę, & dirus Mahumethes, Caspia victus
Qui jam claustra petit, fugientem Bactra, neq; Indi
Tutantur: longè sylvas, saltusque peragrat
Riphęos latebrisque vagus se condit Imai.
Te manet hic labor, ò nostri decus, ò amor Orbis,
AVSTRIADE CÆSAR: Teque unum Fata reposcunt
Eversorem Asiæ. rapidum ceu fulmen, in hostes
Ibis, & horrenda quaties formidine gentes.
Mox ubi barbarica pulso cum gente tyranno,
Imperium Eoi, sedemque tenebis avitam,
Invades Asiam, spoliis Babylona superbam
Diripies, & regna Cypri vastabis opima.
Hinc Syriam evertes totam, fœcundaque Nili
Regna, & palmiferam submittes victor Idumen.
Hic (nimium ò felix, hominum pater, atque Deum rex
Te, te in spem tantam, tantosque reservat honores)
Sanctam Vrbem intrabis, regum stipante corona,
Numen adoratum, & dulci dabis oscula ligno,
Vndè salus nobis orta est, & gaudia Mundo.
Auspiciis & jam lætis, felicibus & Diis,
Talia concordes nent aurea secula Parcæ.
Aggredere ò tantos, spondet quos Numen honores,
Chara Deo soboles, magnum Fidei incrementum.
Aspice totum imo concussum à cardine Mundum,
Oppidaque, urbesque, & nutantia regna sub armis:
Aspice, læta novo gratentur ut omnia seclo.
O mihi si tantum concedant Numina vitæ,
Egregios quantum sat erit celebrare triumphos,
Et partam imperio pacem, & tua dicere facta.

Non me divinus poterit superare canendo
Actius, aut dignas cecinit qui Consule sylvas;
Sicelides quanquam adsint huic, Craterides illi.
Iudice si mecum certet Deus ipse Palæmon:
Iudice se, victum dicet Deus ipse Palæmon.
Incipe, macte animis, claras decerpere palmas,
Et tua victrici intertexere tempora lauro.

ALPHONSO PHILAMARINO

TURRIS DUCI CLARISSIMO

E C L O G A V.

T H Y R S I S

A R G U M E N T U M.

Corydon, & Mopsus piscatores Thyrsidis Olympici piscatoris mortem deflent, alterque epithaphium, apotheosin texit alter. sub Thyrsidis persona luget poëta familiarissimum suum Ascanium Philamarinum *Ascanii Cardinalis nepotem, Turris Dominum, qui acerbissimo occubuit fato, summo totius Civitatis mœrore. Vir & consilia promptus, & ingenio: moribus verò candidissimis, & ad sibi omnium animos comitate, & officiis promerendos unicè factus: Pater Patriæ meritò appellatus, quippe qui nunquam à patritia gravitate dictis, aut factis ne latum quidem unguem delabi visus est, ut cæteris Nobilibus virtutum omnium egregium esset exemplar. Per Corydonem intelligit* Alphonsum Philamarinum *demortui germanum, cui in ace bissimi funeris solatium Eclogam conscripsit poëta, eique nuncupat, omnemque felicitatem precatur.*

CORYDON,

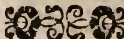
CORYDON, MOPSVS.

COR. CVr non, Mopse (leves quoniam demisimus undis
Iam nassas, lõgo capturas tẽpore prędas;
Et tenues calami nobis, & carmina) molli
Hic musco super intereà consedimus ambo?
MOP. Tu maior, Corydon, faciam quodcunq; jubebis.
Aut hìc quà Zephyri strepit aura, & murmurat unda;
Sive tibi gelidum potius placet ire sub antrum.
Aspice, ut ante fores myrtus stipaverit antrum,
Atque leves subter sternantur molliter algæ.
COR. Litoribus nostris unus tibi certat Iolas.
MOP. Quid si idem certet Tritona lacessere cornu,
Et niveos inter delphinas Ariona cantu?
COR. Incipe, Mopse, prior (sunt & mihi carmina) siquas,
Syncei vel habes laudes, vel jurgia Batti.
Incipe: nam pelago nassas servabit Amilcon.
MOP. Imò hæc, quæ vitreas deduxi nuper ad undas,
Iam repeto: mox ipse mihi fac certet Iolas.
COR. Vt mergos dulci superant modulamine cycni;
Iudicio nostro, sic carmine vincis Iolam.
MOP. Desine plura, puer; vacuo successimus antro.
Nereides Thyrsin crudeli morte peremptum
Flebant: vos testes scopuli, vos litora Nymphis:
Cùm conjux amplexa viri miserabile corpus
Perfudit lacrymis, & questubus aëra complet:
Sæpè Deos, sæpè astra vocat crudelia conjux.
Nulli cæruleis illis errare diebus,
Nec resilire leves visi Delphines in undis:
Non & fucta citi venere ad pabula thynni.
Thyrsi, tuum Phocas etiam ingemuisse per æquor
Interitum, fluctusque maris, cautesque loquuntur.
Thyrsis Olympiacas rursu contendere cymbas
Instituit, lusùsque dedit certamina nautis,
Et ludos Thetidi, & solennia vota quotannis.
Fluctibus ut piscis decori est, ut & ostrea saxis,

Litoribus

Litoribus myrtus, scopulis ut muscus odoris,
Sic nobis decor omnis eras: sed tristia postquam
Eripuere tuis te Fata, immitia Fata!
Ipsa Thetis fluctus, & Nereus ipse reliquit.
Retia sæpè, leves quæ misimus humida in undas,
Purgamenta maris, quassataque ligna tulere:
Pro pingui Mullo, pro cæruleo Melanuro,
Muscus, & infelix provenit gurgitis alga.
Spargite humum foliis, puppesque ornate corollis,
O piscatores; petit hæc sibi munera Thyrsis.
Erigite hic tumulum, tumuloque inscribite carmen;
Tyrsis ego hac quondam capiebam notus in acta
Formosos calamo pisces, formosior ipse.
COR. Tale mihi, divine puer, tua buccina cantu.
Quale truci pelago jactatis litora, quale
Sole sub ardenti Megara venientibus umbra.
Fortunate puer, non amisisse magistrum
Nostra tibi læto gratatur Olympia plausu.
At nunc cærulea quæcunque hæc carmina concha
Expediam, tollamque tuum sub sydera Thyrsin:
Thyrsin in astra feram; dilexit nos quoque Thyrsis.
MOP. Nil erit, ò Corydon, nobis hoc munere majus,
Munere & hoc dignus fuit ille; & carmina nobis
Jampridem ista Mycon laudavit, lentus ad umbram
Cùm mecum molli sarciret vimine nassas.
COR. Lucida purpureus summi subit atria cœli,
Et vaga sub pedibus despectat nubila Thyrsis:
Perque alios amnes, tranquillaque marmora Divùm
Felices sequitur pisces, felicior ipse.
Ergo alacris fluctus, & litora læta voluptas,
Et lætos pacata tenet per cærula nautas.
Tempestas jam nulla mari: non sævus Orion
Æquora turbabit nimbis, læta otia felix
Thyrsis amat, Divosque inter jam gestit ovantes.
Ipsi lætitia cœlo sua murmura tollunt
Æquorei fluctus: ipsæ jam carmina rupes,
Ipsa sonant cava saxa; procul responsat & Echo:
O Corydon, Deus ille, altarum & numen aquarum.

Sis felix, faustusque tuis: tibi litore septem,
Quot pater ipse tenet Nereus, altaria ponam:
Quæ mihi Pausilypus fert aurea vina quotannis
Spargam lætus humi, viridique altaria musco
Intexam, sociis hilarans convivia læta.
Surget si Caper, ante focum, si Cancer, in umbra.
Tityrus intereà, & fulvus cantabit Amyntas;
Nereidum & saltus imitabitur Artemidorus.
Hæc sacra, Thyrsi, tibi faciam solennia semper,
Seu tumidum remis findam mare, litore noto
Seu mihi subductam firmabunt saxa phaselum.
Dum Nesis pelago stabit, dum litore surget
Pausilypus, fluctusque maris dum piscis amabit,
In terris semper, semperque per æquora notus
Thyrsis eris, laudesque tuæ, tua facta manebunt.
Vt Nereo, Glaucoque vovent in gurgite nautæ,
Sic tibi, Thyrsi; reos damnabis tu quoque votis.
MOP. Tali digna tibi quæ reddam carmine dona?
Nam neque me tantùm labentes pumice fontes,
Nec Zephyri tantùm delectant murmura, nec qui
Propter aquas dulci modulantur gutture cycni.
COR. Ipse sed ante mihi hac ibis donatus avena:
Hęc nos, Parthenidem ardebat piscator Iolas,
Hęc eadem docuit, cui nassas? an Polyboiæ?
MOP. Accipe tu concham, qua nos donavit Amyntas,
Donatam & mihi tunc doluit pulcherrimus Anthus.
COR. Sed jam surge puer; de litore clamat Amilcon
Tempus & è pelago plenas educere nassas.

MARCO

MARCO ANTONIO IUSTINIANO.

VENETORUM

DUCI SERENISSIMO.

ECLOGA VI.

GLAUCUS.

ARGUMENTUM.

Venetorum classi in Orientem ex Italia solventi, cum auxiliariis copiis, INNOCENTIO XI. *Pont. Max. adhortante, poëta sub Glauci persona felicia omnia auspicatur.*

SI juvat edomito de Thrace, Schytisque superbis,
Te Duce, venturas patriæ prænoscere palmas,
Huc ades, Adriaco veniens de litore, MARCE
ANTONI, atque animum à curis averte parumper.
Quæ jam fatidicus nautis oracula Glaucus
Obscura sub nocte dedit, nunc accipe; magnæ
O decus Ausoniæ, & Venetæ clarissima gentis
Gloria; litoreas nec dedignare Camœnas.
Fors erit, (ò utinam fortunent Numina vota!)
Vt tibi grande meo veniat de carmine nomen,
Cùm, duce te, partos cantabo ex hoste triumphos.
Piscatu Stabiis multa jam nocte redibat
Bajanus Milcon; sociique per æquora cymbam
Pellebant Lycabas, & Surrentinus Amilcon.

Nulla

Nulla cavo flabat vicini à flumine Sarni
Aura mari: at puro splendebat ab æthere Luna,
Et subtùs tremuli splendebant marmora ponti:
Iā veterē in scopulum, qui servat ab Hercule nomen,
Venerat: audiri cœptus cùm litore ab udo
Fatidicus Glaucus, tumidi qui monstra profundi
Innubi sub nocte solet mulcere canendo.
Quin & sæpè canit trepidis oracula nautis
Cæruleus pelagi vates, aperitque futura.
Et tunc vaticinans Deus hæc ex ore profatus,
GLAV. Ægei tumidas percurrere puppibus undas
Victricem aspicio classem, plana æquora velis,
Et longis video remis freta pulsa sonare.
Aspirant lenes Zephyri: præit agmina prima
Adriacus LEO, quem centum comitantur ovantē
Cum plausu, fremituque rates: juxtàque carinas
Assultant læti Delphines, & humida ponti
Gens tota, & vario ludunt per marmora cursu.
Ipsæ etiam pelago surgunt Nereides udæ,
Oræ omnes pulchræ, nitidisque in vestibus omnes;
Et niveis omnes, discincta veste, papillis,
Nudæ humeros, nudæque genu, sparsimque solutæ
Cæsariem per colla levem, vitreasque per undas
Solennes ducunt, Nereo plaudente, choreas:
Concertantque vago puppes ambire natatu,
Dum resona Triton cita personat æquora concha.
Scilicet egregios jam nunc spectare triumphos,
Et debellato palmas ex hoste videntur.
Vnda fremit plausu: geminant cava litora plausum:
Laudibus & meritis Venetus LEO tollitur astris.
Illius adventu pulsos dare terga Gelonos
Iam video, celerique fuga se trudere in Hellen.
Ceu timidi fugiunt sylvosa per avia damæ,
Cum propè venator jaculo ferus, & canis instat
Latratu; & nemorum cœcis conduntur in umbris.
Sed nec securos se faucibus Hellesponti
Stare putant: fugiunt trans Bosphoron, atq: per altū
Euxinum in gelidas contendunt Phasidis oras.

Exultant lætæ Cyclades, Venetumque salutant
Victorem, & festas jactant ad sydera voces.
Aurataſque ſinu puppes, gentemque togatam
Accipiunt, ſparguntque novos per litora flores.
Libera ſervitio Leucas, ſervataque plaudit
Nicopolis: ſocio reſponſat Græcia plauſu.
Ipſa ſed ante alias fremitu gratatur ovanti
Naſcenti data Creta Iovi, populoque potenti
Applaudit ſervata, jugoque exuta Tyranni
Geſtit ovans, plauſuque ſonant latè omnia circum,
Litoraque, ſcopulique, omniſque remugit Olympus:
Iam ſecura metu ſunt omnia: rura colonus
Exercet ſua: gramineas errare per herbas
Iam tutæ incipiunt capræ, ſimæque capellæ.
Populea paſtor recubans ſecurus in umbra,
Attritos certat calamos compingere cera;
Dulcia & agreſtes revocare ad carmina Muſas.
Securæ ludunt pecudes, ſaltuſque peragrant
Dictæos; baculo puer armentarius illas
Creſſus agit, paſtuque ſua ad præſepia ducit:
Et lętæ redeunt ſtabula ad Cortynia vaccæ.
Tutus & ipſe ſedet viridi piſcator in acta;
Atque leves gracili dum texit vimine naſſas,
Nereidas reſonare docet cava litora cantu.
At ſocii intereà celeri vada ſalſa phaſelo
Solicitant, captantque vagi per marmora piſces.
Nulla nocens currit mare puppis, & æquora nulli
Prędantur lembi: ſecuræ cęrula pinus
Alta ſecant Syrioque vehunt de litore merces,
Et fortunati convectant dona Canopi.
Nam victi fugere Scythæ: jam Caucaſus illos
Rurſus habet: cœcis & ſaltibus abdit Imaüs:
Atque Afer pulſus Libyæ in deſerta refugit.
Hæc dedit: & magno plauſerunt murmure Nymphæ,
Et vada Tritones pulſarunt humida cornu.

ECLOGA VII.

EPÆNETERIA

ARGUMENTUM.

Cum fortè Tityrus pastor, & Amilcon piscator convenissent, Sylvestrem alter vitam, litoream laudat alter.

TITYRUS PASTOR, AMILCON PISCATOR.

FOrtè Dicarchæis servabat montibus hœdos
Tityrus, argutæ recubans sub tegmine quercus
Hìc & lentus oves tenui mulcebat avena,
Ad sua sylvestres compellens carmina Divas:
Cùm longè Baiis veniens piscator Amilcon,
Fasce sub ingenti pressus consedit ad umbram,
Vt piscatorem conspexit Tityrus, inquit:
Non hæc, piscator, vobis sunt otia læta
Litoribus, non blanda quies, non vita beata est:
Cui piscator ait: Nobis sunt otia lęta
Litoribus, tranquilla quies, & vita beata est.
Versibus hinc ambo incipiunt certare vicissim:
Tityrus & sylvas laudabat, litora Amilcon.
TIT. Nos hic vere novo in sylvis, cùm lumine puro
Purpurei fulgent Soles, & lucidus æther:
Cùmque rubere novis jam prata coloribus, & jam
Incipiunt læto turgere in cortice gemmæ,
Et nidum tignis jam garrula figit hirundo,
Per virides latè colles, & florea rura
Erramus læti, & cœlo gaudemus aprico.
AM. Tunc nos; blanda mari quoniam pellacia ridet,
Et pura sub luce dies micat aureus, & jam
Felici crispant Zephyri placida æquora flabro,
Muscosos inter scopulos, & litora cymba
Cursamus,

Cursamus, mollesque citi per cærula jactis
Retibus, aut longa captamus arundine prædas.
TIT. At verò nimius cùm jam fervoribus æstas
Incipit exardere, nemus tunc inter opacum
Ac gelidos inter fontes, & flumina circùm
Optatas auras, dulcesque inquirimus umbras.
Hìc & sub patulæ prostrati tegmine fagi,
Sylvestrem tenui meditamur arundine Musam:
Et tristes cantu curas solamur amaras.
Nos hìc & rauco delectant murmure rivi,
Dùm per saxosæ decurrunt concava vallis.
AM. Et nos æstate in media, dùm litora fervent,
In vitreas pelagi nudi descendimus undas.
Hìc juvat & celeri Delphina lacessere cursu,
Et crebrò variis assultibus ire sonantes
Subter aquas, vitreasque domos lustrare profundi;
Mox & cæruleis emergere protinus undis.
At nunc in viridi considere vertice saxi,
Muscus ubi suavem de caute exhalat odorem.
Alta dies medio sed cùm libratur Olympo,
Nos antrum in gelidum contendimus: hìc ubi mollis
Mixta hederis myrtus vestit pallentibus antrum,
Roscidus èque cavis distillat rupibus humor,
Cærulea longè pulsamus litora concha,
Litoream & Musam, & dulces cantamus amores.
TIT. At nos per sylvas, Zephyris motantibus umbras,
Argutæ mulcent vocali murmure quercus,
Atque avium cantus inter virgulta canori.
Hìc philomela loquax, & garrula turtur ab ulmo,
Et rauca ardenti resonans sub sole cicada
Sæpè levi somnum suadent captare susurro.
AM. Nos in litoribus, Zephyris crispantibus undas,
Et pelagi murmur, percussaque litora fluctu,
Ac tenuis raucæ delectat sibilus auræ.
Nec vicina silent myrteta, & concava saxa,
Sæpè ubi pennigeræ volucres modulantur ad auras.
Hìc fessis gratum membris vaga murmura somnum
Conciliant, fractæque ad litora leniter undæ.

TIT.

TIT. Hic nemore umbroso cœtus spectamus ovantes,
Nympharum, Dryadasque inter, rurisque puellas
Ducimus immixti choreas, & Oreadas inter
Erramus summis in montibus, atque repostos
Lustramus saltus nemorum, sedesque beatas,
Hic Satyros etiam saltantes cernimus ipsos;
Sæpius & calamos, sylvestria Numina, Panes
Inflare ad cantum, & Divas iterare cachinnum.
AM. Inter Nereides cœtum nos ducimus udum,
Atque leves agimus vitreo sub gurgite lusus,
Doris ubi formosa choros exercet ovantes.
Nos hic Tritones pulsantes æquora cornu
Audimus, Proteumque senem, Glaucumq; canentem,
Cernimus & vario Delphinas ludere cursu:
Nec pulchræ desunt per litora nota puellæ;
Non & Naïades redimitæ tempora musco,
Quæ dulces nectant choreas, & carmina dicant.
TIT. Cùm verò Autumno in pingui vindemia spumat,
Atque sua passim sternuntur in arbore poma,
Sylvestres ludos celebramus, & orgia Bacchi.
Tunc & dona Deum, & lætas decerpimus uvas,
Atque nuces, & poma, & castaneas hirsutas:
Non & oves desunt nobis, nec copia lactis.
AM. At nos Neptuni ludos celebramus in undis;
Et cursu cymbæ, & juvenes certare natatu
Festinant, plausuque sonant cava litora, & æquor.
Phycides haud nobis desunt, rutilæque per undas
Auratæ, Rhombique, & amantes saxea Pagri.
Ostrea dant scopuli, & pingui conchylia succo;
Vndique & armatos radiis venamur echinos;
Et pingues mediis onychas scrutamur arenis.
TIT. Nos dum Bruma rigens disrumpit frigore saxa,
Et rapidos glacie cursus infrænat aquarum;
Ante focum, succensus ubi non deficit ignis
Plurimus, & pingues flant rædæ, & fissile robur,
Et dulces chara circumstant conjuge nati,
Frigora ridemus; flatusque Aquilonis iniqui.
AM. Nos, quia tristis hyems latè maris aspera undas,

Et patrium tectum, & fumosa revisimus antra.
Hic tantùm pelagi curamus murmura, quantùm
Aut Delphin numerum, aut insanos litora fluctus,
Desine sed jam, Pastor; iter mihi restat agendum.
Tu sylvas, & rura colas: ego litora, & undas;
Nam sive in sylvis, seu curvo in litore, lætam
Quisque suo vitam contentus munere ducit.

ECLOGA VIII.

GENETHLIACA

ARGUMENTUM.

Zephyræus, & Arthemidorus cùm VIRGINIS Templum, quod in extrema Olympia ad Pausilypi radices juxtà scriptam, quà via Puteolos ducit, extructum est, natali die ad pompam celebrandam, ut moris est, convenissent, illius genethliacum texunt.

ZEPHYRÆUS, ARTEMIDORUS

VIRGINIS Augustæ ad templum sub mõte repostũ
(Nanque dies natalis erat) convenerat omnis
Pausilypi, Megaræq; manus; Zephyræus aprico
Pausilypo, Megara descenderat Artemidorus:
Nare periti ambo, & durare in fluctibus ambo,
Velocique vagum Delphina lacessere cursu:
Et versus cantare, & acuta ludere canna.
Tum prior hæc patula vitis Zephyræus ab umbra.
ZEP. Natalem, VIRGO alma, tuum lux aurea vexit,
Lux semper Mundo, & mihi læta. age, Delie, currus
Siste rotas properantis: aquas ne tangere tantùm
Festina: pede lento ut eas, similisque moranti,
VIRGO jubet; laudes celebrandæ VIRGINIS hujus
O utinam si anno flueret mihi longior hæc lux.

VIRGINIS est Natalis, age, ede, ò buccina, cantus,
O piscatores, date flores, spargite muscum,
Sacraque ceruleis altaria cingite vittis.
Et vos, ò pueri, atque intacto flore puellæ,
(Vos amat hæc VIRGO) calathis nunc lilia plenis,
Pubentesquo afferte rosas, casiamque nitentem:
Pulchraque nascenti subtexite serta Puellæ.
VIRGINIS est Natalis, age, ede, ò buccina, cantus.
Candida gemma velut concrescit matris in alvo,
Et nitida ætherias cœli se prodit in auras:
Sic matris concepta útero mundissima VIRGO
Candidior nive, purpureisque nitentior ipsis
Erumpit gemmis: mirantur sydera, & omnes
Cœlicolæ, & roseis delibant oscula labris.
VIRGINIS est Natalis, age, ede, ò buccina, cantus.
O VIRGO formosa, Deo gratissima VIRGO,
Iam tibi nascenti se per tua tempora flectunt
In gyrum stellæ, & radianti luce coronant:
Iam tibi Luna vagos submittit frontis honores:
Atque suis nitidum radiis subtexit amictum
Purpureus Titan, circùmque nitoribus ambit.
VIRGINIS est Natalis, age, ede, ò buccina, cantus.
Tu magni regina maris, tu sydus amicum
Nautis semper eris, lætum & piscantibus omen.
Se tibi submittent, ventique, atræque procellæ,
Et sese prono curvabunt vertice fluctus.
Teque homines, divique colent, dominamque vocabunt:
Ac tibi dona ferent hæc ad delubra quotannis.
VIRGINIS est Natalis, age, ede, ò buccina, cantus.
Hæc Zephyræus: opacæ innixus protinus ulmo,
Dicite, Nereides, quæ luserit Artemidorus.
Nec possum meminisse: canentem audire negabat
Turba virûm stipata: nec omnia possumus omnes.
ART. Omnia lætantur, tellus, mare, sydera, cœlum,
Et Superi, atque homines. quid mirum? nascitur Orbi
Aurea nunc VIRGO; ut cùm matutina resurgit
Aurora, & gremio Solem paritura rubescit.

Divinum & Solem nostra hæc paritura Puella est,
Atque optata dabit felici gaudia Mundo.
Ducite solennes, bona pubes, ducite pompas,
Cernite, ut alma dies innubi effulsit Olympo,
Et roseos Phœbi currus, aurumque revexit:
Cernite, pacatus ut rideat æquor in undis,
Et Zephyri levis aura, & saxa virentia musco.
Omnia nunc rident: gratantur & omnia Divæ
Nascenti; Superique ipsi ad cunabula ludunt.
Ducite solennes, bona pubes, ducite pompas.
Non posthac rauco Triton per cærula cornu,
Horrendos pelago nimbos instare monebit,
Nec frontem Sol ipse sua ferrugine tinget,
Nascitur en VIRGO: placantur VIRGINIS ortu
Et venti, nimbique, impacatæque procellæ:
At sua jam mites deponunt murmura fluctus.
Ducite solennes, bona pubes, ducite pompas.
O summo dignata Deo, dum despicit omnes,
Tete unam Pater elegit, divina Puella.
Incipe jam totum risu componere Mundum,
Tellurem, freta lata maris, camposque liquentes.
Incipe; lætæ adeunt tua jam cunabula gentes,
Annua Natalis recolunt dum gaudia lucis.
Ducite solennes, bona pubes, ducite pompas.
Ire juvat, vitreique maris perquirere fundum:
Vertere Tritonum latebras, & quicquid in alto
Dotis avara sinu latè abdit, sive rubentes
Murice sint conchæ, aut pictis interlita punctis
Ostrea, seu curvo ramosa corallia trunco,
Sublegere; illa feram nascenti dona Puellæ.
Ducite solennes, bona pubes, ducite pompas.
Hæc illi: me & mihi venisse ad litora pisces,
Et rigidas caput erexisse è fluctibus Orcas.

ECLO-

ECLOGA IX.

DORYLAS.

ARGUMENTUM.

Dorylas Piscator Iolæ pueri, quem delphinus spinæ casu transverberaverat, immaturum obitum deflet: illum autem solatur Anthus, Iolæ apotheosin referens. Per Iolam Poeta sub Dorylæ persona, Alumno suo Orontio Montalvo, *& genere, & indole nobili illacrymat, qui omnium dolore, quoniam febri correpto vena incisa est, interiit. Per Anthum verò intelligit* Nic. Cælæseum *demortui socium.*

DORYLAS. ANTHVS.

Piscosi vitreas Lucrini nuper ad undas
Defunctum Dorylas flebat piscator Iolam:
Lugentem Dorylam consolabatur & Anthus,
Anthus amor Musarum, atque Antho charus Iolas;
Et patri nimium Dorylæ dilectus Iolas:
His autem lacrymis, his questubus ora rigabat.
DOR. Quis mihi te, pulcher, quis casus, ademit, Iola,
Et dulcem rapuit risum, & mea gaudia tecum?
Heu! qui molle latus crudeli vulnere fixit,
Nate, tibi, & multo turpavit sanguine membra?
Membra, olim niveus quæ vivida candor habebat;
Sed nunc pallor habet, fœdoque aspersa cruore
Sordescunt: clausique oculi: nec lumine fulgent,
Lumine quo nostros tum venabantur amores.
Non placidus fronti color est, non gratia labris,
Atque insueta permixti dulcedine risus,
Risus, quos Nymphæ suspiravere marinæ:
Quæ nunc discissis nimio mœrore capillis
Flebilibus passim replent vada salsa querelis.
Et pisces etiam, & tumidi fera monstra profundi

Te, miserande puer, nunc cassum lumine lugent.
Inscius & qui molle latus Delphinus acuta
Transfixit spina, & Fato demisit acerbo,
Attonitus jacet, & sese, stimulante dolore,
Discruciat, quæritque miser diffundere vitam.
At mihi quis vitam, & duræ fastidia lucis
Auferat? immitti nam funere te mihi rapto,
Dulce mori citiùs, longùm sed vivere durum est.
Triste mari in medio tempestas horrida nautis,
Delphin Pelamydi, triste & Delphinibus Orca;
Puppibus & Syrtes; misero tua funera patri.
Quis mihi, quis posthac servabit litore nassas,
Retia & ad Solem expandet, madidosque rudentes,
Nate, parentis amor, dulcis mea vita, meum cor?
Nanque puer mihi nullus erit, dum, pulcher Iola,
Occidis, & vili pallescis stratus in alga:
Ceu niveus medio Delphinus in æquore pallet,
Quem durus celeri tenuit per marmora cymba
Piscator fugientem, & acuta cuspide fixit.
Tu pelagi decor omnis eras, tu litoris hujus
Risus eras: tu dulcis amor, tu gaudia nostra:
Per te grata mihi quondam freta cærula: per te
Muscosæ cautes, & aquis lita saxa placebant,
Et dulces Zephyrorum inter myrteta susurri.
Omnia nunc sordent sine te: simul omnia tristis
Luctus habet, mæstæque silent Nereides antro:
Et tristis concham projecit in æquora Triton.
Crudeles Parcæ, & crudelis tu quoque Delphin;
Formosum patri quoniam eripuistis Iolam.
Vnus qui vitam longos producere in annos
Debuerat, seròque pios invisere Manes.
Non vos oris honos, non frontis amabile lumen,
Nec faciles pueri potuerunt flectere mores?
Quid queror! haud species flectit pulcherrima Parcas,
Nec placidis hominum mansuescũt moribus unquam.
Ah puer! ah malè caute! nimis confidere monstro
Ausus, & insolito vitam committere ludo.
Ergo etiam læti crudelia funera lusus;

Et tristes pariunt luctus, atque inter amantum
Blanditias mors dura venit læta omnia turbans.
Ite procul calami: tenues piscator avenas,
Nec posthac dulces animabo ad carmina cannas,
Non me Pausilypi vada læta, sinusque Dicarchi
Aspicient vitreas deducere retia in undas:
Non viridem celeri visam Nesida phaselo,
Atque humilem Euplæam, quondam felicia nautis
Litora Pellæa venientibus urbe Dicarchum:
At mihi semper erunt sævi monumenta doloris.
Hos virides linquam scopulos, hæc litora, & antra,
Retiaque, & calamos, & vimineos labyrinthos:
Solus & in saxis, & litoribus desertis
Vitam infelicem per dura, per aspera ducam,
Quò tandem mites scindant mea stamina Parcæ.
Intereà hæc duro describam carmina saxo,
Carmina, quæ molli dum texit vimine nassas,
Piscator legat, & lacrymans suspiria fundat.
Delphinum in ludo hic periit formosus Iolas:
Hic Dorylas illum, & Nymphæ flevere marinæ.
Sed, puer ò dilecte, vale, vale pulcher Iola.
Hæc dedit: & calamos jam frangere, & ire parabat,
Cùm flentem cœpit solari talibus Anthus.
ANT. Desine flebilibus cava saxa replere querelis,
Et tristem, Doryla, tandem solare dolorem.
Non dignus lacrymis puer ille: nec impia Fato
Sors illum misero rapuit: sed victor Olympo
Redditus, & Divos inter jam gestit ovantes.
Vidi ego, purpureus dùm Sol luceret in Orbe,
Turmatim in terras summo descendere cœlo
Aligerum cœtus: pictisque exercitus alis
Ardebat, citharisque omnes, cantuque fremebant.
Aspexi & tenues intervolitare per auras,
Et choreas agere, & læto proludere cœlo.
Cycnorum veluti niveum volat agmen, ab alta
Nube ruens, placidoque sonans replet æthera cantu:
Et vario circùm cursans secat aëra gyro.
Quos inter puerum (nec me sententia fallit)

Ire coronatum lauro, nitidoque corușcum
Lumine, & è terris cerno superastra volantem.
Atque hæc, sydereas longè resonare per auras
Audita est mihi vox, & reddita vocis imago
Sæpiùs ex alto: Cœlo jam victor Iolas
Tendit, io! Superi, venienti plaudite, & inter
Felices puerum cœtus, sedesque locate.
Hæc Anthus: læto solatus & omine patrem est.

ECLOGA X.

CHRYSIS.

ARGUMENTUM.

Ladon Urinator, Polydoro adhortante, CHRYSIDIS apotheosin anniversaria pompa celebrat. Per CHRYSIDEM D. Saverium *intellige: per Ladonem poetam, per Polydorum* Ioannem Berardum S. I. D. Saverii *cultorem egregium: meditatus hanc Eclogam poeta est, cùm jam se ad Indicum iter accingeret; hinc Urinatores ad Gangis ostia introduxit.*

LADON, POLYDORVS Indi Vrinatores.

LAD. Mirabar, Polydore, mari dùm nuper in alto
Immergor, rutilas piscatum gurgite conchas,
Quid tanta, insolitùm, narent conchylia fundo!
Vidi etiam è vitreo spumosæ Tethyos amne
Hùc unà properasse Deas, ubi Cærula Ganges
Lata subit, nitidasque auro devectat arenas.
Cæruleos hìc blanda Deos ad carmina, & ipsos
Auritos etiam pisces, & monstra vocabant.
Ecce dies aderat, victor qua CHRYSIS Olympum
Ascendit, novus æquoreis Deus additus undis;
Quà locus astriferi in medio vacat aureus orbis,
Inter

Inter Phillyridæ jaculum, Ægocerumque ſequentem.
Et nos ſtamus adhuc, nec reddimus annua magno
Vota Deo, lætique agimus ſpectacula pompæ?
POL. Scilicet id fuerat, Gangis quod nuper ad ora
Dùm ſedeo, & rutilas auro perquirere arenas,
Carpere, & è fluvio nitidos mihi cura lapillos,
Neſcio quæ læti canerent mihi carmina cygni.
Illos (credo equidem) ſtellato CHRYSIS Olympo
Ad pompam, ò Ladon, atque annua ſacra vocabat.
LAD. Sic ipſe, ò Polydore, reor, ſolennia Divo
Æquoris æquoreæ ducunt ſub gurgite Nymphæ;
Candentesque ſonant ripa in Gangetide cygni.
At tu, quæ pepigiſſe mihi te carmina quondam
Dixiſti, vacuo recubans dùm frigus in antro
Captabas mecum, tenui meditare cicuta.
Incipe: jam raucus cecidit Notus, atque ſilentès
Aſpice tranquillo ſternantur ut æquore fluctus.
POL. Non eadem eſt ætas, Ladon! jam prorsùs & illa
Sunt oblita mihi tot carmina: quin quoque vires
Defecere: ſeni mentem & longa abſtulit ætas.
Tu puer, & meminiſſe potes, mihi nuper ad undas
Dic, quæ litoreis cecinisti carmina Muſis.
LAD. Immo hæc, quæ nitidas medio de gurgite conchas
Dùm refero in litus, Divo properata parabam:
Iam repetam, & reſona complebo Cærula concha.
POL. Incipe: pacatis en jam tibi Doris ab undis,
Et tibi gemmifero applaudit de gurgite Ganges.
LAD. Da mea vocalis, mecum vaga murmura, concha.
Quæ nunc, ò Divæ Chryſeides, æquora læta
Quæ colitis, roſeus ſurgit quà Phœbus ab undis,
Litora vos mihi, vel fluviorum panditis ora,
CHRYSIDI lætus ubi ſolennes ducere pompas
Incipiam, & muſco redimita altaria ponam.
Da mea vocalis, mecum vaga murmura, concha,
An ſedet hic, Nymphæ, qua turgidus influit auro
Ganges, & rutilas gremio Thetis accipit undas?
Neſcio, Divæ, omen; ſacra hic altaria ponam

Muricibus contexta rubris, albisque lapillis.
Da mea vocalis, mecum vaga murmura, concha,
Ostrea da, Polydore, mari quæ duximus alto,
Et miris referunt variata coloribus Irim,
Affer & è duris evulsa corallia saxis.
His ego cæruleis contexam altaria donis.
Tu, CHRYSI, in medio, tot quando Cærula conchas
Effudere sinu, tua munera, gemmeus esto.
Da mea vocalis, mecum vaga murmura, concha.
Huc age, Lyda, veni, fer tecum mascula thura:
Portitor illa mihi quæ quondam vendidit Afer:
His ego thuriferis incendam altaria donis.
Affer & apricis quæ collibus uva ministrat
Vina mihi, totumque cadis servata per annum:
Illa ego diffundam læta hæc altaria circùm,
Et Duo, CHRYSI, tibi, & Didymo duo pocula patri.
Da mea vocalis, mecum vaga murmura, concha,
Jam fortunatus summo confidis Olympo
Perque alios erras amnes, & Cærula Divùm,
Cærula, quæ nunquam perturbant flamine Cori:
Sed Zephyro semper gaudent, semperque per undas
Cœlestes ludunt, felicia Numina, Nymphæ.
Da mea vocalis, mecum vaga murmura, concha.
Cuncta tibi nautæ per litora, quæ vaga Doris
Alluit, & latè vaga circuit Amphitrite,
Septem aras ponent, totidemque ex more quotannis
Oceani vitulos ante aram, Orcamque litabunt,
Et tibi servati sua vota in litore solvent.
Da mea vocalis, mecum vaga murmura, concha.
Ite per Eoi vastissima Cærula puppes;
Nam novus Oceano Deus additus: ite per undas,
Audaces nautæ, & placidos jam findite fluctus;
CHRYSIS enim pelagi spumantia marmora placat.
Da mea vocalis, mecum vaga murmura, concha.
Ite, nec insanos quassantes turbine ventos
Oceanum, rapidas nec formidate procellas.
Ille animos mulcet ventorum, & temperat iras;
Ille nigras pellit nubes, Solemque reducit.
Da

Da mea vocalis, mecum vaga murmura, concha.
Ite sub æquoreas, nudi vos ite sub undas,
Divitiis, ò pueri, quæsitum abscondita Nerei.
Iamque novum cœlo processit CHRYSIDIS astrum:
Astrum, quo matres gauderent roribus, & quo
Lucidus aurata in testa concresceret humor:
Lætaque purpureis flavesceret unda lapillis.
Da mea vocalis, mecum vaga murmura, concha.
Hæc levibus properata modis nunc accipe, CHRYSI,
Carmina: plura tibi mox, & meliora canemus.
Desine vocalis, mea desine murmura, concha.
At tu nos cœlo pius aspice: marmora conchas,
Et rutilas Ganges, te Numine, fundat arenas.
Desine vocalis, mea desine murmura, concha.
Auspice te, placidum semper mihi rideat æquor;
Rideat & puro suffusum lumine cœlum.
Desine vocalis, mea desine murmura, concha.
PGL. Dulce mihi, Ladon, cecinit tua buccina carmen:
Non tam suavè sonant hæc per Gangetica cycni:
Nec quæ sublimes semper summo aëre sidunt,
Uranides *modulantur aves, cùm rore beato
Iam saturæ; dulces effundunt gutture voces.
Ille tibi Phœbum inspirat: facit ille poëtam;
Et tecum concha mare personat. Illius ergò
Egregias laudes meditare, & grandia facta.
Digna Deo tua semper erunt, & dulcia nobis
Carmina: te nostra laudabunt semper in acta,
Dùm juvenes læti repetent tua carmina nostri.
LAD. Surgamus, Polydore; vagis Sol mergitur undis;
Et latè maria, & montes umbrantur opaci.

 THAO-

* *Sic dictæ quia nunquam in terris consistere visæ, quare & Paradiseæ, Nostris Paradisi aves, Indis* Manucodiatæ.

THEODORO
COMITI BARBOVIO
FORTISSIMO MILITIÆ PRÆFECTO.

ECLOGA XI.
ÆGON.

ARGUMENTUM.

Cum Ægon ad Posidonium felicem nuncium attulisset, excessisse nimirùm Messana Gallicam classem, urbemque à Comite Theodoro Barbovio *receptam; Melibœus pastor, & Lycabas piscator læti carmen Victori canunt. Per Ægonem poetam intellige, qui Rhegii hanc Eclogam conscripsit, cùm severiori Minervæ operam daret.*

ÆGON Nauta, LYCABAS Piscator,
MELIBOEVS Pastor.

Actiadis magnum nostræ decus, & nova Musæ
Gloria, seu pictis alacer splendescis in armis,
Aut petis adversos ærata cuspide reges;
Sive tibi merita præcingunt tempora lauro
Servatæ gentes, plausuque ad sydera tollunt;
Huc ades, ô THEODORE, atque has ne despice Musas,
(Si qua tibi nostræ velocis gratia cymbæ)
Quas Pastor Melibœus, oves dùm pascit ovantes;
Ac tibi Piscator Lycabas, dùm retia ducit,
Alternis referunt certantes versibus ambo:
Tuque etiam facilis tenues Ægonis avenas
Accipe: nàm nostræ debent tibi carmina Musæ.
Fortè mari ex alto ducebat retia in actam
Piscator Lycabas, tristesque in pectore curas

Ver-

Versabat: pelagi sed pervicinia pastor
Lanigeras Melibœus oves non lætius agebat.
Ad Cœnym Lycabas habitabat: Pastor ad umbras
Vicini nemoris, viridique in valle Salicti
Improvisus adest, timidisque supervenit Ægon,
(Ægon Euboici quondam maris accola, ponto
Tunc Siculo èrrabat, patriis procùl exul ab oris)
Protinùs & læto sic incipit ore profari:
Cui trepidi juvenes mox respondere vicissim.
ÆG. Solicitos vestro depellite corde timores,
O pueri; felix vobis en nuncius adsum.
LYC. Dic age, quæ nobis Ægon nunc læta reportas?
ÆG. Infestæ Siculo excessere ab litore puppes:
Arma procùl cessere, minæque, infandaque bella.
Pax redit, & læti capiunt exordia menses.
Vidi ego, lunam surgit quà pompa theatri
Magnanimum Heroem, regisque insignia nostri,
Agmina mille ducem stipantia litore vidi,
Et lætas voces, plaususque his auribus hausi.
Ceù regi agglomerantur apes, post prælia quando
Victor regna petit, cæsoque ex hoste superbus
It lætos inter cœtus, plaususque faventum.
LYC. Scilicet id fuerat, prima quod luce diei
Sæpiùs, insuetùm, resiliret ab æquore Delphin,
Nereidesque choros agerent, dùm murmura longè
Cærulea invectus concha ciet æquore Triton.
MEL. Hoc etiam (nec fallor) erat, quod prata capellæ
Tonderent nimia passim dulcedine lætæ:
Ac virides inter salices, & flumina circùm
Errarent Dryades festivæ, & Najades udæ:
Quas inter mixti, sylvestria Numina, Panes
Inflarent læti calamos, & la ta sub auras
Murmura jactarent volucres per compita sylvæ.
Credo equidem: nam sensus inest divinitùs illis.
ÆG. Ergò agito, & vestræ possunt quæ carmina Musæ,
Dicite, & alterno, juvenes, contendite cantu.
Ipse has intereà pulsabo pectine cordas.
MEL. Ite per apricos colles, & rara capellæ,

Ac lætæ cytisum, & florem tondete salicti;
Hostis abit: cessere minæ, pax aurea venit.
LYC. Ducite securi choreas, Delphines, in undis,
Et vario circùm litus cursate natatu;
Pax redit, & placido rediens nitet aurea ponto.
MEL. Vos, ô Pastores, inducite fontibus umbras;
Et sinite optatas tenerum pecus ire sub umbras.
Hostis abit: cessere minæ, pax aurea venit.
LYC. Vos, Piscatores, læti deducite cymbas,
Et piscosa leves jam solvite retia in undas:
Pax redit: & placido rediens nitet aurea ponto.
MEL. Fœcundos proscindat agros festivus arator,
Et pingues pedibus presset jam vinitor uvas.
Hostis abit: cessere minæ, pax aurea venit.
LYC. Alta rupe sedens piscator arundine pisces
Captet ovans, nudusque mari scrutetur echinos,
Pax redit: & placido rediens nitet aurea ponto.
MEL. Hìc ego sub patulæ prostratus tegmine fagi,
Dùm teneros carpunt flores, mea cura, capellæ,
Ac Phyllis formosa comas mihi daphnide cingit,
Agrestes tenui modulabor arundine Musas.
Hostis abit: cessere minæ, pax aurea venit.
LYC. Hìc inter scopulos, Zephyrique tepentis ad auras
Dùm moror, & molles expecto ad retia prædas,
Ac mihi de myrto nectit Galatea corollam,
Æquoreas resonare Deas cava saxa docebo.
Pax redit: & placido rediens nitet aurea ponto.
MEL. At vos, Pierides, victori cingite lauro
Tempora; & Aoniæ vos dicite carmina Musæ.
LYC. Vos illi sertum viridi contexite myrto,
Nereides, plausuque sonans ciat æquora Triton.
MEL. Illi ego per sylvas, septemque altaria circùm
Bissenos de more dies sacra liba quotannis
Spargam lætus humi, atque incendam mascula thura.
Non me carminibus superabit Fuscus Amyntas:
Nec Pan ipse Deus vincet: nec Thracius Orpheus.
LYC. Ast ego litoribus, totidemque altaria circùm,
Et sacros latices, & vina liquentia fundam,

Et spargam pelagi muscum festivus ad aram.
Non niveos inter cantu Delphinas Arion,
Nec mihi per scopulos certet Deus ipse Palæmon.
Sic illi alterno miscebant carmine Musas:
Ægon interea calamos inflabat acutos.
Cùm tandem (alta jugis jam Solem abscondérat Ætna)
Amborum invitæ fecere silentia Musæ:
Atque hinc muscosi scopuli, rupesque cavatæ,
Hinc longè colles respon savere beati.

ECLOGA XII.

MOERIS.

ARGUMENTUM.

Cùm Phrasidamus Mœrim puerum rosas, & corallia ferentem vidisset, suspicatus ne puellæ alicujus amore teneretur, conatur illum ab amore revocare. At puer se Virginem *amare ingenuè fatetur, & quomodo à* Virgine *vocatus fuerit, exponit. Per Mœrim intelligit poëta Olympicum piscatorem, qui annos duos, & viginti suprà centum habet, virgo semper, &* Virgini *addictissimus.*

PHRASIDAMVS, MOERIS.

PHRA. CVi tu, Mœri, rosas, & nigra corallia portas?
Ah timeo tibi, Mœri, furor ne te improbus ille
Prævertat, præcepsque trahat malè sana cupido.
MOE. Vera tibi fateor, jam me pulcherrima VIRGO
Totum habet, & dulces animo mihi ventilat ignes.
PHRA. Ah puer infelix, quæ te dementia cepit.
An nescis quàm durus amor? non sævior illo
In terris Leo, non pelago crudelior Orca est.
Illum sæva mari, canibusque incincta marinis
Scylla tulit; natumque sinu impacata Charybdis

Fo-

Fovit, & immanes admorunt ubera Phocæ,
MOE. O, nescis, Phrasidame, mihi quæ flamma medullas
Torreat, & quæ me teneat formosa puella?
PHR. Dic, age, quæ flamma, & quæ sit formosa puella?
MOE. Incendit me dius Amor: me PARTHENIS, ò quæ
Non consueta meum pertentant gaudia pectus!
Illa meos poscit (si quicquam credis) amores:
Illa habeat: mentem hic semper bonus occupet error.
O nimiùm felix, hanc si, piscator, amares!
PHR. 4. Non humana sonant tua verba, sed unde repentè
PARTHENIDIS tibi tantus amor? quo numine dextro,
Mœri, tibi sacræ exarsere in pectore flammæ?
MOE. Dicam equidem, Phrasidame. Cavo stat picta sub antro
Quà Mergillina illustres via ducit in ædes,
VIRGO decus cœli, quæ me dùm spectat euntem,
Pubentesque rosas dextra tunc fortè ferentem,
(Ipsa mihi soror è testa decerpserat Ægle)
Cui, formose, rosas, puer? inquit. at ipse repentè
Obstupui: ea prusque nova dulcedine mentem,
Illi hæc: Diva, rosas vis tu pro munere, VIRGO?
Accipe: parva quidem; sed si dignabere, majus
Cor, nostri, Regina, tibi do pignus amoris.
Tunc dextram mihi VIRGO tetendit, & Has, puer, infit,
Accipio, dilecte, rosas, quæ pignus amoris
Semper erunt: semperque tuos dignabor amores,
Sed tu, Mœri, alias sectari, & amare puellas
Mitte, nec insanæ incendant tibi pectora flammæ.
Cui contrà, Tibi, Diva, meos piscator amores
En voveo: immotumque animum tu Numine firma.
Ac veluti nunquam tot me flexere puellæ,
Litora quæ mecum passim per nostra vagantur:
Sic & nulla mihi poterit prævertere mentem:
Non Beroë formosa comas, non picta Lycoris,
Non Hyale, quanquam nobis pro dote superba
Centum regna daret, rubroque è gurgite gemmas,
Quot

Quot veniunt, quantùmque Indis deducitur aurum.
Tuque, Puerque tuus nostro sub pectore fixi
Stabitis, æternùmque mei vos semper amores.
Nec vestra ex oculis unquam labetur imago,
Diva, meis; nec erit quicquam mihi gratiùs unquam,
Ni Dius Puer, & Pueri tu candida Mater;
Nam dulcis puer est, & dulcis tu quoque Mater.
Ipsa, Puerque meus te semper amabimus, inquit
Illa mihi: tu noster amor, tu maxima cura.
Proque rosis, quas, Mœri, mihi, Pueroque dedisti,
Iam tibi luciferis sertum subtexitur astris.
Hæc dedit, & placidis mihi mox subrisit ocellis:
Subrisit Puer ipse, sinu quem Dia tenebat,
Et mihi divinos animo inspiravit amores.
PHRA, Fortunate puer: dic tu VIRGINIS ergò
Factus amans, quæ tantùm alias formosa puellas
Exuperat, quantùm reliquas Luna aurea stellas.
Illam Cœlicolæ, nitidísque exercitus alis
Aligerùm observat venerans, plausuque coronat.
Fortunate puer, nunquam tibi dura negabunt
Æquora captivos piscosa in retia pisces.
Non posthac vacuas velles de murice conchas;
Nec tenues inter sabulum venaberis aulos.
Nam VIRGO, cui Sol, cui Luna, & sydera parent,
Et venti, nimbique, undosi & Cærula ponti,
Placabit maria, & ventos pulsabit, & imbres:
Piscibus & nassas, succoque implebit echinos.
I, felix puer, ò! fer nigra corallia Divæ,
Purpureamque rosam, & flammas testare pudicas.
Sed veniam comes ipse tibi, si fortè benignis
Aspiciat me VIRGO oculis, nec spernat amantem.
MOE, Corripiam priùs ipse viam; tu ponè venito.

IA-

IACOBO CANTELMO

Sanctæ Romanæ Ecclesiæ

CARDINALI AMPLISSIMO,

Archiepiſcopo Neapolitano.

ECLOGA XIII.

Cùm Romæ Pontificia Claſſe profectus, Maſſam ad delubrum per æſtatem ſeceſſurus veniſſet, amœniſſimaque circùm loca unà cum poëta luſtraret.

LYCABAS, MOPSVS.

Fortè ſub umbroſo Lycabas conſederat antro
Palladias juxtà rupes, & plurimus auras
Captabat Zephyri molles, & frigus opacum,
Ingentes Regum meditatus arundine pugnas;
Cùm celer adveniens Vervecide Mopſus ab unda,
Piſcatu dives multò: quid lentus ad umbram,
Quid, Lycaba, ceſſas? inquit. Stat carmina quando
Texere digna tibi: & venientem attollere cantu
Heroem inſignem pietate, oſtroque nitentem.
Quem forè venturum piſcoſa ad ſaxa Minervæ,
Iam dudum cecinit divino carmine Proteus.
Ipſe etiam purà vatem ſub nocte canentem
Audivi, freta Teleboûm dùm fortè recurro,
Lunaque oliviferos linquebat lucida colles.
Sed quà, Mopſe, virum vidiſti ad litora ferri?
Da, precor: occurram, cantuque ad ſydera tollam.
Spero equidem, noſtras non reſpuet ille Camœnas.
Reſpondit Lycabas, contra cui talia Mopſus:

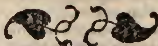
Nuper cautè sedens Vervecide, quà vagus undas
Sol petit, Inarimen inter, Prochytenque: citumque
Expecto ad prędam Synodonta, Chromimve rubentem,
Tres vidi vitreo cursantes æquore puppes:
Illis credo equidem vectari Heroa carinis.
Nam circùm pulchræ Nereides, & genus omne
Nympharum tremulo ducebant marmore lusus:
Quas inter mixti pingebant æquora cauda
Delphini: & resona pulsabant Nærea concha
Tritones: perculsa procùl cava saxa sonabant.
Quare agè, quandoquidem non fistula, non tibi desunt
Carmina, litoream modulare ad litora Musam.
Ille hæc: & Lycabas sic orsus arundine carmen.
Currite Lubrenses per cærula, currite, Nymphæ,
Auspicio meliore. Redit quà fessus ad æquor
Hesperium Titan, currumque reducit ad Indos,
Sol novus exoritur, roseoque decorus in ostro
Emicat; atque diem terris, lucemque perennat.
Currite Lubrenses per cærula, currite, Nymphæ,
Auspicio meliore. Subit jam Regius Hospes
Classe sinum, festisque sonant pulsa æquora bombis,
Lætaque securis terroribus unda remugit:
Totus & innocuis subtermicat ignibus Æther.
Currite Lubrenses per cærula, currite, Nymphæ,
Auspicio meliore. Suo non Scyrus Achille
Amplius, ingenti quanquam, se jactet Alumno,
Non Iove Dictæi colles: namque Hospite tanto
Lubra præit Scyrum, Cretamque superba lacessit.
Currite Lubrenses per cærula, currite, Nymphæ,
Auspicio meliore. procùl Sebethide ab unda
Parthenope tantum vobis gratatur honorem.
Parthenope, fatis cui nunc felicibus, Heros
Contigit: & Pastor stat pro Pastore Supremo.
Currite Lubrenses per cærula, currite, Nymphæ,
Auspicio meliore, petunt jam litora vestra
Visuræ Heroem quotquot Cratera recursant
Flavicomæ Ponti Nymphæ, cætusque beati

Sire-

Sirenum, & vitreo de flumine plurima Nais.
Currite Lubrenses per cærula, currite, Nymphæ,
Auspicio meliore: quibus sub Principe tanto
Optati spirant Zephyri felicibus auris,
Blandaque subridet Nerei pellacia, & almo,
Eque coruscanti radiat lux aurea vultu.
Currite Lubrenses per cærula, currite, Nymphæ,
Auspicio meliore: imisque è fluctibus ostro
Tincta rubescenti corallia carpite, mixta
Multa quibus rutulis ardescat purpura fibris,
Sitque Dicharchæo sublectus ab æquore murex.
Currite Lubrenses per cærula, currite, Nymphæ,
Auspicio meliore, Latino hæc debita Patri
Munera sunt. nitidum argentumque, aurumque coruscum,
Quasque alii cupiunt, gemmas contemnit; & unis,
Quæ sua, contentus gaudet virtutibus Heros.
Currite Lubrenses per cærula, currite, Nymphæ,
Auspicio meliore. Maris muscosa profundi
Dona, leves Aulos non dedignabitur ille,
Non balano lepadas, conchilia, non & Echinos;
Ostreaque, & Cochleas cum purpureis Neritis.
Currite Lubrenses per cerula, currite, Nymphæ,
Auspicio meliore. Rubro non vellere mullos,
Non & Acum, & Soleam, picta nqur remiserit Umbram.
Quare agite, his, Divæ, tenues onerate canistros;
Qui grato spirent musco, atque suavibus herbis.
Currite Lubrenses per cerula, currite, Nymphæ,
Auspicio meliore. Sinus jam pandite vestros
Sirenes; nam vectus equo petit alta marino,
Muscososque legit scopulos, & odora secundùm
Saxa leves Zephyros, & murmura captat amica.
Currite Lubrenses per cærula, currite Nymphæ,
Auspicio meliore. cavum Colomelis in Antrum
Coge Deas, cætusque Viro ruat obvius omnis:
Et vitreas nectat choreas, & carmina dicat.

Nam-

Namque sacris Heros choreis, & carmine dignus.
Currite Lubrenses per cærula, currite, Nymphæ,
Auspicio meliore. Natantia regna tenetis,
Vos quæ Teleboûm, Divæ, descendite ab alto
Vertice, & Heroem venientem ambite natatu,
Dùm rauci circùm Tritones Nerea pulsant.
Sistite Lubrenses jam cursum, sistite, Nymphæ.
Iàm redit è vitreis Neptuni fluctibus, omni
Nereidum læta circùm stipante corona:
Assultantque citi Delphines, & æquora pingunt,
Miscentes varios miris erroribus orbes.
Sistite Lubrenses jam cursum, sistite, Nymphæ.
Iamque hinc pacato venienti à gurgite cautes
Assurgunt, plauduntque undis vada læta canoris:
Hinc & proceræ nutantia culmina rupes
Inclinant, blandoque sonant myrteta susurro.
Sistite Lubrenses jam cursum, sistite, Nymphæ.
Iamque coronatis è puppibus exit, & actam
Insilit in viridem: citò litora sternite myrto,
Et circùm foliis ornate virentibus: illum
Vos & purpureo, Divæ, conspergite nimbo.
Sistite Lubrenses jam cursum, sistite, Nymphæ.
Hæc levibus properata modis, pro tempore Musæ,
Nunc tibi Partheniæ mittunt, mitissime Princeps.
Spero equidem, meliora dabunt, si fronte serena,
Nostra hæc litoreæ respexeris orsa Camœnæ:
Sique tua Vatem Phœbea afflaveris aura.

CA-

CAROLO CARDENIO

Sacri Romani Imperii

PRINCIPI MERITISSIMO,

Laini Marchioni, Acerrarum Comiti.

ECLOGA XIV.

CARDENIDES.

ARGUMENTUM.

CARDENIDEN Mecœnatem suum Poëta sub æstatem unà cum Phyllide ad Pausilypum invitat, locique amœnitatem, ac delicias describens: atque illi & piscatoria munuscula, & versus spondet. Per Phyllidem intellige FRANCISCAM M. SPINELLAM è Scaleæ Principibus, Marchionis Conjugem, mulierem præstantissimam; omnibusque animi, fortunaque dotibus abundè ornatam.

OPtatos jam pande mihi, formosa, recessus,
Mergillina, cavis & amicam in rupibus umbram,
Quò plenas referam nassas, & frigora captem.
Pauca sed ante meo gracili sunt carmina avena
CARDENIDÆ dicenda: neget quis carmine magno
CARDENIDÆ, me cujus amor facit esse poëtam.
Sic tibi, cùm vitreas pelagi descendis in undas,
Et blandam cursu sequeris Nesida sororem,
Non Protei possint, Phorcique nocere petulci.
Incipe; Pausilypi ad littus, sedesque beatas
CARDENIDEN tenui calamo, cantuque vocemus.

CA-

CAROLE, dùm summis ardet fervoribus æstas,
Incenditque suo rutilans sata Syrius igne,
Hùc, quò Pausilypus scrupósæ rupis in antrum,
Et formosa vocat te Mergillina, venito.
Ipsa sed in primis veniat tua Phyllis, & ipsa
Cæruleas inter ludat non ultima Divas:
Euboidum Phyllis pulcherrima, quam tibi casti
Dulcis amor thalami concordi fœdere junxit:
Et quæ jam pulchra fecit te prole parentem.
Hìc lenes spirant auræ, Zephyrique salubres,
Et placido intendunt felicia marmora flabro:
Crebròque impulsæ modico clangore jocosæ
Per virides scopulos, per litora leniter undæ
Assultant, vitreique tegunt saxa humida rores.
Hìc & odorifero florentes pumice cautes
Cæruleum gignunt muscum æquoris: aspice, ut omne
Litus, & objectos scopulos maris integat herba,
Qua non purpurei spirant fragrantiùs horti;
Gratus & halat odor, qui thure suavior ipso
Leniter immissa insinuat se naribus aura,
Atque ægros reficit sensus, viresque ministrat.
Stant rigui fontes, multoque foramine manat,
Qui nitidas inter fugiens strepit humor arenas.
Et sincerus aquæ se litora propter amœna
Fons agit è scopulis, cui non vicina recurrens
Doris amara suum immiscet perfusa liquorem.
Inter & optatos subsultant Najades amnes,
Ore omnes formosæ, adianti frondibus omnes
Ornatæ, & viridi succinctæ crura cothurno;
Sunt hìc & rupes, tepidæque in rupibus umbræ,
Quæ nimios relevent æstus, & læta ministrent
Otia Musarum: gelidis hìc sæpè sub antris
Cantando ingentem poteris lenire laborem,
Dùm choreas tua Phyllis agit, luditque beato
Nympharum sociata choro; mediasque per undas
Humida Delphinum ad cantum gens assilit omnis.
Eja, age, rumpe moras: tibi jam per litora muscus
Sternitur, & passim mollis se subjicit alga.

Aspice

Aspice, ut undivagi nantes per cærula pisces
Te placido invitent lusu, cursentque per æquor
Festivi, & frutices inter spatientur odoros.
Ipsa tibi rident Zephyrorum animata susurro
Æquora, vocalique lacessunt murmure cautes.
Hic juvat in vitreo ludentes gurgite Divas
Nereides spectare, & fluctivagas Sirenas:
Quippe suus nunc mensis adest, quo gurgite ludunt,
Cùm flabro incipiunt Zephyri spirare canoro.
Interdùm picto lustrabis læta phaselo
Litora Pausilypi, & colles spectabis apricos,
Et quæ magnifico surgunt palatia luxu:
Nec non & mixtim pueros, tenerasque puellas
Innocuos celebrare choros, & ludere in undis.
Sæpè etiam celeres sublabi gurgite cymbas,
Et pubem remis certare, & scindere fluctus,
Vt primi metam teneant, & præmia tollant.
Aspicies, lætos & ovanti murmure plausus
Attolli, & festas cava litora reddere voces;
Ac longè scopulos plausu, & freta pulsa sonare.
Quin etiam, si nostra tibi munuscula cordi,
Barbatos tibi ego mullos, Rhombumque trilibrem,
Auratamque feram, & Turdum, flavosque Erythinos:
Addam atque his Apyrenum, & cæruleum Melanurum
Atque leves Synodontas (amat hos nam tua Phyllis:
Sæpiùs atque illos, memini, me ferre rogabat)
Hos & odorifera contectos desuper alga,
Vimineosque inter calathos tibi munera ducam.
Prætereà, primis quæ sunt gratissima mensis,
Dona feram, æquoreo madeant quæ plurima rore,
Atque vaporifero spirent circumdata musco,
Et persæpè famem quæ irritavere morantem,
Ostrea, purpureoque ardentes murice conchas,
Et saxosa mihi Nesis quos servat Echinos,
Quosque Dicarchæis nutrit Thetis humida saxis:
Illos è fundo, rigidoque è rupe revellam,
Cùm jam Luna suum complevit lumine cornu.
Insuper & pictum, non ultima dona quasillum.

Cæ-

Cæruleis plenum digitis, quos litora propter
Sebethi medias inter scrutamur arenas.
Hinc cùm læta inter myrteta, & concava saxa,
Aut riguos inter lenta otia, ducimus amnes
Jam vacui, & Zephyrum, & frigus captamus opacum,
Quam mihi Syncerus moriens donavit, avenam
Inflabo, & nostro freta carmine pulsa sonabunt.
Tunc genus antiquum regali è sanguine regum
Cantabo, stirpisque tuæ primordia dicam.
Magnanimos addam Heroas, Regesque superbos,
Quos Tagus auriferis regnantes vidit arenis,
Et quos Dives Iber, niveaque incinctus oliva
Bætis, & umbrosa coluit cervice Pyrene:
Quos & Parthenope titulis majoribus auxit:
Noster & in viridi miratus sæpè recessu
Pausilypus, fovitque suas Euplæa per undas.
Non taceam tua facta, mihi si pulcher Apollo,
Et digna Actiades concedent carmina Musæ.
Hæc sat, Nereides, vestrum lusisse Poëtam,
Dùm sedet, & rarum subtexit arundine linum.
Hæc vos, & Divæ, facietis maxima magno
CARDENIDÆ, mihi cujus amor sic crescit in horas,
Orbe velut pleno succus pinguescit Echini:
Aut matutino ut turgent conchilia rore.
Surgamus: nam prima gravis cantantibus aura
Vesperis, atque aër gelidi nocet humidus antri.
Ite domum teneræ, Sol occidit, ite puellæ.

FINIS.

pag: 49

Hoc Duce perpetuis sulcabimus equora velis
Felix intendent semper quæ flamine Cori.
F. D.L.

ILLUSTRISSIMO
Et Excellentissimo Dom.

D. CAROLO DE CARDENAS,

FAMILIÆ PRINCIPI,
Sacri Romani Imperii
PRINCIPI MERITISSIMO,

Primo Laini, & Regni Neapol. Marchioni, Comiti Acerrarum, Comiti Palatino, Alcaydo perpetuo urbis Plutiæ in Regno Siciliæ, Militum gravis armaturæ Præfecto, &c.

NIC. PARTHENIUS GIANNETTASIUS
Societatis JESU.

ANtiquus ille, EXCELLENTISSIME PRINCEPS, mos fuit, qui & maximè viget nunc temporis, ut elaboratæ jam naves, priusquam in mare deducerentur, unè ex Numinibus, aut Heroibus consecrarentur:

illius autem imago Numinis, cui navis solenni ritu jam dedicata erat, in ebore cælata, vel in auro puppi præfigebatur. Hinc illæ aurato fulgentes Apolline, & Minerva, & Marte puppes conspiciebantur: ex quibus non decus modò, & ornamentum, verùm etiam, & præsidium sibi, & tutamen promittebant; quippè quæ præsentes semper in dubiis, facilesque in preces Divos sperabant: sic & sub illorum tutela per infidum semper mare, per infidos semper ventos tutius navigare credebant. Hunc ego morem secutus (ab illo enim ne latum quidem unguem recedere religio est) antè quàm navim hanc meam ex malè dolatis truncis, nulla arte, nullo ingenio compactam in mare deducerem, tibi, VIR IMMORTALITATE DIGNISSIME, nuncupandam putavi, ut magnum ex te præsidium sortiretur, & decus: tuisque rectà auspiciis ad æternitatis portum secura velificaret. Et sanè non aliam profectò metam sibi præscribere fas est, si te Auspice, se se mari committat, ac ventis credat. Quæ & felicior illa, cui speciosum nomen Victoria fecit, quicquid Oceani terras ambit, alluitque, fortunata navigatione lustrabit; perque geminos devecta Orbes, ad immortalitatis portum victrix perveniet. Et quidem (nec me meus animus fallit) jam mihi tantam prosperitatem licet ominari:

Hoc duce, perpetuis sulcabimus æquora velis,
Felici intendent semper quæ flamine Cori.

Et sanè quis hanc sibi ex tanto Principe felicita-

citatem, ex tanto Heroe præsidium, & decus non spondeat? Summum profectò ex tuo genere decus, summum ex tua virtute præsidium sibi nostra hæc navis pollicetur. Non enim tibi ex Nobili tantùm stirpe, sed ex Equestri, sed ex Senatoria, sed ex Regia sanguis est. Quippè qui à Gotthis Hispaniarum Regibus Divo Hermenegildo, & Recaredo longa annorum serie in te transfusus est. Qui Sancti Reges, quoniam ab Arianis hæreticis Lupi vocabantur, hinc Lupos in stemmate Majores tui pro gentilitiis insignibus aßumpsere.

Quibus verò regius ille sanguis trabeatus fascibus, laureatus victoriis, & per quos, quantosque Heroes in te transmißus sit, mitto dicere; nam & luce se produnt sua, commendantur & fama: quin & me dies deficeret, si singula percenserem: unum autem, aut alterum omittere non poßum. Celeberrimus ille est, cujus nomen, vel occuluit invidia, vel melioribus fastis ascripsit æternitas, qui innumeris victoriis, ac palmis è barbaris sua virtute, summa sibi gloria partis, illam nobilißimam imposuit coronidem, quæ quidem omnibus seculorum laudibus, omni posteritatis memoria digna est: cùm enim inter innumeras propemodum barbarorum copias, quà confertißimus globus erat, & atrocißimum sæviebat prælium, irrupißet, Manusam Maurorum Regem propria manu obtruncavit: quo cæso, deletus omnis barbarorum exercitus est.

Nec minorem celebritatem Nominis compa-

ravit sibi ALPHONSUS DE CARDENAS, *ad quem unum tunc temporis cum Lusitanis pugnantem, tanquam ad egregium Militiæ præceptorem Isabella Castellæ Regina Consalvum Aquilarium Cordubensem misit, ut sub tanto Duce prima militiæ rudimenta poneret: & posuit adeò egregiè, ut meritò uni* ALPHONSO *Consalvum debeat Hispania: quin & ipse Consalvus ab hoc solertissimo Magistro exactæ militiæ documenta, præceptaque, quibus postea suo cognomine Magnus evasit, accepisse fatebatur; quæ quidem* ALPHONSI *laus maxima est, ac summum Imperatoriæ virtutis, gloriæque verticem attingit.*

Sed quibus laudibus prosequar eos CARDENIÆ *Familiæ Heroes, qui cum Alphonso Rege Aragonio in Italiam ad Palmas venere, & Titulos? Quibus* ALPHONSUM FERDINANDI, *& Annæ Emanuelis è Regibus Castellæ filium, &* ALPHONSI *Magni Magistri Ordinis Divi Iacobi, &* GUTTIERIS *Magni Legionis Commendatoris consobrinum laudibus commendem? qui Alphonso I. Regi, per quam charus, & à Consiliis fuit, atque ab eodem Magnus Camerarius, Plutiaque urbis Alcaydus, mox & Cajetæ Prorex, & summus Militiæ Præfectus renunciatus, eam Regni partem, quæ Latio finitima est, summa belli, prudentiaque laude gubernavit. Quibus* FERDINANDUM *ejus filium Ferdinando Regi Catholico charissimum, Almeriæque Alcaydum? qui posteris suis*

egre-

egregia Fortitudinis exempla reliquit, æternumque nomen ex debellatis toties Mauris, ut meritò à Federico Rege Laini Marchionatu, atque Acerrarum Comitatu insignitus fuerit. Quibus FERDINANDUM? qui ob præmium eximiæ fortitudinis à Carolo V. *Austriaco Bononiæ, Neapoli, & Tuneti inter Magnates adlectus est, quibus unis Regem alloqui operto capite, qui honor apud Hispanos summus habetur, fas est. Quibus inquam laudibus sexcentos alios Heroes celebrem? quibus meritò*

. . . . . . monumentum ære perennius,
Regalique situ Pyramidum altius

fixit fama, sacravit æternitas.

Hactenus hæc, quæ ad nostræ navis decus, atque ornamentum plurimum faciunt. Quæ verò ad præsidium: illæ sunt animi tui virtutes, quibus te totum imbuendum tradidisti. Et primò quidem amœniori Musarum studio, hinc acriori diligentia Mathesi operam navasti, illud Poetæ in animo fixum habens:

Me verò primùm dulces antè omnia Musæ,
Quarum sacra fero, ingenti perculsus amore,
Accipiant, cœlique vias; & sydera monstrent.

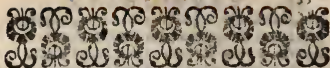
Quod porrò studium regium est, & rege dignum, quantum verò in hisce liberalibus disciplinis profeceris, novimus omnes, quotquot dexteritatem ingenii tui, felicitatemque sæpiùs demirati sumus. Novit nostra hæc Academia, quæ te primùm literis erudiendum, mox plausibus summis excepit eruditum.

His autem facultatibus egregias animi dotes sociasti, quæ te suprà reliquos evexere. Candidi Mores, ingenitæ nobilitatis indoles prorsus divina, Comitas ad omnium animos sibi semper officiis promerendos intenta, Munificentia penè regia, Fortitudo, animique Constantia, ac rectus perpetuò integerimæ vitæ Tenor, tui animi regiæ dotes sunt, quibus invidiam superasti. Verùm singula enumerare omitto, ne offendam modestiam tuam, quæ cùm maximè laudanda gerat, à laudatione maximè abhorret.

Quæ cùm ità sint, non frustrabitur votis nostra hæc navis, si, te Auspice, se ad æternitatis portum sperat appulsuram: Etsi, ut eleganter Anacreon.

Τροχὸς ἅρματος γὰρ οἷα
Βίοτος τρέχει κυλισθείς.

stabit tamen æternùm te duce fama. Patiare igitur, EXCELLENTISSIME PRINCEPS, tuam gloriosam imaginem, tuum immortale nomen nostræ navi præfigi. Et quodcumque hoc munus, quod tibi lubentissime nuncupo, dicoque, grati animi monumentum ne despicias. Vale, Neapoli Kal. Aug. MCIↃ CXC.

NAUTICORUM

LIBER I.

QVÆ veniant nemora apta mari, quo sydere pinus
Cædere, & arte rates qua cæsis ponere truncis
Conveniat; quæ cura omnes prædiscere ventos,
Et mores, & signa, vagique sonantia Nerei
Æquora velivolis latè sulcare carinis;
Litora vel circùm pictis freta findere lembis;
Nec non & quæ in Acu, & parvo solertia Mundo,
Et tempestatum quanta experientia Nautis:
Hinc canere, & vasti puppes per cærula Atlantis
Ducere surgentem in Solem, Solemque cadentem,
Incipiam: vitrei quando me Numina ponti
Nativam in sedem invitant Nereides udæ;
Et tenues vati calamos compingere cera,
Litoreoque parant sertum subtexere musco.
Nam neque Mæonios ausim sperare cothurnos,
Nostra nec æternam interserpere tempora laurum.
O magnæ clarum Ausoniæ decus! edite cœlo
CARDENIDE, pulchris seu te per rura viretis
Leucopetre spatiosa tenet, vel carmine dulci
Agrestes inter Divas blanditur Apollo:
Seu te stellati ducit per concava cœli
Uranie, & nitidos orbes, & sydera dicit;
Sive invectus equo, tua regna, invisis Acerras,
Ac longè rauci perlustras flumina Lai,
(Regna solo pingui, & lætis felicia campis,
Mille & Regna annos atavis dominata superbis)
Huc ades, & primùm pelagi ne despice munus.
Quicquid id est; mediis te fluctibus æmula Doris

Compellat, campusque sonat latè omnis aquarum.
Parva altis & sæpè damus munuscula Divis.
Forsitan & tempus veniet (jam retia, & hamos
Liquimus, & grandi percurrimus æquora puppi)
Vt, nostris majora ausis molimina Musis,
Bella canam, & palmas, cum primo Oriente subacto,
Cæsar in Euphratem victricia dirigat arma,
Vt priùs injusto jam Numinis eximat Vrnam
Servitio, & sacras sistat se victor ad aras:
Tuque operis tanti in partem, partemque triumphi
Dux aderis, magnique comes tu Cæsaris ibis:
Tunc ego te summis Heroibus, & magnis Diis
Laudibus æquabo, tollamque in secula nomen.
Sume hoc intereà, Martisque accingere in arma.
At tu, qui Superos inter spatiaris Olympo,
SABERIDE, mihi dexter ades: tu dius Apollo
Magnam Vati animam, & divini carminis œstrum
Inspira; nostrisque volens allabere cœptis.
Nam te, nec fallor, magnarum Numen aquarum,
Rectoremque maris, tempestatumque potentem
Gangaridæ quondam dixere, & creditus Indis
Oceani immensi magnus Deus, humida parent
Neptuni cui regna, vagique per aëra nimbi,
Et se pacato submittunt murmure venti.
Sad quamvis (tibi mentitum non fingimus ultrò
Numen, & immeritos aris adolemus honores)
Non deus Oceani, verùm tibi gurgitis alti
Imperium Pater Omnipotens dedit, ut tua nautæ
Numina ritè colant: placidos tu tollere nutu,
Turbatosque potes nutu componere fluctus.
Ergo age, & innubi quoniam lux aurea cœlo
Iam nitet, & Zephyris crispantur molliter undæ,
Audaces tu pande sinus, dextraque potenti
Tu dubio cursum pelago, clavumque guberna.
Principiò nautis sylvæ delectus habendus,
Vndè abies viduata comis, nudataque fagus,
Vlmique, & cæsæ veniant ad litora pinus.
Primus & hic illis labor impendendus, & omnes

Sa-

Sacrorum saltus nemorum lustrare necesse est.
Hic & sylvarum sobolem legisse potentem,
Et Martis sortem, & casus sufferre marinos:
Nec labor incassum tantus cadet, ire sonantis
Aut opus Ægæi per cærula, perque tumentem
Euxinum, aut clausum sulcandum navibus æquor:
Sive per externas oras, audacibus ausis,
Oceano errandum, latè qui panditur ingens
Herculeas ultrà metas, seseque per omnes
Insinuat torrente plagas, quà surgit Eoo
Phœbus, & Hesperio rediens lavat amne quadrigas.
Nam si materiem texendis navibus aptam
Legeris, atque data fabricaveris arte carinas,
Deduces celerem securus in æquora puppim,
Ac lætus Zephyro committes vela vocanti.
Non te nimbifero terrebunt turbine venti,
Nec tumidum veniens glomeratis fluctibus æquor
Vertice ab undoso; rapidas animosa procellas,
Nimbosque, pelagique minas pulsabit, & Euri
Illa, coronatas opponens pulsibus alnos,
Idæas soboles, Alpinaque pignora. Ceu arx
Duro imposta jugo, duraque è rupe reciso,
Plurima quadrato surgunt cui mœnia saxo,
Quam crebris aries ærata cuspide pulsat
Ictibus, alatoque petunt tormenta metallo;
Verberat invictos iteratò machina muros,
Atque explosa cavo pila ferrea sibilat ære.
Stat contrà hæc: duris eludit rupibus ictus;
Nec timet horrificis tormenta sonantia bombis.
Sic & robusto de robore texta carina,
Non nisi spumosum multis post cursibus æquor
Emensa, & pelagi varios experta labores,
Et seros obitus, longævaque fata videbit.
Quid tibi si sylvæ nullus delectus, & omnes
Imbelles nemorum populos admoveris undis,
Accipe: non multis (juvat hæc meminisse) docebo
Cùm tibi cæruleus suprà caput æthere ab alto
Inciderit nimbus, missique à carcere venti

Compactam fragili feriant de robore navim,
Dilacerent velum, quatiant latus impete multo,
Et validis obvertant flaminibus antennas:
Hæc primò vitium faciet, sensimque patentes
Incipiet laxare sinus, rimisque fatiscet.
In latus hinc prona incumbet: concussaque ponto
Scindentur transtra, & laterum compage soluta,
Fluctibus infelix ibit data præda marinis.
Non secùs, incocta tenui quas arte bubulci
Argilla fecere, casæ, cùm plurimus imber
Decidit, & plenis undatunt æquora rivis,
Accipiunt tectis imbrem, subterque ruentum
Vix fragili cursus fluviorum pariete sistunt.
Paulatim incocti lateres laxantur, & undis
Dant aditum: sensim moles ruitura fatiscit.
Cùm tandem è summo labentia culmine tecta
Naufragio jactantur humi: de vertice pastor
Dejectas videt ire casas, sua regna, per undas.
Sed jam tempus equum pulsu stimulare ferocem,
Implicitasque errore vias superare ferendo.
Ergo age, tantisper pelago, portuque relicto,
Ne pigeat sacros nemorum penetrare recessus;
Quæque sit apta rati, vel quæ sit inutilis arbos,
Et quo conveniat cœli sub sydere truncos
Frondifera nudare coma, & radicibus altis
Noscere, quo rigidas valeas inferre secures.
Est mons Ausonia in magna, quà Martia Tellus
Hybernum ad Solem, & mollem se fundit ad Austrum;
Hinc quà purpureo Solem primo excipit ortu.
Ionio disclusa mari stat Græcia Tellus;
Hinc quà Tyrrhenum Siculi per claustra Pelori
Ioniis miscetur aquis, Vulcania regna,
Æoliasque domos, & totam à vertice spectat
Trinacriam, antiquo montem cognomine Silam
Romani, & Graii pariter dixere vocantes.
Hic nemus umbrosum, atque ingens, sylva horrida montem
Occupat; & nigra dorso latè incubat umbra.

Hic

Hìc mille in cœlum tollunt capita ardua pini;
Et totidem ramis circùm frondentibus alni
Assurgunt turritæ, & nubila vertice lambunt:
Quæsitæque nuces saxorum grandine multa
Ingratam præbent pecori, & pastoribus umbram.
Hìc mille expansis panduut sese undique ramis
Castaneæ, & magnæ laxant sua brachia quercus,
Plurima & argutis agitatur frondibus ulmus,
Et fagus, camposque abies cursura marinos:
Cerrique, platanique, altæque in montibus orni:
Atque aliæ: neque enim verbis percurrere refert
Quotquot Sila ferat truncos, latissima sylva.
Nunc ego (sub montes quoniam penetravimus altos
Provida ubi sylvas longè Natura locavit,
Vt pelagi casus averteret: attamen ipsa
Semper avara fames hominum, & solertia major
Evicere, & itum in montes, in nubila & usque est)
Quæ meliora probes, quorum est communior usus:
Quæque mari sint apta magis, ventisque ferendis,
Et robusta solo veniant, non carmine multo
Edoceam, nec te per longa exordia ducam.
Est autem varius, cultusque, habitusque locorum,
Atque usus; Non omnis enim fert omnia sylva;
Non studium cunctis, nec amor mortalibus unus
Inditus. Ignotis qui primi fluctibus Argo
(Magnum opus) & parvo vitam committere ligno
Sunt ausi, sacro Dodonæ è vertice fagum
Accisam vexere mari: fagoque volanti
Æggum secuere fretum; & medium Hellespontum
Transvecti, externas tetigerunt Phasidis oras.
Vmbrosi nemora Assyrii populantur Amani:
Hic & odoratam cædunt de rupe cupressum.
Phœnices Libani rapiunt à culmine cedrum,
Et Syrus, & quicunque colunt plana æquora Idumes
Atque Terapnæi gens fortunata Canopi
Vela cedro imposuere, marique dedere patenti.
Gallus amat fagos, & puppes inserit ulmis:
Et proram, & dura geminas facit abiete costas.

Arduennam, & gelida nudat nemora alta sub Arcto
Belga ferox, & qui dispersa mapalia quondam
Incoluere humiles Batavi, vicinaque circùm
Litora piscatu victum de more petebant:
Nunc re, nunc opibus multis, luxuque superbi
Regna tenent, & jam magni crevere sub ipsis
Principiis, clari bello, & victricibus armis:
Nam quicquid pelagi veniens Sol lustrat Eous,
Quicquid & Hesperius, curru fugiente, relinquit,
Classibus & pariter lustrant ingentibus ipsi.
(Sic fluxas Fortuna hominum res undique versat;
Nunc surgunt humiles in regna, ruuntque potentes
Verticibus rerum ex altis: nunc ordine verso
Præcipites summo labuntur culmine primi:
Rursùs & alta illi rerum fastigia tangunt)
Verùm lecta manus, quæ prima è litore Ibero
Solvit, & Oceanum magnis percurrere velis
Ausa fuit, fatisque novum monstrantibus Orbem
Detexit, vicitque armis victricibus omnem,
Alta Pyrenæos ducit per cerula saltus.
Dirisi rapiunt Caledonia lustra Britanni,
Idam Bithyni, Græci felicia Tempe.
Mænalium scandunt nemus Arcades, aut Erimanthi,
Argutasque petunt pinus, populantur Athenæ
Fatidicam Cyrrham, & colles sectantur Hymetti.
Annosam Venetus fagum venatur, & alnum
Rupibus Alpinis. canentem fronte nivali
Cædit & Afer inops operosa Atlanta securi.
Romani rerum domini, qui classibus olim
Conclusam domuere Thetin, Pontumque sonantem,
Ægæumque furens, spumosaque cornua vinctum
Oceanum traxere altæ ad Capitolia Romæ,
E Sila pinum, & fagum petiere comantem;
Velleruntque omnem è radicibus Apenninum.
Ergo age, terrarum dominos imitare potentes:
Et quò te mecum prærupta per avia montis
Cornipedes hausti cursu duxere virentem
In Silam, truncos poncadis navibus aptos

Eia

Findito (materiam tibi plurima ſylva miniſtrat)
Quique apti ratibus, paucis, adverte, docebo.
Prima tibi pinus rigida gemat icta ſecuri,
Atque umbroſa ruat ſciſsis radicibus alnus:
Adde ulmos, cæſoque cadat de ceſpite cerrus.
Nigras cæde nuces: nucibuſque apluſtria ſunto.
Ipſa ſed in primis abies, annoſaque fagus
In partem veniant operis; neu cedere molles
Cures caſtaneas, multùm aut querceta fatiges;
Caſtaneæ fragiles, quercus nodoſa lacertos:
Vmbroſis aptæ frondeſcere montibus ambæ,
Paſcere & autumno pingui pecus ubere bacca:
At non Oceanum ſulcare. in fontibus alta
Non te frondoſa delectet populus umbra;
Nam levis eſt arbos, & abundat plurima ſucco.
Vna tamen longis cædenda eſt optima malis,
Quæ Lupias ſe propter Aquas agit æmula pinis.
Phœnices cedrum, & Syriæ laudato cupreſſum;
E noſtris fructus petito. Parnaſsia laurus
Semper fronde ſacra tollat ſe læta ſub auras,
Vt ſua divini præcingant tempora vates,
Et clari quoque victores ſua. mitte feracem
Sectari ceraſum, & mitem ſine creſcere malum.
Non obliqua petas: quæ recta in luminis auras
Tolluntur, legito, truncoque impone bipennem.
Parce manu teneram ab radice evellere ſylvam,
Navita; venturos exſpectat ſera nepotes
Illa, coronato cum vertice ſurget in auras.
Quæ multos ſenſere æſtus, quæ frigora multa,
Succidas. Quid plura canam? Te multa docebit
Longa dies: variuſque tibi nova ſuggeret uſus.
Verum age, delectas cœli quo ſydere plantas,
Et quo conveniat ſub Lunæ accidere vultu,
Accipe: tu Lunæ vultus numerare memento.
Illa regit ſylvas, illi nemora horrida parent;
Illa & luce vaga plantarum temperat ævum,
Atque illis ſuccum, & vitales ſufficit auras.
Ac velut æquoreæ pingueſcunt ubera conchæ

Lact

Lacte novo, rutilos cùm Luna impleverit orbes;
Tunc plenis turgent radiis, & lumine læto
Luxuriant: verùm rediens si proxima Phœbo
Occuluit vultum, & totos contraxerit ignes,
Sufficiunt tenues succos. vix lucidus humor
In matris gremio, Luna fugiente, refulget.
Non aliter plantis humorem subripit orbe
Luna novo, rursusque illum jam plena remittit.
Nauque etiam sylvæ norunt dispendia Lunæ.
Sed tibi Signiferi quanam sub sede rubentis,
E qua Lunæ ætate nemus populeris opacum,
Dicam equidem: nec té dubium, Palinure, tenebo.
Extremum Ægoceri rediens cùm liquerit orbem
Phœbus, & adverso surgens Canis emicat astro,
Tertia si raris per cœlum cornibus ibit
Syderio comitata choro Latonia Virgo,
Tunc tibi nubifero nutare à vertice fagus
Incipiat; laté ferro pineta laborent.
Nulla quies operi: cædendis optimus altis
Arboribus est ille dies. qui deinde sequuntur
Dividuum ad mensem, quo toto effulserit orbe,
Felicem sylvis sobolem, sed navibus aptam
Non tibi materiem præstabunt, ubere pleno
Humorem nimium plantis, succumque ministrant.
Agricolæ tunc jure sinant pubescere truncos,
Queis præstat baccas, lapidosaque carpere corna:
Tu ne cede operi, aut nimio frangare labore,
Donec lecta ruat frondoso à vertice sylva.
Verùm si gelidas hyemes præverterit annus,
Et cani montes magna sub mole pruinæ
Depressa cervice gemant, atque obruta passim
Semita, & oppletæ stipentur ab aggere valles,
Ac lympha torpente gelu, stet saxeus humor,
Tunc Boreæ furiis spatiis disclusus iniquis,
Pone animo curam sylvæ, Palinure, nec altos
Perque nives gelidas, perque horrida culmina truncos
Sectare, infestæ prohibent dùm frigora brumæ.
Et differre moras opus est, & cedere Fato,

At ubi jam Virgo os terris ostendit honestum
Erigone, cùm lance pari Sol dividit orbem
Signorum, tantùmque polo latet abditus imo,
Arctoo quantùm rediens micat aureus axe,
Litore deserto summos pete, navita, montes,
Nubiferi quà Sila jugum tegit Apennini
Arboribus densis. Sublimi in vertice montis
Planities extensa jacet, latèque sub Ortum
Excurrit, fœcunda solo, nemorosaque sylvis,
Læta situ aprico, & vitreis lætissima rivis,
Cùm cœli metas ardenti Scorpius astro
Iam tenet, & vacua descendit Aquarius urna,
Vt diræ cessere hyemes, cecidilque nivosa
Canities, tunc terra novo pubescere fœtu
Incipit, & tenero vestit se germine campus:
Seque aperit sylva, & læto de cortice gemmas
Fundit odoratas, sequitur citò deciduus flos:
Excipiunt flores citò poma, & præcoce partu
Compensat Pomona moras. Iam vertice pleno
Flavescit matura Ceres: jam serus Iacchus
Rore novo gestit. Calabris in saltibus alter
Non locus est pingui fœcundior ubere gleba,
Aut mons assurgit nemorosa ditior umbra,
Vel magis irriguus: centum de vertice montis
Præcipites rauco labuntur murmure fontes;
Et circùm sata læta rigant, & amœna vireta.
Hic ubi te fessum recreavit Sila sub umbris,
Et fontes, geniusque loci, cùm Luna revertens
Incipiet primùm radio falcata bicorni
In longùm proferre diem, Palinure, comantes
Cæde trabes; nam sicca sinum tunc arida Tellus
Parciùs è gremio plantis alimenta ministrat.
Aut si nimbosus Mauris de finibus Auster
Irruerit, subitisque nemus concusserit alis,
Parce trabi, & trunco rigidas averte secures.
At verò cecidit raucæ cùm sibilus auræ,
Cynthia fraternas & jam fugit æmula bigas,
Velle solo plantas, ramosque recide feraces.

Tandem (me doctum multa experientia fecit)
Illa abies nautæ votis respondet avari,
Quæ, cùm nodosis tenuis radicibus humor
Sufficitur, nec jugis aqua illam, afflantibus Austris,
Humectat, matris gremio concisa bipenni
Congemuit, magnumque dedit convulsa fragorem.
Illius æratæ multùm vixere carinæ.

Sed neque materiam subitus denudet, & ulmos
Ire novam in formam jubeat fabricator: at illas
Torreat ignito geminus Sol sydere Cancri.
Sic omne excoquitur vitium: sic cortice multus
Succus abit pingui; atque exudat inutilis humor.
Nam secùs ille labor formatis puppibus instat:
Cùm jam materia incoctis arescere truncis
Incipit, & sensim pinus se contrahit in se,
Pandit aquis tunc illa vias, & cœca relaxat
Spiramenta sinu; ruptis hinc nexibus alni
Neptunum accipiunt gremio, rimisque dehiscunt.

Altus ubi cœlo tollit se fronte nivosa
Ismarus, & rauci labuntur Strymonis undæ.
Barbara gens habitat cultu, quæ Caspia quondam
Claustra pharetratis irrupit curribus, & se
Per latos Asiæ campos, perque arva sonantis
Intulit Euphratis victrix: populosque feroces
Contundens, tristi complevit funere regna.
Hinc Asiæ postquam domitrix, atque effera bellis
Hellespontiaci fauces pervenit Abydi,
Nostris, ò pudor! & vili mercede paratis
(Non res Romanæ, non tot labentia regna,
Non & relligio gentes permovit avaras)
Navibus Europam transvecta, potentibus armis
Discordes animis populos, & regna subegit:
Fixitque imperii sedes, ubi mille per annos
Victrices Aquilæ spectatæ, atque alma Quirini.
Hi, quà frondosi vertex assurgit Olympi,
Non certo Lunæ vultu, non sydere certo
(Mira quidem: nam ritè colit gens barbara Lunam)
Antiquam invadunt sylvam, nigra regna ferarum,

Extemplò viridi vellunt de cespite truncos,
Cæsariemque citi tondent, raptimque repentes
Dilacerant artus ferro: ferit ille bipenni
Annosam fagum: succisam hic cortice nudat:
Hic pinus in frusta secat: vix lævigat ille
Scabritiem primam tabulæ: cavat ille carinam
Præceps; ærata munit hic cuspide rostrum.
Ocyus appingunt costas, & transtra reponunt.
Haud mora, præcipitat sese labor: æquora puppes
Accipiunt: medio spectat se gurgite sylva,
Miraturque novas formas, & non sua vela.
Quales Niliaci circùm per stagna Canopi
Flumineas habitare casas, & vivere rapto
Sueti prædones, si quando gurgite ab alto
Spectavere procùl specula properare carinam,
Præcipites in stagna volant, rapiuntque cavatam
Vim sylvæ, rapiuntque arma, & se viribus aptant:
Impelluntque leves cymbas, atque ostiá complent.
Hìc postquam taciti latuere crepidine ripæ,
Vt fluvio spectant vicinam appellere puppim,
Erumpunt latebris: segnem, & nil tale timentem
Invadunt navim, & stridoribus aëra complent.
Confertique ruunt, rapiunt, perduntque vicissim
Omnia, & aggestas vectant ad litora prædas.
Non sic, ignotum qui sulcavere carinis
Oceanum, & longè terras petiere repostas;
Quippè altis primùm venati in montibus alnos,
Pinusque, & patulas annoso robore fagos:
Inde & sub gemino domuerunt sydere Cancri;
Multus ut ex illis, crassusque excederet humor.
Hinc & solerti fecerunt arte carinas,
Victores quibus Oceani spumantia regna
Sub juga, & indomitos potuerunt mittere fluctus.
Quin etiam ratis una (quod & ventura nepotum
Attollet semper, semper mirabitur ætas)
Immenso potuit gyro circumdare mundum,
Ac totum Oceani transmittere cursibus æquor.
Lito-

Litore ab occiduo primùm ratis æmula Solis
Solvit, & iugentem velis percurrit Atlantem;
Inque novum devecta, Notis spirantibus, Orbem,
Ausa fretum ignotum tentare, & consita saxis
Æquora navifragis. hinc, & felicibus ausis,
Per mare Pacificum victrix pervenit Eoum;
Hìc Seres latè, nigros lustravit & Indos,
Et Persas, Arabesque: Erythræaque cærula præter
In Libyam venit, vacuumque invecta per axem,
Horrendum ventis, & fluctibus, atque procellis
Acronoton superavit: & inde reducta sub Arcton
Claustra triumphatrix subiit felicia portus.
Laudibus æternis, & cœlo digna carina,
Cui magnum meritò fecit Victoria nomen.
Non illa Oceani fluctus, ventosque sonantes,
Nec tempestates timuit, rapidasque procellas.
Sed lecto sylvæ de robore, & arte magistra
Texta ratis, montes victrix superavit aquarum,
Et ventos. Adeò cœptis insistere multum est.
Prætereà sectam nodoso è cespite sylvam
Non gelidæ videant hyemes, non humidus Auster
Aere sub rigido, aut campis sternatur apertis.
Nam cùm cæruleas collegerit æthere nubes
Iuppiter, & plenos alto demiserit imbres,
Humorem tunc illa bibit, rursumque subactas
Vi Cancri multa non sanas accipit undas.
Arboribus gravis unda nocet: nocet humidus Auster.
Ille etenim, pluvio qui fluxit plurimus imbre,
Nativum humorem deperdit noxius humor;
Quippè poris actus perfunditur undique venis:
Atque agit insinuans sese, plantæque vigorem
Paulatim attenuat: nodos, robustaque mollit
Ossa lues: sic illa & aquis pinguescere primùm
Incipit, & sensim putris se facta resolvit.
Qualis hydrops malesanus, aquis cùm plurimus udis
Indulsit, tabemque intùs concepit aquosam,
Pinguior accrescit membris, & flaccida nervi
Vis venit: elanguet vigor, & sese ossa relaxant.

In

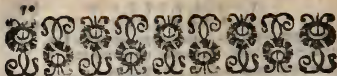
In venis ftat cana lues: furit intùs aquæ vis.
Corporis infelix cùm jam compage foluta,
Deferit invifas auras, lucemque diei.
Eft fed amica trabi maris unda: porifque fubactus
Humor aquæ multa fatiatus falfedine truncos
Indurat: medio lapidefcit gurgite fylva:
Defuper impoftas moles, & mœnia, & arces
Suftinet, æternùmque manet durata fub undis.
Sic magno claram imperio, & victricibus armis
Miramur Venetam fpumofi in fluctibus urbem
Adriaci inftructam, fumptuque, & mole fuperbam.
Ergo ornos, pinufque Alpino è vertice cæfas,
Concifafque fimul mittunt fub cærula fagos.
Hinc ubi jam duræ longo poft tempore in undis
Concrevere, trahunt alto de gurgite: & inde
Longævas folido ponunt de robore puppes.
Nunc age, (cæruleas quoniam properamus ad oras)
Qua demùm è lucis ingenti corpore moles
Arte trahas, cafufque feras fpectare marinos,
Expediam: prolixa juvat difpendia fylvæ,
Sumptufque, & multos famulùm vitare labores.
Eft lucus Clanii fontes, & flumina circùm
Monte fuper viridi, quà fe pater Apenninus
Attollens læto felices ubere campos
Ambit circuitu longo, propè mœnia Abellæ
Affurgunt: fubjecta jugis lætifsima Baccho
Planities extenta jacet: procùl invia Pœno
Nola coronatis oftentat mœnia campis.
Lucus, Hamadryadum fedes gratifsima, Cancer
Igneus è cœlo dùm perfurit, & fata propter
Vix torrente ftrepens tardo pede labitur amnis.
Hìc gelidi fontes crebrò de rupe cavata
Diftillant, fonitufque cient per faxa canoros.
Dulcè repercuffa in fylvis fonat aura fufurro,
Dùm molles vario perflant fpiramine venti;
Ludit & in tremulis allifus frondibus aër.
Qui Capreas, & facra colunt delubra Minervæ,
Ænariam, Prochytenque, & Surrentina Lyæo,

Delicias vatum, juga læta, sinusque Dicarchi,
Hæc sacra Nayadum nemora, & juga celsa frequentant,
Vt sibi materiam lembis, parvisque phaselis
Delectis quærant truncis; nam plurima sylvæ,
Nec soboles ingrata mari: stant vertice pini,
Stant orni, mediisque virent in vallibus alni.
Dùm mihi vernabant prima lanugine malæ,
Cùm jam Pierides gratæ, & formosus Apollo
Gratus erat, nemora alta Iovis, sedesque beatas
Lustrabam, rurisque Deas venerabar agrestes:
Meque sinu Musæ stringebant: blanda neque ipsa
Pieris indignata meos spernebat amores.
Hic ego præcipites vidi de vertice montis
Subjectam in vallem cæsos demittere truncos
Agricolas: vastas cervici imponere moles,
Aut latis parcunt humeris: incommoda sylvæ,
Implicitæque viæ, sumptusque impendia vitant.
Non tamen obliquos, sed rectos rupibus altis,
Nudatosque coma mittunt, cæsosque lacertos.
Inde boves gemini submittunt fortia sueto
Colla jugo; geminique alii, si corpore præstet
Ingenti moles, subeunt, atque ipsa rudenti
Vimineo secto religatur vertice pinus,
Perque jugum funis ductorius orbe plicatur,
Inde per æquor iter capiunt, lentèque trahentes
Paulatim ad litus magno pineta labore
Convectent. Ioris instant, & verbere multo
Agricolæ, pigrosque altis clamoribus urgent.
Quos ipse arguta fagi dùm stratus in umbra
Aspicerem de colle, boves miseratus inertes,
Increpito Agricolas dictis, & sistere currum
Præcipio: timidi faciunt mandata bubulci.
Hinc geminas afferre rotas, quarum ultimus orbis
Ingens circuitu, cuneumque, axemque rotundum,
Temonem oblongum, tabulasque, & cætera currus
Armamenta: citi agricolæ data jussa facessunt.
Tunc geminas hinc, inde rotas axi insero, & altè

Mox lignum terebro, cuneumque foramine figo.
Nectuntur tabulæ, medioque imponitur axi
Oblongus temo, temoni adnectere curvo
Cùm bobus juga præcipio, truncosque recisos
Imponi in medio, librato pondere, curru.
Hinc bobus dare lora rudes, & verbere torto
Instare agricolas jubeo: more nulla, juvencis
Vix data lora; citus fertur per compita currus,
Ceu cùm vela Noto crepitanti è puppe magister
Laxavit, commota ratis volat ilicet alis,
Prona petens maria, & rostro tumida æquora findit.
Hæc quondam ad Clanii fontes: nunc addere pauca
Est animus (nam nota vocant ad litora Nymphæ
Nereides, longèque sonant navalia plausu)
Faginus oblongus temo; sit cerrinus axis:
Vlmea fit rota: sint radii: sed ferrea summæ
Curvatura rotæ; medium librata bicorni
Arbor in axe locum teneat: bobusque relictis,
Temoni jungas poscentes fræna jugales;
Aptior ad cursum sonipes, volat æquore aperto
Promptior, & facilis laxatas audit habenas.

LIBRI PRIMI

FINIS.

NAUTICORUM
LIBER II.

JAM celeri nimiùm cursu per opaca locorum
Ore reluctantem rapido, stimulisque negantem
Egimus alipedem: tempus nunc flectere habenas,
Atque iterùm in pontum, jam saltibus ire relictis:
Sat Faunis, sylvisque datum. Vos ò ubi Nymphæ
Nereides? properate citæ, & pernicibus alis
Reddite me pelago: finite, ut deserta revisam
Litora, & annosa compingam ex abiete puppes.
Vos & , qui ratibus primi freta cœca profundi
Ausi homines sulcare, vagique errare per undas
Pandite: namque illos, Divæ, meministe potestis:
Et vatem egregias artes, usumque docete.
Principiò cum rari homines ab origine Mundi
Incolerent terram, felix gens illa beatum
Assyriæ nemus, & florentia rura colebat
Euphratem circa, & Tigris felicia Tempe.
Fortunata, procùl bello, & discordibus armis,
Sponte sua Tellus mortalibus una ferebat
Sufficiens cunctis alimentum, & fœdere pacto
Pauci exercebant terram, & læta arva tenebant.
Sed postquam primi soboles numerosa parentis
Paulatim antiqua crevit de stirpe feraci;
Non satis Assyriæ felicia rura viretis,
Nec simul hospitium sat erat tot millibus unum.
Hinc cunctis mens una fuit trans flumina terras
Quærere, & ignotos mundi penetrare sub axes:
Eoas alii terras, ditissima regna,
Caucasum, & algentes alii venere sub Ursas.

Pars Tauro insedit: pars Thermodoontis ad undas;
Pars & odoriferas felici macere sylvas
Arabiæ, & tepidum latè se fudit ad Austrum.
At, quibus audaces animi, generosaque corda,
Ausi cæruleum Thetidos regnum, & vada cœca
Rumpere, & infido primi se credere ponto:
Quæsitas magni terras mercede laboris
Excolere, & pretio charos habitare Penates.
Nanque ea, quæ multo nobis sunt parta labore,
Sunt & grata magis: magis est ex omnibus una
Nobilis, immensis venit quæ palma periclis.
Non secùs, angusto cùm jam dimisit ovili
Pastor oves, tenerasque dedit pecus ire per herbas;
Extemplò celeres stricto de carcere caulæ
Erumpunt, sparsimque locis funduntur apertis.
Hæ vitreos fontes, & odori marginis undas,
Et flores, & culta petunt lætissima cursu:
Stellatos aliæ campos, & dulcia quærunt
Pascua: prata aliæ, spatiosaque rura viretis,
Mollis ubi cytisus viret, & sylvestris acanthus.
Sed, quibus est animus major, temnuntque pericla;
(Nanque etiam teneris animis sua blanda cupido
Laudis inest) colles animosæ, & culmina scandunt;
Quæsitosque fuga multa, multoque labore,
Delectos celso flores de vertice carpunt.
Tunc primùm terris ratis usus; & æquora primùm
Spectavere rudes truncos nulla arte dolatos
Intactis innare fretis. Procùl ire per altum
Ausi homines ligno exiguo: committitur undis
Vita rate in parva, quis crederet? At fuit illa
Magna equidem virtus, quamvis temeraria virtus.
Audax inventum: sed tanti audacia facti
Profuit: æternis celebrandi laudibus illi,
Qui pelago avulsas sociarunt puppibus oras,
Et super alta levem straverunt cærula pontem.
Non tamen ignoti (felici audacia casu
Paulatim ex primo crevit, majorque secundo
Venit, & exhaustis animi crevere periclis)

Itur

Itur in abruptum pelagi: secuere propinqua
Litoribus vada tuta, brevi quà Nereus æstu
Fluctuat undosus, patriis discedere longè
E terris primùm, & medium tentare profundum
(Sentit & ipsa suos audacia cœca timores)
Non ausi: molles radebat palmula ripas.
Non secùs aërii, cùm jam pubescere pulli
Incipiunt, teneræque alis succrescere plumæ,
Per nidos volitant circùm, ramisque recursant:
Non audent pavidi nativas linquere sedes:
Credere se cœlo, & primo petere astra volatu.
Hæc rudis ignoto primùm se machina ponto
Credidit: hac undis insultavere marinis
Audax Iapetus, genitique à stirpe nepotes.
Vis firma compage trabes, & fœdere certo
Fluctibus innabant; verùm non tempore longo,
Vt cultæ venere artes, ut crevit & usus,
Instar montis aquis deducta tumentibus Argo
Litore Thermaico, & rigidæ sub montibus Offæ.
Hinc sensim crevere rates: Inventaque prima
Ad majora viam fecerunt: crevit & usu
Ingenium artificis, conjunctæ nexibus alni;
Distinctæque loco tunc sunt, & nomine partes.
Extensa est prora, & sensim defecit acutum
In rostrum: rostroque fuit ferri addita cuspis.
Incurvum latus, & pandæ data forma carinæ
In medio, & morsu retinacula missa tenaci:
Et puppis procera, auroque insignis, & ostro.
Sic olim rudis, indigestaque corpore moles,
Ingenio artifici, & multo sudata labore,
Pulchrior it pelago, & spumantes fortior undas
Sustinet, Ægæasque hyemes, ventosque sonantes.
Alpinis velut ursa jugis (si vera feruntur)
Quam priùs informem connixa in luminis auras
Produxit mater, fit pulchrior, & sua membris
Paulatim nova forma venit, speciesque decora.
Nam fœtum complexa parens (mirabile dictu)

Sen-

Sensim lambendo distinguit mollia membra,
In latum ventrem compingit docta, manusque
Dividit in digitos, atque unguibus armat aduncis;
Educit de mole caput, collumque rotundat;
Hirsutasque genas pingit: sua naribus addit
Spiramenta, quibus subducat spiritus auras;
Atque ori decus, & rutilos inducit honores:
Naturam compensat amor. quis nescit amoris
Ingenium? hoc sensim fœtum formante magistro,
Exurgit soboles, patrioque simillima vultu.

Tunc verò alipedes dorso sensere carinas
Æquora, turritas mirata in gurgite moles.
Centaurus tunc visa mari, rostrataque Pistris
Scyllaque, Delphinusque, ingenti & mole Chimæra,
Alta, metu procul, & patria tellure relicta,
Tunc primùm celeres violarunt marmora puppes.
Aligeræ veluti volucres super aëra lapsæ
Sydera summa petunt, nido, ramisque relictis,
Cùm celeres pennæ, & fiducia crevit adultis.
Sed te ritè modum fabricandæ puppis, & artes
Egregias, ac mira hominum comperta docebo.

In primis sit cura tibi spectare locandis
Qui sinus, aut statio fuerint navalibus apta.
Optimus ille locus censendus, valle reposta
Qui jacet, & monti, & nemorosis proximus umbris;
Ne labor annosas deducere montibus ornos
Improbus agricolas nimiùm premat: ille propinquis
Secura statione sinum, portumque tenebit,
Qui primùm nuda venientem mole carinam
Accipiat, firmoque ratem tegat obiice saxi.
Sint circùm fontes, cœli sit grata salubris
Temperies: sit terra simul pinguissima cultu,
Vt facilis victus, sint & sitientibus undæ,
Nec famulos lædat malesana Iuppiter aura.
Accessu facili pateat locus: ipsa reducto
Opportuna situ statio: campoque patenti
Alta tibi moles saxo fabricanda quadrato
Porticibus longis, ingentes mole carinas

Læta quibus secto compingat robore pubes.
Sint pariter centum extructæ longo ordine cellæ,
Queis sua soliciti fungantur munera fabri.
At domus interior majori condita sumptu
Prætorem accipiat, turbæ qui præsidet omni.
Hic leges dicat: reliqui mandata facessant.
Non temerè incumbant operi, sed legibus æquis
Quisque suum conetur opus, rectore sub uno.
Est opus, ut reges etiam cum mœnibus arcem
Ædificent; summis atque æra tonantia bombis
Mœnibus imponant: hostiles fulmine pellent
Illa rates, ne fortè ferant navalibus ignem.
Quin cave, nè furtim jactis tecta arida flammis
Accendantur: iners vel custos molibus ignem
Excitet. Arcendus siccis navalibus ignis.
Illa alii in mediis magno visenda theatro
Urbibus ædificant: saxo constructa vetusto.
Talia Parthenope jactat navalia Siren.
Est locus in media fama notissimus urbe,
Quem navale vocant, vitrei Crateris ad undas.
Amplis porticibus, domibusque amplissima centum
Assurgit Cœlo moles. stat proxima colle
Magnifico sumptu, & regali splendida luxu
Regia: stant niveo circùm de marmore fontes,
Artis mirum opus, & monimentum nobile seclis
Spectandum: placido lymphas jaculantur ad astra
Ore feræ, pictosque premit delphinas Arion,
Et fluctu saliente, ciet vaga murmura, & ipsi
Marmorei rugiunt, unda fugiente, leones.
Est & sylva manu navalia consita propter,
Optatam factura comis frondentibus umbram,
Sirius ardenti cœlo dum perfurit æstu.
Eoum ad Solem statio benè fida carinis
Angusto conclusa sinu jacet: altera longè
Stat moles iniecta mari, sumptuque superba,
Fluctibus immissi montes, rupesque refectæ
Altum accipiunt Libycum, franguntque ruentem,
Intùs tuta silet placidè Thetis; altaque cœlo

In medio assurgit cum mœnibus aëriis arx.
Mille fabri, & famuli totidem navalibus adsunt
Soliciti, & celeres componunt abiete currus:
Quisque Ducis dicto parens data munera forti
Impiger exercet. Serra pars dividit alnos:
Pars dolat ignavos truncos, primamque retondet
Scabritiem ligni: sectas pars lævigat ulmos.
Compingunt alii costas, aliique carinam
Incurvant: alii proram cum cuspide nectunt.
Pars studet & variis puppes animare figuris:
Arte laboratas puppes pars cælat in auro:
Pars acuit clavos, & ferrum forcipe versat.
Hic commissuras lino replet, & pice molli
Vulnera concludit: tabulas pars jungit hiantes.
Illi onera accipiunt venientum, & sedibus altis
Imponunt: hic vela suit, tortosque rudentes
Implicat: antennas illi, malosque laborant.
Fervet opus: pictæque micant in litore puppes.
Quales Cecropiæ volucres æstate laborem
Exercent (si magna licet componere parvis)
Purpureis aliæ fragrantes floribus hortos
Iuvadunt, camposque aliæ populantur odoros,
Et pinguem tondent tiliam, casiamque rubentem,
Cæruleumque crocum, & ferrugineos hyacinthos:
Mella legunt aliæ, teneroque è cortice ceram,
Et lentum rapiunt gluten, queis cerea fingunt
Regna: favis aliæ constipant dulcia mella:
Fasce levant aliæ venientes, furtaque Veris
Accipiunt, tectisque locant: sic fœdere pacto,
Experiuntur opus, fabricantque è nectare cellas.
Præterea quicunque ratem meditaris, oportet,
Vt primum sicco describas cortice puppim.
Ac veluti turres, & celsa palatia fabri,
Atque novum molitur opus cùm sedulus ipse
Parthenius, primùm inscribunt facienda papyro:
Exemplumque operis digito, ingenioque magistro
Ante oculos plumbo ponunt, præbentque videndum:
Artificem nè fortè operis pars ulla futuri

Prætereat, sic ante ratem describere plumbo
Est opus in tenui membrana, operisque futuri
Exemplum, cui rectè operis mox singula quadrent.
Nunc age, præcipuas artes tibi carmine dicam.
Sunt autem variæ fabricandis navibus artes,
Et varium quoque pro cultu, ingenioque locorum
Illarum genus est, variosque aptantur ad usus.
Nam fluviis aliæ sternuntur, & inter inertes
Solicitant, vada pigra, lacus, turpesque paludes:
Curva errant aliæ per litora: cærula at illæ
Alta petunt, rostroque maris tumida æquora findunt.
Hæ tonsis vada lenta secant: hæ carbasa ventis
Committunt: aliæ velo, remoque volantes
Corripiunt maria, & campis spatiantur apertis.
Transvectant aliæ pretiosas gurgite gazas:
Sed rigidos aliæ belli formantur ad usus.
Linter amat fluvios, & inertes Cymba paludes:
Alveus in stagnis, per litora curva Phaselus:
Vndosique lacus alnos portare cavatas
Consuevere, Ratesque fretum arripuere volentes:
Rostratas conclusa Thetis petit æquore puppes,
Pontus, & Ægæum, & Siculi maris unda Triremes,
Illas trans Gades, pelagique in gurgite vasto
Respuit Oceanus, turritaque fluctibus altis
Navigia, & magno patitur vix corpore Gaulos,
Est varium & gentis studium, ingeniumque vicissim,
Gaudent Campani celeres agitare Phaselos:
His alacres Tyrrhena secant vada, lætaque circum
Litora, & apricos colles, & rura pererrant.
Velocem Nereo Lembum dedit usta Cyrene;
Phænices cymbam, & celerem Rhodus alta Celocem
Misere, & Canna pelagus fregere Micipsæ:
Assuta veteres sulcarunt Pelle Britanni:
Pelle etiam, quotquot rigidis tenet Vrsa sub oris,
Marmora cana legunt: & sutilis orbe rotundo
Euphratem irrumpit venientem gurgite Linter.
Fertur & Ægypti regnatrix barbara Memphis
Argilla fecisse ratem, testamque cavatam.

Sua

Suscepit medio miratus flumine Nilus.
Flumineam biblum, & niveam junxere papyrum
Prædones, qui stagna colunt torpentia Nili.
Quique Erythræa tenent vada læta, rubentibus undis,
Artibus inventam patriis misere Biremem.
Insignes auro, ut perhibent, ostroque Biremes
Cæruleis admovit aquis generosa Corynthus.
Constratas verò Thasii fecere carinas,
Magnum opus, & duro fortissima machina bello.
Illyris Adriaco celeres agit ora Liburnas:
Ionium, Siculumque rapit. gens Itala pictas
Penteres in bella trahit per cærula puppes:
Illas Hispani pariter, Gallique togati
Ædificant: illos imitata est barbara Thrace.
Trans Calpen, extrema colunt quæ litora gentes
Oceani ad fontes, alato flamine currus
Ingentes agitant: his dorso turribus altum
Impositis Atlanta domant, franguntque ruentem.
His animadversis, certas præscribere leges
Aggredior. Postquam plumbo, miniove rubenti,
Exiguam in sicco pinxisti cortice puppim,
Et partes omnes, atque intervalla notasti,
Ingentem in primis opus est, Palinure quadratam
Sternere humi fagum, aut pinum, pedibusq; duobus
Sexaginta super quæ sit tibi longa; sed alta
Bis septem assurgat digitis, denisque patescat,
Penterem si fortè velis fabricare, vel ingens
Navigium: quà prora venit, pandam insere, fagum,
Adde aliam quà puppis erit: sed & utraque fagus,
Quas Grati Dyochos appellavere vocantes,
Viginti sit longa pedes, si cura triremem
Moliri: magnæ verùm fundamina puppis
Si jacias, obliqua cadat rectissima fagus,
Postera, quæ puppis faciat primordia quadræ;
At si majores pelago deducere naves,
Fortè cupis, majora solo tunc prima locato
Fundamenta; (Operis fundamina prima futuri
Qui majora jacit, majus consurgere in altum

Cernet opus: Sequitur moles exordia prima)
Sic centum super inflexam jussere carinam
Ire pedes alii:bis senos insuper ulli
Addere consuerunt illi, qui corpore gaulos
Ingenti fabricant, vastum quibus æquor arandum
Oceani:at terris conclusum qui mare sulcant,
Non tàm magna locant fundamina prima carinæ.
Sexaginta,quibus vectoria ponitur:at qui
Impellunt velo Rhodias, celeresque liburnas,
Quadraginta trabem sternunt de more repandam.
Hinc,& digressus, costas adnecte carinæ.
Et costas curvo facies de robore cerri,
Aut fagi:in medio sed curvatura repostis
Major erit: magnum verò si texere cures
Navigium,latè costas laxabis in orbem.
Transversum ascendant, pedibusque à cespite surgant
Bis septem pro navi, aliæ pro mole carinæ.
Adde unum, gaulique duos sibi jure reposcunt.
Bis senos aliæ exoptant, denosque minores,
Vt lembus,celerisque celox,ratis,atque liburna.
Illas', dùm spinæ radiis nectuntur acutis,
Subiecti teneant firmo munimine pali.
An verò,ut pandæ sociare statumina spinæ
Firmius,& totum valeas compingere corpus.
Certina per longum conjunges ligna carinæ:
Quæ tamen extremo tenuem flectantur in orbem:
Deinde quibus rigida figendæ cuspide costæ.
Hic geminum compinge latus: sylvisque refectis,
Ardua velivolæ consurgant mœnia turris.
Quæ si terribiles belli formentur ad usus,
E soli dis veniant trabibus: sic fortiùs ictus
Excip ient,Martemque ferent.non ære canoro
Evibr ata leves disrumpent fulmina truncos,
Disii cietque latus glans ferrea:mœnibus altis
Exig uum faciet,trunco obluctante,foramen.
Q uantùm autem in medio puppes laxare cavatas
Con veniat, quantùm sensim decrescere utrinque,
Edo-

Edoceam. Pentera pedes bis tende novenos.
At Galli, Rhodiique duces, qui salsa triremes
Per vada veloces agitant, tres demere ab illis
Consuevere: leves at si fabricare biremes
Exoptas, septem pedibus tunc detrahe primis.
Verùm si naves, quæ merces gurgite vectant,
Aggrediare, duos illis super adde, magister.
At quæ terribili veniunt pro munere belli,
Bis senos addunt: sed maxima corpora, gauli
Quadraginta pedes laxari pectora poscunt.
E medio incipiant spatiis decrescere costæ
Imparibus, paribusque, petant seu tramite recto
Auratam puppim, aut proram aggrediantur acùtam.
Tandem (me toties acti per cærula cursus,
Et casus docuere, exanilantique labores)
Illas laudato nimiùm, Palinure, carinas,
Angusta quæ fronte patent, seseque relaxant
Non multùm in medio, & rostro attenuantur acuto;
Sic faciles vento, longisque per æquora remis
Tendere iter possunt, dextramque audire magistri,
Accelerare fugam, & venientes gurgite ab alto
Transversùm abruptos montes diffindere aquarum.
Non secùs ac volucres, gracili quæ corpore præstant,
Aëra diffindunt lapsu, celerique volatu
Obiectam irrumpunt nubem, ventosque lacessunt.
  Post ubi compactum steterit latus abiete multa,
Tende trabes: magnumq; trabes super iniice tectum:
Et spondas circùm succingat zona supremas.
Intùs prima locum putris sentina tenebit:
Hanc suprà conjecta cavo tabulata recessu
Proxima succedant: stabitque his sedibus imis,
Libratura ratem, fluctu jactante, saburra.
At super annoso facies de robore cellas,
Conclusis annona quibus servanda fenestris,
Atque oleæ, laticesque sacri, quadræque tenaces,
Atq; nitrum, atque pilæ, atq; horrendi copia Martis.
Ast alibi somno concedant mollia membra

Delecti proceres, defessaque corpora curent.
Puppe sub extrema stabit domus ampla, supremi
Illa Ducis, circùm pictis ornanda tapetis.
His actis, properè insequitur formanda magistro
Altera pars navis, quæ primo à limine spondæ
Altior assurgit. Varius fabricantibus offert
Se modus hic primùm. validas si cura triremes
Moliri, è fago, aut cerro, Palinure, resecta
Viginti quatuor nectantur in ordine transtra
Ad latus hinc, illinc, geminoque sedilia versu.
At si, quam texis, fuerit prætoria puppis,
Adde duo: quatuor superaddere barbara Thrace
Consuevit: sed mole gravis non apta per undas
Ocyus ire ratis, nec cærula frangere gyro.
Infames pelagi prædones, Africa nutrit
Barbara quos Tellus, & moribus imbuit atris,
Quique nigras animas nigranti in corpore versant,
Euripedes agitant per cærula salsa biremes:
Ac gemino versu bini per transtra sedentes
Viginti insurgunt remis, celeresque per undas
Aufugiunt, latè & terras prædantur, & æquor.
Dii superi, infames longè detrudite ab oris
Italiæ, & pelago prædones mergite: Diris
Quos ego: sed cœptas præstat compingere puppes.
In medio protende foros, tabulataque junge
Asseribus nexis, binos agearia longa
Accipiant homines: intùs sub fornice cellas
In longùm extende; & tabulis compone politis,
Vela quibus, funesque, & candida lina repones.
Vltima zona latus currat longissima circùm
Pinea: perque latus pateant sub margine summo
Spiramenta, quibus venientem à gurgite pontum
Accipiat, reddatque, freto jactante, carina.
Margine & in summo per cuncta sedilia lignum
Fige teres, qui scalmus erit: religandus & illi
Impulsurus, erit, spumantia marmora remus.
At remum pini facies de robore recto,
Vel fagi, qui tonsus erit, circùmque rotundus:

Sed

Sed qua parte ferit maris æquor, palmula ligno
Insit acuta, leves quæ dissecet ocyùs undas.
Quadraginta pedes & sit tibi longus: at ille
Longior, ingentem pellit qui mole Chimæram
Prætoris: brevior sed, si citet ille biremem.
Sed proræ labor æratæ subit: ergo age, binas
Mole pari turres, quæ Martia tela retundant,
Æraque terrificis sustentent horrida nimbis,
Arboribus sectis, medioque in vertice fige.
Adde ori rostrum, & rostro ferrum insere acutum:
Ardescant auro, atque è murice rostra rubescant.
Hinc procera venit docto ponenda magistro
Puppis, & in puppi varianda aplustria signis.
Dædala puppis erit. puppi cęlentur in auro
Fortia facta ducum, & patriæ decora inclyta gentis.
Parthenopæus Hylas Sirenes cælat in auro,
AVSTRIACOS animat Reges, domitosque tyrannos
Sub pedibus stratos inscribit, & insuper addit
Arma virùm, galeasque, & capta insignia regum.
E nuce subluftri facies subsellia longa
Hinc, inde: & circùm variis intexta figuris
Cælatura humeros exornet, & aurea signa
Sint super: Attalicique tegant convexa tapetes.
Quin & barbarico luxu Cheniscus in alta
Cælandus puppi, & minio tingendus, & auro.
Ante forum protende: Thronumque cacumine fige;
Prætor ubi det jussa, ratemque per alta gubernet,
Inde coronato consurgat vertice, opacam
Quæ nitidis noctem vincat pharos aurea flammis.
At medio regis cælata insignia fulvo
Sint auro, atque auro prætoris signa nitescant.
Qui semota colunt felicis regna Cyambes,
Turrito geminam fecerunt vertice puppim:
Ac nautis gemini pariter dant jussa magistri.
Præterea geminus formandus puppe sub ipsa
Pons erit, & lateri ferro versatilis unco
Adnectendus, aquis demitti, & tollier alto
Qui possit, fune extento, rursumque reducto,

At si navigium ponis, celeremque liburnam,
Ad latus in medio firmos imponere pontes
Præcipio: pandumque supra protendere cinctum,
E quibus accipiat venientem Pergula pubem.
Insuper his, curva surgit quà mole carina
In medio clavus duplex figatur: aduncus.
Alter erit, qui salsa petat, circoque rotundo
Alter, & incurvum temonem, utrique tenebunt.
Mole pari: tantùm descendat clavus in undas,
Cæruleis quantum tollit se fluctibus. At me
Nunc majora vocant aliæ molimina puppis.
Est in secessu Adriaci maris, æquore in ipso.
Vrbs augusta, potens armis, regnisque superba,
Et latè imperio multos dominata per annos,
Cui placidis famulatur aquis Neptunus, & altus
Adria, & Ionium cum fluctivago Ægæo.
Et quæ (vera fides; dixæ cecinere Sybillæ)
Felix æternùm terris durabit, & omnis
Adriaci maris imperium sinè fine tenebit,
Italiæ decus almum, & libertatis avitæ
Relliquiæ, & prisci quicquid jam restat honoris.
Illa etenim afflictis melius confidere rebus
Dat fractam Ausoniam: Superùm pietate relicta,
Præsidio miseræ; nam sæpè potentibus armis,
Instantes jugulo Mauros avertit iniquos,
Immites pepulit Thraces; fregitque tyrannum,
Auroræ, & victum retrò dare terga coëgit.
Illa & justa animo rursus nunc concipit arma,
Pontificis Magni jussu, monituque Deorum:
Scilicet Europa, totoque Oriente tyrannum,
Atque Scythas fuget immanes, & fortibus armis,
Conetur fluxas Asiæ res vertere fundo.
Hanc urbem Veneti augustam coluere per annos,
Mille tot, & populis leges, & jura dedere,
Qui magnas ingenti Hepieres corpore longè
Adriaci præter fines duxere sub Orium
Primi, & Neptuni domuere tumentia regna.
Has ubi turrita compingere mole triremes.

Ag-

Aggrediere, ſolo primordia prima carinæ
Latius extende, & lato ſit corpore pinus.
Et coſtas laxabis, & altius abiete ſecta
Attolle,& medio major ſit mole triremis.
Adde etiam nova tranſtra, quibus generoſa juventus
Septeni remum impellunt;& longior ille eſt.
Sitque urbi lorica,& proræ in vertice turres
Sint geminæ:turrita tibi ſit & ardua puppis.
Mœnia ſed circùm plures ſint curva feneſtræ,
Æra quibus ſub Marte tonent,& fulmina vibrent.
Tertius è puppi ſurgens ſe malus in auras
Rectus agat.Sed Major erit tibi cura, magiſter,
Ornandæ minio puppis,nitidiſque figuris.
Ludentes tremulo delphinas in æquore ſculpes,
Tritoneſque cavo pulſantes cærula cornu,
Et Glaucum,& Proteum cum ſemifero comitatu.
Ipſe vel in medio fulvo cælandus in auro
Sylvarum regnator erit, dominuſque ferarum
Magnanimus LEO, quem latos diffuſa per armos
Exornet juba,cæſariem mentita comantem:
Et geminas armis,erectaſque inſere pennas.
Verùm olli in primis fronti generoſa ſuperbæ
Majeſtas inſit,vivoque in lumine vultus,
Vt credant ſpirare:manuque impone rapaci
E chalybe,at gemmis textum fulgentibus enſem,
Et ſubter Fidei, Paſſique volumina Divi,
Quæ ſervet,Thracique necem, ſtragemque minetur.
At capiti ex auro effinges ſplendente coronam
Eois rutilam baccis, oſtroque nitentem.
Inde coronatæ depicta in vertice puppis
Æquatas Aſtræa gerat juſtiſſima lances.
Sint & divinæ pulcherrima virginis ora,
Atque comæ,flavoque comæ nodentur in auro;
Plurima cæruleo veſtis fucata colore,
Et nitidas ſparſim referens argentea ſtellas,
Circumdet,niveique incingant crura cothurni.
Sed jam veloces pelagi compingere curſus,
Vela quibus multo ſurgentes flamine venti

Impellunt: fortes & sunt pro remige venti,
Aggredior. Primæ surgat de limine spondæ
Majori cum mole latus. superiniice tectum
Tecta super: circùmque latus succingat utrumque,
Dona alia ex fago: sit tertia margine summo.
Hinc fabricanda tibi magnæ sunt mœnia turris,
Quæ Martem accipiant venientem, atq; obiice nautas,
Armatosque tegant. circùm spiramina muro
Tot facies, tormenta velis quot Martia turri
Addere, flammivomo turbant quæ sydera nimbo.
Viginti gestare solet vectoria; sed quæ
In belli casus veniunt, agilesque per undas
Mole levi fugiunt, prædasque ad litora vectant,
Quadraginta ferunt: magni sed corporis alni
Sexaginta sinu comprendunt: maxima gauli
Mœnia centum etiam crepitantibus æra sub auras
Accipiunt bombis, trifidæ Iovis æmula flammæ.
In puppi tormenta duo retinacula circùm;
Æra locant alii quatuor longissima, curvo
Illa ministrantem clavo, clavumque tuentur.
At quæ terribilem belli texuntur ad usum
Terna tenent tabulata: pedes quæ dissita denos
Semper erunt: geminus sit mœnibus æreus ordo:
Alter & in puppi superadditur: ænea binis
Mobilibus tormenta rotis, teretique cylindro
Impones: sic ore cavo dum fulmina torquent,
Retrò referre pedem facilis via, neve resistat
Navigii pars ulla; ruant ne scissa per undas
Roboraque, tabulæque, intretque patentibus æquor
Scissuris; puppisque, freto refluente, fatiscat,
Mobile quin etiam lignum compinge fenestris
Cardinibus super, ut concludier omnia possint
Spiramenta, mari turbo cum venit ab alto,
Ingeminatque vadis tempestas atra refusis.
Sunt etiam, curvo surgunt quæ corpore, naves,
Quas olim dixere Dromos cognomine Graii;
Nam velis, remoque volant. Maurusia tales
Gens facit, & Libyci cursat per litora regni.

Hæc texenda tibi fuerit si fortè carina,
Tot cava fagineo molire foramina muro,
Quot longos utrinque velis super addere remos.
Hæc sunt præcipuæ fabricandis puppibus artes,
At minor in reliquis superest tibi cura: Celoces
Pangere si cupias, facilis labor: adde, magister,
Tecta super latus, atque humero tenus integε nautas,
Accipiat puppis tectum: stet vertice cella;
Lora reget currus confidens claviger illa.
Cura levem cymbam, & pictos formare phaselos
Haud equidem tibi multa: laborque facillimus illas
Tenuibus è truncis compingere: transtra neque illæ
Accipiunt, sed firma tenent latera alta tenaci
Annexæ clavo tabulæ, quibus assidet æquor
Eversura levi remo generosa juventus.
Qui cymbas agitant, tonsis maria alta sedentes
Semper arant: celeres pubes Campana phaselos
Per fluctus erecta vagos impellit, & omnes
Ad numerum remis feriunt mare, & æquora verrunt.
Sint costæ terno: digito vix latior uno
Sit tabula; & multo non surgat pondere linter,
Ocyus ut pelago fugiat, dextramque magistri
Audiat. è prora surgat tibi malus ad auras
Mobilis, & quadrum sustentet pertica velum.
Ad latus hinc, illinc sint bina sedilia puppi,
Et variata super protensa tapetia, & altus
Sit tectus velo fornix, villosaque circùm
Zona fluat, rapidos Solis quæ temperet æstus.
Semoti qui regna colunt vastissima Congi,
Innocui Æthiopes Zaireïa flumina circùm.
Ingentesque lacus, per quos fluit amne canoro
E Lunæ rapidus descendens vertice Nilus,
Immensos soliti truncos agitare cavatos
Arboris unius (licondum nomine dicunt)
Bis centum trunco insidunt, remisque lacessunt
Cærula: lethiferas etiam vibrantia glandes
Æra cavo imponunt trunco, & fera prælia tentant.
Cura dehiscentes superest occludere rimas.

Ante mari puppes quàm miseris; imber apertis
Ne commissuris ruat intùs,& æquora puppes
Accipiant: contusa rudis pars ultima lini
Proxima corticibus rimas opplere patentes
Optima: quæ rimis ferro trudatur acuto.
Fluminei crinem calami contundere quondam
Consuevere humiles Batavi,rimasque patentes
Opplere. Eoo dispersa in gurgite, gentes,
Quæ tot regna tenent, truncorum cortice nectunt
Vulnera;sed valido primùm sub pondere tundunt.
Sic lino stipata rudi, linienda liquenti
Puppis erit cera,tædisque ungenda refusis.
Alta picem Phrygiis mittet de montibus Ida,
Aut vicina dabit tibi Sila:in rupibus altis
Ingentes alit hæc pinus,quibus atra liquatis
Pix coquitur,centumque fluit fornacibus humor
Densus, opacus,iners,viscoque tenacior ipso.
Verùm alba,ut perhibent, instructas calce carinas
Illiniunt primo gentes Oriente repostæ.
Est opus accensa tabulas & inungere cera,
Et pice nigranti,clavisque adnectere acutis.
Succeduntque trabes multi: picibusque liquatis,
Accensisque linunt alii:sic atra tenaci
Pix jungit nexu tabulas,& firmiùs hæret,
Pellit & æratis inimicum puppibus imbrem.
Alta etiam tabulata linunt, tædisque præustis
Incendunt,nè fortè graves cum miserit undas
Iuppiter,accipiant imbrem, rimisque fatiscant.
His actis,cave continuò navalibus alnum
Instructam pelago deducas, tempore certo
Compacta in siccis opus est insistat arenis,
Vt nexæ partes coalescant:fluctibus at si
Committas,casusque trahas spectare marinos,
Concussa compage trabes, tabulæque dehiscent,
Fissaque diductis solventur vulnera rimis.
Ceù currente rota si cùm cavus urceus exit,
Nec coctus fornace priùs,vel Sole sub alto,
Accipiat lymphas, paulatim frigidus humor

Laxabit rimas: sensim compage soluta,
Vrna dehiscentu, recludet vulnera, creta.
Intereà famuli antennas, malosque laborent.
Corticibus nudata suis longissima pinus
Malus erit, superis qui se rectissimus auris
Inferat: & nodo careat non fissilis ille,
Non obliquus erit: veniatque à cespite majorē
Inde minor sensim tenuatus acumine surgat.
Par ille incurvæ tollat se mole carinæ,
In medio qui rectus erit: verùm alter in ipsa
Curvatura tofit spinæ minor. utraque pinus
Vnus erit truncus, cuneis firmetur acutis
Pterna foraminibus, Modioque immota quiescat
Ponderibus librata suis longissima sylva.
Navigii malos soliti formare magistri
Arboribus geminis, ut cùm furit Æolus antro,
Altior à summo demitti vertice possit.
Quin & de media non rectus ad astra Celoce
Ascendit: caput obliquum sed flectit in undas.
Antennas gemini annoso de robore trunci,
Connexique dabunt: illos tu vimine torto
Firmiter adstringe, & picibus perfunde liquatis,
Ne pluviæ noceant: quin &, Palinure, memento
Arboribus formare pares: sed pondere major
In medio tibi truncus erit, partesque per ambas
Attenuatus eat, cornuque nitebit acuto.
Antennam è medio suspendes corpore malo:
Nam librata suo sic stat cum corpore moles.
Perge, alium tollunt malum de puppe Celoces.
Turritæ geminos alios portare carinæ
Consuevere: minor puppi præfigitur altæ:
Rostra per obliquus major descendit & alter:
Recta sed extremi pars tollitur ultima mali.
Maximus è medio qui sese nubibus infert,
Tres habet antennas, alatis cornibus: ima
Longior & prima est pterna super altera collo
Addita mole minor: tandem carchesia circùm
Tertia contractis tendit se cornibus arbos.

Læta quibus secto compingat robore pubes.
Sint pariter centum extructæ longo ordine cellæ,
Queis sua soliciti fungantur munera fabri.
At domus interior majori condita sumptu
Prætorem accipiat, turbæ qui præsidet omni.
Hic leges dicat: reliqui mandata facessant.
Non temerè incumbant operi, sed legibus æquis
Quisque suum conetur opus, rectore sub uno.
Est opus, ut reges etiam cum mœnibus arcem
Ædificent; summis atque æra tonantia bombis
Mœnibus imponant: hostiles fulmine pellent
Illa rates, ne fortè ferant navalibus ignem.
Quin cave, nè furtim jactis tecta arida flammis
Accendantur: iners vel custos molibus ignem
Excitet. Arcendus siccis navalibus ignis.
Illa alii in mediis magno visenda theatro
Urbibus ædificant: saxo constructa vetusto.
Talia Parthenope jactat navalia Siren.
Est locus in media fama notissimus urbe,
Quem navale vocant, vitrei Crateris ad undas.
Amplis porticibus, domibusque amplissima centum
Assurgit Cœlo moles. stat proxima colle
Magnifico sumptu, & regali splendida luxu
Regia: stant niveo circùm de marmore fontes,
Artis mirum opus, & monimentum nobile seclis
Spectandum: placido lymphas jaculantur ad astra
Ore feræ, pictosque premit delphinas Arion,
Et fluctu saliente, ciet vaga murmura, & ipsi
Marmorei rugiunt, unda fugiente, leones.
Est & sylva manu navalia consita propter,
Optatam factura comis frondentibus umbram,
Sirius ardenti cœlo dum perfurit æstu.
Eoum ad Solem statio benè fida carinis
Angusto conclusa sinu jacet: altera longè
Stat moles iniecta mari, sumptuque superba,
Fluctibus immissi montes, rupesque resectæ
Alatum accipiunt Libycum, franguntque ruentem,
Intùs tuta silet placidè Thetis; altaque cœlo

In medio assurgit cum mœnibus aëriis arx.
Mille fabri, & famuli totidem navalibus adsunt
Soliciti, & celeres componunt abiete currus:
Quisque Ducis dicto parens data munera forti
Impiger exercet. Serra pars dividit alnos:
Pars dolat ignavos truncos, primamque retondet
Scabritiem ligni: sectas pars lævigat ulmos.
Compingunt alii costas, aliique carinam
Incurvant: alii proram cum cuspide nectunt.
Pars studet & variis puppes animare figuris:
Arte laboratas puppes pars cælat in auro:
Pars acuit clavos, & ferrum forcipe versat.
Hic commissuras lino replet, & pice molli
Vulnera concludit: tabulas pars jungit hiantes.
Illi onera accipiunt venientum, & sedibus altis
Imponunt: hic vela suit, tortosque rudentes
Implicat: antennas illi, malosque laborant.
Fervet opus: pictæque micant in litore puppes.
Quales Cecropiæ volucres æstate laborem
Exercent (si magna licet componere parvis)
Purpureis aliæ fragrantes floribus hortos
Iuvadunt, camposque aliæ populantur odoros,
Et pinguem tondent tiliam, casiamque rubentem,
Cæruleumque crocum, & ferrugineos hyacinthos:
Mella legunt aliæ, teneroque è cortice ceram,
Et lentum rapiunt gluten, queis cerea fingunt
Regna: favis aliæ constipant dulcia mella:
Fasce levant aliæ venientes, furtaque Veris
Accipiunt, tectisque locant: sic fœdere pacto,
Experiuntur opus, fabricantque è nectare cellas.
Prætereà quicunque ratem meditaris, oportet,
Vt primum sicco describas cortice puppim.
Ac veluti turres, & celsa palatia fabri,
Atque novum molitur opus cùm sedulus ipse
Parthenius, primùm inscribunt facienda papyro:
Exemplumque operis digito, ingenioque magistro
Ante oculos plumbo ponunt, præbentque videndum:
Artificem nè fortè operis pars ulla futuri

Prætereat, sic ante ratem describere plumbo
Est opus in tenui membrana, operisque futuri
Exemplum, cui rectè operis mox singula quadrent.
Nunc age, præcipuas artes tibi carmine dicam.
Sunt autem variæ fabricandis navibus artes,
Et varium quoque pro cultu, ingenioque locorum
Illarum genus est, variosque aptantur ad usus.
Nam fluviis aliæ sternuntur, & inter inertes
Solicitant, vada pigra, lacus, turpesque paludes:
Curva errant aliæ per litora: cærula at illæ
Alta petunt, rostroque maris tumida æquora findunt.
Hæ tonsis vada lenta secant: hæ carbasa ventis
Committunt; aliæ velo, remoque volantes
Corripiunt maria, & campis spatiantur apertis.
Transvectant aliæ pretiosas gurgite gazas:
Sed rigidos aliæ belli formantur ad usus.
Linter amat fluvios, & inertes Cymba paludes:
Alveus in stagnis, per litora curva Phaselus:
Vndosique lacus alnos portare cavatas
Consuevere, Ratesque fretum arripuere volentes:
Rostratas conclusa Thetis petit æquore puppes,
Pontus, & Ægæum, & Siculi maris unda Triremes,
Illas trans Gades, pelagique in gurgite vasto
Respuit Oceanus, turritaque fluctibus altis
Navigia, & magno patitur vix corpore Gaulos,
Est varium & gentis studium, ingeniumque vicissim,
Gaudent Campani celeres agitare Phaselos:
His alacres Tyrrhena secant vada, lætaque circum
Litora, & apricos colles, & rura pererrant.
Velocem Nereo Lembum dedit usta Cyrene;
Phænices cymbam, & celerem Rhodus alta Celocem
Misere, & Canna pelagus fregere Micipsæ:
Assuta veteres sulcarunt Pelle Britanni:
Pelle etiam, quotquot rigidis tenet Vrsa sub oris,
Marmora cana legunt: & sutilis orbe rotundo
Euphratem irrumpit venientem gurgite Linter.
Fertur & Ægypti regnatrix barbara Memphis
Argilla fecisse ratem, testamque cavatam

Suscepit medio miratus flumine Nilus.
Flumineam biblum, & niveam junxere papyrum
Prædones, qui stagna colunt torpentia Nili.
Quique Erythræa tenent vada læta, rubentibus undis,
Artibus inventam patriis misere Biremem.
Insignes auro, ut perhibent, ostroque Biremes
Cæruleis admovit aquis generosa Corynthus.
Constratas verò Thasii fecere carinas,
Magnum opus, & duro fortissima machina bello.
Illyris Adriaco celeres agit ora Liburnas:
Ionium, Siculumque rapit. gens Itala pictas
Penteres in bella trahit per cærula puppes:
Illas Hispani pariter, Gallique togati
Ædificant: illos imitata est barbara Thrace.
Trans Calpen, extrema colunt quæ litora gentes
Oceani ad fontes, alato flamine currus
Ingentes agitant: his dorso turribus altum
Impositis Atlanta domant, franguntque ruentem.
His animadversis, certas præscribere leges
Aggredior. Postquam plumbo, miniove rubenti,
Exiguam in sicco pinxisti cortice puppim,
Et partes omnes, atque intervalla notasti,
Ingentem in primis opus est, Palinure quadratam
Sternere humi fagum, aut pinum, pedibusq; duobus
Sexaginta super quæ sit tibi longa; sed alta
Bis septem assurgat digitis, denisque patescat,
Penterem si fortè velis fabricare, vel ingens
Navigium: quà prora venit, pandam insere, fagum,
Adde aliam quà puppis erit: sed & utraque fagus,
Quas Graii Dyochos appellavere vocantes,
Viginti sit longa pedes, si cura triremem
Moliri: magnæ verùm fundamina puppis
Si jacias, obliqua cadat rectissima fagus,
Postera, quæ puppis faciat primordia quadræ.
At si majores pelago deducere naves,
Fortè cupis, majora solo tunc prima locato
Fundamenta; (Operis fundamina prima futuri
Qui majora jacit, majus consurgere in altum

Cernet opus: Sequitur moles exordia prima)
Sic centum super inflexam jussere carinam
Ire pedes alii: bis senos insuper ulli
Addere consuerunt illi, qui corpore gaulos
Ingenti fabricant, vastum quibus æquor arandum
Oceani: at terris conclusum qui mare sulcant,
Non tàm magna locant fundamina prima carinæ.
Sexaginta, quibus vectoria ponitur: at qui
Impellunt velo Rhodias, celeresque liburnas,
Quadraginta trabem sternunt de more repandam.
Hinc, & digressus, costas adnecte carinæ.
Et costas curvo facies de robore cerri,
Aut fagi: in medio sed curvatura repostis
Major erit: magnum verò si texere cures
Navigium, latè costas laxabis in orbem.
Transversum ascendant, pedibusque à cespite surgant
Bis septem pro navi, altæ pro mole carinæ.
Adde unum, gaulique duos sibi jure reposcunt.
Bis senos aliæ exoptant, denosque minores,
Vt lembus, celerisque celox, ratis, atque liburna.
Illas', dùm spinæ radiis nectuntur acutis,
Subiecti teneant firmo munimine pali.
An verò, ut pandæ sociare statumina spinæ
Firmius, & totum valeas compingere corpus.
Certina per longum conjunges ligna carinæ:
Quæ tamen extremo tenuem flectantur in orbem:
Deinde quibus rigida figendæ cuspide costæ.
Hìc geminum compinge latus: sylvisque refectis,
Ardua velivolæ consurgant mœnia turris.
Quæ si terribiles belli formentur ad usus,
E soli dis veniant trabibus: sic fortiùs ictus
Excipient, Martemque ferent. non ære canoro
Evibrata leves disrumpent fulmina truncos,
Dissi cietque latus glans ferrea: mœnibus altis
Exiguum faciet, trunco obluctante, foramen.
Quantùm autem in medio puppes laxare cavatas
Conveniat, quantùm sensim decrescere utrinque,
Edo-

Edoceam. Pentera pedes bis tende novenos.
At Galli, Rhodiique duces, qui ſalſa triremes
Per vada veloces agitant, tres demere ab illis
Conſuevere: leves at ſi fabricare biremes
Exoptas, ſeptem pedibus tunc detrahe primis.
Verùm ſi naves, quæ merces gurgite vectant,
Aggrediare, duos illis ſuper adde, magiſter.
At quæ terribili veniunt pro munere belli,
Bis ſenos addunt: ſed maxima corpora, gauli
Quadraginta pedes laxari pectora poſcunt.
E medio incipiant ſpatiis decreſcere coſtæ
Imparibus, paribuſque, petant ſeu tramite recto
Auratam puppim, aut proram aggrediantur acûtam.
Tandem (me toties acti per cærula curſus,
Et caſus docuere, exantlantique labores)
Illas laudato nimiùm, Palinure, carinas,
Anguſta quæ fronte patent, ſeſeque relaxant
Non multùm in medio, & roſtro attenuantur acuto;
Sic faciles vento, longiſque per æquora remis
Tendere iter poſſunt, dextramque audire magiſtri,
Accelerare fugam, & venientes gurgite ab alto
Tranſversùm abruptos montes diffindere aquarum.
Non ſecùs ac volucres, gracili quæ corpore præſtant,
Aëra diffindunt lapſu, celerique volatu
Obiectam irrumpunt nubem, ventoſque laceſſunt.
Poſt ubi compactum ſteterit latus abiete multa,
Tende trabes: magnumq; trabes ſuper iniice tectum;
Et ſpondas circùm ſuccingat zona ſupremas.
Intùs prima locum putris ſentina tenebit:
Hanc ſuprà conjecta cavo tabulata receſſu
Proxima ſuccedant: ſtabitque his ſedibus imis,
Libratura ratem, fluctu jactante, ſaburra.
At ſuper annoſo facies de robore cellas,
Concluſis annona quibus ſervanda feneſtris;
Atque oleæ, laticeſque ſacri, quadræque tenaces,
Atq; nitrum, atque pilæ, atq; horrendi copia Martis.
Aſt alibi ſomno concedant mollia membra

Sed qua parte ferit maris æquor, palmula ligno
Insit acuta, leves quæ differet ocyùs undas.
Quadraginta pedes & sit tibi longus: at ille
Longior, ingentem pellit qui mole Chimæram
Prætoris: brevior sed, si citet ille biremem.
Sed proræ labor æratæ subit: ergo age, binas
Mole pari turres, quæ Martia tela retundant,
Æraque terrificis sustentent horrida nimbis,
Arboribus sectis, medioque in vertice fige.
Adde ori rostrum, & rostro ferrum insere acutum:
Ardescant auro, atque è murice rostra rubescant.
Hinc procera venit docto ponenda magistro
Puppis; & in puppi varianda aplustria signis.
Dædala puppis erit. puppi cęlentur in auro
Fortia facta ducum, & patriæ decora inclyta gentis.
Parthenopæus Hylas Sirenes cælat in auro,
AVSTRIACOS animat Reges, domitosque tyrannos
Sub pedibus stratos inscribit, & insuper addit
Arma virùm, galeasque, & capta insignia regum.
E nuce sublustri facies subsellia longa
Hinc, inde: & circùm variis intexta figuris
Cælatura humeros exornet, & aurea signa
Sint super: Attalicique tegant convexa tapetes:
Quin & barbarico luxu Cheniscus in alta
Cælandus puppi, & minio tingendus, & auro.
Ante forum protende: Thronumque cacumine figes
Prætor ubi det jussa, ratemque per alta gubernet.
Inde coronato consurgat vertice, opacam
Quæ nitidis noctem vincat pharos aurea flammis.
At medio regis cælata insignia fulvo
Sint auro, atque auro prætoris signa nitescant:
Qui semota colunt felicis regna Cyambes,
Turrito geminam fecerunt vertice puppim:
Ac nautis gemini pariter dant jussa magistri.
Prætereà geminus formandus puppe sub ipsa
Pons erit, & lateri ferro versatilis unco
Adnectendus, aquis demitti, & tollier alto
Qui possit, fune extento, rursumque reducto.

At si navigium ponis, celeremque liburnam,
Ad latus in medio firmos imponere pontes
Præcipio: pandumque supra protendere cinctum,
E quibus accipiat venientem Pergula pubem.
Insuper his, curva surgit quà mole carina
In medio clavus duplex figatur: aduncus
Alter erit, qui salsa petat, circoque rotundo
Alter, & incurvum temonem, utrique tenebunt.
Mole pari: tantùm descendat clavus in undas.
Cæruleis quantum tollit se fluctibus. At me
Nunc majora vocant altæ molimina puppis.
Est in secessu Adriaci maris, æquore in ipso
Vrbs augusta, potens armis, regnisque superba,
Et latè imperio multos dominata per annos,
Cui placidis famulatur aquis Neptunus, & altus
Adria, & Ionium cum fluctivago Ægæo.
Et quæ (vera fides; diæ cecinere Sybillæ)
Felix æternùm terris durabit, & omnis
Adriaci maris imperium sinè fine tenebit,
Italiæ decus almum, & libertatis avitæ
Relliquiæ, & prisci quicquid jam restat honoris.
Illa etenim afflictis melius confidere rebus
Dat fractam Ausoniam: Superùm pietate relicta.
Præsidio miseræ; nam sæpè potentibus armis,
Instantes jugulo Mauros avertit iniquos,
Immites pepulit Thraces: fregitque tyrannum
Auroræ, & victum retrò dare terga coëgit.
Illa & justa animo rursus nunc concipit arma,
Pontificis Magni jussu, monituque Deorum:
Scilicet Europa, toroque Oriente tyrannum,
Atque Scythas fuget immanes, & fortibus armis,
Conetur fluxas Asiæ res vertere fundo.
Hanc urbem Veneti augustam coluere per annos,
Mille tot, & populis leges, & jura dedere,
Qui magnas ingenti Hepteres corpore longè
Adriaci præter fines duxere sub Ortum
Primi, & Neptuni domuere tumentia regna.
Has ubi turrita compingere mole triremes.

Ag-

Aggrediere, solo primordia prima carinæ
Latius extende, & lato sit corpore pinus.
Et costas laxabis, & altius abiete secta
Attolle, & medio major sit mole triremis.
Adde etiam nova transtra, quibus generosa juventus
Septeni remum impellunt; & longior ille est.
Sitque urbi lorica, & proræ in vertice turres
Sint geminæ: turrita tibi sit & ardua puppis.
Mœnia sed circùm plures sint curva fenestræ,
Æra quibus sub Marte tonent, & fulmina vibrent.
Tertius è puppi surgens se malus in auras
Rectus agat. Sed Major erit tibi cura, magister,
Ornandæ minio puppis, nitidisque figuris.
Ludentes tremulo delphinas in æquore sculpes,
Tritonesque cavo pulsantes cærula cornu,
Et Glaucum, & Proteum cum semifero comitatu.
Ipse vel in medio fulvo cælandus in auro
Sylvarum regnator erit, dominusque ferarum
Magnanimus LEO, quem latos diffusa per armos
Exornet juba, cæsariem mentita comantem:
Et geminas armis, erectasque insere pennas.
Verùm olli in primis fronti generosa superbæ
Majestas insit, vivoque in lumine vultus,
Vt credant spirare: manuque impone rapaci
E chalybe, at gemmis textum fulgentibus ensem,
Et subter Fidei, Passique volumina Divi,
Quæ servet, Thracique necem, stragemque minetur.
At capiti ex auro effinges splendente coronam
Eois rutilam baccis, ostroque nitentem.
Inde coronatæ depicta in vertice puppis
Æquatas Astræa gerat justissima lances.
Sint & divinæ pulcherrima virginis ora,
Atque comæ, flavoque comæ nodentur in auro.
Plurima cæruleo vestis fucata colore,
Et nitidas sparsim referens argentea stellas,
Circumdet, niveique incingant crura cothurni.
Sed jam veloces pelagi compingere currus,
Vela quibus multo surgentes flamine venti

Impellunt:fortes & sunt pro remige venti,
Aggredior.Primæ surgat de limine spondæ
Majori cum mole latus. superiniice tectum
Tecta super: circùmque latus succingat utrumque,
Dona alia ex fago:sit tertia margine summo.
Hinc fabricanda tibi magnæ sunt mœnia turris,
Quæ Martem accipiant venientem, atq; obiice nautas,
Armatosque tegant.circùm spiramina muro
Tot facies, tormenta velis quot Martia turri
Addere, flammivomo turbant quæ sydera nimbo.
Viginti gestare solet vectoria; sed quæ
In belli casus veniunt, agilesque per undas
Mole levi fugiunt,prædasque ad litora vectant,
Quadraginta ferunt:magni sed corporis alni
Sexaginta sinu comprendunt:maxima gauli
Mœnia centum etiam crepitantibus æra sub auras
Accipiunt bombis, trifidæ Iovis æmula flammæ.
In puppi tormenta duo retinacula circùm;
Æra locant alii quatuor longissima, curvo
Illa ministrantem clavo,clavumque tuentur.
At quæ terribilem belli texuntur ad usum
Terna tenent tabulata: pedes quæ dissita denos
Semper erunt:geminus sit mœnibus æreus ordo:
Alter & in puppi superadditur: ænea binis
Mobilibus tormenta rotis, teretique cylindro
Impones:sic ore cavo dum fulmina torquent,
Retrò referre pedem facilis via, neve resistat
Navigii pars ulla;ruant ne scissa per undas
Roboraque, tabulæque, intretque patentibus æquor
Scissuris;puppisque,freto refluente,fatiscat.
Mobile quin etiam lignum compinge fenestris
Cardinibus super,ut concludier omnia possint
Spiramenta,mari turbo cum venit ab alto,
Ingeminatque vadis tempestas atra refusis.
Sunt etiam,curvo surgunt quæ corpore, naves,
Quas olim dixere Dromos cognomine Graii;
Nam velis,remoque volant.Maurusia tales
Gens facit,& Libyci cursat per litora regni,

Hæc texenda tibi fuerit si fortè carina,
Tot cava fagineo molire foramina muro,
Quot longos utrinque velis super addere remos.
  Hæc sunt præcipuæ fabricandis puppibus artes,
At minor in reliquis superest tibi cura: Celoces
Pangere si cupias, facilis labor: adde, magister,
Tecta super latus, atque humero tenus intege nautas.
Accipiat puppis tectum: stet vertice cella;
Lora reget currus confidens claviger illa.
  Cura levem cymbam, & pictos formare phaselos
Haud equidem tibi multa: laborque facillimus illas
Tenuibus è truncis compingere: transtra neque illæ
Accipiunt, sed firma tenent latera alta tenaci
Annexæ clavo tabulæ, quibus assidet æquor
Eversura levi remo generosa juventus.
Qui cymbas agitant, tonsis maria alta sedentes
Semper arant: celeres pubes Campana phaselos
Per fluctus erecta vagos impellit, & omnes
Ad numerum remis feriunt mare, & æquora verrunt.
Sint costæ terno: digito vix latior uno
Sit tabula; & multo non surgat pondere linter,
Ocyus ut pelago fugiat, dextramque magistri
Audiat. è prora surgat tibi malus ad auras
Mobilis, & quadrum sustentet pertica velum:
Ad latus hinc, illinc sint bina sedilia puppi,
Et variata super protensa tapetia, & altus
Sit tectus velo fornix, villosaque circùm
Zona fluat, rapidos Solis quæ temperet æstus.
  Semoti qui regna colunt vastissima Congi,
Innocui Æthiopes Zairesa flumina circùm.
Ingentesque lacus per quos fluit amne canoro
E Lunæ rapidus descendens vertice Nilus,
Immensos soliti truncos agitare cavatos
Arboris unius (licondum nomine dicunt)
Bis centum trunco insidunt, remisque lacessunt
Cærula: lethiferas etiam vibrantia glandes
Æra cavo imponunt trunco, & fera prælia tentant.
  Cura dehiscentes superest occludere rimas.

Hac

Ante mari puppes quàm miseris; imber apertis
Ne commissuris ruat intùs,& æquora puppes
Accipiant: contusa rudis pars ultima lini
Proxima corticibus rimas opplere patentes
Optima quæ rimis ferro trudatur acuto.
Fluminei crinem calami contundere quondam
Consuevere humiles Batavi,rimasque patentes
Opplere. Eoo dispersa in gurgite, gentes,
Quæ tot regna tenent, truncorum cortice nectunt
Vulnera;sed valido primùm sub pondere tundunt.
Sic lino stipata rudi, linienda liquenti
Puppis erit cera,tædisque ungenda refusis.
Alta picem Phrygiis mittet de montibus Ida,
Aut vicina dabit tibi Sila in rupibus altis
Ingentes alit hæc pinus,quibus atra liquatis
Pix coquitur,centumque fluit fornacibus humor
Densus, opacus,iners,viscoque tenacior ipso.
Verùm alba,ut perhibent, instructas calce carinas
Illiniunt primo gentes Oriente repostæ.
Est opus accensa tabulas & inungere cera,
Et pice nigranti,clavisque adnectere acutis.
Succeduntque trabes multi: picibusque liquatis,
Accensisque linunt alii:sic atra tenaci
Pix jungit nexu tabulas,& firmiùs hæret,
Pellit & æratis inimicum puppibus imbrem.
Alta etiam tabulata linunt, tædisque præustis
Incendunt,nè fortè graves cum miserit undas
Iuppiter,accipiant imbrem, rimisque fatiscant.
His actis,cave continuò navalibus alnum
Instructam pelago deducas, tempore certo
Compacta in siccis opus est insistat arenis,
Vt nexæ partes coalescant:fluctibus at si
Committas,casusque trahas spectare marinos,
Concussa compage trabes, tabulæque dehiscent,
Fissaque diductis solventur vulnera rimis.
Ceu currente rota si cùm cavus urceus exit,
Nec coctus fornace priùs,vel Sole sub alto,
Accipiat lymphas, paulatim frigidus humor

Laxabit rimas: sensim compage soluta,
Vrna dehiscens, recludet vulnera, creta.
  Intereà famuli antennas, malosque laborent.
Corticibus nudata suis longissima pinus
Malus erit, superis qui se rectissimus auris
Inferat: & nodo careat non fissilis ille,
Non obliquus erit: veniatque à cespite major
Inde minor sensim tenuatus acumine surgat.
Par ille incurvæ tollat se mole carinæ,
In medio qui rectus erit: verùm alter in ipsa
Curvatura insit spinæ minor, utraque pinus
Vnus erit truncus, cuneis firmetur acutis
Pterna foraminibus, Modioque immota quiescat
Ponderibus librata suis longissima sylva.
Navigii malos soliti formare magistri
Arboribus geminis, ut cùm furit Æolus antro,
Altior à summo demitti vertice possit.
Quin & de media non rectus ad astra Celoce
Ascendit: caput obliquum sed flectit in undas.
  Antennas gemini annoso de robore trunci,
Connexique dabunt: illos tu vimine torto
Firmiter adstringe, & picibus perfunde liquatis,
Ne pluviæ noceant: quin &, Palinure, memento
Arboribus formare pares: sed pondere major
In medio tibi truncus erit, partesque per ambas
Attenuatus eat, cornuque nitebit acuto.
Antennam è medio suspendes corpore malo;
Nam librata suo sic stat cum corpore moles.
Perge, alium tollunt malum de puppe Celoces.
Turritæ geminos alios portare carinæ
Consuevere: minor puppi præfigitur altæ:
Rostra per obliquus major descendit & alter
Recta sed extremi pars tollitur ultima mali.
Maximus è medio qui sese nubibus infert,
Tres habet antennas, alatis cornibus: ima
Longior & prima est pterna super altera collo
Addita mole minor: tandem carchesia circùm
Tertia contractis tendit se cornibus arbos.

Antennas totidem speculari vertice malus
Sustentat: geminas proræ superadditus alter
Obliquus: major rectum premit una trachelum;
Ille unam, è media surgit qui puppe tenebit,
Auritumque dabit velum venientibus Euris.
Quot tenet antennas, totidem redimire coronis
Cura tibi malum, speculamque imponere summis
Verticibus, qua cuncta maris lata æquora custos
Inspiciat, referatque duci quas gurgite ab alto
Adventare videt puppes, quæ puppibus undent
Vexilla, hostilesne illæ, sociæne carinæ?
At verò in summo teneat vectoria corbem
Vertice. corbitam hanc olim dixere Latini.
Sed Marti quæ sacra mari natat ærea puppis,
Aut Galeam referat, pictumve cacumine scutum,
Et super undanti regis cum stemmate signum.
Vimineas etiam summis pendere coronis,
Atque imo scalas opus est firmiter unco.
In malum pubes contendet, & ultima mali
His animosa petet carchesia. Candida sed me
Poscunt vela: operis quæ pars non ultima nostri est.
Ergo age, pernices aptemus navibus alas.
Æolus, ut fama est, primus Neptunia regna
Audax velivola fugiens cum puppe cucurrit,
Conclusitque sinu ventos, & fœdera certa
Aëria pepigit cum gente, & viribus usus
Molliit audaces animos, fregitque tumentes.
Cana reluctantes tunc primùm carbasa ventos
Excepere sinu: molles audire rudentes,
Et parere manu, & nutu didicere magistri.
Dædalus hinc fugiens Dictæi regna tyranni
Carbasa Chalcidicas Cumarum invexit ad oras:
Ex quo artem egregiam nostri accepere parentes.
Principiò tortum lini de cortice filum,
Veloci que dabit contextum pectine velum.
Vela etiam duplici subtexere stupea filo
Est opus, ut valido venientes flamine ventos
Accipiant, tolerentque, intorta cannabe velum

Subtexunt alii,geminataque flamina torquent;
Vimque addunt filis,ut sint fortissima vela,
Ardentesque ferant spumosa per æquora nimbos.
Vela Teraphæi,ut perhibent, regina Canopi
Serica contexto pretioso vellere fecit.
Verùm hos barbaricos luxus,quos fœmina vexit,
Non ego laudarim;nam serica texere vela
Barbara luxuries regum est,& sumptus inanis.
At nigri Æthiopes nudati pelle draconis
E curva accipiunt surgentia flamina puppi.
Arctois sed regna tenent qui cana pruinis,
Nervis vela suunt, direptaque piscibus exta
Suspendunt malo: duris dant pellibus Austros,
Diversa à nobis habitant quæ litora, gentes
Axe alio,quà rara polo circumnitet Arctos.
Qui Magellani vertunt freta consita saxis,
Concludunt rapido venientes murmure ventos
Cortice in arboreo. qui regna rubentis Eoi
Gangaridæ,Seresque colunt, & durus Iapon
Vimineam Zephyris tegetem spirantibus alto
Expandunt malo;floreisque canentibus aura
Obstrepit: inflatæ tegetes spumantia currunt
Æquora. tu foliis contexere vela caveto,
Nauta;sed Eoi si sit maris æquor arandum
Trans freta,trans Gades, gemina compingere tela
Carbasa præcipio, ut dirum Typhona procellis,
Ac Præstera sinu possint tolerare furentem.
Est autem duplex veli genus: alta triremis
Per fluctus aurita Notis dat vela secundis.
Antennæ geminas suspendunt cornibus aures;
Cannabe pes imus duro religatur ab unco.
Atque Celox etiam,lembique, liburnaque velum
Auritum ventis committunt. cætera quadra
Navigia expandunt sua vela, ruentibus Euris:
Demittuntque pedes geminos, longoque rudente
Unco nauta ligat,circoque rotante, revolvit,
Contrahere ut facilis labor, & laxare rudentes.
Præterea tibi velorum sit copia multa;

Nanque usus pariter varius. cùm murmure leni
Felices surgunt auræ, tunc maxima vela,
(Artemones nostri Graio cognomine dicunt)
Dant levibus nautæ Zephyris: & cærula currunt.
At cùm sylvifragis agitat Notus aëra flabris,
Aut Euri ruit, aut Boreæ intractabilis ira,
Contrahit Artemonem, parvoque Dolone magister
Parciùs ardentes gremio venti accipit auras.
Dat Medium in ventum, justo cùm murmure Corus
Obstrepit. Aptandum velum spirantibus auris.
Sunt etiam texenda tibi de cannabe vela,
Suppara Romani appellant, quæ plurima ventum
Accipiunt gremio moriturum, atque ocyùs alnos
Pontigradas per salsa citant, cursusque secundant.
Hæc aliis summo jungenda in vertice mali,
Et firmandus erit curvo pes unicus unco.
Cannabe cura etiam longos torquere rudentes;
Et facies varios, vario pro muneris usu.
Majores illi, jacitur quibus anchora fundo,
Et quibus æratæ religantur ab aggere puppes,
Semper erunt: alii verùm qui vela minores
Sustentant: tenuique alii de stamine scalas
Facturi veniant. sint stupea vincula veli.
Prætereà annoso fagi de robore clavus
Formandus, Palinure: uno vix latior ala
Sit pede; & in gyrum sensim curvarier illa
Incipiat radice; hinc & tenuetur acutum
In collum, ut pandæ respondeat ille carinæ.
Verùm lax capulo formetur acutior, asser
Quà patet, imponi ut valeat versorius illi:
Et denis erit hic pedibus tibi longior asser.
Mox alæ in latere oblongum cum cuspide ferrum,
Conjuncturæ aliud circo defige rotundo:
His clavum accipiet puppis, quà torquet habenas
Ipse gubernator, tenditque per æquora cursus.
Sint geminæ hinc, illinc trochleæ: versare magister
Queis clavum possit, quà venti, & sydera ducunt.
Hæc præter, ferro superest cudenda Britanno
An-

Anchora:& hæc binis armatur dentibus una,
Altera sed quatuor: capulo simul annulus insit,
Quo religanda, mari dum mittitur: axis & illi
Subter acernus erit: sint bina foramina proræ
Per quæ funis eat, dum protinus anchora in undas
Projicitur: transenna cavo religatur in unco.
At non una tibi duro formanda metallo
Anchora; sed plures, quarum quæ maxima, nautis
Dicta est sacra; Noti cùm perfurit ira, sub æquor
Descendet, navimque immenso corpore fundat.
Sed jam læta vocant instructas cærula naves,
Aspirantque levi in velum cita flamina cantu:
Nec non & vitreis ludunt Nereides undis.
Ergo age, purpureo textam de flore corollam
Puppibus impone:& serto redimita juventus
Frondenti niteat, lauroque aplaustre virenti
Floreat, & lauro carchesia summa nitebunt:
Et molles sternantur humi violæque, rosæque.
Tempora dein sacra præcinctus fronde sacerdos,
Accensamque ferens tædam divina facessat.
Solennesque preces præfatus ab ore, carinas
Depictas veteri patrum de more sacrabit:
Nuncupet & Superis felicibus, altaque puppis
Præferat ex auro cælatum in vertice signum
Numinis, auratæ cui sit tutela carinæ.
Qui verò ingentes turrito corpore puppes
Ædificant, rostro in medio sub vertice proræ
Imponunt Oculum, cujus de nomine naves
Appellant, auroque Ptychen, & murice pingunt:
Delphinos multi cælant, Scyllasque biformes,
Centauros alii armatos, aliique volantem
Pegasum, & armigeras Aquilas, fulvosque Leones,
Et Tigrē horribilē, & Pistrim, indomitamq; Chimęram:
Quin etiam proræ pictis variare figuris
Consuevere genas, ornare & floribus illas:
Et simul auratis navim redimire corymbis.
Effingunt alii Mauros, victosque Gelonos,
Qui magnis geminas sustentent viribus alas.

Sed

Sed deducendis quæ sint nunc navibus arma,
Expediam. Tibi multus erit pulvinus, & ingens
Ergata, pergrandes trochleæ, magnique cameli:
Plurima & in gyrum versetur vectibus acta
Sucula, perque illam æquato se corpore vectes
Transiecti extendant. curvæ suppone carinæ,
Navita, fagineos axes, solidasque phalangas;
Et cera ungendi, pinguique bitumine trunci,
Principiò tonsilla solo figatur acuta,
Atque alii ad litus pali figantur arenis,
Quò versus magnæ mittendæ in cærula naves.
Tonsillis forti trochleas vincire rudente
Est opus, & duris firmanda est machina palis.
Hinc axes circùm teretes, trochleasque camelus
Multiplici spira ducendus, & insuper ille
Non semel est circùm navim volvendus in orbem.
Mox bini incipiant vectes versare ministri:
Nec cessent donec vitreas se puppis in undas
Mittat, & emergens suprà natet æquora moles.
At si quem fortè ars prorsùs defecerit omnis,
Nec, quo sylva, modum, pelago mittatur, habebit:
Tempus & Ortygii memoranda inventa magistri
Pandere, quoque modo turritam mole carinam
In mare deduxit pueri manus. altius omnem
Expediam, antiqua revocans ab origine, famam.
Clara Syracosii qui regni sceptra tenebat
Magnanimus Hiero, & Siculos ditione premebat,
Ingentem lecto sylvæ de robore puppim
Iusserat artifices moliri, & murice, & ostro
Pingere, & auratis passim cælare figuris.
Quam facto, infectoque auro, gemmisque coruscis,
Cælatisque gravem signis, pictisque tapetis,
Atque ebore insignem multo, & nitido argento,
Iam Pelusiaco regi donare parabat.
Continuò artifices datum opus navalibus altis
Experiuntur, & assidui compingere navim
Concertant. fabricata brevi post tempore puppis
Assurgit cælata auro, atque in murice fulgens.

Aſt ubi conſtructam pelago deducere fabri
Aggrediuntur, & ingentes ſupponere vectes,
Atque axes motu faciles, teretesque cylindros
Feſtinant alacres:circùmque revolvitur ingens
Ergata, ſtridenteſque rotæ verſantur in orbem,
Aſpiciunt vitreas turrim demittere in undas
Difficile eſſe; adeò ſurgebat machina mole
Immenſa,nanque illa caput ſuper altior urbem
Fxtulerat,latèque ſuos laxaverat artus.
Ergò alios poſcunt ſocios,axeſque rotundos,
Et vectes addunt alios,ac viribus urgent:
Attamen incaſſum cecidit labor omnis:& illam
Non axes,longique valent impellere vectes;
Et fruſtrà juvenes ſubnixi viribus urgent.
Ac velut in medio rupes immota quieſcit
Æquore,quam contrà Boreæ inſuperabilis ira
Infremuit,denſiſque ferox diverberat undis;
Aut,Euro baccante, ruunt ſtridore procellæ,
Et commota ferunt ſpumantia cærula nimbis;
Alliſæ franguntur aquæ, franguntur & Euri;
Stat rupes immota,& cedere neſcia ventis.
Sic & firma manet,nec vectibus ardua cedit
Machina,vimque omnem ſuperat, niſuſque potentes.
Hæc ubi cognovit miratus ab arce tyrannus,
Ortygium ſub tecta ſenem jubet aurea duci:
Magnarum cui ſumma datum molimina rerum
Ingenio tentare,manuque attollere quicquid
Magnum mole feret, cunctaſque exquirere cauſas
Occultas rerum, & numerum ſubducere arenæ.
Fama per Auſoniæ,& Siculas vulgaverat urbes.
Accivere ſenem famuli:pictæque repentè
Aulai in medio ſenior ſtetit.excipit illum
Rex Siculus, dextramque viro dat pignus amoris.
Divinum rogat inde ſenem , ſtimulatque precando,
Fluctibus ut navim deducat,& aurea poſcat
Præmia:donandum magno ſe munere ſperet.
Sic fatus rex eſt:placido cui talia contrà
Ore refert ſenior:Faciam,rex magne, quod optas.

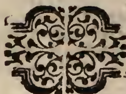
Verùm nulla mihi donari præmia posco;
Tangere nam dextram satis est potuisse tyranni:
Et satis ipsa sibi quovis pro munere facta
Egregia, æternumque manet laus, & decus ortum
Ex illis. Mora nulla, rotas formare metallo
E solido jubet artifices, & dentibus illas
Armari obliquis, numero sex: æraque cudi
Hac lege, ut spatiis semper majoribus orbes
Se superent, primusque minor, majorque secundus.
Imperat & totidem pariter fabricare minores.
Intereà quatuor præstanti robore truncos
Litore sustollit: totidem mox desuper addit
Ad latera, & clavis capita ultima nectit acutis:
Subter & hinc, inde, & medio sub corpore molis
Ingentes nectit tabulas, & multus in illis
Ferreus utrinque, & versatilis additur axis,
Quo rota versari possit: trabibusque locatur
Ordine quique suo: innectitque volubile ferrum
Extremi capulo, quo circumvolvitur axis.
Axibus inde rotas disponit in ordine curvas,
Atque illas spatiis omnes disterminat æquis,
Dentibus ut cunctæ sese per mutua nexis
Exciperent; vertique simul, volvique vicissim
Vnà omnes possint: mox circumvolvit in axes
Ingentem funem, quo à fronte ligaverat alnum.
His actis, pueri manibus versatile ferrùm
Imperat in gyrum verti, sensimque rotari:
Vt primum cæpere rotæ super axe revolvi
Orbibus adversis, subitò (mirabile dictu)
Ingens paulatim deduci machina cœpit.
Attoniti stupuere omnes: stupuitque tyrannus,
Dum nova tantarum spectat miracula rerum,
Quæ facili nisu nunquam facienda putasset;
Ni leve confieri paucis res ipsa doceret.
Et tandèm exclamans. Quæ non miracula rerum
Ingenium facit acre, manusque operosa magistri!
Cui senior. Majora oculis spectacula rerum
Aspiceres, mihi si sursùm subducere plantas,

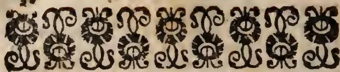
Et

Et fas in tenui vestigia figere nube,
Nanque ima mundum traherem de sede supernè.
Magna quidem:sed vera:neq; his deducere multũ est.
Tum rex:Credo equidem: nihil est molimine magnũ;
Difficile & nihil est, docti quod dextera tandem
Non queat artificis superare, & vincere nisu
Ingenii.Sed lata subit ratis æquora:retrò
Subsequitur plausus populorum,& murmure festo
It cœlo clamor:discursat læta per auras
Vox:reboat mare longè, & litora curva resultant:
Assurgunt plausu scopuli, & vaga murmurat unda.
Hæc igitur Siculi memoranda inventa magistri,
Et simul ægregias artes,Palinure, secutus,
In mare velivolas deduces litore puppes.

LIBRI SECVNDI

FINIS.

NAUTICORUM

LIBER III.

HActenus æratas puppes, & linea vela;
Nunc te,Phœbe,canam: nec nō cœlestia tecū
Sydera:te niveis etiam,Latonia,bigis
Vndosi regnata feram per cærula ponti.
Tuque vel in primis venies pars maxima cœpti,
Æole,inaccessosque petam, tua regna, recessus,
Ac nova pacatos revocabo ad carmina ventos,
Et genus,&mores,numerumque, & nomina dicam:
Divinumq;canam inventum, & data munera Divûm.
Principiò, Palinure, priusquàm scindimus æquor
Ignotum per iter,varios prædiscere ventos
Est opus, & quo quisque suo de cardine perflat:
Quique polum nimbis contristant, quique serenant,
Nubibus expulsis:& cœli tempore certo
Dent faciles in vela auras: qui cærula contrà
Occludant,tristesque hyemes,& nubila portent:
Et tibi quo ventos prædicat Delia cornu,
Aut Sol,aut Helice,aut ardenti Sirius astro.
Atque hæc in primis solerti cura magistro
Semper erit, longè instantes prænoscere ventos;
Ire procellosas si vult impunè per undas,
Atque iterum patriæ portus spectare relictos.
Ipsi etiam tutis si currere classibus æquor,
Et pugnare velint,clarosque referre triumphos,
Nosse duces ventos opus est, variantia cœli
Sydera,& Eoos ortus,Solemque cadentem.
Namque olim Zanclæ memini me turribus altis,
Quà Thetis angusti veniens à sede Pelori

Obje-

Objectas modico terras secat ardua fluctu,
Evandron vidisse senem, cui multa senectus;
Lustra decem bis jam robusta expleverat ætas.
Hic mihi cærulei cùm jam consedimus ambo
Ad molles pelagi ripas, ubi splendida luxu
Alta theatrali surgunt palatia circo,
Maurolycum novisse senem narrabat, & illum
(Multa viro virtus, multo sudata labore
Ars erat, & varii varia experientia cœli,
Noscere seu vellet ventos, seu dicere cursus
Astrorum, & longè venientia pandere Fata)
Austriaco donasse duci (qui victor ad altum
Ionium, Eoi concussit regna tyranni,
Avertitque hostem Italiæ, cladem que futuram)
Depictas minio tabulas, queis longa per omnes
Scripta dies rerum series erat. ille futuras
Hìc tempestates, ventosque, & nubila, & imbres:
Hìc & purpureos Soles, cœlumque serenum
Fatidicus niveo signarat cortice vates.
Cùmque has ille duci properanti ad bella dedisset,
Hæc olli dixisse ferunt: I, chara Tonanti
Progenies, Fidei, & regni spes maxima nostri:
Cùmque manus conferre paras, has, inclyte, primùm
Consule; nanque illæ quæ sint ventura docebunt.
Et sic Trheicii contundes arma tyranni:
Et venies victor, spoliisque Orientis onustus.
Tu vatem ne sperne; Fidem observata merentur.
Mox totam Evander repetens (audire videbat
Me cupidum senior) memoravit origine pugnam.
Tempus erat, quo celsa domus stellantis Olympi
Panditur, Oceano tenebris, Lunaque fugatis,
Purpureis variata notis Aurora rubescit:
Cùm geminas sors una tulit propè litora classes
Naupacti, junxitque freti discrimine parvo.
Est locus Actiacis Ætolùm proximus oris,
Flumina quà nitidis Acheloia miscet arenis
Ipse suis Neptunus aquis: hic Græcia Tellus
Hesperium ad Solem, & lævas se flectit ad undas,

Quà mollem Zephyrum,& felices accipit auras:
Contrà elata mari stat Neritos ardua saxis.
Hìc geminas æstu terras secat unda revulsas
Exiguo,sensimque patens fluit usque Corinthum,
Ætolùm hinc regio est; illinc Pelopeia regna
Respondent:geminæ curvo stant litore turres,
Quæque Rhion Graio quondam cognomine dicta:
Barbara gens nomen nunc invertere vocantes.
Hinc verò Ætolùm quà se cava litora flectunt
Cyrrhæum in pelagus, fundata virentibus arvis
Naupactus,statioque jacet benè fida carinis.
Trans Rhion objectas Achelous Echinadas undis
Verberat.Hæ quondam (ni mendax fabula Graiùm)
Najades errabant fluviis,quæ numine verso,
Nunc scopuli riguere mari, quibus alta trophæa
Contigit Austriadùm, & Venetùm spectare triumphos,
Hos inter scopulos certatum Marte cruento
De maris imperio. ò utinam non læva fuisset
Mens hominum! tota fractus cum classe tyrannus
Eoa nunc urbe foret, regnoque repulsus.
(Et concessa sequi, & Fatis felicibus uti
Nescia mens hominum) Hos scopulos tenuere carinæ
Austriadùm,Venetùmque rates,cùm Barbara classis
Naupacti statione sedens dare carbasa cœpit
Trans Rhion,& sensim pelago se mittere aperto.
Mille rates mare prætexunt,atque aëra mille
Vela,& mille leves fluitant vexilla per auras.
Ipse ubi jam properare hostem audiit Austriacus dux,
Constitit,atque oculis plena æquora circumspexit.
Mox celsa in puppi circumvectatus,in altum
Agmen agit,tenditque acies,& cornua flectit.
Austriadùm dextram classis,Venetùmque sinistram
Occupat:in medio puppes prætoriæ, & ipsæ
Bis septem, horrendi facturæ exordia belli,
Turritæ steterent primo agmine Bucentauri.
Ianque rubescebant radiis ardentibus undæ,
Eoa de sede ruens cùm sibilus Euri
Labitur Oceano; crepitanti flamine vela

Odry-

Odrysium temuere sinu; flatuque secundo,
Ianque propinquabat primæ ad tentamina pugnæ
Barbara Threiciùm sinuata in cornua classis,
Vndantesque dabant vexilla argentea Lunas.
Ast ubi Christiadæ in proram descendere ventos,
Atque hostes ruere adversos videre, repentè
Perculsi cecidere animis, trepidoque tumultu
Ianque referre pedem, & retrò dare terga parabant.
Ipse sed Austriacus spem magnam in pectore versans,
Ingentesque animos, altæ ad subsellia puppis
Imperat acciri proceres. Vtque ære canoro
Increpuere tubæ, celeres ad jussa vocati
Convenere, replentque duces subsellia primi.
Tunc ille afferri tabulas, quas arte peritus
Maurolycus dederat, famulos jubet inde repandi;
Quæ vates ventura die signaverat illo.
Hæc autem ventura die signaverat illo:
Cum Sol Oceano surget, simul Eurus Eoo
Assurget: si fortè mari sese obvius hostis
Intulerit, Martemque velit tentare secundum,
Ne dubites conferre manus; cadet Eurus, & undas
Afflabit Zephyrus, nubesque immitet in hostes.
Vix hæc Austriacus, procerum stipante senatu,
Legerat, & classes dederat vulganda per omnes;
Cùm subiti rediere animi, strepituque canoro,
Arma petunt. Dictis tanta est fiducia vatis.
Ipsa sed in primis læto clamore vocatur
Divorum Regina, maris cui cærula parent,
Et cui deposito famulantur murmure venti.

Nec mora, continuò paribus concurritur armis;
Classibus adversæ classes, rostra obvia rostris
Ivere, ut belli signum prætoria puppis
Fecit, & horrendo strepuerunt cornua cantu.
Hinc celeres sicca servatam in reste favillam
Admovere nitro, conceptoque ocyus igne,
Emicuere tubi, sonitumque dedere metalla.
Nec mora, millenæ fugiunt, rupto obiice, glandes,
Vulcano pellente: pluit latè horridus imber

Ferreus,& nigræ tolluntur in aëra nubes,
Et medias inter nubes micat ignibus æther
Cum tonitru. cœcis exhorruit unda tenebris,
Et pulsata imo fremuerunt æquora fundo.
Ac veluti ruptis,gremio fervente, caminis,
Ingentes ſcopulos, & grandia ſaxa ſub auras
Vesbius agglomerat, disjectaque viſcera montis
Erigit eructans, & ſydera verberat imbre
Saxorum:totus radicibus egeritur mons.
Flammarum erumpunt cunei ſub nubila; & ingens
It cœlo fumus, cœlique obnubilat aſtra.
Præcipiteſque ruunt pice nigra,& ſulphure mixto,
Ardentes fluvii,rapida flammante favilla:
Subiectas replent valles: latè omnia circùm
Arvaque,litoraque,& villæ vaſtantur, & urbes.
Non aliter gremio,ſuſcepto protinus igne,
Horrendùm concuſſa cavo crepuere metalla:
Diſiectæ tonitru glomerantur in aëra puppes.
Mille trabes,& mille volant diſrupta per auras
Roſtra,carinæque, quaſſataque fulmine vela:
Corpora mille virùm: medias diſperſa per undas
Arma fluunt,galeæque, atque altæ robora ſylvæ.
Odryſii, velis Euro ſpirante ſecundo,
Audaces animos,atque irrita vota fovebant.
Attamen incaſſum gaviſi Marte ſecundo:
Alternat Fortuna vices: Felicia cœpta
Flebilis eventus,lacrymandaque Fata ſequuntur.
Iam Sol altus erat, confeſtim murmure fracto,
Eurus abit.ſiluere vada: & ſtetit utraque claſſis.
Sed conceſſa quies brevis eſt. pernicibus alis
Allapſi Zephyri rupere ſilentia feſto
Auſtriaci Zephyros venientes murmure læti
Accipiunt:tumuere ſinus,tumuere ſecundis
Auſpiciis animi:læto clamore laceſſunt
Sydera:bella iterum,& victricia ſigna repoſcunt.
Magnanimus dux audentem in certamina pubem
Tùm ſic aggreditur: Promiſſi numine venti
En adſunt.reliquum, in manibus victoria veſtris
To-

Tota est.ite;præit quoniam Fortuna, sequendum est.
Nec plura.Austriaci invadunt, & rostra feroces
Vi superant. ruptoque velut ruit obice ripæ
Immissis cùm flumen aquis,& murmure rauco,
Dejectat latè segetes, populatur & arva:
Christiadæ in classem irrumpunt, atque obvia diro
Ense metuunt,cædesque,& passim funera miscent.
Ipse ubi præcelsa in puppi conspexit Alymum,
Irruit Austriades contrà,& præcordia multo
Barbara transfigit ferro: ceciditque superbus
Mole gigas, strepituque iit indignatus ad umbras.
Qualis ubi in sylvis contorto fulmine pinus
Icta cadit,gemituque replet nemora alta supremo.
Tunc cæsi caput Austriades obtruncat,& hasta
Præfigit,tollique jubet de vertice puppis.
Vt cæsi de puppe caput,lacrymabile signum,
Threicii ducis aspiciunt,trepidi ocyùs omnes
Prona fugæ dant terga, ratesque ad litora vertunt.
Insequitur victor:ferro debellat & igne.
Quid plura? ardent rostra:viri sternuntur,& omnes
Æquore dispersi vento jactantur, & armis.
Christiadæ læti exultant, Superùmque salutant
Reginam, tanti fuerat quæ caussa triumphi:
Atque ipsos læto Zephyros clamore salutant
Præsentes. Adeò ventos prædiscere magnum est.
  Hæc quõdam Evandrũ memini cecinisse sub altis
Turribus,angusti quà fluctuat unda Pelori.
Sed jam me Zephyri,& felicior evocat aura.
Ire animus:faciles concedite carminis œstrum,
O Musæ,& celeres properate per ardua mecum:
Nanque iter in nubes intendimus. Est locus ingens
Ætheris in medio,rigidis ubi plurimus horret
Aër frigoribus, volucrique impervius omni est.
Proximus huic alto flammis ardentibus instat
Juppiter:ima tenet dulcis mortalibus ægris
Temperies,magno Superùm data munere Divùm:
Pendula se cirùm regio diffundit in omnes
Terrarum,pelagique plagas; sed major in axe

Arctoo, gelidisque riget stipata pruinis:
At Sol Æthiopas quà ferventissimus urit,
Strictior illa, nimis vicino pressa calore:
Sed geminæ in medio quà zonæ habitabilis Orbis
Temperiem, & mixtam faciunt cum frigore flammam,
Stat justis extensa locis. Hîc æthere regna
Æolus alta tenet: veniunt his sedibus Euri,
Et Zephyri, Corique, & nimbiferi Aquilones.
Hîc nubes etiam concrescunt, tenuibus alto
Halitibus gremio missis Telluris ab imo:
Cæruleique cadunt, submotis nubibus, imbres.
Ergo age, nunc caussas mecum tentare latentes
Aggredere, & prima revocemus origine ventos.
Tantisper, Palinure, licet divertere clivo:
Haud equidem labor incassum, nec inutilis error.
At tu, quo nostræ lætantur Apolline Musæ,
CARDENIDE generose, præi, tenuesque per auras
Sterne viam vati facilem, incœptumque secunda.
Sol maria, & terras flammis vitalibus omnes,
Aëraque irradians, animantia cuncta calore,
Cunctarumque fovet caussarum exordia prima:
Semina compingit rerum, concretaque vertit,
Atque novas cogit paulatim sumere formas;
Rerum quippè parens Sol est. Sic humida Tellus
Phœbeis sensim radiis tepefacta relaxat,
Recluditque sinum: tenui volat halitus aura
Nimborum in sedes. hîc frigore pressus iniquo
Stipatur: ceu parva phalanx, cùm fortior instat
Hostis ab adverso, cuneis densatur acutis:
Colligit & vires, atque arma, globosque ruentes
Objectis contrà scutis, hastisque repellit.
Sed gravis ille venit concretus, & aëre ab alto
Labitur, & patrias iterùm descendit ad oras:
Hic rursus tepefactus, abit resolutus in auras,
Et sensim major, majorque accrescit eundo:
Ac tandem spatiis nimium conclusus iniquis,
Quà via per medias nubes, perque aëra latè
Sese aperit, citus irrumpit, velut acta sagitta,
Stri-

Stridulos,& circùm rapidus se trudit in auras:
Atque auras premit obstantes, premiturque vicissim:
Stare loco nescit: celeri secat aëra lapsu,
Dum fugit, immiscetq; fretũ, & nemus omne tumultu.
Non secus admotum rapidis si fortè favillis
Vas fuerit, cui stricta manent, oblongaque colla,
Aeneus & venter magnum turgescit in orbem:
Intùs paulatim fervescens humor ab igne
Solvitur,& tenues rarus se vertit in auras:
Ac majora petens latè loca, it halitus alto
Colla per oblonga erumpens, tractimque volando
Attenuatus abit, sonituque effertur acuto
Stridulus, & multo fugiens nisu premit auras
Obiectas, raucoque imitatur murmure Coros.
Non intermissi flantes sic aëra venti
Continuis agitant flabris, & cærula vertunt;
Quippè sinu terræ semper vapor exit ab imo.
Incerti quondam perflabant marmora venti;
Nec numeros norat, nec nomina fecerat illis
Navita, nec medio spectarat ab æquore stellas,
Ast ubi culta Thetis, celeresque immisit in undas
Audax nauta rates, sua tùm cognomina ventis,
Omnibus & sua tùm pariter data nomina stellis.
Primus purpureo cœli de cardine præceps
Eois ruit Eurus equis. contrà æquore ab alto
Qua Sol flammiferos rubro lavat amne jugales,
Assurgit Zephyrus. Mundi de sede nivali
Descendit Boreas nivibus stipatus,& horrens.
Frigoribus multis: contra venit humidus Auster
E Libya,& pluvio contristat turbine cœlum.
Hos inter quatuor totidem generantur, & illis
Nomina nauta dedit. Boream strepit inter,& Eurum
Ventus,ab egelidis mittit quem rupibus Æmi
Græcia Græcum Itali jam nunc cognomine dicunt.
Contrà hunc nimborum densum citus explicat agmen
Africus, & Mauris descendit ab usque præustis.
Hybernum propè solstitium tonat Euroauster
Densis stipatus pluviis: contrarius Ursa

Alta Arctozephyrus descendit, & horridus undas
Asperat:illum Itali ventum dixere Magistrum.
Quisque horum dextra, lævaque armatus ab alto
Irruit,& gemino Tethyn littore flagellat.
Durus Hyperboreis Aquilo se rupibus infert:
Alter ab Eois furit Hellespontius oris.
Vltrà Eurum immissus roseo Vulturnus ab Ortu;
At mitis venit è tepido Gangeticus Austro.
Hesperia sub sede tenet dextra Africus udum
Libonotum:è leva surgit Subvesperus atrox.
Addit se comitem occiduo sub sole Magistro
Corus,ab Ausoniis cognomine dictus Iapyx:
Circius Arctoa sequitur de sede nivali.
Hos præter,totidem mediis è sedibus auræ,
Turba minor,certoque mari sine nomine surgunt;
Quas etiam,Palinure,animas prædiscere cura;
Vt certum teneas infida per æquora cursum.
Hanc & rectores,uno cognomine,plebem
Quartas ventorum nostri dixere vocantes:
Appellare Nothos alii voluere magistri.
His animadversis, qua nunc ratione per undas,
Navita,tot varios possis cognoscere ventos,
Expediam,Superùmque canam data munera Divùm.
At mihi vos alti Nymphæ maris,hæc vada læta
Quæ colitis Bajas,felicia litora,circùm,
Vos, quæ Sirenum sedes habitatis odoras,
Regnaque Teleboùm,litusque tepentis Amalphis;
Pandite,Nereides; (nam vos spectastis & illum,
Divinique in partem operis venistis ab alto)
Quis Deus hanc nobis divinis extudit artem
Inventis.Deus ille equidem, Deus ille magister,
Qui primus rerum causas penetrare latentes
Ausus,& obscuræ novit connubia gemmæ.
Magnetem quibus ipsa sibi Cynosura maritet
Ardescens flammis:(Norunt jam sydera flammas)
Primus,& errantes duxit,duce cuspide, nautas.
Ante mari in magno,dubia sub nocte,pererrans
Arcadias Vrsas trepidantes æquore tingi,

Arcturum, pluviasque Hyadas spectare solebat
Navita,& ardentem stellis Orionis ensem,
Tendebatque freto in medio,duce sydere, cursus,
Sed nigra cùm latè texebant nubila cœlum,
Ac Lunam obtectam nimbo nox cœca tenebat,
Tunc,duce sublato,dubiis errabat in undis,
Carbasa quò venti per cærula vasta trahebant.
  Verùm regna tenent qui ditia Persidis, & quà
Æquora Niliacis sulcant Erythræa papyris,
Olim Taprobanen,& Gangis litus adibant,
Aëra per vacuum cursus signante columba.
Chaoniam ex alta mittebant puppe volucrem;
(Nam Telluris aves,verrentes æthera pennis,
Natura monstrante,petunt vicinia semper)
Hinc quà missa fugam capiebat in aëre, & ipsi
Tendebant iter Oceano:mox illa volatu
Cum sese ex oculis subtraxerat, ilicet illi
Laxabant aliam:sic & ductoribus istis,
Taprobanen cursu tandem, Sindasque petebant.
  Ausonia in magna,biferique ad marmora Pæsti,
In medium conversa diem quà surgit Amalphis,
Nauta fuit,magnis ausis generosus,& acer
Ingenio,& reliquos inter solertior omnes,
Flavius(hoc illum dixerunt nomine nautæ)
Cui nitidis formosa comis Beronia mater,
Inter Nereidas forma non ultima Nymphas.
Hic quondam æstate in media, dum cardine summo
Iam rapidus Titan medios accenderat æstus,
Dum sitiunt segetes, silet aura, & marmoris unda
Assultans scopulis vix rorem aspergit amarum,
Defessus vacuam secreti ad marginis oram
Venerat ex alto, gremio quà scrupea rupes
Dat placidas somno sedes: hìc ille sub antro
Sternitur egelido,musco super, & sua somno
Lumina concedit. primos laxaverat artus
Vix optata quies, & lumina somnus habebat,
Cùm,tremulas Zephyris lenè impellentibus undas,
Scinditur Oceanus,vitreisque sedilibus omnes

Nereides, Nymphæque assurrexere marinæ:
Flava comas Ephyre, Lepytheque, & candida Clio,
Pulchra genas Panopæa soror, quæque ubere læto
Tunc geminos primùm pueros enixa fovebat
Leucothoë, & vultu venit placidissima Micle,
Euplæe, Prochytæque, Cleoque, & cærula Nesis:
Purpureum quibus os, placidum decus oris: & illis
Versicolor niveas cingebat tænia mammas.
Et tandem formosa mari Beronia mater
Astitit, & dium nato diffudit odorem.
Vt multo præsentem afflatus numine sensit
Nauta deam, & vultus genitricis novit amatos,
Currit in amplexus: teneros per colla lacertos
Iniicit; & charæ delibat dulcia matri
Oscula; (Nereides plausu infremuere marino)
Terque, quaterque iterat: matri mox talia fatur:
O mater dea, Nereidum pulcherrima Nympha,
Sirenum quæ regna colis, & gurgitis hujus
Ima tenes, ubi tecta tibi pellucida vitro,
Cæruleasque inter Divas spatiaris in undis,
Qui te nunc pelago, tectisque accivit ab imis;
Teque dedit gnato divina in luce videndam?
O Genitrix, magno natum dignaris honore.
Flavius hæc: illi contrà placidissima Nympha
Hæc dedit, & roseo placidè simul ore locuta est.
Magna tui semper dilectæ cura parenti,
Nate, fuit, matrisque animum timor anxius urget,
Ne quando, rapido deprensus turbine venti
Iacteris pelago in medio, quò tendere cursus
Inscius, ardenti cùm se subduxit Orion
Sydere, & Arcadium texit nox atra Bootem.
Quare age, quā mihi nūc lacrymis dedit, & prece multa
Fatidicus Proteus, nitidam cape pyxida, nate.
Hac duce, cæruleum carpes iter, & vada salsa
Tutiùs hac dubia cœli sub nocte secabis.
Ipsa polum nimbo obtectum tibi ferrea cuspis
Ostendet, Mundique plagas, & sydera dicet:
Et tibi per fluctus, quà sit, monstrabit, eundum;

Qui

Qui spirent venti, rigidæ qua rupe procellæ
Descendant. Quid plura? tibi pro sydere ferrum
Dux erit, & reducem patrias te sistet ad oras.
Hæc illa, & læto porrexit pyxida nato.
Tornatæ quæ cura hinc sit, qui pydixis usus,
Illa docet: cupidus genitricem Flavius audit
Dicentem, & memori sub mente audita recondit.
Argento insignem multo, niveoque elephanto;
Ipse suis manibus tornavit pyxida ferro
Cæruleus Proteus: medio stat circulus aureus.
Nomina ventorum multo cœlavit in auro
Hoc circo Proteus; nam æqualibus intervallis
In totidem partes secuit, quot flamine venti
Spirant; cælavitque suis in sedibus omnes.
Lilia, quæ rutilo præfulgent plurima in auro,
Arctoo Boream venientem ab sydere monstrant:
Ac reliquos alii ventos dant vertice ab uno
Extensi in gyrum radii, minioque rubentes.
Inde stylum è chalybe in medio præfixit acutum;
E chalybe huic etiam super addidit ille sagittam;
Quam nigro admovit lapidi, (Magnesia fertur
Gemma) è contactu multo malèsana veneno
Cuspis abit, calidasque hausit de marmore flammas.
Mira quidem sunt, nate, meæ pars altera vitæ,
Quæ mihi narravit Proteus commercia gemmæ.
Marmor amat ferrum, dulcesque in pectore flammas
Nutrit dura silex: chalybis durissima corda
Allicit illecebris: mollit sua viscera ferrum
Illecebra, & rigidum quamvis respondet amori,
Atque agitur flammis. Quid non cedamus amori?
Mollit amor ferrum, & durissima marmora mollit;
Mobilis illa stylo superadditur: irrequieta
Vertitur hàc, illàc: donec præfulgida cœlo
Quà Cynosura micat, se sistat, & æthere ab alto
Hauriat obtutu flammas acus acta veneno.
(Nam velut ipsa poli sectatur sydera gemma,
Sic nigræ dulci gemmæ correptus amore,
Astra chalybs amat, atque obtutu fallit amorem)

Hinc ille è nivea cryſtallo pyxida texit:
Bracteola & circùm clauſit ſtrictiſſimus illam;
Ne maris unda nocens,aut aëris aura marini
Inficiat,nigraque terat rubigine ferrum,
Cepe timendum etiam, graveolentiaque allia vates;
Vimque adamantis;acum viſu nam faſcinat ipſo,
Admonuit.Tu,nate,maris cùm gurgite vaſto
Errabis, dubiuſque viæ ſinè ſydere cœli,
Hanc fidam media comitem ſub puppe locabis
Libratam lævi in tabula, quò ferrea cuſpis
Volvier in gyrum poſſit: ſed pyxida tantùm
Verte manu hàc, illàc, donec ſe concita cuſpis
Siſtat,& inſcriptæ reſpondeat illa ſagittæ,
Aut medium feriat tornatæ pyxidis orbem
Axis ad Arctoi partem.mox inſpice & illam:
Illa tibi ventos,curſuſque & ſydera dicet.
Hæc dedit;& circùm Nymphis ſtipata marinis
Oceano caput immerſit, natoque relicto,
Humida ſpumoſæ venit ſub Doridos antra.
Ille autem charæ genitricis munere lætus,
Pyxida cælatam ſignis miratur eburnam,
Miraturque orbes argento,& murice pictos,
Liliaque Arcadii monſtrantia ſydera Plauſtri,
Ac minio inſcriptum ventorum nomina circùm.
Hinc ſtupet in gyrum hàc, illàc trepidare ſagittam,
Et ſenſim arcana ferri virtute ſub Vrſas.
Nec non & prima perquirit origine cauſſas
Occultas rerum,& tacitus præcepta revolvit,
Quæ dederat mater:ventoſque,& ſydera diſcit.
Pyxidis hinc primùm fuit uſus: & æquora primùm
Audaces auſi,duce cuſpide,currere nautæ.
Nec ſolùm concluſa Thetis ſulcata carinis
Omnis,& Ægæi ſpumantia marmora ponti:
Ipſe ſed Oceanus noti trans litora Mundi
Tentatus magnis auſis,Fatiſque ſecundis.
Hac duce jam noti Æthiopes, atque ultima Cafri
Regna pharetrati,Mundique impervius axis.
Quin & inacceſſi tot jam per ſęcula Seres,

Ac penitùs toti terrarum incognitus Orbi
Nunc tandem Auroræ ſub ſede eſt viſus Iaponi:
Ac novus Ammericæ luſtratus navibus Orbis.
Sic & divinum inventum, pyxiſque per omnes
Delata eſt populos, quos decolor inficit Eos,
Aut rapido Sol torret equo, aut premit Vrſa pruinis;
Quos & in Occaſum Atlanteum ſubmovet æquor.
Sed qui Cathygaren, extremaque litora Mundi
Soli habitant Seres, diverſo pyxidis uſu,
Terrarumque plagas, ventoſque, & ſydera norunt.
Circuitu effingunt curvum cratera capaci,
Et fluvio undantem multo ſub puppe reponunt.
Subere ſuffultus parva natat ære tricuſpide
In medio Rhombus verſatilis, altaque ſignat
Aſtra, polùmque: regitque vagos per marmor Ioncos;
Non ſecus Arctoi faciunt, qui Balthica nautæ
Cærula, Hyperboreumque cava trabe Nerea currunt.
At quia Nautarum poſita eſt ſpes omnis in una
Pyxide, mira quidem, atque uſu comperta docebo,
Egregiam tibi quò valeas compingere buxum.
Stat geminus Magnete polus, quorum alter in Arcton,
Alter in adverſum Mundi ſe dirigit axem.
Hos autem quo ritè modo perquirere poſſis,
Expediam: Ilicea in media net cymbula pelui,
Quæ gremio incluſam ſuſtentet flumine gemmam;
Hæc circùm incipiet ſenſim irrequieta moveri:
Non tamen integrum deſcribet motibus orbem,
At ſeptem verſus ſe conciet illa Triones,
Quò tandem directus eat polus alter in Vrſas,
Inque diem vergat medium polus alter. at illos
Sedulus advertes, radioque notabis acuto.
Hinc & acus ſi forte tibi ſucanda veneno,
Cuſpis Hyperboreum tendet quæ mota ſub axem,
Auſtrinum complexa polum, lapidi oſcula libet;
Nam ſecus Arctoum ſi contigit, ilicet Auſtro
Se vertet, ventoſque alios monſtrabit, & oras.
Admiranda quidem, quorum cognoſcere cauſſas
Nobis, in parvo ludens, Natura negavit.

Si Magnes generosus erit, fat cuspis in uno
Contactu bibit arcani malefana veneni.
At cum languescit gemmæ vis, sæpe fricandus
Est illi Rhombus, certa sed lege, modoque.
E medio super incipias deducere saxum
Leniter alternum in punctum, ferroque fricabis.
Huc ubi jam ventum, sustolles desuper illud
Actutùm, propè nec redeat vis nigra metallo:
Ni facias, reditu immutabitur indita virtus
Jam chalybi. in medio fuerit cum gemma reposta,
Duc illam rursus ferrum super, ut calor intus
Plurimus ardescat venas diffusus in omnes.
Prætereà, quoniam languescit tempore longo
Herculeus vigor, ære tibi stipandus acuto,
Plurima sive inter chalybis ramenta locandus;
Vivida sic vis, amplexuque fovetur amico.
Scilicet armari quæcunque potentia ferro
Indiget, ut longos possit durare per annos.
Sed jam naturas, ventis quas Iuppiter ipse
Addidit, edoceam Zephyri felicibus auris
Aspirant, placidoque intendunt carbasa flatu.
Raro manè ruunt: sed Vespere sæpius efflant.
Interdum Zephyris cursus spirabilis auræ
Est brevis: interdum nitido sub lumine plures
Duravere dies, Phœboque cadente, silescunt:
Incipiunt æstate nova, placidissima quando
Tempestas pelago: raro brumalibus afflant
Temporibus, Palinure, sinus inflare secundos
Da Zephyros, Zephyrosque leves in vela vocato.
Tutius infidum lento pede currimus æquor.
Eoo cum Sole citi de fluctibus Euri
Attolluntur, aquas majori & flamine verrunt,
Quàm Zephyri, tepidumq; colunt ver: bruma nec illos
Respuit, aut nimiis ardens fervoribus æstas.
Crebrescunt multi in noctem; sed cardine cùm jam
Adverso Manes lustrat Sol, murmura ponunt.
Bis quinos persæpe dies vasti æquora Nerei
Lata cient; ad mensem etiam protendere cursum

Sæpe solent. tu carpe iter adventantibus Euris.
Dum nostrum Titan devexior aspicit Orbem,
Exoritur Boreas, gelidisque è rupibus ardens
Labitur, ac rigido Neptunia regna flagello
Quassat:& annosas sub montibus atterit alnos,
Ac strepitu latè miscet nemora alta canoro:
Pulsatæ plangunt valles,& magnus Olympus.
Paulatim murmur ponit, mollitque feroces
Sensim animos: longo languescunt tempore vires;
Vix agitat tandem tenui maria uda flabello.
Donec & halitibus cùm jam sua pabula desunt,
Attenuatus abit. Veluti fornacibus altis
Cùm subitò siccis è truncis arida messis
Suggeritur, concepta statim de fomite flamma
Murmure consurgit multo, rapidosque repentè
Altiùs attollit cuneos, & sydera lambit.
Mox ut materies sensim consumpta recessit,
Flamma cadit, circùmque levi vix sibilat aura;
Dissolvit nubes Boreas, cœlumque serenat
Luce nova: interdum densatis nubibus astra
Obtegit,& dextro dimittit ab axe pruinas.
In terras si nocte vaga descendit ab Vrsa,
Tertia lux illum nunquam perflare videbit:
Sin minùs, ad senos Aquilo, denosque rigebit
Sæpe dies, viginti etiam pulsabit Olympi
Sacra Iovi nemora, & maria alta à gurgite miscet:
Tu cave, ne primis Aquilonibus in mare puppim
Deducas: statione sedens fine flamina prima
Paulatim contusa cadant; tunc strata per alta
Tende iter, & fessis Aquilonibus utere tandem.
Humidus ex imo, pluviisque, nigerrimus Auster
Axe ruit, creberque, hyeme adventante, procaci
Imbre tonat, nimboque,& plurimus obruit arva;
Verùm pleni amnes cùm cessavere, serena
Luce aperit cœlum, & simul æquora leniùs urget.
Non & certa illi vitæ data tempora; sæpè
Vita brevis, totusque leves se vertit in imbres:
Sæpe sed alatis invectus in æthere bigis,

Murmurat, & multo latè ciet aëra flabro.
Principiò levis hyberno de Sole sub undas
Labitur Euroauster,& æquora molliter afflat:
Mox densat cœlo nubes,atque occulit astra:
Sensimque assumit vires,& crescit eundo;
Douec se totum campo commisit aperto.
Tunc cœlo rollit spumantia marmora,& altis
Fluctibus insultat ratibus.ceu nubibus imbres
Cùm ruptis veniunt; primùm de montibus undæ
Exiguo torrente cadunt,crescuntque fluendo:
Cùm tandem fluvii, multis jam fluctibus auctæ
Insultant magno venientes gurgite campis,
Ingentesque imis vellunt radicibus alnos.
Æquor agit fundo,rapidosque per aëra nimbos
Agglomerat,pluviisque cadit venientibus aura.
Sæpius autumno ruit imo à cardine Mundi
Horridus, at bruma magis horridus asperat undas,
Longiùs extendit cursum,nam sæpè reflectit
Exactum ad mensem pluvios temone jugales.
Principiò,dum crispat aquas, da fluctibus alnum,
Nec fine,paulatim vires acquirat eundo.
Nam si post quartum vento tua vela furenti
Laxabis,non tutus erit per cærula cursus:
Tempestas te dira manet,durique labores.
Principiò dum blanda vocat Fortuna,vocantem
I,sequere:è manibus sors labitur aurea pigris.
Præceps Arctoa veniens veniens à sede Supernas
Frigidus hyberno crebrescit tempore, & æquor
Altiùs attollit,scopulosque superjacit undas:
Discludit nubes,nivibusque incandet, & alma
Cœlum luce aperit, lenique adsibilat aura,
Et longè pulsis sequitur lux aurea nimbis.
Mollior æstate in media felicia mulcet
Æquora:nec Zephyris tunc lenior invidet aura.
Tu fine,turgentis languescant murmura venti,
Vt celeri tutus percurras Nerea puppi.
Densus turbinibus Libyca de sede feroces
Africus urget equos, crebrisque per aëra nimbis
Im-

Invehitur, flatuque ciet strepitante tumultus:
Asperat Oceanum, fluctusque ad sydera tollit.
Laxat aquis nunc lora: mari nunc murmure rauco
Stridulus incumbit: subitis modò nubibus astra
Obtegit, & noctem terris inducit, & umbras:
Mox pulsis aperit nimbis, Solemque reducit.
Totus & interdum cadit, & silet æquor, & aër.
Sed brevis illa quies: nam finibus usque præustis
Mox redit è Libycis inopinus, & acrior instat:
Frangit aquas, tollitque vadum, miscetque tumultus.
Qualis ubi vacuam spectavit Persa pharetram,
Ora, fugam simulans, avertit, & æquore cedit.
Hinc ubi jam vacuam telis complevit acutis,
Impavida cum fronte redit, Martemque lacessit.
Acrior instat equis: rapidas vibrare sagittas
Non cessat: transfigit equos, transfigit equorum
Sessores unà, & crudeli funere mergit:
Per cædes, stragesque ruit. Fuge cautus iniqui,
Nauta, dolos venti: cœlo ne crede sereno;
Nanque dolos etiam norunt, & fallere venti.
Principiò tres ille dies fœdare procellis
Assolet; at senos si tres transcenderit ultrà;
Sæpe novem: quos si superaverit, ille profundum
Viginti torquere dies solet imbribus atris.
Tu Libyco ne crede ratem, Palinure, furenti.
Durus Hyperboriis, Boreæque simillimus, oris
Circius incumbit, glaciesque indurat acutas,
Et cursu in medio fugientia flumina sistit:
Nec non & summas pelagi diverberat undas,
Et nemora alta jugis horrendo murmure quassat;
Hinc ut sylvifragi cecidit gravis ira flagelli,
Vela vocat: velum vento committe vocanti.
Hos mores, sibi quisque suos, discrimine certo,
Majores ventorum animæ coluere volentes.
At quæ consurgunt dextra, lævaque minores
Majorum leges etiam, moresque sequuntur.
Sunt & multa, dies quæ longa, & plurimus usus,
Atque acti pelago cursus te, nauta, docebunt.

Post hinc digressus, jubeo spectare locorum
Naturam; pelagi qui nobis æquora venti
Ardentes claudunt, aliis felicia pandunt.
Certa tenent & regna; suisque in sedibus illi
Exercent iras vehementiùs. arbiter undæ
Adriacæ Boreas, & proximus urit Iapyx:
Sæpè & ab Odrysiis flat lenior Orithyja.
Ionio in magno fluctus regit Euro auster:
Et quoque Tyrrhenum mare concutit, atque patentes
Sardoi campos, & Galli cærula ponti.
Sed nullus Libyco furit acrior: ille sub astra
Ionium, Siculumque rapit Subvesperus at se
Creber Tyrrheno nimbosis explicat alis,
Et passim freta naufragiis infamia reddit.
Sæpe & Barbaricis crebrescit fluctibus Auster,
Et Notus, è roseo qui turbidus instat Eoo.
Virgineo in pelago spirat felicior Eurus,
Ac simul, hyberno surgit qui proximus Ortu.
At venti Ægæis varii dominantur in undis:
Tot propter medio dispersas gurgite terras.
Sic conclusa ruunt multi per cærula venti,
Et varii è variis terræ regionibus afflant.

At verò Oceàno in magno, quà torrida cæli
Zona rubet, paribus semper sese explicat alis
Eurus, & Eoa surgunt qui sede canori.
Hi Solem cursu sectantur: & aura volantes
Fert æquata rates, totoque extenditur anno.
Contrà ex Occasu Zephyri in contraria flantes
Æquor agunt: illis sed vis non fortior Euris;
Hinc & sæpè silent, victique fugantur ab Euris.
Trans verò Ægocerum violento à Vespere flabro
Assurgunt Zephyri, Libycique, & cærula turbant.

Hinc facilis via, Atlantei trans æquora ponti
Cùm longè alterius lustrant ditissima Mundi
Litòra ab Europa, aut semoti è finibus Euri
In Libyam veniunt, Solisque cubilia gauli;
Sive Philippinas lævo de litore terras
Ammericæs adeunt, & odoriferas Moluccas.

Longa sed Eoum cùm quærimus, atque remotam
Taprobanam,atque Indum, & Gangetidis ostia ripæ;
Idcircò Auroræ inquirunt cùm regna magistri,
Ægoceri in circum, transversa ruentibus Euris,
Obliqua se puppe ferunt: hinc inde sub Ortum
Percurrunt lævum spumanti in gurgite Rhombum:
Atque Eurum evitant,Libyeoque afflante feruntur.
Magnus ubi terris tot latè consitus undat
Oceanus,non semper aquas, nec tempore eodem
Eurus habet:multi circùm per litora venti
Temporibus spirant certis: & sæpiùs undas
Nocte regunt quidam,quos inde Aurora resurgens
Non videt,& secum diversos invehit ortu:
Hos & quarta sitim cùm jam collegerit hora,
Fervidus in tenues dissolvit Cynthius auras:
At media cœli zona, quæ vergit ad Arcton,
Græcus Atlanteo spirat felicibus auris
Tempore sub certo,& quinis se mensibus alnis
Dat facilem:Notus adverso crebrescit in Orbe.
Circius Eoo sex flabro linea menses
Vela implet læto,totidemque impervius ille est.
Sunt & Etesiæ, æstivo qui tempore surgunt,
Solstitio torrente Indos, veniuntque nivosa
Et Arcto,atque auris mulcent maria alta diurnis.
Sed cùm bruma rigens disrumpit frigore saxa,
Tunc & Etesiæ humenti labuntur ab Austro.
Nunc age,divinas artes, & si qua futuri
Cognitio,instantes possis qua noscere ventos,
Et tempestatum variarum discere signa
Expediam.Tibi Sol primùm certissima signa
Ventorum dabit exoriens,dabit æquore currum
Cùm Tartessiaco lavat aureus: ille furentes
Excitat & ventos, & tempora mobilis anni
Alternat vicibus, signisque futura relatis,
Nunciat:eventus sequitur certissimus illum:
Occasu nunquam, nunquam Sol fallit in ortu.
Ille ubi fulgentem referet de gurgite vultum,
Ac nitidum sparget jubar oris, ab æthere nimbos

Sub-

Submovet,& ventos cohibet sub rupe silentes.
Discolor Oceano cùm surgit,& ore rubores
Ardentes mediis jaculatur nubibus, Euris
Laxat equos·rigidas dat pallidus ore procellas.
Eoum gemino si videris orbe rubentem,
Nemo tibi malidum terra convellere funem
Suadeat; alatis tempestas horrida nimbis
Incumbet pelago: verùm si fulserit orbe
Dividuo,da vela Noto, Palinure,vocanti.
At si purpureæ fuerint sub Vespere nubes,
Aura serenato vix obstrepet humida cœlo.
Cæruleæ pluviam, mixta nigredine ventos
Imbribus admiscent. at si præverterit ortum
Igneus erumpens radiis Sol, Dorida fundo
Attollit,gelidasque ciet de rupe procellas,
Sin ortu in primo obtusus sinè nubibus ibit,
Collige,nauta,sinus; præceps ruet imber ab alto.
At si per cœlum stipatus nubibus ibit
Igneus,& radios medio de corpore vibret
Exiguus, metuenda ruet sinè more procella.
At mihi jam nitidum cœli decus, aurea Phœbe
Offert se varia vultus sub luce notanda.
Illa tibi in primis spectanda in litore, nauta,
Antę coronatas quàm solvis ab aggere puppes.
Illa regit fluctus:illi vaga cærula parent;
Et ventos ditione premit:nunc illa quietos
Irritat ventos: nunc mitigat illa feroces.
Ergo ubi consurgens argentea cornibus ibit,
Purpureum sinè nube diem,Solemque serenum,
Et pacata maris denunciat æquora ventis.
Tunc vada Campani per litora nota phaselis
Solicitant; luditque hilaris per transtra juventus.
Pallida dat pluvias:rutilet si flammea, ventos:
Si nigræ incipiant nubes miscerier igni,
Vndique tunc Tethyn,cælumque ardere videbis
Fulminibus,Nereusque furet,strepitante procella.
Heu malè deprensis longè trans litora nautis!
Bis ego jactatus nigra sub nocte procellis

Ionio in vasto, Siculique in gurgite ponti,
Semianimis lacera in terras cum puppe redivi;
Votaque servatus vix tandem in litore solvi (CI.
SABERIDÆ,& LOIOLÆ,& PARTHENIÆ GENITRI-
At si per cælum gemino Latonia circo
Fulgeat, horendo pelagus quassabitur imbre.
Tertius obscuro rutilet si circulus orbe,
Improvisa cadet tempestas horrida cælo,
Puppibus,arboribusque trucem latura ruinam.
Id quoque non cura nautis leviore notandum:
Si cùm Luna jugo se subtrahit,æthere ab alto
Ante diem quartum non fulserit humida terris,
Mense dabit toto pluvias,ventosque ciebit.
Candida si fuerit,cornuque nitebit acuto,
Tende iter:exactum ad mensem maria uda silebunt.
Sed te,quod pauci norunt,adverte, docebo.
Cùm silet illa,mari quæ murmuret aura,notato:
Si tribus aspiret venientibus illa diebus,
Vix tandem ponet sua murmura, cùm vaga Phœbe
Assurgens gibbum monstraverit æthere dorsum.
Si pluvii fuerint illi, pluviique sequentur
Mox alii:rosei,rosea si luce nitebunt.
Sic etiam pleno cùm surget ab æquore cornu,
Quales tres alii,tales nascentur ab illis
Exactum ad mensem reliqui.spirare diebus
Si geminos illis spectabis in aëre ventos,
Illos tu pariter toto sub mense videbis
Alterno tremulum verrentes flamine pontum.
Tandem vere novo quali se Delia vultu
Ostendet,talem mediis fervoribus æstas
Aspiciet: talem squallens quoque bruma videbit,
Qualis in autumno primo spectabitur ortu.
Quin ortu in quinto, si quarta fulserit hora
Candida,per totum fulgebit candida mensem.
Si contrà,rigidis tristabit cærula nimbis.
At si fortè trucem convenerit illa Gradivum
Obtusa,aut medium curret nigra Virginis orbem,
Tutos quære sinus,& amicos, navita, portus:

Formidandus aquis descendet ab æthere turbo.
Quin etiam Superùmque domos, Titaniaque astra
Contemplare; vices rerum, maturaque vertunt
Tempora, continuo labentia sydera motu.
Contemplator item, quo cœli sydera vultu
Aspiciat Sol ipse pater, qui singula lustrans,
Et duodena suum percurrens signa per orbem,
Aspectu astrorum vario diversa per annum
Tempora, diversasque vices moderatur, & ortus.
Ille Cleonæo cùm jam descenderit astro,
Felices flabunt Zephyri, tepidique Favoni
Multos aura dies crispabit molliter undas.
Si verò æquatis fuigat cum Lancibus, imbres
Descendent, rabidique invertent marmora venti.
Eoo rutilant cùm Pleiades Atlanteæ,
Da pelago, Palinure, rates, auctoribus istis;
Nunquam Taygete, nunquam te candida Maia
Fallet, & insidiis nunquam capiere Celœnus;
Ni forsan lacrymis vultum madefacta decorum,
Taygete pluvios cœlo demiserit imbres.
At si unà cum Sole cadant, fuge gurgitis altum
Navita; tunc crebris Aquilonibus æquora turbant
Pleiades. Arcturo si Sol comitante resurgit,
Præq; illum Arcadium summo venit æthere Plaustrũ,
Cautè, nauta, fretum, dubia nec nocte secandum;
Nubigena Ægypto Notus irruet, aut vada tollet
Africus è Libya irrumpens. si Phœbus Asellis
Cum rudibus surgat, summoque incedat Olympo,
Aut mediã Andromedam, aut Neptunia mõstra secu-
Indignatus aquas mixta cum grandine mittet: (tus,
Turbabit maria, & tonitru cœlum omne ciebit.
Verùm cæruleas si duxerit orbe choreas,
Et niveus placido assultaverit æquore Delphin,
Leniter afflantes Zephyros, Caurosque movebit.
At si stellatum mergat caput ille sub undas,
Albescet cœlum nivibus, ventique sequentur.
Candidus aurato rutilat cui baltheus ense,
Cùm cœlo ardentem circumspicis Oriona,

Nauta, hyemes fugæ nimbiferas, fuge cærula, nec te
Nec tibi commissos in certa pericula mitte.
Horridus ille armis, magis horridus ille procellis:
Horridus exoriens, & cum se condit in undas
Horridus Orion, rapidisque impervia reddit
Æquora turbinibus, & non tractabile cœlum.
Ipsa procellosos etiam Iovis armiger ales
Irritat nimbos. Nemeæo sydere ab amne
Cùm Sol Oceani surgit, dat nubila, & imbres,
Et Boream ciet. ardenti sed Sirius astro,
Vel ruat, aut nitidum caput exerat igneus undis,
Densos turbinibus, Libycumque, Austrumq; movebit,
Atque Eurum, atque Notos, atq; imbriferos Aquilones.
Hesperias Hyadas cùm videris æquore tingi,
Gnossiaque ardentis descendere signa coronæ,
Et mare folicitum, & crebris Aquilonibus imbres
Sint certi, Palinure, tibi. Si lucida Tauri
Exoriens rutilet, vel diri filia Phorci,
Longinquas iter in terras instare caveto.
Cùm matutinus cœlo vaga Plaustra Bootes
Inflectit, pastumque boves præsepibus urget,
Temperiem, Zephyrosque, & molles flamine ventos
Nunciat: i, Palinure, ferent tua carbasa venti.

Ipsa tibi pariter picto Thaumantias arcu
Signa dabit. Pluviam cœlo si fulserit ante,
Fundet aquas: læios si post curvabitur imbres,
Auricomos aperit Soles, cœlumque serenat.
Purpureis si tincta notis nimis illa rubebit,
Æoliæ flabunt animæ: dare vela per altum
Ne dubites: tua vela canent felicia Coris.
Verùm cæruleo si fulserit illa colore,
E cælo largos demittet Iuppiter imbres.
Si geminæ geminos latè curventur in arcus,
Ingenti torrente cadent de nubibus amnes.
Versicolor tepidum cùm se diffundit in Austrum
Iris aquas, tonitruque, & concita fulmina mittet:
Si verò in Boream, fulgebit candida summo
Lux cælo, cælique simul convexa nitebunt.

Hinc

Hinc & digressus, tetras quibus ipse procellas
Iuppiter ostendat signis, jam carmine dicam.
Si noctu plures diverso à cardine cœli,
Ardentesque cadant stellæ: si fulgura, & ignes
Crebra micent, seseque vago in contraria cursu
Excipiant, subitæque, greges velut, aëre nubes,
Aut ceu detonsæ, concurrant ordine, lanæ,
Vel ratibus properent, montesque obtexere certent,
Magna mari vasto incumbet stridore procella.
Si summo antennæ vivaci lumine cornu
Sola Helena insidat, Divos, Palinure, vocato
Supplicibus votis; ventorum prælia, & iras
Accendet dea sæva, omnemque à gurgite pontum
Quassabit nimbis, & tempestatibus atris;
Vt quondam bellis Asiam vastavit, & armis.
At si Tyndaridæ gemino splendore corusci
Navibus ex imis surgant (quia navibus imis
Sulphurei exhalant piceo nidore vapores)
Et gemino antennæ pacati in vertice sidant,
Pone metum; rapidos turbato ex aëre ventos
Pulsabunt, tetras & amica luce procellas.
Cæruleum quoque signa dabit mare, & ipse futura
Prædicet Proteus, mendax si cætera Proteus.
Quin & aves pelagi, fulicæque per antra repostæ,
Halcyones scopulis, udoque in litore mergi
Signa dabunt, mediisque vagi delphines in undis:
(Illis quippè mali mens est præsaga futuri)
Cùm scopulis spectas pendentes ponere nidos
Dilectas Thetidi Halcyones, simul ipse videbis
Ire serenatos innubi lumine Soles.
Verùm cùm fulicæ, celeresque per æquora mergi
In turmas, aciesque ruunt, cursantque sonando,
Aut choreas ducunt cœli sub luce serena
Cærulei delphines, & undivagæ Sirenes,
Seu turpes vituli, & summo nant gurgite cete,
Et longo navim spatio comitantur euntem,
Suspecti tibi sint nimbi: nimbique timendi,
Cùm transversa citi fugiunt per salsa, lapillis

Ora

Ora ſaburrati, aut ſtipent ſe ſe undique cancri,
Oſtrea vel ſcopulis ſi fixa tenaciùs hærent.
Dum mare tranquillum trans litora murmure raucè
Obſtrepit, & longè reſponſant concava ſaxa,
Tempeſtas ſylvis, pelagoque parabitur ingens.
Si lanæ videas albeſcere vellera ponto,
Fervere pacato varias in gurgite bullas,
Adventare hyemem, & longùm durare procellas
Aſpicies, Palinure. Noto cùm ſurgere nullo
Iactante incipiunt maria alta, & nigra repentè
Spectatur Nerei facies, fœda æthere ab alto
Tempeſtas deſcendet, & æquora ſpumea tollet.
Murmura ſi dederint cautes, penituſque ſonarint
Turriti ſcopuli, aut portu increbreſcere murmur
Cœperit, & longè ſtrepitus reboare ſonantes,
Æquora ventus aget: ſed cùm mutata repentè
Cærula ſubſidunt, paſſimque nigreſcere fluctus
Incipiunt, læveſque mari ſubſternier undæ,
Et longos undæ tractus imitantur arenæ,
Pacatos alto diffundet Iuppiter amnes.
At cùm cæruleas ſubſternet leniter undas
Tranquillus Nereus, longoſque per æquora tractus
Luce colorari varia, ſparſimque videbis
Vndarum ſeriem nitido ſplendeſcere ponto,
Solve ratem: nunquam nam te pellacia fallet,
Nauta, nec inſidiis Thetidos capiere serenæ.
At color Oceano multus ſi cærulus ille
Fulgeat, Auſter erit: verùm ſi mixta nigredo,
Deſcendet Boreas nivibus ſtipatus ab Vrſa.
Cùm tempeſtivè ſe conciet æſtus, iniqua
Tempeſtas tonitru veniet comitata ſonanti.
Demum quæ cœli facies, quæ tempora Titan
Luce vehat, qui ventus erit, quid cogitet Auſter,
Ipſa tibi oſtendet facies maris. Æquora nunquam
Fallent. Illa etiam populorum inſtare tumultus
Sæpe monent, cædeſque, infandaque bella per Orbem;
Illa etiam motus Siculorum, atque horrida bella
Gallorum mouuere, ſacro cùm fœdere rupto,

Heu malè discordes! moverunt prælia gentes.
Longa quies nocuit, bellumque licentia movit.
Vidimus undantes longè trans litora fluctus,
Tyrrhenumque vadum scopulos super ire refusum:
Fervere Leucoperram, Vulcania regna cavernis
Horrendum mugire, freto resonante procellis.
Vidimus immanem canibus latrare marinis
Scyllæa sub rupe deam, sævamque Charybdim,
Heu miseros! vasto discerpere gurgite nautas.
 Tempore quanquã illo cælum quoq; & arida Tellus
Signa dabant: quoties Liparæ sub rupibus altis
Dira laborantes fabricare audivimus arma
Cyclopes, rupto quoties & vertice montis
Vidimus undantem flammis liquentibus Ætnam
Latè arva, & villas, urbesque ardere Sicanas.
Arduus ipse etiam liquentia saxa sub auras
Vesbius eructans glormeravit, & ignibus arsit
Proxima, disruptis fornacibus, horrida Phlegra,
Diffindi montes, terrasque dehiscere passim
Vidimus: excussæ timuerunt motibus urbes.
Quin præter solitum per litora curva dedere
Halcyones lamenta; altoque in vertice mergi,
Et fulicæ in scopulis, & per deserta latentes,
Infandùm, visæ nigris ululare sub umbris.
Nunquam tot stellæ ex alto cecidere sereno
Æthere, & in partem visæ transcurrere lævam;
Ex alto toties nec descendere minaces
Dicturi cædes, atque horrida bella Cometæ.
 Ergò iterùm placuit bellis ardere Pelorum,
Sanguine & Ionium, Siculumque rubescere pontum,
Scilicet Ausoniam toties hostilibus armis
Non satis eversam, vastataque regna tyrannis.
Tempus erit, magno resonans cùm turbine Nereus,
Litoribus tormenta, pilas, diffractaque rostra
Egeret: auratas puppes, resonantiaque æra,
Et galeas sicco spectabit litore nauta.
 Dii Superi, veneranda Trias, tuque aurea Mater,
Et vos indigetes Divi, Sacrique Cruores,

AV-

AVSTRIACVM saltem juvenem succurrere rebus
Ne prohibete:satis commissa piacula nostro
Sanguine jam luimus.nostri pars maxima regni
CAROLVS.Hic patris lapsum virtutibus Orbem
Restituet;Martemque, & tristia bella fugabit:
Et pacem terris,atque aurea secula condet.
Quippè ubi præcipites egit furor, iraque mentes,
Fœderaque,legesque,& fas abrumpitur omne.
Hinc movet Oceanus,movet illinc Sequana bellum;
Hìc furit immanis Sicula sub rupe Charybdis.
Vt cùm tempestas pelago descendit ab alto,
Ipsa per abruptum trahitur,quò turbine multo
Eurus agit,nec curva audit retinacula puppis.

LIBRI TERTII

FINIS.

NAUTICORUM

LIBER IV.

Intactos tentare sinus, fluctusque tumentes
Iam tempus:me regna vocant Neptunia, & udi
Tritones,Zephyrisque venit spirantibus aura
Cyrrhæa de rupe cadens, sylvisque relictis,
Nec mecum invitus per cærula fertur Apollo.
At tu tot regum de sanguine clarus avito,
CARDENIDE, mecum vento da vela vocanti:
Et juvet undosi percurrere cærula ponti:
Non aliena petes tu regna: tot illa per annos
Majores tenuere tui, qui classibus altum
Tyrrheni campum, & fluctus spumantis Iberi
Sulcarunt,clari bello,partisque triumphis.
Quare age,regnatas pelagi descende sub undas,
Et sine cæruleam tua tempora cingere myrtum.
Forsitan alter eris Deus æquoris.En age,segnes
Rumpe moras:læti pulsant cita marmora cornu
Tritones,cursantque vagi delphines in undis.
Quod si aliquis forsan, ruris qui nuper amore
Captus,odoratis halantes floribus hortos,
Et nemora,& fontes cecinit: croceisque corollam
Floribus æternam sibi texuit, alta Maronis
Tendentis cœlo vestigia ponè secutus,
Atque per ora virûm plausu volat undique victor;
Iam nunc bella paret,Magnique illustria Regis
Facta,& victrices etiam contexere palmas,
Carmine Mæonio. Felix cui numine multo
Se penitùs totum inspirat per pectora Phœbus:

Atque opus in tantum properat Deus. at mihi fluctus
Tentare intactos fatis est, & litora circùm
Errando è scopulis humilem decerpere muscum.
Ergo age, securos cœli quo sydere portus
Linquere conveniat, ventosque in vela ruentes
Accipere, & longos per marmora tendere cursus:
Et clavi quæ cura prior sit habenda magistro,
Quanta & Acus, picti quanta experientia Mundi!
Iam canere aggredior. Pelagi dum gurgite ab alto
Oleniæ assurgit sydus glaciale capellæ,
Et simul adverso cedens Olor occidit astro,
Cùm primùm rosei cœlo splendescere Soles
Incipiunt, lenisque mari substernitur unda,
Tunc patrios nautæ festinent linquere portus,
Carpere iter velis, longisque insistere remis.
Quales purpureos cœlo dum surgere Soles
Aligeræ volucres spectarunt, candida cùm lux
Perlustrat medium nitidis splendoribus Orbem,
Ardentes Libyæ colles, sylvasque relinquunt
Depastas; iter arripiunt, fugiuntque per undas
Remigio alarum, & cursu maria alta pererrant!
Cùm tandem vada salsa maris, camposque liquentes,
Italiam emensæ veniunt, sylvasque revisunt,
Et notos latè colles populantur odoros.
Verùm Neptuni per cærula tutiùs ibis,
Si terris funem abrumpas, cùm fluctibus altis
Iam matutinæ Atlantides attolluntur
Sub Maii finem, placidas cùm carbasus auras
Evocat, & Zephyri veniunt in vela vocati.
Nanque sub Aprilem, variique exordia Maii
Sæpè die in medio, & cœli sub luce serena
Texitur extemplò densatis nubibus omnis
Æther, & Libyæ strepitans Notus irruit oris,
Et mare subvertit fundo: longùmque procellæ
Durabunt, tumidisque furet Neptunus in undis.
At verò ut terris fugiens os condit honestum
Pleias, & Oceani vitreos pede concitat amnes,
Occlusi tibi tunc portus, tibi cærula clausa

Semper erunt:longè ſpectabis,navita,pontum,
Et tuta ſtatione hyemes durabis aquoſas.
Nam tentare ſinus,& equis dare lora marinis
Iura vetant:nec fauſtus aquis comitabitur altis
Ipſe coronatam puppim Portunus euntem.
Haud equidem Superi temeraria vota ſecundant.
Tunc gelidæ terris hyemes, pelagoque rigeſcunt,
Et furit Odryſius Boreas,atque humidus Auſter.
Nemo mihi poſtquàm ſubiit maris æquora Pleias,
Octobre exacto,jubeat violare ſonantes
Tyrrheni fluctus pelagi,pontique Sicani,
Seu fuerint Calabri , vel proxima regna petenda
Trinacriæ , aut longè fuerit luſtrandus Iberus.
O fugite,ò ſocii,Calabros, portuſque Sicanos,
Nec vada Tyrrheni medio tentate Novembri;
Nanque ego bis dicto parens(parere neceſſe eſt,
Æqua licet duri non ſint mandata magiſtri)
Parthenôpe procul è patria mea vela ſub ipſum
Invitus per ſalſa dedi nimboſa Novembrem ,
Viſurus Calabros,cognataque regna Sicanûm:
Bis etiam inſana periiſſem merſus in unda ,
Ni Pater ipſe manu magna SABERVS ab alto
Traxiſſet pelagi rorantem aſpergine multa.
Nam cùm Pæſtani legerem cava litora Ponti,
Et Silari circùm patrio vada flava phaſelo
Soliciti urgerent nautæ , rectore Melantho,
Fortior aſſurgens mediis è vallibus aura
Irruit improviſa: latus dedit acta ſub undas
Tranſverſum ratis,& medio penè obruta fluctu eſt.
Sed quid plura?(juvat cauſas reticere malorum ,
Ne vix ſopiti conſurgant corde dolores)
Me pater è pelago ſervatum ad litora vexit
SABERIDES,cui Muſa chelyn pro munere vovit;
Quæ rea nunc voti quæcunque hæc carmina ſolvit.
Verùm ſi cœlo noctes fulſere ſerenæ,
Vos ſemper,nautæ, noctes optate ſerenas,
Cùm jam luce nova, & falcatis cornibus errat
Aurea per cœlum Phœbe,& novus incipit annus,

Carpere iter velis trans æquora, non tibi durus
Ipse veto, si salsa maris freta findere puppi
Vrget opus, terrasque alias penetrare necesse est;
I securus aquis; illo nam mense serenus
Fulgebit cœlo Titan, pelagusque silebit,
Est etiam tranquilla suis non mensibus æstas; 3
Halcyonum dixere dies, quibus aurea cœlo
Lux nitet, & tacita venti sub rupe silescunt,
Et fluctus pelago torpent: emitte sub illam
Carceribus currum, terrasque inquire latentes.
Prætereà nunquam committes puppibus Austros,
Ni priùs incipiat cœlo jam Luna videri,
Postquàm fraternas convenerit æmula bigas,
Aut librata jugo pleno jam lucida cornu,
Egerit alatos suda sub nocte jugales:
Aut priùs in medio fulgens sublimis Olympo
Dividuum terris, pelagoque ostenderit orbem.
Nam tunc Oceanum, noctis nitor, aurea Luna
Concitat, Æolioque ciet de carcere ventos:
Vel fugat, & ponti jam turgida marmora placat.
Ipsa vices etiam dominæ maria alta sequuntur,
Omnis & humor aquæ, & terræ circumfluus aër.
Nunquam inconsulta ponti per cærula Luna,
Incertum tentabis iter, Palinure, relictos
Si salva cum puppe velis spectare penates.
Insuper his, alto tumuli de vertice primam
Sub noctem tacito labentia sydera cœlo
Inspicias, fluctusque vagos, auramque patentem;
Si constet cœli facies, & lumine puro
Astra micent extrema maris si muta quiescant;
Si gelidæ spirent auræ, si montibus atræ
Insidant sparsim nubes. vigil undique circùm
Cuncta oculis lustra tacitis, aure aëra capta
Solicitus: ne fortè dolo capiare sereni
Ætheris, aut blandi fallat pellacia ponti.
Qualis ubi densum ductor movet agmen in hostem,
Explorat loca cœca priùs, circùm omnia lustrat
Attentus, ne sylva dolum struat inter opaca

Densorum nemorum, atq; hostes nigra integat umbra,
An duri occurrant saltus, montesque nivales,
Aut vallis veniat superanda, aut flumina lata
Longarum cursus interruptura viarum.
Prudentis sic cura ducis: sua munera cauti
Hæc etiam rectoris erunt: instantia rerum
Momenta, & caussas simul inspexisse malorum:
Ac vigili lustrasse oculo mare, sydera, terram,
Ante procellosas quàm det sua vela per undas,
Verùm ubi marmoreo religatam ex aggere ripæ
Solvere jam puppim, portuque emittere certum est,
Litoribus geminas tendens ad sydera palmas,
Principiò venerare Deos, quorum æquora curris,
Et quibus imperium ventorum. Sic freta cœca
Audaci findes cum puppe; volentibus & Diis
Quo te cunque vocet Fortuna, per æquora tutus.
Ibis, & incolumem advertes ad litora proram.
Navita, funde preces, Divosque in vota vocato;
Semper & è Superis exordia fausta petantur
Incœptorum operum: Diis semper agentibus ipsis;
Lætaque principia aspicies, cursusque secundos:
Et nihil invitis Superis sperare licebit.
Principiò veneranda Trias, atque aurea Mater,
Diique, Deæque omnes venient in vota vocati:
Et placido intendent canentia suppara flatu.
Imbriferos Cœlo nimbos, pelagoque procellas
Discludent toto rigidas, atque astra malignæ
Tyndaridis nimbosa procul de puppe fugabunt.
Ipse etiam in primis placida in statione vocatus
SABERIDES, magni rector maris, æthere ab alto
Descendat, vultuque hilari, quo sydera placat,
Quo fluctus, ventosque truces, cœlumque serenat,
Aspiciat trepidam venturam in cærula puppim.
His actis, lenes quoniam cita carbasus auras
Matura jam nocte, vocat, cùm lumina tollit
Pura mari, socioque choro micat aurea Phœbe,
Cornibus ex altis festivo murmure nautæ
Carbasa demittant, ventosque à puppe ruentes.

Accipiant,faciantque pedem,cunctique finistros,
Indè finus solvant dextros:unà ardua flectant
Cornua,deflectantque: ferent cita flamina pinus.
Sedulus intereà confidens puppe Magister
Intentus clavo,clavoque immobilis hærens,
Stet promptus torquere manu retinacula,quà se
Ventus agit veniens,cursusque,& sydera ducunt,
Omnis & in clavo docti stet cura Magistri.
Ac veluti loris currus auriga volantes
Hàc,illac,quà poscit iter, cursusque viarum
Inflectit,varioque volans terit æquora gyro.
Non aliter curvo Rector temone carinas,
Quà ventus,cursusque vocat, reget æquore vasto.
Si læva errandum pelago, de puppe Magister
Impiger ad dextram inflectat cita lora: sed illa,
Si plaga terrarum fuerit lustranda sinistra,
Torqueat in dextram; si rectus in æquore cursus
In medio,Palinure,loca retinacula puppis;
Nam sic directò celeri vada concita lapsu
Alnus arat.Tortas veluti quà flexit habenas
Excelso insidens curru moderator equorum,
Quadrupedes docti strictis parere lupatis,
Incedunt,promptique terunt iter:ærea puppis
Haud secus, incurvum quà flexerit ipse Magister
Temonem,cita carpet iter, fluctusque secabit.
Exigua nam mole licèt stet puppe sub alta
Adnisus gemino circùm versatilis unco,
Attamen æratas magna cum mole carinas
Hàc,illàc contrà,pelago obluctante, retorquet,
Quà ventus,cursusque vocat,quàq; ipsa petit res.
Ferreus ipse velut parvo cum corpore vectis
Marmoraque,lapidesque, atq; alta mole columnas
Submovet,& grandes scopulos,rupesque revellit.
Mensa deindè super lævi, puppique sub ipsa,
Nauta,coloratos orbes, pictasque tabellas
Extendas,pariterque plicata volumina volves,
Tota quibus terræ facies, pelagique sonantis
Cæruleis distincta notis, minioque rubescit.

Ardua conantis magnus labor artis, & altum
Ingenii sorertis opus, quo surgere majus
Haud equidem quid posse reor; nanque ultima rerū
Jam doctæ tetigere artes fastigia, & ipsum
Se super ingenium, atque hominum solertia vexit.
Ipse colorata totus sub imagine mundus
Cernitur, & justis spatiis distincta locorum
Intervalla jacent. quicquid spectabile rerum
Orbis habet, totum tenui tu cortice pictum
Aspicies. Celso tolluntur vertice montes,
Atque coloratis circùm nemora alta virescunt
Arboribus: medio valles umbrantur opacæ.
Appictæ ludunt pecudes, luduntque capellæ
Prata per, & pictos colles, & Tityrus illas
Pictus agit: mentita procul viret herbida scena:
Et fera mentitis sylvarum ambagibus errat.
Hìc urbes etiam vallantur, & oppida muris
Exiguis, surguntque jugis castella nec altis.
In breve contracti spatium cernuntur & ipsi
Ingentes fluvii, strictisque anfractibus errantes
Depictasque inter ripas labuntur in æquor.
Ingens circuitu parvo se colligit alveo
Verticibus Lunæ Nilus devexus ab altis:
Exiguis fluit Indus aquis, & maximus Ister.
Vix tabula Rhodanum cernes, Hypanimque sonantē,
Eridanumque, vagumque Tagum, Mysumque Caicum,
Et vix appicto Sebethus in orbe pererrat.
Magnus in angusto riparum margine clausus
Fluctuat Oceanus: pictis crispantur in undis
Æquora, & exiguo trepidant circumdata limbo.
Tollere se simulant miniato in gurgite fluctus,
Advolvique vadum, scopulosaque litora propter
Allidi, & fracta rorare aspergine cautes.
Æoliæque animæ nisu conantur inani
Flaminibus turbare salum, cœlumque procellis:
Appictæque fremunt muto stridore procellæ.
Hìc plana in pictum Tellus se porrigit æquor,
Et longùm excurrit, cuneoque simillima acuto
De-

Deficit in punctum, & tremulis vix tollitur undis.
Altior hic digito simulat se tollere cœlo
Verticibus summis, sensimque asperrima duras
Scinditur in cautes: curvata hìc brachia tendit,
Atque sinus gremio complectitur. Iridis instar
In medio sensim longos curvantur in arcus
Litora: turriti surgunt, ceu cuspis, ad auras.
Hìc scopuli, cautesque, fretoque interlita saxa.
Præterea quæcunque Thetis circumfluit undis,
Descripta in parvo spectabis singula mundo.
Pontus ubi cœcas tumido tegat æquore syrtes,
Occulat & brevia; & scopulis ubi dura rigescant
Marmora, & horrendæ surgant ad sydera rupes.
Infames cæco signantur gurgite syrtes
Cuspidibus nigris: brevis & Brevia invia punctus
Præsignat. curvis statio quà fida carinis,
Atque sinus tacitis in sedibus abscondantur,
Et placidos inscripta tibi notat anchora portus.
Pictus & ipse tibi monstrabit cortice mundus,
Insula ubi mediis pelagi tollatur ab undis,
Quæ laterum obiectu tutos det litore portus,
Cùm freta Neptunus rigido quatit alta tridente.
Quà fluat Oceanus, refluatque citissimus inde:
Et quas ille plagas cursu petat incitus, & quas
In se dum resilit spumantia lora retorquens.
Singula quos servent mores maria humida, vel qui
Sit cunctis genius suus unus, & ipsa locorum
Quid natura ferat, quid respuat: una nec illis
Conditio est, habitusque suus non omnibus unus.
Nanque hæc solicitis sunt hospita cærula nautis,
Invitantque ratem: hæc sed inhospita puppibus: illa
Nunc placidum sternunt salis æquor, & aurea ridente
Nunc tollunt sublime caput, cœlumque lacessunt.
Hæc Zephyro gaudent, atque hæc spirantibus Euris:
Illa Notis pulsata fremunt: hæc humidus Auster
Verberat, hæc Libycus: verum hæc Aquilone tumescũt.
Cuncta suis, Palinure, locis signata videbis
Membrana in picta, & radio bicolore notata.

Hæc sit & in primis tibi maxima cura, priusquàm
Expandas tua vela Notis, in cortice pictum
Doctè Orbem legisse, dies quem multa notavit.
Tutiùs hoc ibis medias, Palinure, per undas.
Insuper inscripti visuntur vertice ab uno
Per gyrum radii, referuntque coloribus aureis
Spirantes vario Mundi de cardine ventos.
Lilia cuspidibus quæ summis linea præfert,
Arctoo Boream venientem ab sydere monstrant.
Et reliquos alii ventos tibi, nauta, rubentes
Ostendunt radii: nostro quos carmine doctum
Te meminisse decet. Sed jam tibi versibus opto,
Qui primo in cursu ventorum maximus usus,
Et fortunati quæ sint exordia cursus,
Dicere. Depicto ponatur eburnea pyxis
Orbe super, quæ mota polum monstrabit, & astra,
Quàque diem referat Titan, condatque relatum,
Et ventus quo quisque suo de cardine spiret:
Atque plagas omnes ostendet cuspide Rhombus.
Nanque etiam in Rhombi speciem jam nautica multis
Informatur acus: nostri hinc cognomine Rhombos
Terrarum dixere plagas, numerumque sequuntur
Ventorum, pariterque tenent cognomina venti
Quisque sui, qui parte illa se fluctibus infert.
His actis, Palinure, plagam, quò gurgite cursum
Instituis, perquire: modum non carmine multo
Expediam. In parvo primùm vigil inspice mundo
In portum, quò tendis iter, quæ linea ducta est
Litore ab adverso, quod deseris: illa notabit,
Quæ plaga terrarum fuerit, quam puppe requiris.
Hanc etiam explora tornata in pyxide: Rhombus
Cuspidibus dabit auratis: mox dirige clavum,
Inque plagam rectà quæsitam per mare magnum
Perge, nec & dextram pete clavo, neve sinistram,
Atque gubernaclum radiis in pyxide semper
Congruat inventis adamussim; fluctibus altis
Sic iter in terras rectum, portusque tenebis,
Quos petis. At venti qui sit tibi maximus usus,

Accipe. Si recto deſcendat flamine ventus,
Inque plagam tua vela ferat, quam cuſpide picta
Monſtrat acus, rectà venus da vela ſecundis.
Si verò obliquè feriat navim aura volantem,
Obliqua velum in ventum, clavumque, magiſter:
Tende hos in proram, atque illos in puppe rudentes
Ferreus accipiat duplicatis nexibus uncus.
Quæſitis quantùm à terris ſpirantis oberrat
In latus aura Noti, tantùm obliquare memento,
Ipſe gubernaclum: & vento obluctare, ſecando
Transverſum ſalis ære vadum. ſed nitere ſemper
Illàc per ſpumoſa maris freta flectere curſum,
Quà quæſita jacet terræ plaga, quam tibi primùm
Depicta in parvo ſignavit linea mundo.
Verùm age, qui melior tibi ſit per cærula ventus
In velum optandus, quò puppibus ocyùs altis
Turbida fluctivagi diffindas æquora ponti,
Dicamus: celeres ſi per freta vaſta celoces,
Sive leves agitas lembos, pictaſque triremes,
Quæ gemina in ventum dant vela aurita ſecundum,
Poſticos pete, nauta, Notos è puppe ruentes:
Inque crucem extende antennas: ſic carbaſa ventum
Accipiunt omnem, & cita diſſecat æquora pinus.
At ſi navigium, atque ingenti corpore gaulum
Per fluctus auriga regis, tu mitte ſecundas
Exoptare auras: nam tardiùs æquore currus
Incedit medio: felici carbaſa vento
Cuncta nec inflantur, primi ſed linea mali
Vela auram accipiunt, & cætera muta quieſcunt.
Obliquos pete, nauta, Notos de rupe cadentes;
Nam ſic aura ſinus omnes cita flamine replet,
Ac multa pellit vi navim: fluctibus illa
Prona volat, roſtroque maris lata æquora findit.
His animadverſis, magnæ labor improbus artis
Subſequitur, curſu in medio cùm flaminis auræ
Mutavere loca, & ſedes liquere priores:
Vt, Borea ceſſante, loco qui proximus ardet,
Circius Oceano pernicibus irruat alis,

Rectorem extemplo clavo torquere carinam,
Tunc opus, Oceanique plagam, quam linea primùm
Lustrandam ostendit perquirere, perque tumentis
Cærula Neptuni cursus intendere in illam.
Illa sed in primis, vento variante, magister,
Cura tibi spectare mari, qui cardine verso,
In velum ventus subita spiraverit aura.
Anne Nothi fuerint flatus, animæque minores
Ventorum: nam sæpe mari, spe falsus inani,
Non benè perspectis jactatur navita ventis.
Ac velut in bivium pressus cùm fasce viator
Venerit, ignarus nescit carpenda duarum
Semita quæ sit, & alta secum in mente volutat,
Quà maturet iter, veniat quo tutus ad urbem.
At quoniam, seu pressa hominis formidine cœca,
Seu Fato pellente ruit mens nescia rerum,
In dubiis anceps animus pejora sequetur,
Inscius obliquum per inhospita lustra viator
Carpit iter, sensimque viæ de tramite recto
Flectitur, & spatiis semper majoribus errat.
Principiò qui parvus erat, fit maximus error,
Sub finem, crescitque malum currentibus horis.
Sic ubi purpureo processit Vesper Olympo,
Defessus torquere retrò jam lora viator
Cogitur, & nigra sylvarum errare sub umbra.
Non secùs, ignarus venti cùm vela magister
Obliquo temone dedit spirantibus auris,
A recto sensim discedit tramite, vastis
Transversum propulsus aquis, cùm denique longè
Quæsita Tellure alias ignarus in oras
Vertitur: unde retrò cursum instaurare necesse est.
Me quondam Ænariæ memini sub rupibus altis,
Qua latus obvertit Prochytæ, collesque Dicarchi
Aspicit apricos, ubi puppibus hospita tendit
Litora, pacatosque sinus in valle reducta,
Quassata cum puppe Lycam vidisse Britannum,
Ænariæ ad portum venientem à gurgite vasto.
Vt primùm è puppi sociis comitatus in actam
De-

Descendit, quæ caussa mali, qui bella tulisset
Perquiro, nam notus erat: respondit & ille:
Hæc tibi de multis (prohibet nam dicere plura
Altus corde dolor) Drepanum, cùm Delia cœlo
Luceret, lenique afflaret flamine Caurus,
Deserui, velumque dedi, quà diruta saxis
Vix propriis Carthago jacet visenda ruinis.
Ast ego dum tenues auras, atque aëra capto,
Crediderám spirare Nothum de littore Caurum.
Inscius hæc: non ille Nothus mea carbasa Caurus,
Ipse sed è Siculo tendebat litore Caurus,
Qui procul in Leptim, scelerataque litora vexit,
Quà mare, quà terras prædatur barbarus Afer.
Ignari, ut primùm portus intravimus, ecce
Armatas quatuor Mauris prædonibus alnos
Aspicimus: retrò subducta in valle latebant.
Vt me delapsum sceleratæ ad litora terræ
Conspexere, ruunt: subitò crepuere metalla,
Atque explosa cavo pila ferrea verberat altam
Ære ratem, crebròque sonat Vulcanus ad auras.
Bellum horrendum, atrox, nigraque in nube procella
Subsequitur: crebris ardet latè ignibus aër,
Omnia & ex imo reboant freta cærula fundo.
Ianque ego disparibus cedebam victus ab armis,
Tempestas cùm dira mari se sustulit alto,
Quæ tonitru, nimbisque, & fulmine bella diremit,
Sæpè novi casus vicibus nos ordine versis
Casibus eripiunt, & Fatum Fata morantur.
Hinc ego vix tandem pelago jactatus, & armis,
Hùc veni incolumis. Ventos captate, magistri,
Qui sint, quo certo mundi de cardine spirent;
Ne tandem ignari in discrimina certa ruatis.
Hæc tunc ille: tibi quæ nunc meminisse juvabit.
Sed Major, Palinure, labor, durusque paratur,
Cùm proræ incumbit ventus, retròque repellit
Litore ab optato spumosa per æquora puppim:
Tunc ea solicitum pressabit cura magistrum
Obliquare sinus, & turgida frangere multo

Æquora circuitu, ac vento transversa furenti
Obniti, sensimque anfractu vincere longo.
Ac veluti miles, cùm Martia mœnia turris
Fulminibus crebris, tonitruque horrentia multo
Aggreditur: non ille audax ruit ignea contrà
Fulmina confestim, strepitantiaque æra lacessit.
Nam se præcipitem certo objectare periclo,
Vincere cùm possit, Martem & superare morando,
Non virtus hæc, sed temeraria, cœcaque mentis
Consilia, insanusque animi furor. Ergo ubi prudens
Accessum videt in muros prohibere metalla
Concava terrificis latè exhorrentia bombis,
Non contrà miles procedit, & æquore aperto
Excipit ardentem nudato pectore Martem.
Sed priùs obliquum tuto munimine vallum
Impiger in latus attollit, palisque revincit:
Vimineamque struit loricam, & turribus illam
Turriculis munit, stipato & milite complet.
Transversum molitur opus, dextraque, sinistraque
Obliquè extendit: sic sensim mœnia contrà
Vrget opus, flexoque tegit circùm agere corpus.
Cùm tandem sese vicino ex aggere muris
Objectat, telisque premit jam proximus arcem.
Qualis in Ægæum centum cum flexibus errans,
Et centum aggeribus riparum se arduus infert
Mæandrus, tortoque volumine verberat undas.
Non secùs adverso ventus cùm flamine perflat,
Obliqua in ventum nitatur puppe magister.
Nunc dextram temone petat, subitoque relicta,
Discedat: rursùsque volans petat ille sinistram:
Transversumq; vadum frangat, perque æquora circùm
Multiplici flexu, atque iteratis cursibus erret,
Cùm tandem adversi superato flamine venti,
Defessas cursu puppes ad litora vertat.

Maximus at nobis labor hic, cùm puppe volantes
Nitimur exesas retrò transmittere rupes,
In longùm pelago vel procurrentia saxa,
Ac simul in proram Boreas ruat horridus Vrsæ:

Aut

Aut inter freta terrarum discrimine parvo
Cùm petimus portus, urbesque in valle repostas,
Sæpe dies multos cursu trivere morando
Rectores vento obluctantes, classibus altum
Vt latus exesi montis, portumque subirent.
Attamen incassum cecidit labor: ostia portus
Cùm jam lunati peteret ratis, impete multo
Fortiór assurgens vicinis vallibus aura
Longinquùm optato pepulit de litore puppim.
Sæpe piger laxare pedes, velumque minister,
Et citò veliferas summo demittere malo
Antennas, geminoque obvertere vela cerucho,
Cùm ventus, cursusque, gubernatorque petebat,
Non justis in vela modis cita flamina Cori
Accepit, cessitque ratis vi pulsa repentè.
Vt cùm præruptum ruit alto à vertice saxum,
Ni latus avertant subitò, cedantque ruenti
Agricolæ, magno dejecti pondere molis
Præcipiti de rupe cadent per devia lapsu.
Ergò ubi velivolis errandum navibus inter
Angustis conclusa locis vada cœca profundi,
Et simul adversa ventus spiravit ab ora,
Centum in vela manus intendant, brachia centum
Solertes famuli, & cautus stet puppe magister.
Cùm me Rhegini colles, & dulcis alebat
Cænys odoratis inter juga læta salictis,
Centum ubi purpureis halantes floribus horti
Aurea Medorum felicia citria fundunt,
Arcanas rerum caussas penetrare, Minervæ
Addictus studiis, jam fessus, in otia ruris
Agrestes inter Nymphas concesseram, & omnes
Depuleram curas animo: me Phœbus habebat,
Me Musæ tantùm, & dulces antè omnia Musæ.
Valle sub umbrosa, vitreique ad fluminis undas
Est nemus, & circùm placidis loca fœta salictis,
Deliciæ vatum, & statio gratissima Musis:
Hic inter salices, placidique ad murmura fontis,
Quà circùm grata viret alta jacentibus umbra
Per-

Populus,& patulis tendit sua brachia ramis;
Nobilis æstivo quondam sub Sole Meralcus
Splendida regali struxit convivia luxu.
Ille hic Parthenias herboso in gramine Musas,
Vna & Parthenium jussit discumbere vatem:
Partheniis gratus Musis, vatique Metalcus.
Dum primos dulci Baccho libamus honores
Chrystallo in nivea,subitus conclamat agrestes
Vicina è specula custos:ruit agmine facto
Sylvestrum numerosa manus. citò litora complent
Armati agricolæ,sudibusque, & falce recurva.
Haud mora,semotis epulis, consurgimus omnes:
Tela citi capimus,celeresque ad litora gressus
Tendimus,& circùm densis stipamur in armis,
Ignari quæ causa viros civisset agrestes.
Ast ego(quandoquidem venturi præscia vatum
Mens est)Trinacriæ properare ad litora classem
Gallorum ingentem, pacis qui fœdere rupto
Horrida Zanclæis tunc arcibus arma ferebant,
Admonui:haud Phœbi vatem cortina fefellit.
Cænyos ad litus dum venimus, omnia circùm
Æquora turritis spectamus operta carinis.
Qualis Taygetus,vel Mænalus,aut Erimanthus
Arboribus tegitur densis,& sydera pulsat.
Velivolas inter sylvas, pinusque natantes
Ingens turris erat(turrim si dicere fas est,
Quæ se mole mari tollebat Cycladis instar)
Hæc alias inter tantùm surgebat Olympo,
Quantùm turriti scopuli demissa cacumen
Saxa super cœlo tollunt, nubesque lacessunt:
Aut Siculos quantùm colles supereminet Ætna.
Navis erat multo regali splendida luxu
Conformata ducis studio, quo panderet Orbi
Quàm sint divitiæ ingentes,Gallique superbæ
Regis opes. Surgebat aquis tota aurea moles:
Ex auro puppis,nitido splendebat in auro
Prora,coronatæ turres,atque aurea cuspis.
Ipsa etiam fulvo radiabant rostra metallo,

Et geminum latus ardebat fulgoribus aureis,
Et mali,& speculæ, & veligeræ antennæ.
Ipsa Pharos summo fulgebat vertice puppis
Aurea,nocturnas cœlo pulsura tenebras.
Verùm materiem, pretiosaque dona metalli
Artificum superabat opus;nanque inclyta centum
Magnanimûm simulacra virùm, spirantia centum
Signa ducum,& vivax series longissima regum
Artifici cælata manu spirabat in auro.
Incisæ stabant acies, fusique tyranni,
Devictæque mari classes:spumabat in auro
Oceanus,flavi fluctus, & vertice fulvo
Aureus auratis Delphin saliebat in undis.
Auratæ centum speculæ latera omnia circùm
Multiplici serie totidem tormenta sub alto
Condebant gremio.tandem placidissima visu,
Aurea spuma velut,fulvum quam despuit aurum,
Tota coruscabat radianti luminæ Cyclas,
Aspera cælatis tot floribus, aspera signis.
Ac,veluti speculum, fulgebat lucida circùm,
Cùm radiis illam splendentibus æthere Titan
Lustrabat, rutiloque ardebat lumen in auro.
Tota repercussis radiis cava litora circùm,
Et Calabri ardebant colles, collesque Sicani:
Subter,& in tremulo splendebat gurgite pontus.
Quingenti puppem juvenes fulgentibus armis
Marte tuebantur, totidemque in vela ministri
Prompti assurgebant vi multa,& corpore forti.
Illam dixerunt Magni cognomine Regis
Magnam Ludovicum: & tali nomine digna
Puppis erat:talis Siculum visenda per æquor
Errabat,trepidi undosam cùm venimus actam.
Vt primùm alatam spectavimus æquore sylvam,
Hæsimus,auratamque, oculis mirantibus alnum
Attoniti ingentem lustravimus:aurea pectus,
Atque oculos misto tenuit terrore voluptas.
Aurum oculos,captumque animum, sensusq;tenebat;
Martia sed centum terrebant fulmina mentem,

Vſque adeò tutum nihil eſt; terremur ab auro:
Sævior & fulvo Mars eſt armatus in auro.
Litoribus noſtris, Dii, talem avertite puppim,
Ne pacem Italiæ turbet, pacataque regna
Regibus AVSTRIACIS tot jam dominata per annos.
Aurea pax vigeat: quantùm eſt in fluctibus auri
Diſpereat, pereatque auri inſatiabilis ardor:
Hoſtes ne nobis fulvo inſidientur in auro.
Inſidioſa dolos auri vis prodiga tendit.
Æquore, poſt curſus varios, cæloque remenſo,
Iam Zancles portum claſſes, & longa theatri
Brachia ſe ſummo tollentia vertice cœlo,
Intrabant, in vela Noto ſpirante ſecundo,
Languidus extemplò cecidit Notus, & citus alis
Labitur anguſti Boreas de ſede Pelori:
Atque ſinus auras venientes murmure læto
Accepere, retròque receſſit concita claſſis
Vi multa Boreæ venientis, nec mora, cunctæ
Tunc vento obniti contrà cœpere carinæ:
Et ventum ſenſim vento ſuperare ſequendo.
Ante alias Boreæ obluctarier aurea Cyclas
Cœpit, & obliquè in ventum dare vela: ſub alta
Sedulus aſſidens puppi molitur habenas
Longo uſu, multaque exercitus arte magiſter.
Nunc hàc, nunc illàc currus retinacula flectit;
Nunc petit Heſperiam curſu: & jam proximus oræ,
Torquet iter, Siculæque lævi ſuccedere terræ
Feſtinat curſu: propiùs mox flamine multo
Huc ubi jam venit, celeri fugit ocyùs Euro,
Obvertique jubet velum: promptique miniſtri,
Haud mora, conſurgunt omnes, atque ardua torquent
Cornua, detorquentque, citi & data juſſa faceſſunt.
E prora hic tendit; dat & ille è puppe rudentes:
Pervigil hic ſcalas celeri pede preſſat, & alto
Contendit malo, & carcheſia ſumma manu jam
Arripit, & lætus circo ſedet inde coronæ.
Et facit ille pedes, & veli cornua flectit
Impiger, obliquatque ſinus; nunc contrahit alter;

Nunc

Nunc pandit: tunc justa truci dat carbasa vento;
Assurguntque alacres opera ad navilia nautę
Vna omnes, studiumq; unum, & cura omnibus una est.
Intereà regit ipse ratem Palinurus & altam
Rursus in Italiam flectit temone carinam,
Obliquatque mari cursus, sensimque sub Arcton
Scandere conatur puppi, Cænymque virentem
Exuperare. Fluit pelagus de litore Cænys
Zanclæum in portum, cursusque citissimus undis.
Non opus hìc est (mira quidem, nec credita vulgo)
Remigio, ventoque: ferunt ipsa æquora puppes.
Quin etiam Boreas spirat de puppe secundus,
Cùm Cænym legere rates. Propè litora classis
Cænyos, obluctante freto, pervenerat, & jam
Audiri strepitus nautarum in litore cœpit,
Velorumque fragor: pictis terrebat in armis
Nos Gallus: nostris & terrebatur ab armis.
Parthenopæus erat miles, custodia collis
Cui fortè obtigerat, generosus, & impiger armis.
Dux illi Marti charus, vatique Marinus
Carafidùm de gente satus, tot clarus avorum
Nominibus, primæ quot sunt ab origine gentis:
Magnanimi heroes cuncti, gestisque superbi,
Illustres centum titulis, & laude decori.
Quos inter claros heroas, & ipse videndus
Egregia incedit laude, & virtutibus heros:
Acer equis, promptusque manu, promptusq; sagittis,
Promptus consilio, quo non felicior alter.
Hoc duce jam fretus miles tentare parabat
Principium belli, rigidisque emittere cannis
Fulmineas per inane pilas; crebroque rotatu
Torpentem sicca excutiebat reste favillam.
Et jam admota truci radiabat Vesta metallo,
Cùm subitò lapsus crepitanti murmure ventus
In Siculum puppes iterum latus ire coëgit.
Haud animis læta cecidit cum pube magister.
Rursus tentat iter, serpitque per æquora gyro
Multiplici, & ventum conatur vincere vento.

Cum

Cùm tandem magnis & viribus usus,& arte,
Cænyos aprici superato colle sequendo ,
(Nil durum est nobis,& ineluctabile semper)
Dat velum in ventum,& celeri subit ostia cursu.
Non secus accipiter cùm vidit ab aëre summo
Arboreo è nido, vel agresti ex arce columbam
Egressam celeri cursu petere arva volando,
Vngue rapax,crudelis,hians prædæque, rapinæque,
Advolat,& pavidam contrà ruit arduus ales .
Non tamen ille priùs contrà citò tramite recto
Adventat,ne fortè volet dilapsa columba:
Insidias cursu tendit,meditatur & artes.
Ingeniosa fames, prædæque innata cupido.
Nunc dextra simulat cursus, nunc ille sinistra:
Nunc medio librat sese,atque immobilis hæret:
Nunc volat,& tortos designat in æthere gyros:
Mille per ambages ruit aere, mille per orbes .
Itque,reditque frequens cursu,properatque morando;
Transversùmque loco cedit,ferturque propinquus.
Dum fugere insimulat,contrà venit, & propè cursu
Cùm fuerit,pavidamque premit jam proximus ungue,
Irruit,& celeri prædam petit aëre lapsu:
A ratis explosa velut ruit ignea cannis,
Et liquidum per inane volat pila: qualis & arcu
Evibrata fugit cædem latura sagitta.
Has,Palinure,artes, atque hæc exempla secutus,
(Nam licet egregias artes,verumque laborem,
Et si quæ fuerint virtutes discere ab hoste)
Adversos superare Notos,fluctusque valebis,
Et tandem optatæ puppes advertere ripæ.
Est etiam ille labor properandis cursibus alter,
Cùm sensim tenuis moriturae sibilus auræ
Languet,& in lento currit pigra gurgite puppis:
Quid tibi solerti studio tunc,rector, agendum est,
Edoceam.Si vela Notis aurita dedisti,
Et Lembos agitas, vel pictas puppe triremes.
Attolle è medio antennas carchesia circùm;
Languida sic navim propellet fortiùs aura,

Vela implens:cursatque citus per cærula currus.
Non secùs ac vectem, si cùm longissimus exit,
Exigua faber impellens vi,protinus imis
Attollit lapides,& grandia marmora terris.
At si per canos spumanti flumine campos
Turritas,auriga,rates moderaris,ab alto
Vertice malorum crepitantia suppara pande:
Illa sinu tenues perituri flaminis auras
Accipient:fugientque trabes tranquilla per alta.
At verò immoriens velo cùm deperit omnis
Ventus,& in patriam fessas vocat Æolus auras,
Tunc latos nudata humeros generosa juventus
Remigio insistat,pacataque marmora verrat.
Vel,si remigio careat ratis, illa silentes
Remulco,Palinure,tibi ducenda per undas.
Hic sed præcipiam queis artibus otia pubes
Interea vitet:semper vitanda Magistro,
Et vitanda mari in medio sunt otia Nautis;
Quippè animi robur frangunt, viresque remittunt.
Ergo ubi pacato ridet pellacia ponto,
Lentaque sub rostris vix scissa remurmurat unda,
Indulgere juvet cantu, fidibusque canoris.
Thermaico Nautæ de litore, qui freta primùm
Tentarunt,pulchræ succensi laudis amore,
Secum una in Graja duxerunt Orphea puppi,
Qui cantu egregius,citharaque insignis eburna
Luderet,& longi fastidia falleret oti.
Ægæi fluctus sulcabat Thessala pinus
Argolica cum pube:lyram sed candidus Orpheus
Alta puppe sedens animabat, & æthera cantu
Mulcebat:velut albus olor dum flava Caystri
Ad vada,Mæandrive sedet sub margine ripæ.
Cantu,quo scopuli, & Tellus pulsata sonabat:
Et rauca attoniti ponebant murmura fluctus.
At socii intereà leniti carmine mentem,
Non maris errores, tempestatesque sonantes
Formidant,dubiosque dies,vel inhospita Ponti
Non patriæ Telluris amor,non chara parentum

Cura movet. dulcis citharæ sonus occupat aures,
Pieriòque silent sopitæ carmine curæ.
Ipsa etiam cantu discat lenire laborem,
Remigio insistens pubes, dumquè æquora remis
Verrit, & ad numerum cantando sydera pulset,
Vt sævas pelagi possit mulcere procellas.
Qui Sindas circum, & per odoriferas Moluccas,
Oceani vada læta secant, ut cærula tonsis,
Sic paribus pulsare modis sua cymbala certant.
Quin matutino cum jam subtermicat igne
Phosphorus, & primi rubuere cubilia Solis,
Præcipio flatu lituos inflare canoros,
Et quassare manu cava tympana, lætaque sistra,
Murmure quo cuncta è transtris excita juventus
Surgat, & Auroram concordi voce salutet.
Non secus Oceani facies, cùm Phæbus in undis
Conditur, & fuscas vectat nox uda tenebras.
Insuper optaris cùm jam delaberis oris,
Increpitent magno nervi clangore, tubæque,
Æraque festivo disrumpant aëra bombo,
Lætitiæ indicium: festoque celeumate cuncti
Acclament læti Nautæ, portumquè salutent,
Portum exoptatum: tum è puppe in litus amicum
Ingressi, Diis vota piis pro munere solvant.
Attamen illud erit cura majore cavendum,
Nè studio pejore modos, & inania cantet
Carmina, quæ sensim mollem per viscera pestem
Insinuent, blandoque accendant murmure flammas.
Nec vos è puppi illecebrosa fascinet aura
Mellitas inter voces mollissima Circe:
Non & Sirenes, medio quæ gurgite nantes,
Spumosum niveo diffindunt pectore pontum,
Et maria, & dulci replent modulamine cœlum.
Virgineo ne crede choro, ne crede canoris
Vocibus: in summo quæ cernitur æquore virgo,
Inferius fera sæva latet, caudaque biformi
Incautos feriet pellectos carmine Nautas.
Sic multi periere viri: sic dius Vlysses,
Quo

Quo non mortalis vixit prudentior alter.
Insidiis quandoque boni capiuntur:&,heù! quos
Mendaci vitium sub imagine sæpè fefellit.
Incertus quicunque mari se credit, & auris,
Spem certam pietate,& amico Numine ponat,
Nevè pudicitiæ leges, & jura resolvat;
Sic aderit Deus,& felici carbasa vento
Intendet,facilesque dabit per cærula cursus.
Nam si vela Venus persiabit mollibus auris,
Atque pedes,clavumquè regat malèsana voluptas,
Iratum miser ille Deum experietur,& ipsos
Vltores ventos, ultrices sentiet undas:
Et gemino infelix,atque illacrymabilis ibit
Naufragio,stygias meritò detrusus in umbras.
Sed cita jam tempus pelagi vitare fluenta
Clavum in transversùm, celeresque ferentia puppes,
Atque venenati chalybis perquirere mores,
Erroresque vagos,& vestigare locorum
Falsus ubi in picto , & varius situs orbe notatur.
At mihi vos,Musæ,superi quæ vertice Olympi
Cœlestes habitare domos,& rura soletis,
(Nanque Deæ vos estis, & omnia vos quoque nostis;
Vix famam obscuram,nomenque audivimus ipsi)
Dicite,qui maris errores,cœlique retexit
Primus,& optato potuit succedere portu,
Atque ostensa Deùm auxilia,& data munera nautis.
Nam nisi, Olympiades Musæ,Iovis aurea proles
Ægiochi,vestro inspiretis numine vatem,
Haud equidem dicam tantarum exordia rerum .
Ergo agite, & veterem revocate ab origine famam,
Vir fuit,ut fama est,Beroë Sebethide Nympha
Cretus, Neptuno puerum quæ juncta sub antro
Herculeæ rupis concepit,& intulit auris.
Niso nomen erat, qui patria regna secutus,
Conclusum ratibus sulcabat Nerea,& altum
Ægæum:sed sæpè alias dilapsus in oras,
Quàm rate quas primùm ipse petiverat, inscius & se
Incautum,& socios etiam culpabat inertes,

Ac malè perſpecto fallacia ſydera cœlo.
Hic quondam vitrei Sebethi ad fluminis undas
Sederat,& triſtes volvebat pectore curas,
Cùm gnatum miſerata parens Dea,fluminis alveo
Affuit auxilium Niſo latura;ſed omnem
Divinam occuluit ſpeciem,vultuſque verendos.
Mortalem in formam ſeſe induit: aurea virgo
Emerſit fluvio, viridique crepidine ripæ
Aſtitit,& forma Niſo pulcherrima viſa eſt.
Qualis pulchra Hyale cœtu comitata ſororum,
Cùm Prochyten curſu, maternaque regna pererrat
Ænariæ, gaudetque fuga prævertere cervum
Venatrix,jaculoque leves transfigere damas.
Nanque Dea ex humero pictum ſuſpenderat arcum,
Et flavos dederat vento diffundere crines,
Purpureis formoſa genis, & candida mammas.
Vt triſtem aſpexit natum Dea,voce locuta,
Sic ait:O juvenis, quænam tibi cauſa doloris?
Fare age: quandoquidem demiſſo pallidus ore
Triſtitiæ indicium color eſt. cui talia contrà
Niſus ait: Fortuna mihi contraria ſemper,
O Dea (tu certè ſacri Dea fluminis una es:
Nam neque mortalis tantùm ſe tollere forma
Vlla poteſt:tanta nec majeſtate videri)
Quæſitos nunquam veniunt mea carbaſa portus:
Fallaces mihi ſtellæ ſunt, & cortice pictus
Ipſe etiam mundus fallax:mare, curſus,& auræ
Fallaces:ars nulla mihi,experientia nulla
Profuit. indeprenſus aquis latet error in altis.
Tunc Dea ſic Niſo, & curas ſolatur amaras:
Eſt hìc,antiquum quæ ſervat ab Hercule nomen
Inſula,quò Glaucus recipit ſe feſſus ab undis
Cùm venit, & ſtratus recubat per litora paſtor;
Nanque ſenex Nerei paſcit vaſtiſſima cete,
Squamigeroſque greges ſub gurgite:& omnia ponti
Per liquidos campos paſtorem armenta ſequuntur,
Hic cauſſas rerum arcanas, venturaque novit;
Nam Deus,& vates,Glaucus tibi,nauta,rogandus
Sup-

Supplicibus donis. mitis nam numine Glaucus.
Ille nec insidiis capiendus, ut horridus ore
Proteus immani, qui se in miracula rerum
Omnia transformat, ferus, hispidus. ille tibi rem
Pandet, & errorum caussas monstrabit, & omnes
Occultas maris ambages canet. Ergo ubi Titan
Egerit in medium currus sublimis Olympi,
Cùm nigrum Æthiopem, & Garamātem fervor adurit,
Et sitiunt campis segetes, & florea in hortis
Gens squallet, tenuesque fluunt per flumina lymphæ;
I, tu, nauta, duo spumanti pocula lacte,
Et Surrentino duo pocula plena Lyæo,
Dona ferens; nam mitis amat sibi talia Glaucus
Dona geri. vacuo fessus tunc ille sub antro
Dat placidum membris somnum. Neptunia monstra
Litoribus passim prostrata, & fusa per herbam
(Nam cùm sopitus somno jacet ille per antrum.
Sopitæque jacent passim per litora Phocæ)
Ne timeas. Hæc illa dedit, liquidasque sub undas
Descendit, diaque simul sub luce reluxit,
Et circùm suaves spiravit vertice odores:
Veraque descendens patuit Dea. ille ubi matrem
Aspexit Beroen descendere fluminis alveo,
Hac voce insequitur, questusque ad sydera jactat:
Tu quoque crudelis falsa sub imagine formæ
Me ludis, dulcesque negas mihi cernere vultus?
Cur prohibes gnatum dextræ conjungere dextram
Et te complecti, & teneris dare dulcia labris
Oscula? tene tui cœpere oblivia Nisi?

Talibus incusat genitricem, & litora gressu
Nota petit. Medium cœli conscenderat axem
Phœbus, & arebant nemora, & sitientia prata;
Et pelago fluctus torpebant, cùm sua Nisus
Dona ferens Glauco celeri vada salsa phaselo
Scindit, & Herculeæ vicina in litora rupis
Flectit iter. scopulo Nisus jam proximus ibat,
Vndique cùm vidit prostratas litore Phocas,
Immanesque Orcas dulcem captare quietem.

At Glaucus gelidò rupis resupinus in antro
Serpentem primùm per mollia membra soporem
Carpebat. prostrata solo Neptunia monstra
Vt propè conspexit,stetit,horruit: & quid agendum
Inscius inquirit secum. Dea flumine ab alto
Affuit,& medio visa est in gurgite,qualis
Nerine Galatea,Thoëque,aut cærula Cloto,
Cæsariem diffusa levem per candida colla,
Et niveos nudata humeros,nudata papillas.
Atque hæc Niso effata dedit: Neptunia monstra
Ne timeas,ò nauta,vides quæ litore in illo;
Nam somno sopita jacent;mox illa carinam
Impulit in litus:casuque audacior ipso
Egreditur Nisus, tacitusque incedit in antrum.
Vsque antro propiùs succedit, conspicit antro
Tollere se Glaucum:supplex citò munera Nisus
Obtulit,& multa pastorem voce precatur.
Glauce pater,qui monstra regis Neptunia, & udos
Per vada lata greges,tibi sunt mitissima quando
Pectora;non humilesque preces, non munera spernis;
Tu nostri miserere: mihi da noscere caussas
Errorum, pelagi quò tutiùs invia lustrem
Æquora,& optatum teneant mea carbasa litus.
Tunc ille:ò juvenis confidentissime,nostri
Quæ Dea te jussit properare ad litora regni,
Arcana in dubiis quæsitum oracula rebus,
Novi equidem:formosa mihi jam cognita Nympha est.
Accipe nunc, penitusque animo mea dicta reconde.
Pauca tibi è multis. series longissima,longæ
Ambages,variusque error: fastigia rerum
Summa sequar, ratibus quo tutiùs ire per altum
Possis,quæsitosque sinus, portusque subintres.
Herculis irrumpens angusta per ostia pontus
Vi magna Libyæ trans litora concitus undis
Fertur in Eoum, terrasque interfluit omnes,
Hinc ubi palmiferæ in litus defluxit Idumes*,
Phœnices petit ascendens,ferturque sub Arcton.
Inde iterum saliens undantia lora retorquet

Occiduum in Solem,cursumque per Asida tendit,
Tendit & Europam;sed mitior æstuat undis.
Vtresilit,luctante solo,pila concita retrò;
Atque repercussum liquido volat aëre telum
Lentiùs. Herculeas tandem se sistit ad oras.
Hinc vagus error aquis: veniens vi pontus aquarum
Transversùm puppes agit incitus. inde carinæ
Atque alium in portum,atque aliam vertuntur ad orā.
Prætereà est etiam fallax acus ipsa, nivalem
Non semper tremula cum cuspide respicit Arcton.
Syderis illa vago nimium torquetur amore:
Diversisque locis varia est fallacia gemmæ.
Hic petit illa polos,& cuspide figit acuta:
Hic celerans iter,ad dextram ruit incita partem:
Hic ruit ad lævam:minus hic fugit,at magis illic:
Nec certis errat spatijs, nec legibus iisdem
In lævam,dextrâmque plagam se vertit in orbem:
Fluctuat incertis erroribus, & loca mutat
Sæpè. Adeò longo variari tempore possunt
Res cunctæ,versæque alium servare tenorem.
Mira hæc,Nise,vagus forsan furor inditus astris,
Et vagus est lapidi suus ardor: & inter amantés
An quia nil firmum,nihil est durabile semper;
Aut occulta latet gremio vis abdita terræ,
Quæ sociam flectat mentem,retrahatque,feratque.
Hæc tu,dum vacuo deprensus litore nimbis,
Non optata trahes alto procul otia ponto,
Vestiga,& caussas rerum meditare latentes.
Sed varium nigræ errorem perquirere gemmæ
Difficile est:hac arte tamen venaberis illum.
E ligno facies,aut cupro, Nise, tabellam,
Et planam,& lævem, mediaque in nave locabis
Libratam in longo tripoda,quæ vertice summo
Sic Finitori respondeat, undique ab illo
Æquali ut distet spatio. mox circinus orbem
Describat tabula in media, centroque rotundum
Fige stylum;superis qui se rectissimus auris
Inferat è centro, tabulæque impone politæ

Pyxidis orbiculum, summo cùm proximus ibit
Vertice Sol, orbemque styli lustraverit umbra,
Punctum, Nise, nota in circo. post tempore longo,
Ardenti Phœbus cùm jam descendit Olympo,
Rursus & umbra styli circum perlustrat eundem,
Tunc opus extremos apices signarier umbræ.
Hinc postquam in partes geminas diviseris arcum,
Linea per centrum, & medium quæ ducitur arcus,
Illa erit, immoto Mundi quæ congruit axi:
Atque erit hæc medii tibi linea vera diei.
Quantùm ex hac acus effugiet, dextraque, sinistraque,
Illius tunc tantus erit tibi cognitus error.
Sed quia difficile est medio consistere ponto
Libratam fulcro tabulam, tibi dextera filum
Suspensum teneat, rectà quod tendat ad imum
Ære grave, & puro obiectum cum pyxide Soli
Sic moveas, circùm dextra, lævaque ferendo,
Projecta ut medium vaga dissecet umbra rotundæ
Pyxidis: atque umbræ punctum signare memento
Extremo in circo. partes ubi Phœbus easdem
Attigerit, (partes radio, aut sextante notabis)
Sedulus hoc itera, punctumque in margine signa.
Divide mox arcum: medii tibi nota diei
Linea, & hinc trepidæ rursus vertigo sagittæ.
At si purpureo cuspis se vertit Eoo,
Illam gemma plagam spectabit, & agnitus error:
At verò occiduum in Solem si cuspis abibit,
Tunc ille Hesperiam in partem, Caurumque recedet.
Insuper his, fallax situs ipse, habitusque locorũ est
Orbe in picto: hominum quanquam solertia summa
Astra notare polo, radioque notata referre.
Altior hinc Creta, & longè promota sub Arcton,
Et Rhodos, & Cyprus jacet altior, atque Cythera:
Ipsa etiam surgit Pharos altior, altus & ipse
Flumine septeno Nilus, divesque Canopus.
Quæ cùm sic habeant sese: (tibi dicere pauca
E multis cupio) curvo de litore funem
Cùm Galatæ solves longè venturus ad urbem,
Cui

Cui Sabathræ nomen fecerunt,elige dextram
Puppe plagam,& rectà tepidum ne curre sub Austrum.
At si Sardoo venias de litore tutos
In Drepani portus ,partem percurre sinistram;
Si redeas, lævam pete,Nise,& gurgitis æstus
Non tua quæsito propellet carbasa portu.
Cùm Melita ex humili centum petis urbibus olim
Insignem Cretam,lævas deflectere ad undas
Cura tibi multa. At Veneri dilecta Cythera
Si lustranda mari in magno , ne cortice mundus,
Ne tendas,quà monstrat iter, sed Solis ad Ortum
Rectà cæruleum sulcabis Nerea rostro.
Si Cypro quærenda Pharos,litusque Canopi,
Bis senas læva partes deflecte carinam.
Verùm si cursum celeras,cùm ditia Nilus
Rura beat ,latèque optato mergitur omnis
Diluvio Ægyptus , plus læva flectere puppes
Est opus.ad dextram verò tu dirige cursum,
Si Tyrios Cypro contendis,& altus Orontes,
Aut Tripolis lustranda tibi. Cythereia regna
Litore ab Attalico si sint tibi, Nise, petenda,
Tende iter ad dextram, sic & cùm gurgite vasto
Attaliam petis è Cypro : verùm omnià longum est
Percensere;tibi experientia multa locorum,
Verus & è cœlo situs agnitus,& maris usus,
Atque acti toties monstrabunt cætera cursus.
Hæc dedit, & cōcham inflavit,qua protinus omnes
Exiluere feræ,tumidumque ivere sub æquor.
Vltimus ipse caput liquido Deus æquore mersit;
Et vitreas egit spumosa armenta per undas.

LIBRI QVARTI
FINIS.

NAUTICORUM

LIBER V.

Sed jam me patrii per litora nota phaseli,
Tyrrhenique vocant fluctus, fluctusque Sicani,
Ac longè applaudunt Ligures. juvat ire per un-
Euboicos ultrà fines, & amœna secundùm (das
Litora,& ingenio paulum indulgere paterno.
Hic Patriæ debetur honos:nec erit labor iste
Non gratus nautis, nec vati inglorius. At tu,
O decus,ò nostræ meritò tutela carinæ,
CARDENIDE,hos etiam tenues ne despice lusus;
Quandoquidem exiguis sæpè est sua gratia rebus.
Non semper magnis sulcandum navibus æquor
Trans terras,mare quà patet undique,& undiq;cœlum,
Arbitrio ventorum,& agentis singula Sortis.
Interdùm licet & pictis vada findere lembis,
Ac lætos celeri colles transmittere cursu.
Salsa pererranti semper fuit illa voluptas
Blanda mihi,ut molles una hinc cita palmula ripas
Stringeret, & placidos hinc scinderet altera fluctus,
Ergo age,velocem mecum conscende phaselum,
Dum puri fulgent Soles, & leniter undas
Optatæ intendunt auræ.procul en vaga Lai
Flumina te nunc compellant, sceptrisque superba
Regna tuis:læto respondant murmure fontes,
Et plausum ingeminant valles,collesque supini:
Nereidasque inter tibi jam præit æmula Doris.
In primis quicunque levi sulcare phaselo,
Aut Tyrrhena paras felicia cærula ponti,

Aut

Aut longè Ligures, Hetruscaque litora quæris,
Cura tibi insignem, fortissima robora, pubem
Eligere. egregiam sed quæ det terra juventam,
Accipe. Robustos primùm tibi patria Siren
Sufficiet juvenes sulcandis fluctibus aptos,
Quos timidos nunquam, nunquam experieris inertes,
In casus quoscunque vocet Fortuna sinistros,
Audaces veniunt, & dura pericula temnunt.
Ipsa etiam mittet pubem tibi Lubra valentem,
Quæ fluctus secet, atque ingenti quæ pede lembum
Presset ovans, cursumque citet generosa per undas.
Hisque pares etiam juvenes tibi molle ministrat
Surrentum: melior sed quæ campestria pubes
Rura tenet. paribus vidi certare lacertis
Surrenti egregiam pubem, pubemque Minervæ,
Cùm Surrentino de litore fortè redibam
Parthenopen. Prochytæ fortes ne despice, rector,
Nec quos Euplæe juvenes, & Olympia nutrit:
Ac qui clara tenent Romano Consule saxa.
Non multùm Ænariæ gentem, gentemque Dicarchi
Laudarim: non ipsa suos mihi jactet Amalphis,
Sint quanquam magnis ducendis navibus apti,
Et mores norint ventorum, & sydera cœli.
Æquensis neque det Vicus, Stabiæque vetustæ:
Nec Tellus Sicana suos, nec Brettia mittat;
Quippe apti remo non sunt, velisque regendis.
Rheginos tamen haud ausim contemnere nautas,
Nec duri vicina colunt qui litora Orestis;
Solertes quondam expertus, cùm flava Simethi
Flumina, & apricis legerem sub collibus Hyblam,
Ortygiæ sedem, & Siculi monimenta magistri,
Ac vitreos rauci fontes visurus Anapi.
Hinc ubi legisti generosam ab litore pubem,
Et jam clara dies nitido surrexit olympo,
Postquam Luna novo per cœlum lucida cornu
Fulserit, & lenes crepitanti murmure venti
Vela vocant, Palinure, cavam da fluctibus alnum,
Nec sine purpureos frustrà decedere Soles;

I celer, & caussas ne longùm innecte morandi;
Ne te solicito comprendat turbine nimbus.
At verò ex udis cùm solvis vincula ripis,
Et jam Sirenis de litore strata per alta
Carpis iter, lætо magnam clamore saluta
Reginam Superùm, curvo cui plurima portu
Assurgunt delubra, piis solennia votis,
Ac veteri sacra cultu, & relligione parentum;
Quæque regit ventos, & vastis præsidet undis:
Illa dabit faciles auras, cursusque secundos.
Mox ubi Sithonii felici flamine vela
Impleruni Boreæ, volitàtque per æquora puppis,
Invigilet velo pubes, versetque rudentes:
Ipse gubernaclum solers moderare, magister,
Quò cœpti cursus, optataque flamina ducunt:
Obiectique vocant viridi de vertice colles;
Nanque tibi nec opus tornatæ pyxidis usus,
Nec nivea pictum membrana ediscere mundum:
Litus ama, & bibulas tibi palmula radat arenas.
Vitiferi colles, & summa cacumina montis
Pyxis erunt, propriaque tibi sub imagine Mundus,
Quas fugias cautes, quæ saxa latentia fluctu
Evites, quæ fida petas & litora dicet.
Non tibi suadebo longè tentare profundum,
Ac fragili immensum pelagi percurrere lembo
Æquor in abruptum. Sed si fiducia tanta
Pectus habet, pontique altum sulcare necesse est,
Pyxida tunc, Palinure, & pictum consule mundum.
Vidi ego, qui regis jussu, dum bella negabant
Gallica veloci transmittere litora lembo,
Ausus per medias conclusæ Tethyos undas
Litore ab Hesperio sepostos quærere Iberos,
Exiguo fretus ligno; fluctusque sonantes,
Atque æstus pelagi, rapidosque lacessere ventos.
Felici hinc lætus successu, ausoque potitus,
Ausus in Ionium descendere, & ire per undas
Ægæas: tenuitque mari, cæloque remenso,
Litora Minois quondam regnata tyrannis.

Victor,& Eoi lustravit regna rubentis.
Talia quid memoro? levis hæc audacia nautæ
Euboici. Quondam confidentissimus unus,
Atque homines inter fortunatissimus omnes
Lysiadûm satus antiqua de gente Magister
Auroræ sub sede fuit, qui primus ab Indis
Vt captæ Baraces Europam nuncius iret
Lysiadûm ad regem, & meritò sibi quæreret uni
Egregias laudes,& munera divitis auri,
Exiguo ingentes ausus submittere lembo
Oceani fluctus,montesque irrumpere aquarum:
Atque altum Acronoton, crebrisque impervia nimbis
Æquora Cafrorum, & diras superare procellas.
Certa fides facti,quanquam vix ipsa meretur
Fama fidem.Pulchræ sed quid non laudis amore
Mortales audent, aurique cupidine cœca?
Sed favit fortuna viro: favere quieti
Oceani fluctus,ventique in vela secundi;
Seu generosa hominis mirati pectora, & ausa:
Sive illos animi,factique audacia fregit.
Ipsa sed alatam jactet non amplius Argo,
Nec mihi magnanimum commendet Græcia Tiphyn,
Et socios canat heroas, tollatque sub astra.
Hîc meritò lembus cœlo donandus:& ipsam
Supra Argo, Mundique patet quà plurimus axis,
Fulgeat,alterius semper Cynosura Profundi.
At te ne audacis stimulet Fortuna magistri,
Et nunquam tanti teneat fiducia facti;
Nam rari casus: rara hinc exempla petantur.
Sunt multi,quorum minor est audacia, & arti
Cônfidunt magis,& magnis est viribus usus:
Hi sæpè æstate in media, dum cærula passim,
Aut tranquilla silent, aut leni murmure aguntur,
Teleboûm de rupe,dies dum candida cœlo
Emicat,aut primam sub noctem lucida cornu
Cùm surgit nova Luna, mari se mittere aperto
Audent: & celeri cursu, velut acta sagitta,
Tyrrheni sulcant medium, cursuque secundo

Nota Panormææ contingunt litora terræ.
Hos ego non ausim audaces damnare magistros:
Sed neque laudarim, infidas nam currimus undas;
Tuta nec est nobis, Zephyris spirantibus, æstas.
Sæpè sereno dum lumine fulget Olympus,
Et Doris pacata silet, sese ilicet atræ
Effundunt cœlo nubes, & sydera texunt;
Ac subito rapidi incumbunt stridore Tropæi,
Momento quibus è fundo subvertitur imo
Oceanus: fluctusque ruunt transversa furentes.
Verùm age, non id te lateat, si fortè per altum
Carpis iter, rectoque petis temone Panormum;
Vicinam pete tu primùm Nesida phaselo,
Vel juga Miseni, Prochytæque virentia saxa:
Libonotum hinc versus contende, & flantibus auris,
Remigioque vola: dextramque secare memento
Puppe plagam, sensimque undas superare ruentes;
Ne te transversùm venientum cursus aquarum
Paulatim abripiat, pellatque Soluntis ad oras,
Aut ubi dividuo se miscet flumine ponto
Himera, & hinc perdit, hinc & tenet unda saporem.
Ipsa sed ad lævam longè deserta colonis
Vstica prætereat, quàm tu transmittere cursu
Nocte sub obscura semper, Palinure, memento;
Nam se piratæ deserto in litore condunt,
Et sæpè incautos deprendunt gurgite nautas.
Cùm verò è Sicula remeas Tellure, repostos
Trans Erctam perquire sinus: hinc inde sub Arcton,
Quà gelidis spirat ventus de rupibus Æmi,
Flecte viam velis, remoque, & cærula sulca.
At sensim in septem clavum torquere Triones
Contendas, humiles donec rarescere montes
Teleboùm spectes, & apricæ culmina Lubræ.
At si me cursum dubias auctore per undas
Instituis, patriasque velis remeare sub oras,
Ne maris exiguo tentare pericula ligno,
Ne cupias: medios currant ingentia fluctus
Navigia, & vento credant vela ampla furenti;

Tu nunquam è noto discedas litore: & illud
Neve oculos fugiat. tuta hæc Cynosura secundum
Visa regat cursum, & surgentia flamina monstret.
Ergo, Panormæas cursu cùm tendis ad oras,
Leucosiam primùm Pæstana per æquora quære;
Perque sinum cœlo medium percurre sereno.
Nam tibi si dubio pendet sub sydere, tutum
Litus ama, & longo gyro lege litoris oram.
Lentus in ancipiti festina, navita, cursu.
Hinc sale Buxenti superato, dirige clavum
In Paticum, quò cùm perveneris, aspice cœlum
Si constat, si certa mari pellacia ridet:
Quæ cùm sic habeant sese, canentia pande
Carbasa, & Æoliis surgit quà Strongyle ab undis,
Carpe fugam pelago, lævaque relinquere montem
Festina, & Liparæ tandem te vertere ad oram.
Hinc Agathyrna suo venientem liore cymbam
Accipiet: mox & transmittet ad usque Panormum.
Verùm si Melitam, & terras tentare repostas
Fortè velis, litus primùm tu rade Sicanum,
Eoum ad Solem quod spectat, & alta Pachini
Saxa, sinumque cavum, sedemque immitis Vlyssei.
Donec pacato accipiat te Caucana portu,
Vnde iter in Melitam breve panditur. aureus altos
Cùm surgens rosei postes jam pulsat Olympi
Vesper, & occiduos vertit se Phœbus ad Indos,
Tende iter in noctem: & remis, ventisque vocatis,
In Libycum curvo flectas temone carinam;
Quippè sub Auroram Melitæ laberis ad oras.
Quod si Sardoo circum resonantia fluctu
Litora, Cyrnæasque petas trans Dorida Terras,
Expediam paucis. Tyrrheni litoris oram
Principio releges, ventisque in vela vocatis
Herculeum in portum venies. hinc indè per altum
Si tranquilla silent maria, aut felicibus auris
Arridet crispata Thetis, securus ad oras
Sardoas recto flectes temone carinam.
At dubii pendent si nimbi, hyemesque nivosæ,

Ilvam

Illam puppe pete, & vicinæ litora Cyrni.
Sunt qui, dum Cancri fervet sub sydere Titan,
In Prochyten primùm generoso remige puppim
Impellunt:mox uda mari cum surgit ab alto
Nox,& subluſtres inducit Luna tenebras,
In libycum velo carpunt iter, aut vada tonsis
Solicitant, Calarisque petunt trans Nerea portum.
Hanc curtam si fortè viam,Palinure, secabis,
Obniti in Pelagus contrà, dextraque memento.
Verùm age,quæ ſtudia alatos agitare phaselos
Arva per,& colles, & litora propter amœna,
Expediam, cursusque juvàt meminisse peractos;
Nam sic Italiæ felicia litora quondam,
Sicaniæque oram legi,rectore Melantho,
Ventorum,& cœli, tempeſtatumque peritus
Qui fuit,atque usu longo versatus in undis:
Incipiam:verum exemplo tu disce laborem.
Iam cœlo Domitor præfulserat Orionis,
Cùm Bretti populos iterum luſtrare coactus,
Parthenopen linquo,& patriis feror exul ab oris
Quò vati,& Musis fatalia jussa vocabant.
Oceani croceum linquens Aurora cubile,
Purpurea cùm luce diem referebat Olympo,
Cùm celerare moras magno clamore Melanthus
Iussit,& invitis properare ad litora Musis.
Haud mora,compositis rebus, jam fasce parato,
Me socii ad litus deducunt. hùc ubi ventum eſt,
Cùm lacrymis multis amplector, & ultima dico.
Vivite felices gremio Sirenis amatæ,
O socii,nullum pelagi quibus æquor arandum:
Læta domi sed parta quies,atque otia vobis:
Vos natale solum,vos cœli mollior aura
Dulcè fovent;Zephyrique canoro murmure mulcent.
Vos & Leucopetre,vos regum cognita sedes
Accipit interdum,vitreus quà fontibus humor
Labitur, & centum ludunt per culta Napææ:
Et vagus umbroso veniens Sebethus ab antro

Allicit,& placidus ludit deus amne fluenti.
Hinc & Pausilypi colles mollissima præbent
Vobis hospitia, & felicibus otia Divis.
Vos, Nesis,Prochyteque, & Olympia detinet ora,
Ora meis quondam statio gratissima Musis.
Otia,Pierides Musæ, & mihi culta tot annis
Parthenope dilecta vale,sociique valete:
Me Calabri invitum rapiunt. Nec plura. vicissim
Antiquum socii lacrymis testantur amorem,
Et mihi felices auras, cursusque precantur.
Quos inter primo pubescens flore juventæ,
Et virtute potens, & sanguine clarus avito,
Flavus Aloysius,mihi quo non charior alter;
Nec fuit,& Musis, & Phœbo gratior alter:
Dignus Aloysius Musis,& Apolline dignus:
Rore madens multo geminas ad sydera palmas
Sustulit,& Superos humili cum voce precatus,
Hæc dedit: O Superi, si quicquam optare precando
Possumus,& multa vestrum prece flectere Numen,
Sternite molle fretum, placidosque in carbasa ventos
Mittite,& ardentes nimbis arcete procellas;
Ut tandem nullis per cærula casibus acta,
Litoris extremi vertat se puppis ad oram.
At vos, Nereides,vos cætera turba Dearum,
Vitrea quæ colitis spumosæ Doridos antra,
Felices,precor,ite duces, placidoque natatu
Pandite iter,vestrumque, Deæ,servate poëtam,
Qui vestra Oceani cantavit munera primus,
Primus & audaces duxit per cærula nautas.
Sed doctus cymbæ retinacula curva Melanthus
Immisit,terrisque abduxit fune soluto:
Arripiunt nautæ remos,atque æquora verrunt.
Mox,longè à terra ut ventum, fortissima pubes
Vela ftetit factura:mari sed currit aperto
Puppis, & impressus fert impetus ipse volantem.
Ceu per inane volat fugiens lethalis arundo.
Quam Cressus duro ex arcu, vel barbarus egit
Threicius. Verùm nautæ clamore secundo

Dant sensim velum in ventum, nè forte ruentes
Obvertant subitæ latus auræ,& cærula puppis
Accipiat: tumuere sinus; volat incita velis
Pronâ petens maria,& cita dissecat æquora pinus.
Confestim velut è nido sublapsa columba,
Radit iter liquidum,cœloque excurrit aperto.
Iam mihi spectanti longè Crateris ab alto
Vrbs augusta,ingens, variis placidissima scenis
Panditur, & magno circùm curvata theatro
Versicolor,Phœbo primùm radiante, patescit.
Phœbeos velut ipsa sinu cùm roscida nubes
Accepit radios,circùmque remisit in arcum;
Extemplo curvata polo micat aurea summo
Thaumantis soboles, centumque coloribus ardet.
Omnis in obtutum nobis cadit aurea Siren
Pathenope,& latè colles qui rura coronant.
Læva Pausilypus,pulchris juga læta puellis,
Cernitur,& dextrà qui proximus Antinianus
Vndique lætam urbem lætis cum collibus ambi.
Herculeæ hinc cautes, & dictus ab Hercule vicus,
Vicus odoriferis sylvarum cognitus umbris:
Et Pompeianum,felicia litora Baccho,
Osci quæ quondam, & veteres tenuere Pelasgi.
Apparent & rura, vago quæ flumine Sarnus
Irrigat,& viridi prætexit arundine ripas.
Et veteres Stabiæ,& crebris juga consita sylvis,
Ac Surrentini colles,quibus invidet altus
Massicus, & dulci Bromio lætissima Creta.
Quin & Oliviferæ apparent delubra Minervæ,
Regnaque Teleboûm felicia. longiùs inde
Parte alia surgens turrito vertice Nesis
Spectatur mediis in fluctibus,atque Dicarchi
Aprici colles,atque ignibus horrida Phlegra,
Miseni juga celsa,& olentes sulphure Bajæ,
Atque humilis dirum Prochyte sortita Mymantas
Et quæ subiectum premit alta Typhoëa monte
Inarime, & circùm colles felicia læto
Vber alit centum vineta madentia Baccho,

Attratis intereà, Borea spirante, secabat
Æquor, olivifero cùm jam de colle Minervæ
Delubra, & nobis paulatim claustra patebant.
Hic vigil intendit velo, clavoque magister:
Improvisus enim medio de cardine sæpè
Irruit Euroauster, & æquora turbine vertit:
Et vertit velum irrumpens. tu, navita, cautus
Collige vela manu, cùm turbidus intonat Auster:
Nec ventum superare, & spumea cærula remis
Contendas cursu vel proxima litora Lubræ,
Aut Polli statio vicina in valle petatur.
At freta transvectus celeri cum puppe Melanthus,
Iam virides dextra Capreas, lævaque Minervæ
Saxa relinquebat, roseo cùm Phœbus Olympo
Pronus agebat iter, currumque urgebat ad Indos.
Tunc cecidit Boreas: demitti vela magister
Imperat, & molli luctari in gurgite tonsas.
Haud mora, demisso velo, maloque reposto
Ad latus arborea in furca, consurgere remis
Incipiunt nautæ, & celeres freta cærula sulcant.
Commisit puero clavum mox ipse Melanthus,
Arripuitque manu remum, sociosque lacessens
Diffindit maria: & socii superare magistrum
Contendunt: magnis & cærula viribus urgent.
Ceu luctatores nudati corpora quando
Gramineis alacres exercent membra palæstris;
Vel quales, nacti caprum, cervumque bicornem,
Exuperant deserta, fame stimulante, leones.
Continuò adductis spumant freta versa lacertis,
Et cani apparent convulso in gurgite sulci.
Et jam Sirenum scopulos provectus adibam,
Cùm roseas Titan nubes, aurumque relinquens,
Conditur Oceano: & bigis invecta serenis
Nox venit, humentique polos involuit in umbra.
Tunc rector: Quia blanda mari nox se intulit alto,
Remigio instemus, socii, cursuque petamus
Leucosiam: nobisque dati nunc temporis usus.
Turpe serenatas pro somno perdere noctes.

Sic

Sic ait:& nautæ faciunt mandata magiſtri.
Proſcindunt remis vada lenta; fugitque per undas,
Ceu fulmen,pelago ſubter ſpumante, phaſelus.
Hinc,prima jam nocte polo conſtare ſereno
Omnia cùm vidit, placidaſque è collibus auras
Allapſas ſenſim increbreſcere,vela magiſter-
Expandi in ventum citò juſſit:& ipſe virentem
Leucoſiam contrà proram temone tetendit.
Intereà feſſi placidam per tranſtra quietem
Carpebant ſparſi nautæ: vigil ipſe magiſter
Nocturnas agit excubias; Nam cura ſalutis
Cui commiſſa hominum,& vitæ ſpes dirigit unus,
Non decet in dubiis concedere lumina ſomno:
Semper & in dubio res eſt,dum currimus æquor.
Iam Silari,Zephyris ſpirantibus,ora legebat
Lembus,ubi multus gelido de flumine ventus
Sub noctem ſpirat, magna cùm voce Melanthus
Conclamat,Socii,ò vos hìc,velumque,rudenteſque
Arripite: hic locus eſt (nec me ſententia fallit,
Atque acti curſus, ſervataque ſydera cœlo)
Creber ubi ſurgit Silari de flumine ventus.
Hæc ubi dicta:gravi increbreſcere murmure ventus
Incœpit.nautæ ſurgunt clamore vocati:
Arripiunt,ſolvuntque citi,laxantque rudentes.
Ceu cùm nocte vigil ſpecula conclamat ab alta
Cuſtos,arma vocans, dum primùm conſpicit hoſtem
Mœnibus inſtantem,vallo & propiora tenentem.
Extemplo commiſſa quibus cuſtodia turris,
Arma citi rapiunt, ſtipati & mœnia complent.
Sic vigilem te, nauta, velim dum noctis in umbra
Puppibus ora legis fluviorum,aut concava vallis,
Quà ſubita in velum deſcendit fortior aura:
Quæ, niſi confeſtim velo des pronus habenam,
Invertet latus,& navis ruet acta ſub æquor.
Vidi ego, Tyrrhenis quà ſe vagus inſerit undis,
Et molles viridi conveſtit gramine ripas
Ocinarus,cœcæ noctis periiſſe ſub umbra
Egregium forma juvenem, quo pulchrior alter

Non fuit, atque atavis, opibusque potentior alter:
Et gratus Musis, & Phœbo gratior ipsi.
Hic puer in sylvis primos transegerat annos
Agrestes inter divas, & Oreadas inter.
Hic modò per nemorum saltus, & confraga vallis
Veloces crebris agitabat cursibus apros;
Et modò per colles, sylvosaque culmina damas;
Atque agilis cursu fuit, indomitusque labore;
Acer equis: & sæpè puer campestria circùm
Exercebat equos, pictisque ardebat in armis.
Illum & Hamadryades sylvis, & Oreades illum
Montibus & comitem vitreis in fontibus illum
Najades optavere, & dilexere puellæ.
At puer infelix cùm jam pubescere cœpit
Major, & ingentes animos, & grandia facta
Concepit, jam laudis amans, læta otia ruris,
Et nemora alta Iovis liquit, saltusque beatos:
Atque deas sprevit nemorum, rursque puellas.
Felix ille deas si non sprevisset agrestes;
Nam non irato sensisset numine Divos.
Ergo ubi tranquillo sub sydere navigat æquor,
Ac deses clavo sedet, incautusque magister,
Ocinari demissus adest de flumine ventus:
Obvertitque ratem. proh Numina! mergitur undis
Infelix puer, & fato decedit acerbo.
Illum ipsæ cautes: illum vaga cærula flerunt;
Et Thetis, & Doris, cunctæ & flevere puellæ
Nereides; gemitusque cavo Deus edidit antro
Ocinarus, Manesque etiam ingemuere Ligeæ.
Hìc neque transierim, quod non leviore notabis
Cura. Sæpe, cavis spirare è vallibus, aura,
Aut quam vicino descendere ducis ab amne,
Aut venit Illyricis è montibus, aut flat Eoo.
Quam tempestivè nisi tu depreenderis, illa
Paulatim in pelagus puppim propellet apertum,
Vt detur mox nulla tibi remeare potestas
In terram, quamvis frangatur remus in unda.
Sic olim medio periissem gurgite mersus,

Ni cautus senior dixisset nauta magistro:
(Vosque senes semper faciles audite, magistri)
Quid tardamus adhuc nos ò, lege vela, magister.
Non hæc è fluvio ruit aura: aut Eurus ab Ortu
Vela implet veniens, aut Hellespontius hic est.
Nonne vides, ut crebra micent vaga sydera cœlo?
Montibus & summis strepitu nemora alta canoro
Quassa gemant, mediasque lacessant cærula cautes?
(Quæ venti spirantis erunt tibi signa, magister)
Hæc ille. & velum collegimus ilicet: Euroque
Obluctari unà nautæ cœpere lacertis.
Et multo tandem conatu, & tempore longo
Vix notam attigimus vicini litoris oram.

At nos intereà ventus provexerat altos
Trans Silari lucos, & odora rosaria Pæsti,
Cùm matutino surgente à gurgite Phæbo,
Leucosiam spectamus; & alta cacumina longè
Alburni apparent croceis ardentia flammis.
Hìc ventus velo immoritur: mora nulla, juventus
Vela legit: muto luctantur gurgite tonsæ.
Proxima Leucosiæ transmittitur ora phaselo:
Lucanumque solum legimus, collesque Velinos.
Hinc cautes, Palinure, tuas, portusque repostos.
Velocique fuga tranavimus ardua montis.
Et vix prærupto projecta è culmine saxa
Fugimus. Hìc senior specula Palinurus ab alta
Saxa manu jacit implacabilis. æquora longè
Puppe pete, & læva scopulos fuge, nauta, rigentes.
Nec te sublimi petat ille à vertice saxis.
At legere alta velis si duri culmina montis,
Redde seni naulum, & supplex venerare magistrum.

Sed jam prærupti superato vertice montis
Cùm plausu, fremituque. sinistras rector ad undas
Circumflectit iter, vicinaque litora cursu
Puppe petit. (melior quoniam pars acta diei)
Tunc lembo egredior primus, sociique sequuntur
Omnes florentes ætate, atque artibus omnes
Ingenuis: grati Phœbo, gratique Camœnis.

Mox unà ad fontem contendimus. Est specus altum
Scruposa sub rupe patens, cui myrtea sylva
Desuper incumbit: medio de pumice manat
Mollis aqua, & nitidos inter fluit unda lapillos.
Hìc hilares cuncti in molli discumbimus herba:
Et mensam tenui cultu, dapibusque paramus
Litoreis. primùm erumpentem flore novello
Cauliculum pingui succo, lardoque vetusto,
Et tenera elixum vitula libamus: & inde
Ingentem pipere, & conditum nectare capum,
Quem tenui Cerere incrustaverat ante Britannus
Pistor, odorata perfundens Najade crustas.
Hinc geminos barba mullos, ostroque nitentes,
Et rutilam auratam, & scombrum, sargumque salignis
Assatum verubus, quos tunc de gurgite nostri
Captarant juvenes, pelago dum retia mittunt.
Sed nativus adhuc color assis, & sua forma,
Atque odor halabat scopulorum dulcis, ut ipsis
Dixisses etiam spirare in lancibus illos.
Inde pyrùm læti, mitemque comedimus uvam.
Sed largis sæpè in pateris festi inter edendum
Campanum dulci Baccho libamus honorem.
Hinc omnes, postquam, mensæque, epulæque remotæ,
Fronde super viridi, & sub tegmine rupis opaco
Sternimur, & placida curamus membra quiete.
  Mox brevis ut membris sopor insitus, ilicet omnes
Surgimus, & celerem conscendimus inde phaselum.
Proxima Lucanæ perstringit palmula terræ
Litora: Projectas cautes, scopulosque sonantes
Radimus, & Melphis transmittimus ora fluentis.
Iamque humiles subeunt medias Oenotrides undas,
Et sensim retrò fugiens Palinurus opaco
Vertice decedit: collesque, urbesque propinquæ
Prætereunt, celerique fugit vaga scena theatro.
  Remigio intereà provecti cærula Laì
Intramus: mutis torpebat fluctibus æquor,
Et longè vix saxa, freto refluente, sonabant.
Ergo altas violamus aquas, & remige multo

Cærula Buxenti præter sinuosa volamus.
At tibi quid, Palinure, cava si ventus ab ora
In proram gelidis descendat plurimus auris,
Non ego prætercam tacitus. Resonantia propter
Litora, sub colles, umbrosaque culmina sylvis
Stringe oram remis, & nisu flamina vince;
Subter enim colles crebrescit mitior aura.
Sed durare opus est ventum, multoque labore
Est tibi cærulea lentandus remus in unda.
At si succrescat violento murmure, retrò
Flecte viam velis, rapidoque obsistere vento
Ne certes; labor incassum cadet omnis, & ipsa
Nequicquam remo insudat generosa juventus.
Ergo tibi primùm cura majore notandum,
Si levis aura sinu submurmuret, an vada surgant
Spumea, & alati discindant aëra venti;
Quippè quies pelagi sæpe est tranquilla per oram,
Flamina ventorum quando latè acriùs altum
Invertunt violenta sinum, tolluntque sub astra.
Hoc quibus, & certis valeas cognoscere signis,
Accipe. Si nimio scintillent lumine stellæ,
Ventosæque alto densentur vertice nubes,
Aut penitùs summo crebrescant murmura ponto:
Tranquillo ne crede mari, cœloque sereno;
Nanque sinu in medio strepit aura, & cærula spumant:
Sed me jam raucus venientis sibilus auræ,
Incœptique vocant per opaca silentia cursus.
Sylvarum, cœlique decus Latonia Virgo
Assurgens nivea lustrabat lampade terras,
Confestim gelidæ vicinis collibus auræ
Descendunt, velumque vocant: dant carbasa nautæ:
Implet & aura sinus: fertur cita gurgite puppis.
Iam retrò viridem gemmato in vertice Aitam
Liquimus, & clari pariter monumenta Draconis:
Hinc Talai fontes, & aprico in colle Carillas,
Muscosamque Adamanta lego, Blandamq; virentem,
Plurima lætus ubi sua munera jactat Iacchus.
Inde urbem impositam scopuloso in vertice saxi,
Ci-

Citria cui nomen fecere, atque ære potentem
Prætereo Temesam,& delubrum in colle Politæ.
Fortior hìc ventus spirare è vallibus altis
Incipit, & scissi spuma incandescere fluctus:
Nos tunc in lævam jussit succedere rector,
Quà ventus pulsabat aquas:sic pondere justo
Stat ratis obliqua,& facilis freta cærula sulcat.
Sic ego per dubias errare frequentiùs undas
Optarem.obliquas auras optate, magistri;
Rectum carpit iter obliqua per æquora puppis.
Nam cùm postico descendit murmure ventus,
Et librata maris diffindit marmora pinus,
Improvisa latus vertit sæpe aura sub undas.
Tunc vigil in puppi retinacula curva gubernet
Rector,& intortos pertractet nauta rudentes.
Sed jam purpureos currus Aurora vehebat,
Cùm tandem Patici ventus nos vexit ad oras.
Hìc fidos noto complexi litore amicos,
Numina magna loci proni veneramur: & indè
Magnanimum viso Heroem, prolemque beatam
Tot Spinelliadùm cretorum à sanguine Regum:
Et te,Diva,meis nunquam reticenda Camœnis,
O Isabella.sed, ah! diro quo turbine rerum
Te properè è nostris mors abstulit invida terris?
Certè equidem (nec vana fides) invidit Olympus
Te nobis, numerumque volens augere Dearum,
E terris tulit, & cæli super astra locavit.
Ergo poli quacunque sedes de parte sereni,
Aspice nos,Isabella, ratemque per alta guberna,
Atque meæ semper sis tu Cynosura carinæ.
Hinc postquam Dominos invisi, & numen amicum,
Digredior.Celsi legimus vada salsa Lyciti,
Et gelidum retrò puppi tranavimus amnem.
Hinc altis imposta jugis Nepetia surgit,
Quondam Nympha maris, quæ Najadas inter oberrans
Infelix periit,Satyros dum casta petulcos,
Lascivumque fugit Panem: fluvioque sepulta est.
Nunc urbs antiquæ servat cognomina Nymphæ,

Vati dulce solum:primos hìc ille sub annos
Excoluit Musas,tenerosque instruxit ephebos.
Apricos læto colles clamore saluto:
Ingeminant nautæ plausus:ceu gurgite ab alto
Cùm puro aspiciunt venientem lumine Solem
Vocales modulantur aves. longè assonat Echo,
Plausuque assurgunt valles,collesque supini.
Hinc viridem Linum, & Tyllesia saxa relinquo,
Et Baccho lætam gemmato in colle Terinam:
Ostiaque Ocinari legimus, tumulumque Ligeæ.
Hinc & vitiferos colles,& rura Lameti,
Angitulæque cito cursu vada flava secamus.
Mox Laërtiadæ speculam superamus Vlyssis,
Dives ubi quondam turritis mœnibus Hippo,
Quam fortes coluere Locri:nunc tota ruinis
Mersa jacet:congesta jacent simul horrida saxa.
Fata urbes,& regna trahunt:sub mole caduca
Quid mirum miseri si Fatis ducimur ipsi.
Prona coloratos jam lux vergebat ad Indos,
Cùm subitis tegitur densatis nubibus aër,
Atque imo sensim è fundo maria atra tumescunt:
Igneus ipse etiam flagrabat proximus alto
Sol pelago,instantis certissima signa procellæ:
Quo visu puppim detorquet rector ad oram,
Proxima quæ tuta nobis statione patebat.
Agmine remorum celeri freta turgida verrunt,
Solicitique fugam capiunt ad litora nautæ.
Vt,cùm terribilem descendere monte leonem
Aspexere,fugam arripiunt per rura,coloni,
Et sua vix summo vestigia pulvere ponunt.
Alipedes facit ipse timor: nec currere cessant,
Ni jam securi procul evasere periclum.
Seriùs hesterno postquam de fluctibus orta
Emersit veniens attrito Delia cornu,
Surgere nec ventos,discludi aut nubila cœlo
Aspicimus: pendent nubes:silet æquor,& altum
Sylvani nemus,& cœlo intempesta ruit nox.
Tunc rector pelago deduci è litore cymbam
Im-

Imperat: incipiunt nautæ parere parati.
Tunc sic ingressus: Non si mihi Iuppiter ipse
Spondeat, hoc fluctus ausim percurrere cœlo.
Hic sinus infamis, refugisque exæstuat undis
Brettius, & duris densatur cautibus ora.
Præterea (avertant dextro Dii numine casum)
Si noctu ruat è cœlo sine more procella,
Quantus erit sub nocte timor? majora pericla
Impendent noctu, & terrorem plurimus horror
Accumulat: pendent animi; & mens nescia nutat.
Quid facias, cursuque petas quæ litora, nescis.
Qualis ubi nemorum per inhospita lustra viator,
Cùm Lunam obtexit nimbus, pluviæque refusæ
Descendere, viæ spatiis deprensus iniquis,
Quæ vitet prærupta, petat quæ tegmina, nescit.
Rector ad hæc: cautum toties servata Melanthum
Sydera non fallent, nec quæ tot cursibus actis
Nota mihi, crevitque usu experientia longo.
Quot similes vidi noctes, quibus æquore vasto,
Inter & horrores, altæque silentia noctis
Erravi. Dedit ipsa vias audacia primùm:
Successu tutas inde experientia fecit.
Ire igitur placeat: tutus, mihi crede, poëta,
Cursus erit. verùm si pigri hac nocte taberna
Brettiorum infami; tetroque manebimus antro,
Heu miseros! quot nigra dies domus ista tenebit,
Nam cùm Phœbus equos aget æthere, concita nimbis
Spectabis maria, & longùm durare procellas.
Crede seni, multi florent cui vertice cani.
His dictis commotus, iter per cærula carpo.
Tunc rector cymbam dat fluctibus: ilicet omnes
Ex acta in puppim conscendimus: haud mora, nautæ
Corripiunt mare solicitæ: freta versa lacertis
Despumant: medio prætervolat æquore linter.
Ipse æstum fugiens clavum deflexit ad oram
Trinacriæ rector: mediusque silentibus umbris
Brettius ære sinus proscinditur. Acta phaselus
Iam propè Sicaniam nitidas radebat arenas,

Cautus ab excelsa tunc clamat puppe magister:
O, inhibete citi tonsas. mora nulla, juventus
Cursum inhibet remis, vertitque ad litora puppim.
Ipse mihi tunc rector ovans: Ars multa Melanthû,
Illum nec cœli experientia nota fefellit.
Hæc animis conde, ut venturos carmine nautas
Edoceas: (nostræ nam te fecere poëtam
Nereides, viridi velantes tempora myrto)
Cùm Sol Oceano demergitur, aut vaga Phœbe
Nocte intempesta tacitas agit æthere bigas
Exoriens, nec flare levi Notus incipit aura,
Nec mare raucisonos urgere ad litora fluctus,
Tende iter in noctem. nullus ruet aëre nimbus.
At nunc in molli corpus sternamus arena:
Nec tentemus aquas cœca sub nocte Pelori.
Iam ferrugineos Aurora invexerat ortus,
Cùm tandem angusti spectamus claustra Pelori.
Arripiunt nautæ remos: pelagoque volamus.
At mihi cernenti Siculi miracula ponti
Panditur insuetum scena in refluente theatrum:
Et majora quidem, quàm quæ vulgaverat olim
Fama patrum. Freta cœca maris fervere videmus,
Et bullire salum, & latè incandescere spumis.
Fervidus incandet curvo velut humor aheno,
Cùm subter virgis strider crepitantibus ignis.
Sed certis fervere locis vehementiùs æquor
Aspicio, longoque albescere cærula tractu.
At læves medio fluctus, tractimque fluentes
Ocyùs ire: ratemque simul trahere æquora cerno.
Obstupui primùm: mox explorare latentes
Aggredior caussas: quas & meminisse juvabit.
Hesperiæ fines juxtà, Siculumque Pelorum,
Quà modico terras æstu secat unda revulsas,
(Nam, si vera canunt, quondam fuit utraque Tellus
Vna, sed ingenti mox terræ concita motu
Dissiluit. vapor è gremio Telluris ad auras
Erumpens tantam potuit fecisse ruinam)
Itque, reditque mare, & Lunaribus æstuat horis.
Cùm

Cùm Luna Oceano emergit, turgescere pontus
Incipit, & magna fertur vi percitus, ipsa
Ascendens quò Luna trahit; nam fluctibus ille,
Seu genius, seu dirus amor, vel concita vis est,
Vt Luna veniente fluant, refluantque vicissim,
Dum fugit. In pratis veluti flos roscidus ille,
Helio quem Graii Tropium cognomine dicunt;
Vt Solem mediis venientem aspexit ab undis,
Incipit inflecti in Solem, gyroque sequaci
Currentem cursu sequitur: mox inde reverti
Vt vidit, retrò devexo vertice cedit,
Orbibus assimilans Solaribus æmulus orbem.
Floribus ingenium est, virtutis & æmula virtus.
Ni veteres forsan Phœbi suspiret amores
Infelix Clytie, durumque sequatur amantem.
Oceano assurgens Phœbe vim concitat undis:
Agglomerantur aquæ paulatim, & gurgite pleno,
Iam mare turgescens ascendit ab usque Pachino:
Plemmyrium secat undosum, Tapsumq; jacentem,
Flavaque prorumpens prætervolat ora Simethi.
Ast ubi Cyclopum scopulos, Acimque fluentem,
Præteriit, rapida vi fertur, & impete multo.
Angusti saliens irrumpit claustra Pelori.
Hinc Scyllæa fluens per litora, perque Metaurum
Irruit in portum, qui servat ab Hercule nomen;
Sed sensim fugiens æstus languescit aquarum.
At postquàm medii circum jam Luna diei
Descendens secuit, confestim concita retrò
Vertuntur maria, & refuga Thetis æstuat unda.
Cùm verò ad Manes descendit, cærula rursus
Ascendunt, refluuntque hinc & conversa sub Ortum
Dum properat, posito subsidunt gurgitis æstu.
Verùm quà Siculum Tellus Rhegina Pelorum
Spectat, & hinc Cænys surgit, Neptunius illinc,
Est rapidus maris æstus, & ocyùs unda recursat.
Has inter terras fervescit gurgite passim,
Diversisque locis bullit maris unda tumescens.
Est & Trinacriæ propè litus in æquore vortex

Horrendus. Graii quondam dixere Charybdim
Nomine, Cariophyllum appellavere Sicani.
Quippe illum gyro florem maris unda quieti
Exprimit: alato cùm fervet turbine Nereus,
In gyrum glomerantur aquæ: velut incita fertur
Axe super longo rota mobilis, & citus orbis
Vertitur in medio, per vorticis ora rotantur
Veloces cursu fluctus: ruit unda sub imum
Oceanum præceps, rapiturque voragine tetra.
Nam subtus terram, ut perhibent, Manesq; profundos
Tenditur immensus per concava saxa meatus:
Illum trans Libyæ fines erumpere fundo
Oceani voluere, viasque secare latentes
Oceanum Eoum, fluctusque haurire Sicanos.
Subter aquis alii vastam consurgere rupem,
Rupis & in medio horrendum curvamine lato
Esse antrum dixere, sinuque patere capaci:
At verò rapidum contra prorumpere flumen
Litore ab adverso, ex ipsis radicibus Ætnæ
Immissum cæco loca per conclusa meatu:
Inque specus celeri cursu devolvier amnem,
Quò cùm spumoso venerunt impete fluctus,
Merguntur scissis in rupibus: inde retrorsum
Alisi redeunt vi multa, & protinus imo
Vorticibus circum rapidis tolluntur in altum,
Seu quoniam terræ cùm dissiluere revulsæ,
Altus ad infernos vi per loca concava Manes
Latè aditus patuit circùm, multusque dehiscit.
Hinc æstus pelagi, hinc immanis & illa Charybdis.
Cùm Notus, aut Euri furit ira, aut sibilat atrox
Africus, horrendo implacabilis ore Charybdis
Æquor agit circùm, rapidosque voragine fluctus
Sorbet, & eructans iterum jaculatur ad astra:
Pontus at immenso jactatus turbine venti
Irruit, & crebros fert longè ad litora fluctus.
Verùm ubi vorticibus venit jam proximus, intus
Præcipiti lapsu descendit, & omnia circùm
Sorbet agens: veluti montano à vertice torrens

Veloci veniens devexa per avia cursu,
Obvius ut vasto occurrit Telluris hiatu,
Mergitur,& præceps Manes ruit actus ad imos
Cum sonitu, latèque strepunt per confraga fluctus.
Si tibi chara salus,rapidam fuge,nauta,Charybdim.
Nam si sublapsus venies ubi vortice fervent
Æquora, nulla tibi dabitur fuga, nulla salutis
Spes ultrà:abreptam vortex trahet ilicet alnum.
Vidi ego (Dii Superi nautis arcete periclum)
Hisce oculis, inquam, torrentia flumina vidi,
Et monstrum horrendum Sicula sub rupe Charybdim
Ore dehiscentem,fluctusque sub ima trahentem.
At latus Italiæ dextrum, maris horrida virgo
Scylla tenet;canibusque latrat succincta marinis.
Litore densantur cautes, penitùsque cavernis
Vnda fremit, vocem sævorum imitata luporum.
Cùm pelago jactantur aquæ, tu cautus in altum
Carpe fugam:nam Scylla sinu complexa profundo
Discerpet, monstrisque dabit tua membra marinis.
Prætereà,mare dum refluit Sicana secundùm
Litora,præcipiti cursu tunc scandit ad oras
Italiæ pronum,ferturque rapacibus undis.
Est & Rhegino prætenta in litore villa
Nacaris antiquo Nymphæ de nomine dicta,
Læta situ aprico,& pulchris spatiosa viretis,
Mollemq; ad Zephyrum,& Solem conversa cadentem:
Palladio è ludo quà fessi sæpe solemus
Quærere secessum Musis,atque otia læta.
Hinc æstus molitur aquæ primordia cursus,
Et Mamertini contendit in ostia portus:
Vt venit, allisus retrò ruit inde rapaci
Torrente,& medio despumant gurgite sulci.
Alter at intereà per litora profluit æstus
In Cænym;hinc lævam tendit,litusque Sicanum.
Cùm fluit unda,brevis pelago via:nullus & alnos
Pontivagas agitare labor:cita cærula puppes
Ipsa ferunt;non remo opus est, non flamine venti.
Qui viridem Cenym,spatiosaque rura Salicti,

At Scyllæa colunt qui litora, lintre cavata
Trinacriam nullis pulsantibus æquora remis,
Descendente mari, veniunt, redeuntque retrorsum,
Dum salit; imbelles pueri, innuptæque puellæ
Veloces agitant cymbas, fugiuntque per undas.
Non vada, nec rapidi formidant fluminis æstus.
Aspera quæque dies, longusque emolliit usus.
At si cùm refluit maris æstus, & unda recursat,
Obvius ire velis, frustra conabere tonsis,
Incassumque Noti descendent puppe secundi.
Sæpè rates medio hærentes in gurgite vidi,
Cùm venti velum inflarent, velut aspera saxis
Stat rupes immota mari, ventosque lacessit:
Ceu stetit extemplo mediis in fluctibus alnus,
Cùm trabibus subter curvis Echeneis adhæsit.
Si fortè in rapidos spumosæ Doridos æstus
Turritæ inciderint naves, tunc ære canoro
Dant longè signum: Scyllæo ab litore rector
Accitus venit extemplo, immotasque carinas
Vorticibus trahit è mediis, pulsatque periclum,
Multo illum nautæ servati munere donant.
Non secus è patria veniunt Tellure Britanni;
Æstus ut Oceani refluit, dant puppibus undas,
Descenduntque mari refugo: mox concita retrò
Vt saliunt maria, è puppi demittitur alto
Anchora, & in medio feriati gurgite sidunt.
Rursus & ex imo deducitur anchora fundo,
Cùm refugit, longèque petunt sine remige Belgas.
Tempestate illa, Zanclen qua Gallus habebat,
Sicaniamque omnem bello vertebat opimam,
Cænyos aprici memini me litore curvo
Allobrogem vidisse virum, cui nomen Iopae.
Hunc rigidi falsa sub proditione Sicani
Insontem ficto indicio: quia scilicet igni
Aggressus totam clam noctu incendere classem,
Atque urbem simul, atque omnem subvertere gentem,
Damnavere neci, mortemque inferre parabant.
Ille ubi cognovit se certæ occumbere morti,
In-

Incœpit versare modum, quo tristia Fata,
Et necis infandæ sortem pulsaret iniquam,
Moliturque fugam: justis Deus adfuit ausis.
Cùm prima ex alto rueret nox humida cœlo,
In mare se nudum demittit, & æquore nando
Incipit Italiam celeri contendere cursu.
At miser hàc, illàc quà fervidus ipse trahebat
Æstus, oberravit dubius, vitæque, vixque.
Cùm tandem (insontes cœlo pia Numina spectant)
Cænyos undosas venit jactatus ad oras
Semianimis, gelidoque jacebat litore nudus.
Fortè pererrabat per proxima litora Tarchon,
Excubias qui sorte datæ tunc noctis habebat;
Hic ubi conspexit Lunæ sub luce maligna
Advenisse virum in litus per cærula nando,
Fit propior misero, & novitatis imagine captus,
Dicere qui sit, quidve agitet, quo sanguine cretus,
Hortatur, dextramque viro dat pignus amoris.
Ille algore rigens vix hæc dedit ore trementi:
Gallus ego, Siculos, invisaque litora fugi:
At tu, si qua animo pietas, si tangeris & tot
Ærumnis, mea membra fove. nec plura profatus.
His dictis, Fatoque viri commotus acerbo
Magnanimus Tarchon, gelido de litore nudum
Sustulit, & lætus cervici imponit inertem.
Vt vicina subit sociorum castra, rigentes
Ignibus admovit sublati militis artus.
Hic, ubi vitali recreatus membra calore,
Et solitæ vires animo rediere, profatur:
Et caussas omnes referens ab origine dicit.
Hic mihi, vectus equo dum florea rura salicti
Propter aquas, jubare exorto, litusque pererro,
Hæc dedit: explevitque animum novitatis amantem.
Me primùm pelagus cœca sub nocte natantem
Trinacriæ ad litus, quà fluctuat unda Pelori,
Egit: & hinc refluens retrò maris æstus ad oram
Italiæ vectavit, aquis ducentibus ipsis.
Hic me conantem vicina tenere natatu

Litora, transversùm veniens maris æstus ab acta
Impulit, & Siculas iterum perduxit in oras.
Hinc, cùm jam portum, desertaque claustra subirem,
(Seu Divûm pictas fuit illa, & credere par est;
Seu sic nostra tulit Fortuna, aut gurgitis æstus)
Descendens pelagus rapuit, duxitque, benignus
Quà me semianimem accepit de litore Tarchon.
Sed quod tunc animo mirum, indictumque putabam,
Accipe. Triginta conspexi in fluctibus æstus
Fervere, & totidem rapidis torrentibus æquor
Defluere, Herculeo dum currit ab usque recessu,
Qualis per campum multis delabitur amnis
Auctus aquis, cursuque fluit devexus in æquor.
Alter & in Boream currebat, & alter in Austrum;
Egelidis erat alter aquis; sed fervidus alter
Amnis erat: vix nudus aquas tolerare rigentes,
Vix calidas recreatus aquas perferre valebam.
Mira quidem, sed vera: malisque exercitus ista
Ipse meis vidi; & doctum experientia fecit.
Intereà canos scpteno impulsa phaselus
Remige sulcabat fluctus Rhegina secundùm
Litora: pulchra modis cùm se spectacula miris
In pelagi medio nobis viscnda dedere.
Invenient vix dicta fidem: majora Sicano
Occuluit Natura freto miracula rerum,
Quàm veniunt alto glomerati ad litora fluctus.
Illa sed ardemus narrare, & dicere caussas.
Principio tenui crispantur cærula vento,
Postquam multa quies risit tranquilla per altas
Hinc miranda vago pandit se scena theatro,
Et gratus mentem stupor occupat: æquore centum
Arboribus latè densis frondescere sylvas
Montibus in summis, & per florentia rura
Innumeros errare greges, errare capellas;
Pastores, & mille greges post ire sequaces
Aspicio, & tenui deducere carmen avena.
Parte alia centum juvenes percurrere sylvas,
Atque altos video montes, avidisque Molossis

Vnà

Vmbrosos nemorum latè circumdare saltus:
Venatuque feras agere,& vibrare sagittas
Ex arcu,& leporem,& timidam transfigere damam,
Flumina & ex altis devoluere rupibus undas
Electro similes,viridique crepidine ripas
Floribus intexias hyali splendere colore.
Attalico veluti variata tapetia luxu;
Aut quæ divisi texunt aulæa Britanni.
Vnum ego sed pulchrum visu, mirumque putabam:
Cærulei passim montes, auroque nitebant
Et fulvæ pariter sylvæ, saltusque, feræque,
Et venatorum croceis lita corpora guttis.
Innocuis longè ardebant trepida arva favillis:
Vernabant nemora,& sata rura rubentia flammis.
Vt cùm purpureus mediis in nubibus arcus
Emicat,& centum trahit alto à Sole colores.
Pastores, mixtimque greges in collibus aureis
Errabant, rutiloque ardebat Tityrus auro;
Aurea & auratæ tondebant prata capellæ:
Et fulvæ Serum referebant vellera lanæ.
Alta coloratis fulgebat frondibus arbos:
Fulgebant nova poma,novisque coloribus arva.
Quales Alcinoi Eois in finibus horti,
Hesperidumque velut trans longè Atlanta repostis
Qui (si vera sacri cecinerunt carmine vates)
Purpureis ardent flammis,auroque nitescunt.
Cæruleis passim intermixta coloribus arva
Culta micant,virides truncis imitata smaragdos:
Aurea poma rubent:sed flos argenteus exit.
Hæc dum prospicio, pendentes aëre sylvæ,
Atque feræ,atq;homines,atq;aurea flumina, & arva,
Vt venit levis aura, mari non amplius alto
Visa mihi, & dicto citiùs fugere sub auras.
At facies nova sese oculis tulit obvia nostris.
Alia velut versis discessit frontibus olim
Scena theatrali circo.nova visa repentè,
Et miranda quidem pulchris spectacula rebus.
Pensile conspectum suprà mare; & æquore fluctus

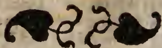
Purpureos pendere procul de puppe videbam;
Curvaque depicto protendi litora gyro.
Ad cautes fulvum spargebant cærula rorem
Allisa,& fulvo splendebant murice cautes.
Mille rates vitreis errabant fluctibus, auro
Ardentes: varioque interdistincta colore,
Roboraque,tabulæque cavæ,remique nitebant.
Ex auro mali speculari vertice in auras
Surgebant;pictis, & per carchesia signis
Vndabant vexilla; velut tenuissima tela
Vellere Seriadùm intertexta,& murice tincta.
Candida vela,notis sed per confinia rubris
Texta videbantur, pictisque undantia villis;
Et villi multa saturi Sidone rudebant.
Mille Phari nivea crystallo, ostroque nitentes
Per puppes rutilo cælatas desuper auro,
Sole repercusso radiabant undique circùm:
Sol velùt ipse nitens medio splendescit Olympo.
Parte alia magno circùm curvata theatro
Vrbs augusta polo tollebat mœnia, & altis
Circuitu longo surgebant molibus ædes.
Mille coronato spatiosa palatia circo.
Cæruleis depicta notis, mixtoque smaragdo,
Et minio ardebant,rutilæque simillima flammæ.
Alta videbantur succendi culmina, & omnes
Igne domos flagrare: coloribus & lita centum
Tecta coruscabant,gemmisque urbs tota nitebat.
Vndantes vidi fontes vibrare favillas,
Et liquidum argentum: vibrata canalibus unda
Purior electro, mixtimque argentea guttas,
Et croceas fundebat aquas: pictoque sub arcu
Curvata in varios sparsim distincta colores
Se pulchram visu prębebat:ut Iris aquosas
Per nubes nitida cingit ferrugine cœlum.
Ingens turba virùm per compita, perque plateas
Errabant, quos picta humeros nova purpura, fulvique
Auratos potasi crines, mitræque tegebant.
Et currus auro insignes, ostroque nitebant:
Ar-

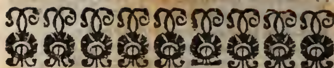
Ardebant & equi flammis, fulgentiaque auro
Mandebant fræna, & nitidum simul ungula campum
Pulsabat nitida, & flammis auriga rubebat.
Quales Solis equi, cùm primo Oriente resurgunt
Oceano ardentes auro, & fræna aurea mandunt.
Hìc ubi jam cœpit venti increbrescere murmur,
Extemplò dispersa leves abiere per auras.
(Seu mihi visa mari fuerint miracula in alto,
Aut subter pelagus, sive aere pendula summo)
Nam breve (proh dolor!) effulsit decus, & vaga lucis
Pompa mihi visa, & levium spectacula rerum.
At mihi rimanti caussas, sententia menti
Hæc potior visa est: Sicana scilicet ora
Luce repercussos Rhegina in litora longè,
Inque levi primùm crispatos flamine fluctus,
Nativa immitti radios sub imagine rerum;
Hinc quicquid medio natat æquore, quicquid apricis
Collibus adverso frondescit litore, & ipsam
Ingentem procul apparere à vertice Falcem
Saturni, & magno curvata palatia circo.
Verùm crispatis quia, lenè afflantibus auris,
Fluctibus incursant radii latera inter aquosa,
In diversa ruunt diffracti; hinc gurgite in alto
Millenæ rerum species visuntur, & igne
Ardere, & vario mixtim fulgere colore.
Ceu cùm luminibus nitidissima lumine vitra
Obiicimus polyedra (vocant sic nomine docti
Grajugenæ) variata modis spectacula miris
Ilicet aspicimus. vario depicta colore
Apparent quæcunque oculis sunt obvia nostris;
In diversa ruens nam lux pellucida vitri
Per latera in varios miscet se docta colores,
Pubentes imitata rosas, casiamque rubentem,
Narcissumque, crocumq; & vivaces amaranthos:
Purpureos & picta refert Thaumantidis arcus,
Atq; ostrum, atque aurum, radiisque rubentibus astra,
Et centum geminas pulchra sub imagine formas.
Sed Rhegina vaga jam ventum ad litora puppi.

Accipiunt vbi me socii, atque in tecta reducunt.
Hi læti propter felicia litora cursus,
Et nobis via per dubios tutissima fluctus.
Sic ego longinqui lustrarem regna Canopi,
Et Tartessiacas irem securus ad oras,
Si celeres mihi Parthenope daret alma phaselos?
Mitteret & fortes juvenes, rectore Melantho.
Sed jam me, trepidis turbato in gurgite rebus,
Cura vocat, pectusque premit fragor altus aquarum,
Atque truci veniunt seperandi turbine venti.

LIBRI QVINTI

FINIS.

NAUTICORUM
LIBER VI.

NVnc age, turbati quæ prima pericula ponti
Exuperanda tibi, & solertia quanta adhibẽda
Ventorum adversus rabiem, fluctusq; sonãtes:
Nec non & quæ cura truces defendere Syrtes
Puppibus, & longè scopulos trãsmittere acutos;
Atque æstus vitare, sinusque inquirere, dicam.
Tu magni regina maris, Iesseia virgo,
Dextra veni, trepidisque præi tu, diva, carinis:
Tu vastas aperi Syrtes, & marmora placa:
Collectasque fuga nubes, cœlumque serena.
In primis ea cura animo tibi multa recurset,
Pendentes dubio in cœlo vitare procellas,
Ergo ubi jam longo nigrescere cærula tractu
Aspicies, montesque atras obtexere nubes;
Vel nigrum Aurorâ latè transcurrere nimbum;
Flecte iter in portus, & proxima litora cursu
Tuta pete, atque moras omnes celerare memento.
Vt cùm sublimi spectavit vertice pastor
Ingratam pecori descendere rupe procellam,
Ac penitùs sylvas reboare procacibus Austris,
Lanigerum vocat ore pecus: sparsumque repentè
Colligit, & tutis pressans agit agmina caulis.
Verùm si subito incumbent stridore procellæ,
Et loca tuta fuga, & portus penetrare negatur,
Tunc opus est arte, & magnis tunc viribus usus.
Ac velut, armatus vallo cùm se intulit hostis,
Dux ubi terribilem cristis, atque ære nitentem

Apta-

Aptavit capiti galeam,& lateri addidit ensem,
Fertur in arma ferox,aciesque, & mœnia lustrat.
Fortibus imponit primæ tutamina portæ,
In muros alios,& propugnacula mittit.
Hos ignes jubet,& scopulos immittere vallo:
Hos tormenta: cavas alios explodere cannas:
Illos murorum subitas sarcire ruinas
Aggeribus plenis,lunataque cornua primis
Obiectare locis.interritus ipse per omnes
It partes,dictisque animos incendit,& iras.
Haud secus & rector faciet,cùm turbine spectat
Densari cœlum,tollique à gurgite fluctus:
Impiger & ventis, & motis impiger undis
Obvius occurret. Subitis cùm casibus imus
Obvii,& impavida objectamus fronte sinistris
Infractos animos, superatum ex parte periclum est.
Hos jubeat rigidos manibus versare rudentes
Solicitos, alios demittere carbasa summis
Cornibus,atque sinus auris prohibere tumentes,
Aut citò colligere,ardenti cùm turbine ventus
Descendit,rectorque jubet, cùmque ipsa petit res.
Demutant alii antennas, aliique coronis
Vt fidant,maloque alii,velisque ministrent:
Egerat hic fluctus,æquorque refundat in æquor,
Ipse sedens clavum,turrita in puppe magister
Arte regat,clavoque maris spumantia frangat
Æquora:nunc rectum venientem à vertice pontum,
Nunc verò obliquum accipiat, pulsetque ruentem.
Sic ad opus cuncti magnis conatibus unum
Intenti, rigidas superabunt arte procellas:
Vrgebitque cavas assultibus irritus alvos
Nereus, & duro venientes turbine Cori.
Ergo ubi nautarum confestim munera quisque
Arripuit sua,turbatoque in gurgite venti
Ingeminant sese,magnum de vertice mali
Artemonem demitte,Notoque dolona furenti
Expande.at tibi tunc solertia multa adhibenda,
Ne mora sit,fluctusque agitent sine pondere puppes.

Verùm si rauco succrescat murmure ventus,
Antennas demitte humiles à vertice summo:
Et velum in latus obliqua, madidosque rudentes
Contrahere hinc solers, hinc & laxare memento.
Languida sed rigidi cùm turbinis aura remittit
Paulatim sese, celeres tunc brachia velis
Extemplo famuli intendant; iterumque repentè
Demittant; cùm vela, Noto redeunte, tumescunt.
Intereà (quæ cura tibi vel maxima semper,
Rector, erit) pictas media sub puppe tabellas
Consule, ventorumque ferentem nomina buxum.
Quære & qui ventus spiret, quo turbine ducat
Tempestas, quantùmque tuo de tramite Rhombus
In lævam, dextramque cadat: pariterque necesse est
Deprensi erroris certas perquirere partes.
Quippè viam incertùm non per vada cœca secabis.
Nanque, tibi si certa fuet plaga cognita cœli,
Et ventus simul, atque suis tum partibus error,
Certum iter institues: quin & freta dura trisulcis
Effugies saxis, pelagoque errabis aperto.
At quoniam crebrò se hàc, illàc concita fluctu
Versat, & in latus obliquat se plurima puppis,
Idcircò è medio pendebit Amalphica pyxis,
Libera ut in gyrum semper ruat incita cuspis.
At quanta in dubiis ars sit nunc rebus habenda,
Prosequar. In velum si dirus ab æquore turbo
Ocyùs irruerit, subitò det pronus habenas,
Et lævum, dextrumque pedem laxare minister
Conetur; diffusa cadet sic turbinis ira,
Ac velo cedente, perit: ceu cùm pila molle
Incidit in linum, vix impete pulsa retrorsùm
Exilit: tenui in lino vis deperit omnis.
Impiger ipse etiam intorquens temone carinam,
Ventorum infringet vires de puppe magister.
Sed quid, si gemini diverso à cardine venti
Descendant, rapiantque leve in contraria velum,
Dicam equidem, Palinure: labor sed maximus ille est.
Parte ruens gemina geminum pulsare periclum,

Hoc

Hoc opus, hic labor est. altum tu deprime velum,
Ventorum cùm lucta mari fremit horrida vasto.
Nunc raucum accipias contractis cornibus Austrum,
Nunc Boream; sed fronte petas cave flaminis ictus:
Da latus: obliquus velo ruat impetus Austri.
Ceu gladiator, ubi incœpit certare duello,
Atque hostem adversa venientem cuspide vidit.
Extemplo avertit pectus, rigidumque cruento
Hosti dat latus, atque eludit cuspidis ictum.
Si, cedente Noto, diras Aquilone procellas
Atrox mittent rupes, cave vela repentè
Obvertas: geminis primùm demitte ceruchis:
Inde dabis Boreæ venienti vela, magister.
Nam si continuò stridet cùm turbine ventus,
Cornua veligerarum obvertimus antennarum,
Prona dabit latus, & subter ruet æquora pinus.
Cura etiam, ne dira ruens vis ipsa procellæ
Obvertat velum: cùm videris aëre ventos
Adventare, cito conatu collige velum.
Tædia nec magni capiant te multa laboris;
Nanque optata salus multo speranda labore est.
Verùm si leni descendant flamine venti,
Haud vero; nam crebrò memini fecisse Thoantem.
Nec minor ille labor fluctus haurire refusos
Sentina ex humili, rimas laxare patentes
Plurima cùm cępit pelago concussa carina.
Sed quibus epotos valeas educere fluctus
Artibus, expediam, compertaque mira docebo.
In primis facili torno, duraque cavandus
Ex ulmo tibi modiolus, pedibusque carinam
Ter quinis super ascendat: sic antlia fluctus
Evomere alta potest, æquorque remittere in æquor.
Hinc septum in medio transversum impone canali
Ex ære, aut ligno è solido: sed valvula circo
Insit aperta: cuproque illi mox insuper adde,
Aut durum è corio tectum, clavoque refige,
Concludi ut pariter possit, pariterque recludi,
Sive aditus sit dandus aquæ, aut prohibēdus ab illa est,
His

His actis, valido de robore necte canali
Embolum, & ære illum circùm vestire necesse est;
Æque & modiolo insertus respondeat imo;
Ne quà per latera intromissus permeet aër.
Est cavus ipse etiam formandus & ante cylindrus,
Cui septum, & medio sit valvula: & insuper olli
E corio tegumen sit mobile, quo fluat unda
Intromissa tubo, & clauso, non refluat inde.
Ferrea firmandus manica mox embolus axi
Ferreus, & solidis insit versatilis axis
Cardinibus super, ut possit cavus embolus alto
Nunc facili attolli nisu, rursusque deorsùm
Demitti, & potos sentina reddere fluctus.
At verò ut valeas axem versare rotundum,
Prælongam capulo virgam duro insere ferro.
Hæc fuerit constructa tibi cum machina, ab ipsa
Momento poteris fluctus haurire carina;
Nam si demittas virgam, tollasque vicissim,
Continuò exhaustum ex imo dabit antlia pontum.
Non hìc Ortygii miranda inventa magistri
Prætercam, quibus ille olim de nave Sicani
Epotos potuit fontes haurire tyranni.
Faginus, & longa tendatur mole cylindrus;
Cardine & in gemino, tereti que volubilis ille
Nectitur obliquus, cui longum ex ære canalem
Inque helicis circùm formam, strictusque revolve.
Immergatur aquis pars ima: sed alta carinam,
Et tabulata super sese efferat: inde cylindrus
Assiduè contrà fluctus versetur in orbem.
Nanque imo quos haurit helix, alto evomet amnes.
Non secus ex imo sentinæ nautea in æquor
Egeritur: putris semper purganda carina est.
Ne nautas intùs conclusus pestifer humor
Inficiat, generetque graves per corpus achores.
Intereà famuli rimas opplere patentes
Soliciti certent, & stupea trudere ferro
Vincula, quà veniens fundit se plurimus imber:
Et super accensamque picem, ceramque tenacem
Effun-

Effundant. Pelagi, sed me fragor altus, & atrox
Ad majora vocat rauco stridore procella,
Ergo ubi tempestas vertit sine more profundum;
Spumeum, & elatis puppes mare contegit undis,
Tunc opus ingentes gazas, & inutile pondus
Altos proiicere in fluctus (potiatur & illis
Doris avara sinu in vasto, & Neptunus avarus:
Tu verò optatæ potiaris muneræ vitæ)
Tunc levis extemplo surget de gurgite puppis:
Et facilis vento adverso, pelagoque ruenti
Deluctare labor. nec te auri dira cupido
Alliciat, nectatque moras spes credula longas:
Chara magis sit vita tibi: præstantior omni
Illa auro, regumque opibus, sceptrisque superbis.
Quin, Fato variante, fluunt, refluuntque vicissim
Nescia stare loco mortalibus addita dona:
Si superest nobis animus, nec dextera cesset,
Quæ modò Fata ferunt, referent citò divite censu,
Præterea si fortè rapax de vertice summo
Dejecit turbo malum, velumque per auras
Abripuit, vel dira Noto jactata feroci
Vnda gubernaclum rapuit, sparsitque per æquor;
Tunc rector certet citus infrænare solutam
Immisso temone ratem; nam cætera pendent
Hoc uno; Ruptis periit ceu currus habenis;
Sic scisso temone ratis: retinacula puppi
Mittere cura olli sit prima, & maxima semper,
At fortes studeant nautæ sustollere malum;
Et prona in proram canentia carbasa pandant.
Nemo piger, vel lentus erit, timidusque periclo.
Casibus audaces nautas decet esse sinistris:
Frangimus audaces, timidi sed frangimur undis.
Ipse sed ante alios audacior ibit in omnes
Fortunæ casus rector, cui cætera curæ,
Qui non præque ferat demisso lumine vultum,
Pectore & ignavos animos, turpemque timorem.
Semper lætus erit, quicunque per æquora casus
Pendeat, & læto vultu spes ipse serenet.

Ac

Ac veluti, Fortuna vices dum mutat iniqua,
Verso Marte, duces opus est prævertere Fata
Impavidè, & læta mentiri gaudia fronte.
Rectorem haud aliter cùm spes jam deperit omnis,
Naufragio pendente truci, simulare necesse est;
Nanque omnes uno pendent rectoris ab ore,
Illius inque oculos cuncti sua lumina figent:
Vnus erit vitæ, & mortis simul auctor, & index.
Audebit si fronte fera occursare periclis;
Audebunt socii pariter; si fortiter ibit
In casus omnes; eadem in discrimina rerum
Illi etiam prompti venient: si lentus aget rem;
Viribus illi etiam languescent. Denique rector
Qualis erit; talem geret & se quisque minister.
Sic Surrentinum memini fecisse Thoantem,
Cùm lætam Ægyptum peterem, & felicia Nilo
Arva. Per Ionii fugiebat marmora puppis,
Vndique cùm cœlum spissæ texere tenebræ,
Eripuere diem, & nigra fluctibus incubuit nox.
Extemplo cecidit Boreas, atque alta quierunt
Æquora: nec levis pelago submurmurat unda.
Mox sensim tolli, non dum spuantibus Austris,
Incipiunt fluctus, venturæ signa procellæ.
Tempestas sinè more ruet, si cærula nullo
Consurgunt jactante Noto. tunc ore profari
Cœpit puppe Thoas. Quoniam sæva imminet undis
Tempestas, totusque in nubem cogitur aër,
Colligite arma citi, solitasque intendite vires,
O socii, ventisque acres occurrite, & undis.
Hæc ille: & dicto citiùs generosa juventus
Armamenta capit, nervosque, & brachia tendit.
Protinùs effusis reboans ruit imbribus Auster,
Horrendique micant ignes, tonitruque tremiscunt
Subter aquæ, & scopuli, pulsataque litora longè.
Tunc nautæ in partes vertunt sese ocyùs omnes,
Invigilare malo intenti, & vitare periclum.
Demittunt subiti velum, tenduntque rudentes:
Et velis acres animis, manibusque ministrant.

Vnà omnes,nisu unanimi; & clamore secundo
Horridus adverso cœli de cardine turbo
Improvisus adest, scissumque à vertice summo
Dejectat malum. nautæ tunc ilicet omnes
Arboris incumbunt lapsæ sarcire ruinam:
Erexere alium, parvumque dolona dedere.
Sed vento jactante fretum, jam gurgite cœco
Instar montis aquæ surgebant: undique circùm
Obruitur latus, & rimis ruit æquor apertis.
Sæva gubernaclum rapit unda, & vortice mergit.
Non animis fractus forti cum pube magister:
Ilicet immittunt curtæ retinacula puppis;
Quoque modo possunt venientia cærula pulsant.
Ast ubi diffindi trifidis latè aëra flammis,
Et sævire Notos, montesque attollere aquarum
Aspexit rector, collabi jam penitùs rem
Sensit: at audaci socios cum fronte serenus
Hortatur, conditque altum sub corde dolorem:
O mihi sorte dati, magnas nunc promite vires,
Nunc animos, quibus alta olim Acroceraunia, & undis
Dispersas Cycladas, dirumque Capharea puppi
Legimus incolumes, Maleæque sequacibus undis,
Ægæoque mari, Siculisque erravimus oris:
Et duras toties hyemes, nimbosque sonantes
Vicimus, & mediis toties evasimus undis.
Non mala vos vincant: non hæc vos terreat atrox
Tempestas, socii: sumus iidem, & vivimus ipsi.
Audere, ò magni; Audendo sibi quisque facit spem.
Spem vultu simulans dedit hæc: tunc fortiter illi
Et superare Notum, & spumantem Nerea certant.
Ast ego naufragium quoniam impendere videbam,
Et jam sublapsis horrendo in turbine rebus,
Spem frustrà accendi, geminas ad sydera palmas
Intendo, & supplex humili clamore precando,
Talibus exorsus: Si quid peccavimus ipsi,
O Superi, & noxis sacras temeravimus aras,
Parcite: si qua polo pietas, & fluctibus atris
Eripite hanc animam, ò, dextram proferte, benigni
Cœ-

Cœlicolæ. at tu, SABERIDE, Deus æquoris, alto
Axe veni, ventosque fuga, & freta turgida placá.
Vix hæc: extemplo summus splendoribus æthra
Effulgere mihi visa, & nigra undiquè circùm
Nubila discludi; roseaque è nube refulgens
Est mihi SABERIDES spectatus in aëre, qualis
Alta peregrinus sulcabat marmora Nerei,
Aut pedes Eoo vestigia certa premebat.
Quo viso fugere Noti, fugere procellæ,
Et mare pacatum, & summo lux reddita cœlo,
Et data tunc vitæ nobis simul aurea lux est.
Olli tunc ego: Quis grates persolvere dignas,
Dive, tibi valeat tanto pro munere vitæ
Concessæ, quæ mersa mari periisset in alto,
Ni tempestatem pelago, ventosque fugasses.
Quicquid & ingeniũ, & quicquid mea carmina possũt,
Cuncta tibi voveo: & versu tum, Dive, sonanti
Implebo promissa memor. mihi fronte serena
Annuit ille; poloque volans sese intulit alto.
Ergo, tibi cùm nulla datur spes, & ferus Auster,
Et duræ superant animos, artémque procellæ,
Auxilio tunc, nauta, Deos clamore vocato,
Nam tibi contrà undas, tempestatesque sonantes,
Nil facilem præter lacrymam, & pia vota relictum est,
Ipse etiam navis rector, qui cuncta gubernat,
Concipiat pia vota: piis & munera Divis
Spondeat: Ipsi etiam placantur munere Divi.
Postquam vota Diis concepta, & crimina multis
Cum lacrymis, precibusque piis, Palinure, piasti,
Acrior ingeminet si ventus, & æquora surgant,
Te primùm ferro sublimi à vertice malum
Præcipio medium succidere ad usque trachelum;
Proiicere atque illum in fluctus: tibi cura sed illa,
Hinc ne fortè ruens socios, puppimque flagellet.
Mox si nec vento modus est, crescitque periclum,
A puppe totum celeri succide bipenni.
Funibus & duris clavus tibi puppe ligandus,
Ne transversa ferat maris unda, ratemque furenti

Da vento.docto quoniam spes nulla magistro,
Nulla arti superest:rapiunt quò turbine Cori,
Tendere opus,si forte cadat Fortuna,vel ipsi
Supplicibus tandem placentur Numina votis.
Præterea in pelago nimbis comprensus iniquis,
Angustis conclusa vadis loca, duraque saxis
Marmora,& horrendas longè fuge,navita, syrtes.
Nanque acti ventis cùm currimus æquor apertum,
Et si nimbiferi strepitent per Nerea Cori,
Quoque modo licet,& ventos duramus,& undas.
Verùm si nautis errandi nulla potestas
Oceano datur,in scopulos, in saxa necesse est
Allidi puppem, aut siccis impingere arenis.
At procurva rates in litora si Notus egit,
Nullus ubi portus venienti brachia tendit,
Nec sinus in tuta pandit se valle reductus,
Anchora de prora jacitur,quæ dente trisulco
Navim firmet aquis. verùm si fortior Eurus
Sibilet, & tumidi veniant à gurgite fluctus,
Mitte etiam sacram,multo quæ corpore præstet:
Firmiùs illa ratem fundabit in æquore. ceu cùm
In gyrum vacuæ fluitant sinè pondere lances,
Et vento,hàc,illàc jactantur, & aëre nutant:
Verùm justa cavis si pondera lancibus addas,
Confestim medio librantur in aëre: nec jam
Dant latus in ventum,aut circùm versantur in orbem.
Quin & turbato cùm stridet ab æquore ventus
Acrior, alta pete,& fractas fuge litoris undas.
Ast ubi navigiis vicino à litore Caurus
Incidit,aut Boreæ implacabilis ira sonantis,
Litus ama,& longè Tethyn transmitte tumentem.
Nam si oram fugies,transversa ruentibus Austris,
Pelletur longè pinus:nec tendere tantùm
In ventum curvo poterit temone magister;
Vincet vi ventus;ratis & per aperta trahetur,
Quò tandem objectum ad litus frangatur, acutos
Illisa in scopulos, cumulove impingat arenæ.
Sic nostræ periere rates,& Ibera juventus
Ad

Ad Scyllæ cautes, & Orestis proxima saxa,
Portus ubi quondam steterat: nunc rupibus horret
Infelix statio. Mauræ vastator arenæ
Africus imbriferis pelago insultaverat alis.
Avalus antiquo regum de sanguine cretus
Austriacæ dux classis erat, geminosque per Orbes
Egregiis clarus palmis, clarusque triumphis,
Qui magnis olim sulcarat classibus æquor
Atlantis, latèque novum lustraverat Orbem,
Missus in imperium magnum, quem mille secutæ
Sunt acies, domuitque ingenti clade tyrannos
Oceani, & rigida piratas cuspide fregit.
At tunc Zancleos dura obsidione premebat.
Hic, quem multa maris dudum experientia doctum
Fecerat, & cœli pariter, ventique peritum,
Vt denso vidit venientem turbine nimbum,
Impiger hæc classem ferri mandata per omnem
Imperat: Italiæ cautes, ubi Scylla remugit,
Et maria alta citi fugiant, vicinaque rostro
Litora Sicaniæ stringant, humilemque Pelorum,
Quò demum servata mari se classis aperto
Mittat, & ad tutas vertat se navibus oras.
Ipse latus stringit Siculum, raditque Pelorum.
Hinc in Leucopetram contendit, & æquor apertum
Puppe petit, senique alii petiere, secuti
Rectorem, tutique sinum tenuere Tarenti.
At reliqui magni temnentes jussa magistri,
Protinus in scopulos allisi, animamque dedere
Indecores. Adeò data jussa capessere multum est.
Sed tibi non cura, rector, leviore cavendum,
In terras cùm ventus agit te plurimus, & jam
Naufragium Fortuna tibi crudele minatur,
Concita ne vento in rupes ruat alnus: apertum
Quà litus patet, & brevis æstuat unda, carinam
Dirige; sic gens incolumis servabitur omnis.
Verùm hic difficilis labor est, latè undique circùm
Cùm rigidæ assurgunt rupes, & vix brevis inter
Ora patet cautes, rarisque albescit arenis;

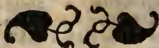
Purpureos pendere procul de puppe videbam;
Curvaque depicto protendi litora gyro.
Ad cautes fulvum spargebant cærula rorem
Allisa, & fulvo splendebant murice cautes.
Mille rates vitreis errabant fluctibus, auro
Ardentes: varioque interdistincta colore,
Roboraque, tabulæque cavæ, remique nitebant.
Ex auro mali speculari vertice in auras
Surgebant; pictis, & per carchesia signis
Vndabant vexilla; velut tenuissima tela
Vellere Seriadùm intertexta, & murice tincta.
Candida vela, notis sed per confinia rubris
Texta videbantur, pictisque undantia villis;
Et villi multa saturi Sidone rudebant.
Mille Phari nivea crystallo, ostroque nitentes
Per puppes rutilo cælatas desuper auro,
Sole repercusso radiabant undique circùm:
Sol velut ipse nitens medio splendescit Olympo.
Parte alia magno circùm curvata theatro
Vrbs augusta polo tollebat mœnia, & altis
Circuitu longo surgebant molibus ædes.
Mille coronato spatiosa palatia circo.
Cæruleis depicta notis, mixtoque smaragdo,
Et minio ardebant, rutilæque simillima flammæ.
Alta videbantur succendi culmina, & omnes
Igne domos flagrare: coloribus & lita centum
Tecta coruscabant, gemmisque urbs tota nitebat.
Vndantes vidi fontes vibrare favillas,
Et liquidum argentum: vibrata canalibus unda
Purior electro, mixtimque argentea guttas,
Et croceas fundebat aquas: pictoque sub arcu
Curvata in varios sparsim distincta colores
Se pulchram visu præbebat: ut Iris aquosas
Per nubes nitida cingit ferrugine cœlum.
Ingens turba virùm per compita, perque plateas
Errabant, quos picta humeros nova purpura, fulvique
Auratos petasi crines, mitræque tegebant.
Et currus auro insignes, ostroque nitebant.
Ar-

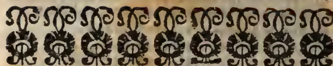
Ardebant & equi flammis, fulgentiaque auro
Mandebant fræna, & nitidum simul ungula campum
Pulsabat nitida,& flammis auriga rubebat.
Quales Solis equi, cùm primo Oriente resurgunt
Oceano ardentes auro,& fræna aurea mandunt.
Hìc ubi jam cœpit venti increbrescere murmur,
Extemplò dispersa leves abiere per auras.
(Seu mihi visa mari fuerint miracula in alto,
Aut subter pelagus, sive aëre pendula summo)
Nam breve (proh dolor!) effulsit decus, & vaga lucis
Pompa mihi visa,& levium spectacula rerum.
At mihi rimanti caussas, sententia menti
Hæc potior visa est:Sicana scilicet ora
Luce repercussos Rhegina in litora longè,
Inque levi primùm crispatos flamine fluctus,
Nativa immitti radios sub imagine rerum;
Hinc quicquid medio natat æquore, quicquid apricis
Collibus adverso frondescit litore, & ipsam
Ingentem procul apparere à vertice Falcem
Saturni, & magno curvata palatia circo.
Verùm crispatis quia, lenè afflantibus auris,
Fluctibus incursant radii latera inter aquosa,
In diversa ruunt diffracti;hinc gurgite in alto
Millenæ rerum species visuntur, & igne
Ardere,& vario mixtim fulgere colore.
Ceu cùm luminibus nitidissima lumine vitra
Obiicimus polyedra (vocant sic nomine docti
Grajugenæ) variata modis spectacula miris
Ilicet aspicimus. vario depicta colore
Apparent quæcunque oculis sunt obvia nostris;
In diversa ruens nam lux pellucida vitri
Per latera in varios miscet se docta colores,
Pubentes imitata rosas, casiamque rubentem,
Narcissumque, crocumq; & vivaces amaranthos:
Purpureos & picta refert Thaumantidis arcus,
Atq; ostrum,atque aurum, radiisque rubentibus astra,
Et centum geminas pulchra sub imagine formas.
Sed Rhegina vaga jam ventum ad litora puppi.

Accipiunt vbi me socii, atque in tecta reducunt.
Hi læti propter felicia litora cursus,
Et nobis via per dubios tutissima fluctus.
Sic ego longinqui lustrarem regna Canopi,
Et Tartessiacas irem securus ad oras,
Si celeres mihi Parthenope daretalma phaselos:
Mitteret & fortes juvenes, rectore Melantho.
Sed jam me, trepidis turbato in gurgite rebus,
Cura vocat, pectusque premit fragor altus aquarum,
Atque truci veniunt seperandi turbine venti.

LIBRI QVINTI

FINIS.

NAUTICORUM

LIBER VI.

NVnc age, turbati quæ prima pericula ponti
Exuperanda tibi, & solertia quanta adhibẽda
Ventorum adversus rabiem, fluctusq; sonãtes:
Nec non & quæ cura truces defendere Syrtes
Puppibus, & longè scopulos trasmittere acutos,
Atque æstus vitare, sinusque inquirere, dicam.
Tu magni regina maris, Iesseia virgo,
Dextra veni, trepidisque præi tu, diva, carinis:
Tu vastas aperi Syrtes, & marmora placa:
Collectasque fuga nubes, cœlumque serena.
In primis ea cura animo tibi multa recursets
Pendentes dubio in cœlo vitare procellas,
Ergo ubi jam longo nigrescere cærula tractu
Aspicies, montesque atras obtexere nubes;
Vel nigrum Aurorâ latè transcurrere nimbum;
Flecte iter in portus, & proxima litora cursu
Tuta pete, atque moras omnes celerare memento.
Vt cùm sublimi spectavit vertice pastor
Ingratam pecori descendere rupe procellam,
Ac penitùs sylvas reboare procacibus Austris,
Lanigerum vocat ore pecus: sparsumque repentè
Colligit, & tutis pressans agit agmina caulis.
Verùm si subito incumbent stridore procellæ,
Et loca tuta fuga, & portus penetrare negatur,
Tunc opus est arte, & magnis tunc viribus usus.
Ac velut, armatus vallo cùm se intulit hostis,
Dux ubi terribilem cristis, atque ære nitentem
Apta-

Aptavit capiti galeam,& lateri addidit ensem,
Fertur in arma ferox,aciesque, & mœnia lustrat.
Fortibus imponit primæ tutamina portæ,
In muros alios,& propugnacula mittit.
Hos ignes jubet,& scopulos immittere vallo:
Hos tormenta: cavas alios explodere cannas:
Illos murorum subitas sarcire ruinas
Aggeribus plenis,lunataque cornua primis
Obiectare locis.interritus ipse per omnes
It partes,dictisque animos incendit,& iras.
Haud secus & rector faciet,cùm turbine spectat
Densari cœlum,tollique à gurgite fluctus:
Impiger & ventis, & motis impiger undis
Obvius occurret. Subitis cùm casibus imus
Obvii,& impavida objectamus fronte sinistris
Infractos animos, superatum ex parte periclum est.
Hos jubeat rigidos manibus versare rudentes
Solicitos, alios demittere carbasa summis
Cornibus,atque sinus auris prohibere tumentes,
Aut citò colligere,ardenti cùm turbine ventus
Descendit,rectorque jubet, cùmque ipsa petit res.
Demittant alii antennas, aliique coronis
Vt fidant,maloque alii,velisque ministrent:
Egerat hic fluctus,æquorque refundat in æquor.
Ipse sedens clavum ,turrita in puppe magister
Arte regat,clavoque maris spumantia frangat
Æquora:nunc rectum venientem à vertice pontum,
Nunc verò obliquum accipiat, pulsetque ruentem.
Sic ad opus cuncti magnis conatibus unum
Intenti, rigidas superabunt arte procellas:
Vrgebitque cavas assultibus irritus alvos
Nereus, & duro venientes turbine Cori.
Ergo ubi nautarum confestim munera quisque
Arripuit sua,turbatoque in gurgite venti
Ingeminant sese,magnum de vertice mali
Artemonem demitte,Notoque dolona furenti
Expande.at tibi tunc solertia multa adhibenda,
Ne mora sit,fluctusque agitent sine pondere puppes.
Ve-

Verùm si rauco succrescat murmure ventus,
Antennas demitte humiles à vertice summo:
Et velum in latus obliqua, madidosque rudentes
Contrahere hinc solers, hinc & laxare memento.
Languida sed rigidi cùm turbinis aura remittit
Paulatim sese, celeres tunc brachia velis
Extemplo famuli intendant; iterumque repentè
Demittant; cùm vela, Noto redeunte, tumescunt.
Intereà (quæ cura tibi vel maxima semper,
Rector, erit) pictas media sub puppe tabellas
Consule, ventorumque ferentem nomina buxum.
Quære & qui ventus spiret, quo turbine ducat
Tempestas, quantùmque tuo de tramite Rhombus
In lævam, dextramque cadat: paritérque necesse est
Deprensi erroris certas perquirere partes.
Quippè viam incertùm non per vada cœca secabis.
Nanque, ubi si certa fuet plaga cognita cœli,
Et ventus simul, atque suis tum partibus error,
Certum iter instituês: quin & freta dura trisulcis
Effugies saxis, pelagoque errabis aperto.
At quoniam crebrò se hàc, illàc concita fluctu
Versat, & in latus obliquat se plurima puppis,
Idcircò è medio pendebit Amalphica pyxis,
Libera ut in gyrum semper ruat incita cuspis.
At quanta in dubiis ars sit nunc rebus habenda,
Prosequar. In velum si dirus ab æquore turbo
Ocyùs irruerit, subitò det pronus habenas,
Et lævum, dextrumque pedem laxare minister
Conetur; diffusa cadet sic turbinis ira,
Ac velo cedente, perit: ceu cùm pila molle
Incidit in linum; vix impete pulsa retrorsùm
Exiliet: tenui in lino vis deperit omnis.
Impiger ipse etiam intorquens temone carinam,
Ventorum infringet vires de puppe magister.
Sed quid, si gemini diverso à cardine venti
Descendant, rapiantque leve in contraria velum,
Dicam equidem, Palinure: labor sed maximus ille est.
Parte ruens gemina geminum pulsare periclum,
Hoc

Hoc opus, hic labor est. altum tu deprime velum,
Ventorum cùm lucta mari fremit horrida vasto.
Nunc raucum accipias contractis cornibus Austrum,
Nunc Boream; sed fronte petas cave flaminis ictus:
Da latus: obliquus velo ruat impetus Austri.
Ceu gladiator, ubi incœpit certare duello,
Atque hostem adversa venientem cuspide vidit.
Extemplo avertit pectus, rigidumque cruento
Hosti dat latus, atque eludit cuspidis ictum.
Si, cedente Noto, diras Aquilone procellas
Attoæ mittent rupes, cave vela repentè
Obvertas: geminis primùm demitte ceruchis:
Inde dabis Boreæ venienti vela, magister.
Nam si continuò stridet cùm turbine ventus,
Cornua veligerarum obvertimus antemnarum,
Prona dabit latus, & subter ruet æquora pinus.
Cura etiam, ne dira ruens vis ipsa procellæ
Obvertat velum: cùm videris aëre ventos
Adventare, cito conatu collige velum.
Tædia nec magni capiant te multa laboris;
Nanque optata salus multo speranda labore est.
Verùm si leni descendant flamine venti,
Haud vero; nam crebrò memini fecisse Thoantem.
Nec minor ille labor fluctus haurire refusos
Sentina ex humili, rimas laxare patentes
Plurima cùm cœpit pelago concussa carina.
Sed quibus epotos valeas educere fluctus
Artibus, expediam, compertaque mira docebo.
In primis facili torno, duraque cavandus
Ex ulmo tibi modiolus, pedibusque carinam
Ter quinis super ascendat: sic antlia fluctus
Evomere alta potest, æquorque remittere in æquor.
Hinc septum in medio transversum impone canali
Ex ære, aut ligno è solido: sed valvula circo
Insit aperta: cuproque illi mox insuper adde,
Aut durum è corio tectum, clavoque refige,
Concludi ut pariter possit, pariterque recludi,
Sive aditus sit dandus aquæ, aut prohibēdus ab illa est.
His

His actis, valido de robore necte canali
Embolum, & ære illum circùm vestire necesse est;
Æque & modiolo insertus respondeat imo;
Ne quà per latera intromissus permeet aër.
Est cavus ipse etiam formandus & ante cylindrus,
Cui septum, & medio sit valvula: & insuper olli
E corio tegumen sit mobile, quo fluat unda
Intromissa tubo, & clauso, non refluat inde.
Ferrea firmandus manica mox embolus axi
Ferreus, & solidis insit versatilis axis
Cardinibus super, ut possit cavus embolus alto
Nunc facili attolli nisu, rúrsusque deorsùm
Demitti, & potos sentina reddere fluctus.
At verò ut valeas axem versare rotundum,
Prælongam capulo virgam duro insere ferro.
Hæc fuerit constructa tibi cum machina, ab ipsa
Momento poteris fluctus haurire carina;
Nam si demittas virgam, tollasque vicissim,
Continuò exhaustum ex imo dabit antlia pontum.
 Non hic Ortygii miranda inventa magistri
Prætercam, quibus ille olim de nave Sicani
Epotos potuit fontes haurire tyranni.
Faginus, & longa tendatur mole cylindrus:
Cardine & in gemino, teretique volubilis illo
Nectitur obliquus, cui longum ex ære canalem
Inque helicis circùm formam, strictusque revolve.
Immergatur aquis pars ima: sed alta carinam,
Et tabulata super sese efferat: inde cylindrus
Assiduè contrà fluctus versetur in orbem.
Nanque imo quos haurit helix, alto evomet amnes.
Non secus ex imo sentinæ nautea in æquor
Egeritur: putris semper purganda carina est.
Ne nautas intus conclusus pestifer humor
Inficiat, generetque graves per corpus achores.
 Intereà famuli rimas opplere patentes
Soliciti certent, & stupea trudere ferro
Vincula, quà veniens fundit se plurimus imber:
Et super accensamque picem, ceramque tenacem

Effundant. Pelagi, sed me fragor altus, & atrox
Ad majora vocat rauco stridore procella,
Ergo ubi tempestas vertit sine more profundum;
Spumeum, & elatis puppes mare contegit undis,
Tunc opus ingentes gazas, & inutile pondus
Altos projicere in fluctus (potiatur & illis
Doris avara sinu in vasto, & Neptunus avarus:
Tu verò optatæ potiaris muneræ vitæ)
Tunc levis extemplo surget de gurgite puppis:
Et facilis vento adverso, pelagoque ruenti
Deluctare labor. nec te auri dira cupido
Alliciat, nectatque moras spes credula longas:
Chara magis sit vita tibi: præstantior omni
Illa auro, regumque opibus, sceptrisque superbis.
Quin, Fato variante, fluunt, refluuntque vicissim
Nescia stare loco mortalibus addita dona:
Si superest nobis animus, nec dextera cesset,
Quæ modò Fata ferunt, referent citò divite censu.
Præterea si fortè rapax de vertice summo
Dejecit turbo malum, velumque per auras
Abripuit, vel dira Noto jactata feroci
Vnda gubernaclum rapuit, sparsitque per æquor;
Tunc rector certet citus infrænare solutam
Immisso temone ratem; nam cætera pendent
Hoc uno; Ruptis periit ceu currus habenis;
Sic scisso temone ratis: retinacula puppi
Mittere cura olli sit prima, & maxima semper,
At fortes studeant nautæ sustollere malum;
Et prona in proram canentia carbasa pandant.
Nemo piger, vel lentus erit, timidusque periclo.
Casibus audaces nautas decet esse sinistris:
Frangimus audaces, timidi sed frangimur undis.
Ipse sed ante alios audacior ibit in omnes
Fortunæ casus rector, cui cætera curæ,
Qui non præque ferat demisso lumine vultum,
Pectore & ignavos animos, turpemque timorem.
Semper lætus erit, quicunque per æquora casus
Pendeat, & læto vultu spes ipse serenet.

Ac veluti, Fortuna vices dum mutat iniqua,
Verso Marte, duces opus est prævertere Fata
Impavidè, & læta mentiri gaudia fronte.
Rectorem haud aliter cùm spes jam deperit omnis,
Naufragio pendente trucı, simulare necesse est;
Nanque omnes uno pendent rectoris ab ore,
Illius inque oculos cuncti sua lumina figent:
Vnus erit vitæ, & mortis simul auctor, & index.
Audebit si fronte fera occursare periclis;
Audebunt socii pariter; si fortiter ibit
In casus omnes; eadem in discrimina rerum
Illi etiam prompti venient: si lentus aget rem;
Viribus illi etiam languescent. Denique rector
Qualis erit; talem geret & se quisque minister.
Sic Surrentinum memini fecisse Thoantem,
Cùm lætam Ægyptum peterem, & felicia Nilo
Arva. Per Ionii fugiebat marmora puppis,
Vndique cùm cœlum spissæ texere tenebræ,
Eripuere diem, & nigra fluctibus incubuit nox.
Extemplo cecidit Boreas, atque alta quierunt
Æquora: nec levis pelago submurmurat unda.
Mox sensim tolli, non dum spirantibus Austris,
Incipiunt fluctus, venturæ signa procellæ.
Tempestas sinè more ruet, si cærula nullo
Consurgunt jactante Noto, tunc ore profari
Cœpit puppe Thoas. Quoniam sæva imminet undis
Tempestas, totusque in nubem cogitur aër,
Colligite arma citi, solitasque intendite vires,
O socii, ventisque acres occurrite, & undis.
Hæc ille: & dicto citiùs generosa juventus
Armamenta capit, nervosque, & brachia tendit.
Protinùs effusis reboans ruit imbribus Auster,
Horrendique micant ignes, tonitruque tremiscunt
Subter aquæ, & scopuli, pulsataque litora longè.
Tunc nautæ in partes vertunt sese ocyùs omnes,
Invigilare malo intenti, & vitare periclum.
Demittunt subiti velum, tenduntque rudentes:
Et velis acres animis, manibusque ministrant

Vnà omnes, nisu unanimi, & clamore secundo,
Horridus adversso cœli de cardine turbo
Improvisus adest, scissumque à vertice summo
Dejectat malum, nautæ tunc ilicet omnes
Arboris incumbunt lapsæ sarcire ruinam:
Erexere alium, parvumque dolona dedere.
Sed vento jactante fretum, jam gurgite cœco
Instar montis aquæ surgebant: undique circùm
Obruitur latus, & rimis ruit æquor apertis.
Sæva gubernaclum rapit unda, & vortice mergit.
Non animis fractus forti cum pube magister:
Ilicet immittunt curvæ retinacula puppis;
Quoque modo possunt venientia cærula pulsant.
Ast ubi diffindi trifidis latè aëra flammis,
Et sævire Notos, montesque attollere aquarum
Aspexit rector, collabi jam penitùs rem
Sensit: at audaci socios cum fronte serenus
Hortatur, conditque altum sub corde dolorem:
O mihi forte dati, magnas nunc promite vires,
Nunc animos, quibus alta olim Acroceraunia, & undis
Dispersas Cycladas, dirumque Capharea puppi
Legimus incolumes, Maleæque sequacibus undis,
Ægæoque mari, Siculisque erravimus oris:
Et duras toties hyemes, nimbosque sonantes
Vicimus, & mediis toties evasimus undis..
Non mala vos vincant: non hæc vos terreat atrox
Tempestas, socii: sumus iidem, & vivimus ipsi.
Audete, ò magni; Audendo sibi quisque facit spem.
Spem vultu simulans dedit hæc: tunc fortiter illi
Et superare Notum, & spumantem Nerea certant.
Ast ego naufragium quoniam impendere videbam,
Et jam sublapsis horrendo in turbine rebus,
Spem frustrà accendi, geminas ad sydera palmas
Intendo, & supplex humili clamore precando,
Talibus exorsus: Si quid peccavimus ipsi,
O Superi, & noxis sacras temeravimus aras,
Parcite: si qua polo pietas, & fluctibus atris
Eripite hanc animam, ò, dextram proferte, benigni

Cœlicolæ.at tu,SABERIDE,Deus æquoris, alto
Axe veni,ventosque fuga,& freta turgida placá.
Vix hæc: extemplo summis splendoribus æthra
Effulgere mihi visa,& nigra undique circùm
Nubila discludi; roseaque è nube refulgens
Est mihi SABERIDES spectatus in aëre, qualis
Alta peregrinus sulcabat marmora Nerei,
Aut pedes Eoo vestigia certa premebat.
Quo viso fugere Noti,fugere procellæ,
Et mare pacatum,& summo lux reddita cœlo,
Et data tunc vitæ nobis simul aurea lux est.
Olli tunc ego:Quis grates persolvere dignas;
Dive,tibi valeat tanto pro munere vitæ
Concessæ,quæ mersa mari periisset in alto,
Ni tempestatem pelago, ventosque fugasses.
Quicquid & ingeniũ,& quicquid mea carmina possũt,
Cuncta tibi voveo:& versu tum,Dive,sonanti
Implebo promissa memor. mihi fronte serena
Annuit ille;poloque volans sese intulit alto.
Ergo,tibi cùm nulla datur spes, & ferus Auster,
Et duræ superant animos, artémque procellæ,
Auxilio tunc,nauta, Deos clamore vocato,
Nam tibi contrà undas, tempestatesque sonantes,
Nil facilem præter lacrymam,& pia vota relictum est.
Ipse etiam navis rector,qui cuncta gubernat,
Concipiat pia vota: piis & munera Divis
Spondeat:Ipsi etiam placantur munere Divi.
Postquam vota Diis concepta, & crimina multis
Cum lacrymis,precibusque piis,Palinure,piasti,
Acrior ingeminet si ventus,& æquora surgant,
Te primùm ferro sublimi à vertice malum
Præcipio medium succidere ad usque trachelum;
Proiicere atque illum influctus:tibi cura sed illa,
Hinc ne fortè ruens socios,puppimque flagellet.
Mox si nec vento modus est,crescitque periclum,
A pterna totum celeri succide bipenni.
Funibus & duris clavus tibi puppe ligandus,
Ne transversa ferat maris undá;ratemque furenti

Da vento.docto quoniam spes nulla magistro,
Nulla arti superest:rapiunt quò turbine Cori,
Tendere opus,si forte cadat Fortuna,vel ipsi
Supplicibus tandem placentur Numina votis.
Præterea in pelago nimbis comprensus iniquis,
Angustis conclusa vadis loca, duraque saxis
Marmora,& horrendas longè fuge,navita, syrtes.
Nanque acti ventis cùm currimus æquor apertum,
Et si nimbiferi strepitent per Nerea Cori,
Quoque modo licet,& ventos duramus,& undas.
Verùm si nautis errandi nulla potestas
Oceano datur,in scopulos, in saxa necesse est
Allidi puppem, aut siccis impingere arenis.
At procurva rates in litora si Notus egit,
Nullus ubi portus venienti brachia tendit,
Nec sinus in tuta pandit se valle reductus,
Anchora de prora jacitur,quæ dente trisulco
Navim firmet aquis. verùm si fortior Eurus
Sibilet, & tumidi veniant à gurgite fluctus,
Mitte etiam sacram,multo quæ corpore præstet:
Firmiùs illa ratem fundabit in æquore: ceu cùm
In gyrum vacuæ fluitant sinè pondere lances,
Et vento,hàc,illàc jactantur, & aëre nutant:
Verùm justa cavis si pondera lancibus addas,
Confestim medio librantur in aëre: nec jam
Dant latus in ventum,aut circùm versantur in orbem.
Quin & turbato cùm stridet ab æquore ventus
Acrior, alta pete,& fractas fuge litoris undas.
Ast ubi navigiis vicino à litore Caurus
Incidit,aut Boreæ implacabilis ira sonantis,
Litus ama,& longè Tethyn transmitte tumentem.
Nam si oram fugies,transversa ruentibus Austris,
Pelletur longè pinus:nec tendere tantùm
In ventum curvo poterit temone magister;
Vincet vi ventus;ratis & per aperta trahetur,
Quò tandem objectum ad litus frangatur, acutos
Illisa in scopulos, cumulove impingat arenæ.
Sic nostræ periere rates,& Ibera juventus

Ad

Ad Scyllæ cautes,& Orestis proxima saxa,
Portus ubi quondam steterat:nunc rupibus horret
Infelix statio. Mauræ vastator arenæ
Africus imbriferis pelago insultaverat alis.
Avalus antiquo regum de sanguine cretus
Austriacæ dux classis erat, geminosque per Orbes
Egregiis clarus palmis,clarusque triumphis,
Qui magnis olim sulcarat classibus æquor
Atlantis,latèque novum lustraverat Orbem,
Missus in imperium magnum,quem mille secutæ
Sunt acies,domuitque ingenti clade tyrannos
Oceani,& rigida piratas cuspide fregit.
At tunc Zancleos dura obsidione premebat.
Hic,quem multa maris dudum experientia doctum
Fecerat,& cœli pariter, ventique peritum,
Vt denso vidit venientem turbine nimbum,
Impiger hæc classem ferri mandata per omnem
Imperat:Italiæ cautes,ubi Scylla remugit,
Et maria alta citi fugiant, vicinaque rostro
Litora Sicaniæ stringant, humilemque Pelorum,
Quò demum servata mari se classis aperto
Mittat,& ad tutas vertat se navibus oras.
Ipse latus stringit Siculum,raditque Pelorum.
Hinc in Leucopetram contendit, & æquor apertum
Puppe petit,senique alii petiere,secuti
Rectorem,tutique sinum tenuere Tarenti.
At reliqui magni temnentes jussa magistri,
Protinus in scopulos allisi, animamque dedere
Indecores. Adeò data jussa capessere multum est.
Sed tibi non cura,rector,leviore cavendum,
In terras cùm ventus agit te plurimus, & jam
Naufragium Fortuna tibi crudele minatur,
Concita ne vento in rupes ruat alnus:apertum
Quà litus patet, & brevis æstuat unda,carinam
Dirige;sic gens incolumis servabitur omnis.
Verùm hic difficilis labor est, latè undique circùm
Cùm rigidæ assurgunt rupes, & vix brevis inter
Ora patet cautes, rarisque albescit arenis;

Quæ-

Quatenus angustæ veniens ratis incidat oræ.
Solicitus certam stationem in litore signa,
Atque iterum explora: vento mox pronus habenas
Committe: optatas puppis continget arenas.
Vt cùm venator certam sub fronde latentem
Egregius signavit avem, emisitque sagittam
Ex arcu: volat illa leves impulsa per auras
Recta petans volucrem, volucrique infixa residit.
Nunc age, qui tuti portus, quæ fida carinis
Sit statio, dicamus. A quis jactatus iniquis,
Doris ubi Oceano sese conclusa maritat
Herculeam ad metam vicinas, navita, Gades,
Vel Tingitanæ venies Telluris ad oram.
Hinc Malacæ, portusque novæ Carthaginis alnos
Quassatas pelago, ventisque furentibus actas
Servabit placido in gremio. sua brachia pandet
Dives Alone, & quo se jactat Delia, portus.
At si te ventus Gallis admoverit oris,
Massiliæ loca tuta vagis inquire carinis,
Lunatosve sinus, tibi quos in valle reducta
Ipse Telo ex alto venienti Martius offert;
Et quos objectu laterum dant Stœchades, & quos
Antipolis præbet curvato in litore portus.
Ausoniam circùm si strideret atra procella,
Trans Varum Herculeum portum, portumq; Monœci
Intrabis, tutaque Savo te sede reponet.
Ipsa tibi pariter regalem in gurgite molem
Magnifico extructam luxu, sumptuque superbam,
Dives opum Genua, & pictai vestis, & auri
Offeret, & firmis defendet turribus alnos.
Hinc & Delphini statio curvata patebit:
Lunatas & amica dabit tibi Cynthia sedes.
Euris jactatus freta per Tyrrhena, Liburnum
Contende in portum, aut turritas Herculis arces.
Pandet & Argoum chalybum generosa metallis
Ilua sinum: nec longè alium Populonia præbet.
Inde procellosis ferimur cùm gurgite nimbis,
Nos Centum accipient pacato in marmore Cellæ.

Tu

Tu quoque velivolis dextram, Cajeta, dedisti
Puppibus, Arctoa caderet cùm rupe procella.
Quassato mihi sæpè mari Crateris ad oras
Hospitium dedit Inarime, gremioque recepit.
Ipse etiam me sæpe jugo Misenus ab alto
Compellavit, aquas cœlo dum Corus agebat:
Et tepidæ Bajæ, Nesisque, sinusque Dicarchi.
Te placido condet gremio gratissima Siren
Parthenope, Stabiæque reducta sede patebunt.
Prætereà pelago in medio venientibus offert
Artemidos sedem Cyrnos, mox valle reposta
Titanum: fractamque Philonius accipit alnum.
Nymphæum pete Sardois comprensus in undis;
Et Calaris navim objecti teget objice saxi.
Sunt Drepani portus; Lilibeia gurgite clauso
Sunt vada: sunt tuta portus statione Pachini.
Ionio in magno cùm se turbatus ab alto
Juppiter effudit totum nimbisque, procellisque,
Et spumam elisam, pulsataque videris astra,
Plemmyrium pete litus, & Ortygias Syracusas;
Sive Ziphonii penetrabis in ostia portus;
Vel te Zanclei compellat pompa theatri
Lunatos intrare sinus; mihi sæpe ubi fracto
Perfugium conclusa cavo dedit unda recessu.
Vel Pylus adversa Pelopis Tellure petenda,
Aut Samos, & tutæ Buthroti navibus arces.
Illyris, Adriaci si spumea cærula curres,
Innumeros tibi tuta sinus dabit ora repostos.
Italia extendet quoque dextram, & litore tuto
Brundusii excipiet quassatam fluctibus alnum,
Aut Trajanopolis, vicino in litore quæ se
Falcato ostentat gremio, quod nulla furentis
Adriaci vis, aut Boreæ gravis ira lacessit.
At verò incolumis Barium si forte tenebis,
Relliquias* magni supplex venerare Myræi
Pontificis, dio semper quæ nectare manant.
Hinc portus Ancona suos, atque Istria contrà
Tendet, & æratis pandet se navibus Edron.

Cùm verò Ægæi ſulcamus marmora ponti,
Portus centum aperit pacatos Græcia Tellus.
Quippè ubi crebra ruit ſubito ſtridore procella,
Ac venti ſinè more truces bacchantur in undis,
Innumeros Natura ſinus,portuſque benigna,
Perfugium miſeris poſuit per cærula nautis.
Solicitis tendent divinæ Palladis arces
Cecropios portus, Piræaque tuta Magiſtris:
Et gremium pandent: mediis ceu nubibus Iris
Curvatur, pacemque refert mortalibus almam.
Et me grata Chios, cùm Nereus obſtrepit undis,
Accipiat. noto facundos litore amicos
Inviſam,ò, qui me ventus felicibus oris
Siſtat,& ingenti Telluris protegat arcu:
Ingenium me mite ſoli, me collis aprici
Proſpectus, dulceſque cavis in vallibus umbræ,
Ac tepidæ invitant auræ,Soleſque benigni:
Nec non & placidi mores,& amica virûm vis
Docta animos capere officiis.ò,ſi mihi vitæ,
Ducere,quod ſupereſt,alta hìc ſub pace liceret!
Et Paros,& Scyros, Vulcano & maxima Lemnos
Sacra dabit portus,atque Alcæo inclyta Lesbos,
Et Smyrna,& Sciathos,Phocæaque,Delos,& Andros.
Offeret Amphimalum Creta, & tuta æquora Mylæ.
Aſt ubi Virgineo jactaberis æquore curru,
Quà Phœbo dilecta Rhodos curvatur in arcum,
Tende iter,& pleno ſubeat ratis oſtia velo.
Et Cypros Salamina aperit, portuque ſilenti
Accipit ingenti concuſſam turbine pinum:
Pellæum & Syriæ portum,Tyrioſque ſubito.
Cumque Palæſtinas curſu laberis ad oras,
Cæſaris aut arcem,aut vicinam intrabis Ioppen.
Quà ſeptimgeminus prorumpit in æquora Nilus,
In Peluſiacam contendas ilicet oram:
Sive urbem Lagi,quam dat Pharos aurea luce
Nocte ſub obſcura,fortunatumve Canopum.
Hinc tibi Marmaricum Tellus Barcæa Selinum:
Vſta Philænæum præbebit & Africa portum:

Vti-

Utica & hinc, siccas ubi Bragada lentus arenas
Humectat, lævaque patent Carthaginis arces:
Iulia servatum tandem mox Alba favebit.
Atque alii: nec ego cunctos comprendere portus
Versibus hic opto, nec possem in carmina centum
Ora licet Phœbus stimulans præcordia Thyrso
Solveret, & dio furerem lymphatus ab œstro.
Ipse tibi picto mundus monstrabit in orbe
Quà curvæ tuta sedes statione locentur.
At quæ cura mari in magno perquirere portus,
Accipe, quisquis ades hoc carmine ritè docendus.
Membranam tabula in quadra, lævique revolves,
Ac juxtà statues tornatæ pyxidis orbem:
Hinc qui ventus aquas vertat, quò turbine ducat,
Cognosces: portumque, plaga qui panditur illa,
Sedulus inquire (& propior tibi, nauta, legendus
Semper erit) velumque Noto tendente canorum,
Illum puppe petes, & litus adibis amicum.
At si nulla patet vicino in litore sedes,
Tunc aliam, transversa notat quam pagina, quæres.
Et valido obniti in ventum temone memento.
Insuper ipsa tibi securos insula portus
Offeret objectu laterum: trans cærula sedes
Non semper, Palinure, datur penetrare repostas.
Sæpe etiam montes in Tethya exporrecti,
Et curvata sinu Tellus sua brachia pandet.
Prætereà situs, & varia est natura locorum
Exploranda prius. Quisquis nec portus ab omni
Securus vento: semper nec fida carinis
Quæque cavis statio; Nam nulla immunis ab omni
Res vitio est: & nulla vacat secura periclo.
Quippe alii frangunt Boream; franguntur ab Austro:
Austrum alii expellunt; at non Aquilonis iniqui
Effugiunt iras: Cauro bacchante, quieti
Subsidunt alii, at Libyco veniente tumescunt.
Hæc membrana tibi, pyxisque, & sydera dicent.
Ac varii ostendent usus, habitusque locorum.
Sed jam quæ loca naufragiis infamia vites,

Expediam. Capreas longè, si nubilus Auster,
Aut Notus insultet pelago, trasmitte carinis,
Hinc freta Trinacriæ, & stricti fuge saxa Pelor,
Cùm Libyci furit aura: vagi vada flava Simethi
Linque procul, gelida Boreas dum perfurit Vrsa,
Atque Noti, atque Eurus, atque Actias Orithyia.
Hinc immota tibi longè Camarina legenda,
Horridus Oceano stridet si ventus ab alto.
Herculei suspecta tibi freta cæca Tarenti
Semper erunt, Strophadesque & navifragum Scylaceũ.
Haud piger Ionii spumantia marmora ventis,
Nec cœlo trifidis disjecta Ceraunia flammis,
Nec superum mare, non & litora dura Liburnorum,
Aut latus adversum, rector, temone secabis.
Mitte procul Ligures, uudataque saxa relinque,
Cùm ponto strepit Auster, & Africus asperat undas.
Gallum etiam litus, roseum quà respicit ortum,
Vitato, si vela tument surgentibus Euris.
Præterea maris in medio freta Gallica nimbis
Horrendùm quassata fremunt, & sydera lambunt.
Auditur mugire vadum, penitusque sonare
Pulsati vento fluctus: ceu dira leonum
Turba fremit, fremituq; procul nemus omne remugit,
Cùm sese contrà exercent fera prælia; vel cùm
Amissos quærunt catulos, quos rupibus atris
Furtim Getuli juvenes rapuere. Leonem
Hinc nostri dixere sinum, quà gurgite in alto
Innumeræ periere rates, doctique magistri.
Tu cave puppe fretum tentare, tumentia surgunt
Cùm maria, & dubio pendent sub sydere nimbi.
Cautus & Ægææ findes trabe Tethyos arva;
Passim navifragis horrent nam consita saxis.
Si superandus Athos, dextra deflecte carinam;
Et tempestatem fugies, nimbosque sonantes.
Concava Bœotum vitato, & Chalcidis oras,
Quà fluit Euripus, refluitque rapacibus undis,
Et vada vorticibus circùm irrequieta recursant.
Nec propè Symplegadas, durumque Capharea puppim

Ad-

Admoveas, Maleamque procul transmitte sequacem.
Dum rostris Helle, dum finditur alta Propontis,
Sive procellosi per inhospita litora Ponti
Errandum, tunc lentus iter per cærula carpes.
Semper & oram Asiæ lege puppe nivosa rigentum
Neve Borysthenidùm pete litora, neve nigrantum
Cimmeriùm sedem, & Mæotidis ora paludis:
Et duros scopulos, & saxa sonantia nimbis,
Tollit ubi cœlo sese Marpesia rupes.
Litus & Europæ fugias, ubi lata per ora,
Atque humilem irrorans spumoso gurgite Peucen,
Euxinum in pontum se devehit arduus Ister.
Ister, purpureas qui nunc revoluta per undas
Barbara Threjciùm tot millia turbidus altum
Corpora in Euxinum devolvit, & æquore mergit,
Quæ sacra Christiadùm sociatæ in fœdera dextræ
Demisere neci; dum CÆSAR in agmine victor,
Tot regna, & trepida gentes formidine solvit.
Barbara castra Polonus & hinc ferus ense tremendo
Fulminat, irrumpitque, manuque à vertice signum
Evellit, domiti monumentum insigne tyranni.
Hinc & magnanimus Thracesque, Arabesque solutos
Prosternit Lotharus, cædesque, & funera passim
Aggerat, & rigidum rotat implacabilis ensem:
Parte alia Bavarus pictis ardescit in armis,
Spumantique invectus equo, tonat undique ferro,
Insternitque Scythas, & funere mergit acerbo.
O magnum Fidei columen, regnique Latini,
AVSTRIADE CÆSAR, vos & salvete beati,
Dilectique Deo Reges, quos laudibus omnes
Servatæ attollunt gentes, plauduntque receptæ,
Ite sub Auroram solio pulsare tyrannum:
Nunc tempus: nunc Fata vocant: dum clade recenti
Nutant regna: retrò & pavidus ruit Othomannus
Regnator; mixtimque duces formidine cœca
Præcipites unà, signis, fugere, relictis,
Per saltus, & lustra vagi: dumque æthere ab alto
Iam vobis Superi aspirant, & Numen agit rem.

Hoc opus, hic labor est. altum tu deprime velum,
Ventorum cùm lucta mari fremit horrida vasto.
Nunc raucum accipias contractis cornibus Austrum,
Nunc Boream; sed fronte petas cave flaminis ictus:
Da latus: obliquus velo ruat impetus Austri.
Ceu gladiator, ubi incœpit certare duello,
Atque hostem adversa venientem cuspide vidit.
Extemplo avertit pectus, rigidumque cruento
Hosti dat latus, atque eludit cuspidis ictum.
Si, cedente Noto, diras Aquilone procellas
Arctoæ mittent rupes, cave vela repentè
Obvertas: geminis primùm demitte ceruchis:
Inde dabis Boreæ venienti vela, magister.
Nam si continuò stridet cùm turbine ventus,
Cornua veligerarum obvertimus antennarum,
Prona dabit latus, & subter ruet æquora pinus.
Cura etiam, ne dira ruens vis ipsa procellæ
Obvertat velum: cùm videris aëre ventos
Adventare, cito conatu collige velum.
Tædia nec magni capiant te multa laboris;
Nanque optata salus multo speranda labore est.
Verùm si leni descendant flamine venti,
Haud vero; nam crebrò memini fecisse Thoantem.
Nec minor ille labor fluctus haurire refusos
Sentina ex humili, rimas laxare patentes
Plurima cùm cępit pelago concussa carina.
Sed quibus epotos valeas educere fluctus
Artibus, expediam, compertaque mira docebo.
In primis facili torno, duráque cavandus
Ex ulmo tibi modiolus, pedibusque carinam
Ter quinis super ascendat: sic antlia fluctus
Evomere alta potest, æquorque remittere in æquor.
Hinc septum in medio transversum impone canali
Ex ære, aut ligno è solido: sed valvula circo
Insit aperta: cuproque illi mox insuper adde,
Aut durum è corio tectum, clavoque refige,
Concludi ut pariter possit, pariterque recludi,
Sive aditus sit dandus aquæ, aut prohibēdus ab illa est.
His

His actis, valido de robore necte canali
Embolum,& ære illum circùm vestire necesse est;
Æquè & modiolo insertus respondeat imo;
Ne quà per latera intromissus permeet aër.
Est cavus ipse etiam formandus & ante cylindrus,
Cui septum,& medio sit valvula:& insuper olli
E corio tegumen sit mobile,quo fluat unda
Intromissa tubo,& clauso,non refluat inde.
Ferrea firmandus manica mox embolus axi
Ferreus, & solidis insit versatilis axis
Cardinibus super, ut possit cavus embolus alto
Nunc facili attolli nisu, rursusque deorsùm
Demitti,& potos sentina reddere fluctus.
At verò ut valeas axem versare rotundum,
Prælongam capulo virgam duro insere ferro.
Hæc fuerit constructa tibi cum machina, ab ipsa
Momento poteris fluctus haurire carina;
Nam si demittas virgam,tollasque vicissim,
Continuò exhaustum ex imo dabit antlia pontum.
Non hìc Ortygii miranda inventa magistri
Præteream, quibus ille olim de nave Sicani
Epotos potuit fontes haurire tyranni.
Faginus,& longa tendatur mole cylindrus:
Cardine & in gemino, teretique volubilis ille
Nectitur obliquus,cui longum ex ære canalem
Inque helicis circùm formam,strictusque revolve.
Immergatur aquis pars ima:sed alta carinam,
Et tabulata super sese efferat:inde cylindrus
Assiduè contrà fluctus versetur in orbem.
Nanque imo quos haurit helix,alto evomet amnes.
Non secus ex imo sentinæ nautea in æquor
Egeritur:putris semper purganda carina est,
Ne nautas intus conclusus pestifer humor
Inficiat,generetque graves per corpus achores.
Intereà famuli rimas opplere patentes
Soliciti certent,& stupea trudere ferro
Vincula,quà veniens fundit se plurimus imber:
Et super accensamque picem, ceramque tenacem
Effun-

Effundant. Pelagi, sed me fragor altus, & atrox
Ad majora vocat rauco stridore procella.
Ergo ubi tempestas vertit sinè more profundum;
Spumeum, & elatis puppes mare contegit undis,
Tunc opus ingentes gazas, & inutile pondus
Altos projicere in fluctus (potiatur & illis
Doris avara sinu in vasto, & Neptunus avarus:
Tu verò optatæ potiaris muneræ vitæ)
Tunc levis extemplo surget de gurgite puppis:
Et facilis vento adverso, pelagoque ruenti
Deluctare labor. nec te auri dira cupido
Alliciat, nectatque moras spes credula longas:
Chara magis sit vita tibi: præstantior omni
Illa auro, regumque opibus, sceptrisque superbis.
Quin, Fato variante, fluunt, refluuntque vicissim
Nescia stare loco mortalibus addita dona:
Si superest nobis animus, nec dextera cesset,
Quæ modò Fata ferunt, referent citò divite censu.
Prætereà si fortè rapax de vertice summo
Dejecit turbo malum, velumque per auras
Abripuit, vel dira Noto jactata feroci
Vnda gubernaclum rapuit, sparsitque per æquor;
Tunc rector certet citus infrænare solutam
Immisso temone ratem; nam cætera pendent
Hoc uno; Ruptis periit ceu currus habenis;
Sic scisso temone ratis: retinacula puppi
Mittere cura olli sit prima, & maxima semper,
At fortes studeant nautæ sustollere malum;
Et prona in proram euntia carbasa pandant.
Nemo piger, vel lentus erit, timidusque periclo.
Casibus audaces nautas decet esse sinistris:
Frangimus audaces, timidi sed frangimur undis.
Ipse sed ante alios audacior ibit in omnes
Fortunæ casus rector, cui cætera curæ,
Qui non præque ferat demisso lumine vultum,
Pectore & ignavos animos, turpemque timorem.
Semper lætus erit, quicunque per æquora casus
Pendeat, & læto vultu spes ipse serenet.

Ac veluti, Fortuna vices dum mutat iniqua,
Verso Marte, duces opus est prævertere Fata
Impavidè, & læta mentiri gaudia fronte.
Rectorem haud aliter cùm spes jam deperit omnis,
Naufragio pendente truci, simulare necesse est;
Nanque omnes uno pendent rectoris ab ore,
Illius inque oculos cuncti sua lumina figent:
Vnus erit vitæ, & mortis simul auctor, & index.
Audebit si fronte fera occursare periclis;
Audebunt socii pariter; si fortiter ibit
In casus omnes; eadem in discrimina rerum
Illi etiam prompti venient: si lentus aget rem;
Viribus illi etiam languescent. Denique rector
Qualis erit; talem geret & se quisque minister.
Sic Surrentinum memini fecisse Thoantem,
Cùm lætam Ægyptum peterem, & felicia Nilo
Arva. Per Ionii fugiebat marmora puppis,
Vndique cùm cœlum spissæ texere tenebræ,
Eripuere diem, & nigra fluctibus incubuit nox.
Extemplo cecidit Boreas, atque alta quierunt
Æquora: nec levis pelago submurmurat unda.
Mox sensim tolli, non dum spirantibus Austris,
Incipiunt fluctus, venturæ signa procellæ.
Tempestas sinè more ruet, si cærula nullo
Consurgunt jactante Noto. tunc ore profari
Cœpit puppe Thoas. Quoniam sæva imminet undis
Tempestas, totusque in nubem cogitur aër,
Colligite arma citi, solitasque intendite vires,
O socii, ventisque acres occurrite, & undis.
Hæc ille: & dicto citiùs generosa juventus
Armamenta capit, nervosque, & brachia tendit.
Protinùs effusis reboans ruit imbribus Auster,
Horrendique micant ignes, tonitruque tremiscunt
Subter aquæ, & scopuli, pulsataque litora longè.
Tunc nautæ in partes vertunt sese ocyùs omnes,
Invigilare malo intenti, & vitare periclum.
Demittunt subiti velum, tenduntque rudentes:
Et velis acres animis, manibusque ministrant

Vnà omnes, nisu unanimi, & clamore secundo
Horridus adverso cœli de cardine turbo
Improvisus adest, scissumque à vertice summo
Dejectat malum. nautæ tunc ilicet omnes
Arboris incumbunt lapsæ sarcire ruinam:
Erexere alium, parvumque dolona dedere.
Sed vento jactante fretum, jam gurgite cœco
Instar montis aquæ surgebant: undique circùm
Obruitur latus, & rimis ruit æquor apertis.
Sæva gubernaclum rapit unda, & vortice mergit.
Non animis fractus forti cum pube magister:
Ilicet immittunt curtæ retinacula puppis;
Quoque modo possunt venientia cærula pulsant.
Ast ubi diffindi trifidis latè aëra flammis,
Et sævire Notos, montesque attollere aquarum
Aspexit rector, collabi jam penitùs rem
Sensit: at audaci socios cum fronte serenus
Hortatur, conditque altum sub corde dolorem:
O mihi sorte dati, magnas nunc promite vires,
Nunc animos, quibus alta olim Acroceraunia, & undis
Dispersas Cycladas, dirumque Capharea puppi
Legimus incolumes, Maleæque sequacibus undis,
Ægæoque mari, Siculisque erravimus oris:
Et duras toties hyemes, nimbosque sonantes
Vicimus, & mediis toties evasimus undis.
Non mala vos vincant: non hæc vos terreat atrox
Tempestas, socii: sumus iidem, & vivimus ipsi.
Audete, ò magni; Audendo sibi quisque facit spem.
Spem vultu simulans dedit hæc: tunc fortiter illi
Et superare Notum, & spumantem Nerea certant.
Ast ego naufragium quoniam impendere videbam,
Et jam sublapsis horrendo in turbine rebus,
Spem frustrà accendi, geminas ad sydera palmas
Intendo, & supplex humili clamore precando,
Talibus exorsus: Si quid peccavimus ipsi,
O Superi, & noxis sacras temeravimus aras,
Parcite: si qua polo pietas, & fluctibus atris
Eripite hanc animam, ò, dextram proferte, benigni
Cœ-

Cœlicolæ. at tu, SABERIDE, Deus æquoris, alto
Axe veni, ventosque fuga, & freta turgida placá.
Vix hæc: extemplo summus splendoribus æthra
Effulgere mihi visa, & nigra undique circùm
Nubila discludi; roseaque è nube refulgens
Est mihi SABERIDES spectatus in aëre, qualis
Alta peregrinus sulcabat marmora Nerei,
Aut pedes Eoo vestigia certa premebat.
Quo viso fugere Noti, fugere procellæ,
Et mare pacatum, & summo lux reddita cœlo,
Et data tunc vitæ nobis simul aurea lux est.
Olli tunc ego: Quis grates persolvere dignas,
Dive, tibi valeat tanto pro munere vitæ
Concessæ, quæ mersa mari periisset in alto,
Ni tempestatem pelago, ventosque fugasses.
Quicquid & ingeniũ, & quicquid mea carmina possũt,
Cuncta tibi voveo: & versu tum, Dive, sonanti
Implebo promissa memor. mihi fronte serena
Annuit ille; poloque volans sese intulit alto.
Ergo, tibi cùm nulla datur spes, & ferus Auster,
Et duræ superant animos, artémque procellæ,
Auxilio tunc, nauta, Deos clamore vocato,
Nam tibi contrà undas, tempestatesque sonantes,
Nil facilem præter lacrymam, & pia vota relictum est.
Ipse etiam navis rector, qui cuncta gubernat,
Concipiat pia vota: piis & munera Divis
Spondeat: Ipsi etiam placantur munere Divi.
Postquam vota Diis concepta, & crimina multis
Cum lacrymis, precibusque piis, Palinure, piasti,
Acrior ingeminet si ventus, & æquora surgant,
Te primùm ferro sublimi à vertice malum
Præcipio medium succidere ad usque trachelum;
Proiicere atque illum in fluctus: tibi cura sed illa,
Hinc ne fortè ruens socios, puppimque flagellet.
Mox si nec vento modus est, crescitque periclum,
A puppe totum celeri succide bipenni.
Funibus & duris clavus tibi puppe ligandus,
Ne transversa ferat maris undâ; ratemque furenti

Da vento.docto quoniam spes nulla magistro,
Nulla arti superest:rapiunt quò turbine Cori,
Tendere opus,si forte cadat Fortuna,vel ipsi
Supplicibus tandem placentur Numina votis.
Prætereà in pelago nimbis comprensus iniquis,
Angustis conclusa vadis loca, duraque saxis
Marmora,& horrendas longè fuge,navita, syrtes.
Nanque acti ventis cùm currimus æquor apertum,
Et si nimbiferi strepitent per Nerea Cori,
Quoque modo licet,& ventos duramus,& undas.
Verùm si nautis errandi nulla potestas
Oceano datur,in scopulos, in saxa necesse est
Allidi puppem, aut siccis impingere arenis.
At procurva rates in litora si Notus egit,
Nullus ubi portus venienti brachia tendit,
Nec sinus in tuta pandit se valle reductus,
Anchora de prora jacitur,quæ dente trisulco
Navim firmet aquis. verùm si fortior Eurus
Sibilet, & tumidi veniant à gurgite fluctus,
Mitte etiam sacram,multo quæ corpore præstet:
Firmiùs illa ratem fundabit in æquore: ceu cùm
In gyrum vacuæ fluitant sinè pondere lances,
Et vento,hàc,illàc jactantur, & aëre nutant:
Verùm justa cavis si pondera lancibus addas,
Confestim medio librantur in aëre: nec jam
Dant latus in ventum,aut circùm versantur in orbem.
Quin & turbato cùm stridet ab æquore ventus
Acrior, alta pete,& fractas fuge litoris undas.
Ast ubi navigiis vicino à litore Caurus
Incidit,aut Boreæ implacabilis ira sonantis,
Litus ama,& longè Tethyn transmitte tumentem.
Nam si oram fugies,transversa ruentibus Austris,
Pelletur longè pinus:nec tendere tantùm
In ventum curvo poterit temone magister;
Vincet vi ventus;ratis & per aperta trahetur,
Quò tandem objectum ad litus frangatur, acutos
Illisa in scopulos, cumulove impingat arenæ.
Sic nostræ periere rates,& libera juventus

Ad Scyllæ cautes,& Oreftis proxima faxa,
Portus ubi quondam fteterat:nunc rupibus horret
Infelix ftatio. Mauræ vaftator arenæ
Africus imbriferis pelago infultaverat alis.
Avalus antiquo regum de fanguine cretus
Auftriacæ dux claffis erat, geminofque per Orbes
Egregiis clarus palmis,clarufque triumphis,
Qui magnis olim fulcarat claffibus æquor
Atlantis,latèque novum luftraverat Orbem,
Miffus in imperium magnum,quem mille fecutæ
Sunt acies,domuitque ingenti clade tyrannos
Oceani,& rigida piratas cufpide fregit.
At tunc Zancleos dura obfidione premebat.
Hic,quem multa maris dudum experientia doctum
Fecerat,& cœli pariter, ventique peritum,
Vt denfo vidit venientem turbine nimbum,
Impiger hæc claffem ferri mandata per omnem
Imperat:Italiæ cautes,ubi Scylla remugit,
Et maria alta citi fugiant, vicinaque roftro
Litora Sicaniæ ftringant, humilemque Pelorum,
Quò demum fervata mari fe claffis aperto
Mittat,& ad tutas vertat fe navibus oras.
Ipfe latus ftringit Siculum,raditque Pelorum.
Hinc in Leucopetram contendit, & æquor apertum
Puppe petit,fenique alii petiere,fecuti
Rectorem,tutique finum tenuere Tarenti.
At reliqui magni temnentes juffa magiftri,
Protinus in fcopulos allifi, animamque dedere
Indecores. Adeò data juffa capeffere multum eft.
Sed tibi non cura,rector,leviore cavendum,
In terras cùm ventus agit te plurimus, & jam
Naufragium Fortuna tibi crudele minatur,
Concita ne vento in rupes ruat alvus:apertum
Quà litus patet, & brevis æftuat unda,carinam
Dirige;fic gens incolumis fervabitur omnis.
Verùm hic difficilis labor eft, latè undique circùm
Cùm rigidæ affurgunt rupes, & vix brevis inter
Ora patet cautes, rarifque albefcit arenis;

Quæ-

Quatenus angustæ veniens ratis incidat oræ.
Solicitus certam stationem in litore signa,
Atque iterum explora: venio mox pronus habenas
Committe: optatas puppis continget arenas.
Vt cùm venator certam sub fronde latentem
Egregius signavit avem, emisitque sagittam
Ex arcu: volat illa leves impulsa per auras
Recta petans volucrem, volucrique infixa residit.
Nunc age, qui tuti portus, quæ fida carinis
Sit statio, dicamus. Aquis jactatus iniquis,
Doris ubi Oceano sese conclusa marithat
Herculeam ad metam vicinas, navita, Gades,
Vel Tingitanæ venies Telluris ad oram.
Hinc Malacæ, portusque novæ Carthaginis alnos
Quassatas pelago, ventisque furentibus actas
Servabit placido in gremio. sua brachia pandet
Dives Alone, & quo se jactat Delia, portus.
At si te ventus Gallis admoverit oris,
Massiliæ loca tuta vagis inquire carinis,
Lunatosve sinus, tibi quos in valle reducta
Ipse Telo ex alto venienti Martius offert;
Et quos objectu laterum dant Stœchades, & quos
Antipolis præbet curvato in litore portus.
Ausoniam circùm si striderit atra procella,
Trans Varum Herculeum portum, portumq; Monœci
Intrabis, tutaque Savo te sede reponet.
Ipsa tibi pariter regalem in gurgite molem
Magnifico extructam luxu, sumptuque superbam,
Dives opum Genua, & pictai vestis, & auri
Offeret, & firmis defendet turribus alnos.
Hinc & Delphini statio curvata patebit:
Lunaias & amica dabit tibi Cynthia sedes.
Euris jactatus freta per Tyrrhena, Liburnum
Contende in portum, aut turritas Herculis arces.
Pandet & Argoum chalybum generosa metallis
Ilua sinum: nec longè alium Populonia præbet.
Inde procellosis ferimur cùm gurgite nimbis,
Nos Centum accipient pacato in marmore Cellæ.

Tu

Tu quoque velivolis dextram, Cajeta, dedisti
Puppibus, Arctoa caderet cùm rupe procella.
Quassato mihi sæpè mari Crateris ad oras
Hospitium dedit Inarime, gremioque recepit,
Ipse etiam me sæpe jugo Misenus ab alto
Compellavit, aquas cœlo dum Corus agebat:
Et tepidæ Bajæ, Nesisque, sinusque Dicarchi.
Te placido condet gremio gratissima Siren
Parthenope, Stabiæque reducta sede patebunt.
Prætereà pelago in medio venientibus offere
Artemidos sedem Cyrnos, mox valle reposta
Titanum: fractamque Philonius accipit alnum.
Nymphæum pete Sardois comprensus in undis;
Et Calaris navim obiecti teget obiice saxi.
Sunt Drepani portus; Lilibeïa gurgite clauso
Sunt vada: sunt tuta portus statione Pachini.
Ionio in magno cùm se turbatus ab alto
Iuppiter effudit totum nimbisque, procellisque,
Et spumam elisam, pulsataque videris astra,
Plemmyrium pete litus, & Ortygias Syracusas;
Sive Ziphonii penetrabis in ostia portus;
Vel te Zanclei compellat pompa theatri
Lunatos intrare sinus; mihi sæpe ubi fracto
Perfugium conclusa cavo dedit unda recessu.
Vel Pylus adversa Pelopis Tellure petenda,
Aut Samos, & tutæ Buthroti navibus arces.
Illyris, Adriaci si spumea cærula curres,
Innumeros tibi tuta sinus dabit ora repostos.
Italia extendet quoque dextram, & litore tuto
Brundusii excipiet quassatam fluctibus alnum,
Aut Trajanopolis, vicino in litore quæ se
Falcato ostentat gremio, quod nulla furentis
Adriaci vis, aut Boreæ gravis ira lacessit.
At verò incolumis Barium si forte tenebis,
Relliquias magni supplex venerare Myræi
Pontificis, dio semper quæ nectare manant.
Hinc portus Ancona suos, atque Istria contrà
Tendet, & æratis pandet se navibus Edron.

Cùm verò Ægæi sulcamus marmora ponti,
Portus centum aperit pacatos Græcia Tellus.
Quippe ubi crebra ruit subito stridore procella,
Ac venti sine more truces bacchantur in undis,
Innumeros Natura sinus, portusque benigna,
Perfugium miseris posuit per cærula nautis.
Solicitis tendent divinæ Palladis arces
Cecropios portus, Piræaque tuta Magistris:
Et gremium pandent: mediis ceu nubibus Iris
Curvatur, pacemque refert mortalibus almam.
Et me grata Chios, cùm Nereus obstrepit undis,
Accipiat. noto facundos litore amicos
Invisam, ò, qui me ventus felicibus oris
Sistat, & ingenti Telluris protegat arcu:
Ingenium me mite soli, me collis aprici
Prospectus, dulcesque cavis in vallibus umbræ,
Ac tepidæ invitant auræ, Solesque benigni.
Nec non & placidi mores, & amica virùm vis
Docta animos capere officiis. ò, si mihi vitæ,
Ducere, quod superest, alta hìc sub pace liceret!
Et Paros, & Scyros, Vulcano & maxima Lemnos
Sacra dabit portus, atque Alcæo inclyta Lesbos,
Et Smyrna, & Sciathos, Phocæaque, Delos, & Andros.
Offeret Amphimalum Creta, & tuta æquora Mylæ.
Ast ubi Virgineo jactaberis æquore curru,
Quà Phœbo dilecta Rhodos curvatur in arcum,
Tende iter, & pleno subeat ratis ostia velo.
Et Cypros Salamina aperit, portuque silenti
Accipit ingenti concussam turbine pinum:
Pellæum & Syriæ portum, Tyriosque subito.
Cumque Palæstinas cursu laberis ad oras,
Cæsaris aut arcem, aut vicinam intrabis Ioppen.
Quà septimgeminus prorumpit in æquora Nilus,
In Pelusiacam contendas ilicet oram:
Sive urbem Lagi, quam dat Pharos aurea luce
Nocte sub obscura, fortunatumve Canopum.
Hinc tibi Marmaricum Tellus Barcæa Selinum:
Vsta Philænæum præbebit & Africa portum:

Vtica & hinc,ficcas ubi Bragada lentus arenas
Humectat,lævaque patent Carthaginis arces:
Iulia servatum tandem mox Alba favebit.
Atque alii:nec ego cunctos comprendere portus
Versibus hic opto, nec possem in carmina centum
Ora licet Phœbus stimulans præcordia Thyrso
Solveret,& dio furerem lymphatus ab œstro.
Ipse tibi picto mundus monstrabit in orbe
Quà curvæ tuta sedes statione locentur.
At quæ cura mari in magno perquirere portus,
Accipe, quisquis ades hoc carmine ritè docendus.
Membranam tabula in quadra, lævique revolves,
Ac juxtà statues tornatæ pyxidis orbem:
Hinc qui ventus aquas vertat, quò turbine ducat,
Cognosces:portumque, plaga qui panditur illa,
Sedulus inquire(& propior tibi,nauta,legendus
Semper erit) velumque Noto tendente canorum,
Illum puppe petes,& litus adibis amicum.
At si nulla patet vicino in litore sedes,
Tunc aliam,transversa notat quam pagina, quæres.
Et valido obniti in ventum temone memento.
Insuper ipsa tibi securos insula portus
Offeret obiectu laterum:trans cærula sedes
Non semper,Palinure,datur penetrare repostas.
Sæpe etiam montes in Tethya exporrecti,
Et curvata sinu Tellus sua brachia pandet.
Prætereà situs,& varia est natura locorum
Exploranda prius. Quisquis nec portus ab omni
Securus vento:semper nec fida carinis
Quæque cavis statio; Nam nulla immunis ab omni
Res vitio est:& nulla vacat secura periclo.
Quippe alii frangunt Boream;franguntur ab Austro;
Austrum alii expellunt;at non Aquilonis iniqui
Effugiunt iras:Cauro bacchante,quieti
Subsidunt alii,at Libyco veniente tumescunt.
Hæc membrana tibi,pyxisque, & sydera dicent.
Ac varii ostendent usus, habitusque locorum.
Sed jam quæ loca naufragiis infamia vites,

Expediam. Capreas longè, si nubilus Auster,
Aut Notus insultet pelago, trasmitte carinis,
Hinc freta Trinacriæ, & stricti fuge saxa Pelor,
Cùm Libyci furit aura: vagi vada flava Simethi
Linque procul, gelida Boreas dum persurit Vrsa,
Atque Noti, atque Eurus, atque Actias Orithyia.
Hinc immota tibi longè Camarina legenda,
Horridus Oceano stridet si ventus ab alto.
Herculei suspecta tibi freta cœca Tarenti
Semper erunt, Strophadesque & navifragum Scylaceũ.
Haud piger Ionii spumantia marmora ventis,
Nec cœlo trifidis disjecta Ceraunia flammis,
Nec superum mare, non & litora dura Liburnorum,
Aut latus adversum, rector, temone secabis.
Mitte procul Ligures, nudataque saxa relinque,
Cùm ponto strepit Auster, & Africus asperat undas.
Gallum etiam litus, roseum quà respicit ortum,
Vitato, si vela tument surgentibus Euris.

Præterea maris in medio freta Gallica nimbis
Horrendùm quassata fremunt, & sydera lambunt.
Auditur mugire vadum, penitusque sonare
Pulsati vento fluctus: ceu dira leonum
Turba fremit, fremituq; procul nemus omne remugit,
Cùm sese contrà exercent fera prælia; vel cùm
Amissos quærunt catulos, quos rupibus atris
Furtim Getuli juvenes rapuere. Leonem
Hinc nostri dixere sinum, quà gurgite in alto
Innumeræ periere rates, doctique magistri.
Tu cave puppe fretum tentare, tumentia surgunt
Cùm maria, & dubio pendent sub sydere nimbi.

Cautus & Ægææ findes trabe Tethyos arva;
Passim navifragis horrent nam consita saxis.
Si superandus Athos, dextra deflecte carinam;
Et tempestatem fugies, nimbosque sonantes.
Concava Bœotum vitato, & Chalcidis oras,
Quà fluit Euripus, refluitque rapacibus undis,
Et vada vorticibus circùm irrequieta recursant.
Nec propè Symplegadas, durumque Capharea puppim
Ad-

Admoveas, Maleamque procul transmitte sequacem.
Dum rostris Helle, dum finditur alta Propontis,
Sive procellosi per inhospita litora Ponti
Errandum, tunc lentus iter per cærula carpes.
Semper & oram Asiæ lege puppe: nivosa rigentum
Neve Borysthenidùm pete litora, neve nigrantum
Cimmeriùm sedem, & Mæotidis ora paludis:
Et duros scopulos, & saxa sonantia nimbis,
Tollit ubi cœlo sese Marpesia rupes.
Litus & Europæ fugias, ubi lata per ora,
Atque humilem irrorans spumoso gurgite Peucen,
Euxinum in pontum se devehit arduus Ister.
Ister, purpureas qui nunc revoluta per undas
Barbara Threjciùm tot millia turbidus altum
Corpora in Euxinum devolvit, & æquore mergit,
Quæ sacra Christiadùm sociatæ in fœdera dextræ
Demisere neci; dum CÆSAR in agmine victor,
Tot regna, & trepida gentes formidine solvit.
Barbara castra Polonus & hinc ferus ense tremendo
Fulminat, irrumpitque, manuque à vertice signum
Evellit, domiti monumentum insigne tyranni.
Hinc & magnanimus Thracesque, Arabesque solutos
Prosternit Lotharus, cædesque, & funera passim
Aggerat, & rigidum rotat implacabilis ensem:
Parte alia Bavarus pictis ardescit in armis,
Spumantique invectus equo, tonat undique ferro,
Insternitque Scythas, & funere mergit acerbo.
O magnum Fidei columen, regnique Latini,
AVSTRIADE CÆSAR, vos & salvete beati,
Dilectique Deo Reges, quos laudibus omnes
Servatæ attollunt gentes, plauduntque receptæ,
Ite sub Auroram solio pulsare tyrannum:
Nunc tempus: nunc Fata vocant: dum clade recenti
Nutant regna: retrò & pavidus ruit Othomannus
Regnator; mixtimque duces formidine cœca
Præcipites unà, signis, fugere, relictis,
Per saltus, & lustra vagi: dumque æthere ab alto
Iam vobis Superi aspirant, & Numen agit rem.

Tunc ego, vos Reges, si quid mea carmina possunt,
Et mihi si tantùm concedent Numina vitæ,
Lætus in astra feram: læti vos ibitis astris,
Addita Cœlicolis nova Numina. Sed vagus ardor
Quò me nunc rapuit? quæ puppim ad litora vexit
Oceano ex alto? vos ò procul ite, Camœnæ
Pierides, ponti me nunc per cærula quando
Nereides ducunt, humili mea tempora musco
Nectentes: lauro vos tunc redimire potestis.

Ergo age, qua nunc arte secunda pericula ponti
Effugias, dicam; repleta est Nomine quando
Mens propiore Dei, Musisque errare per undas
Cæruleas ardor novus incidit. Est labor ingens
Declinare fuga syrtes, scopulosque trisulcos:
Syrtibus Oceanus, scopulisque armatur acutis.
Ac veluti cœcus baculo subnixus acerno
Ignotum prætentat iter, tractusque viarum
Explorat, dumis si fortè, aut sentibus horreat:
Et caveam, & longo rimatur saxa bacillo,
Quæ vitet, casusque procul depellat iniquos.
Haud secus, ignari quoniam versamur in undis,
Sedulus ipse sua faciet de puppe magister:
Quà brevia, & cœcæ lateant in gurgite Syrtes,
Fluctibus & mediis interlita saxa notabit:
Omnia quæ picti cognoscet cortice mundi.

Ast ego præcipuas, fugies quas per vada Syrtes,
Edoceam. Libyæ litus quà barbara Leptis
Infestat mare piratis, fuge semper, & oras
Barcæas; duris æquor quà Sytibus horret.
Hinc sunt Sardois vitandæ in fluctibus Aræ;
Saxa vocant Itali; Phrygias fregere carinas,
Cùm pius Æneas sulcabat classibus æquor,
Ilium in Italiam portans, magnosque Penates.
Syrtibus Ægyptus, brevibusque latentibus omnis
Armatur: Syriæque fretum, Cilicumque trisulcis
Ora riget scopulis, latè maris asperat undas
Clara Rhodos: saxis, & acuto murice Creta
Cingitur, & scopulis passim surgentibus omne

Ægæum

Ægæum ftipatur, aquis circumlita faxa
Naufragium intentât. nemorofam puppe Zacynthum,
Atque Samum,& te etiam cautus, Corcyra, cavebo,
Leucadiam, Strophadefque,& fluctifragam Cephalenē.
Cautus & Illyricos,& lapidis ora Timavi
Puppe legam: crebris fpumant freta confita terris.
Tufca etiam rigidis denfatur cautibus ora,
Afperaque è duris funt Gallica litora faxis:
Et demum in mediis fugiam Balearidas undis.
Surgunt prætereà finè re, finè nomine cautes
Oceano in medio, quas & vitare neceffe eft.
Illas in parvi fignatas cortice mundi,
Inque fuis, Palinure, locis fpectabis ; & inde
Deprendes alto in pelago, duce pyxide,& aftris.
Sunt etiam multæ indeprenfæ in gurgite Syrtes,
Quas & nullus adhuc infcripfit in orbe magifter:
(Omnia quis novit, quæ condit in æquore Nereus?)
At tu fi folers cùm Doridos alta pererras,
Vel cafu, aut undis, & tempeftatibus actus,
Deprendes nova faxa mari, fugiefque periclum,
Illa orbe in picto defcribe, locumque notato
Certis diftantem fpatiis à litore noto:
Sic alios facient fuperata pericula cautos.
At non Tellures fpumofa per æquora nantes
Prætercam, fcopulofque vagos: Latonia qualis
Ægæo quondam Delos confpecta moveri,
Quam Mycone tandem, Cyaroque revinxit Apollo:
Tales Cyaneæ Ponti de fluctibus ortæ
Errabant Thraces oras, & litora circùm.
Eft lacus Ægypti fub finibus, herbida Chemnis
Quam rivo,& nemorum felicibus occupat umbris.
Magna fibi hic pius Arcitenens delubra facrare
Æthyopes juffit: crifpatis fluctibus illa
Enatat,& delubra vehit, fylvafque fequentes:
Perque lacum vaga velificat, quà flamine venti
Impellunt: fimilifque natat per ftagna Salufæ,
Plurima quæ gremio effoffo fert infula pifces.
Prætereà Atlante in magno fuit Infula nuper

Spectata,antiquis olim non cognita nautis.
Quæ Fortunatas inter non ultima terras
Surgebat,circùm densis visenda viretis.
Fortè illam ventis,pelagique erroribus acti
Lysiadæ tenuere, cavisque è puppibus actam
Egressi petiere omnem , lucosque virentes.
Verùm non multis post hinc labentibus annis,
Ceu ratis è portu crepitantia vela per undas
Fecit,& incertum Nereo devecta profundo,
Haud visa Hispanis illam quærentibus usquam est.
Sunt alia Oceano in vasto currentia saxa,
Quæ subitò motu gremio Telluris in altum
Avulsa emergunt; quoniam cava pumice multà,
Aut quia multa leves radices egit arundo
Subter;& hinc levior Tellus superenatat undis.
Ergo ea solerti sit semper habenda magistro
Cura,per ignotum dum currimus abiete pontum
Alata, incerto sulcantes marmora cursu
Velivolas noctu cautes vitare per undas.
Dicendum & quæ sint nautis solertibus artes,
Hærentes quibus è mediis subducere naves
Syrtibus,aut brevibus possint,si fortè procella
Illis impulsæ,atque undis spumantibus actæ,
Inciderint:primùm merces educere puppi
Atque onera,ingentesque trabes,atque æra canora
Festina:hinc contis urgendæ,& vectibus illæ.
Aut funes circùm scopulos,cautesque revolve;
Mox magno famuli nisu propellere certent.
Aut æstum pelagi refluentis, & æquora plena
Expecta,ut sese,fluctu veniente, carinæ
Syrtibus educant: vel circùm robora plures
Subter aquas duris religandi pellibus utres.
Vtribus intus enim conclusus inanibus aër
Nititur in summum semper,vique allevat alnos.
Nocturnum dum carpis iter,densataque saxis
Æquora trasmittis,perquire, ubi gurgite syrtes
Insidias tendant, & acuto murice rupes.
Ne deses somno,aut nimio frangare labore.
Quip-

Quippè salus agitur vitæ. quot nocte serena
Saxa rates, pigrosque simul frægere magistros.
Me quondam, dives quà mergitur Himera ponto
Æolio, memini juvenem vidisse Sicanum,
Quem patriæ ad litus gelidum maris egerat unda.
Oceani (infelix!) præter vada, vectus Eoum
Supra Indum, & Gangem, Serum pervenit ad oras.
Lætus ubi æstates transegerat advena multas,
Ianque novos doctus mores, cœloque suetus
Externo: verùm patriæ compulsus amore
(Dulcis amor patriæ: Tellus nec gratior ulla est,
Quàm quæ nascenti primas dedit ætheris auras)
Europam remeat trans litora, transque sonantem
Oceanum, atque Italis tandem delabitur oris.
Hinc lembo in patriam vehitur, rectore Sicano,
Tyrrhenumque auris relegit felicibus æquor.
Non procul à patria pura sub nocte secabat
Lembus aquas, vento nunquam laxante rudentes.
At victi somno nautæ per transtra jacebant,
Et puer obscura clavum sub nocte regebat.
Funditur hic etiam somno. temone relicto,
Impegit saxis & procurrentibus alnus.
Commotæ cautes, & acuto in murice rostrum
Obnixum crepuit, collisaque prora pependit.
Extemplò nautæ somno, vinoque sepulti
Demerguntur aquis. Adeo vigilare per undas,
Infamesque rati scopulos defendere multum est.
Ille sed optatas patriæ Telluris ad oras
Mergitur infelix, mortique occumbit acerbæ.
Cùm nullæ purum velarent aëra nubes,
Et nulli tristes turbarent marmora nimbi.
Qui toties vasti sulcaverat æquor Atlantis,
Et rapidos undis toties Typhonas Eois
Fregerat, & centum vitaverat impiger Aras.
Heu vatum ignaræ mentes! qui sedulus unquam
Talia Fata viro è cœlo cecinisset haruspex?
Fidentes animis majora pericula sæpè,
Ah miseri! superamus: at hinc vitare minora

Fata negant. Obstat rerum irrevocabilis ordo.
Ignarus scopulis si forte occurris, ab alto
Confestim nautæ demittant vertice velum,
Aut cursum certent remis inhibere morando.
Si longè cautes aspexeris, atque potestas
Evitare datur, clavum torquere, magister,
Festina, longos & circumflectere cursus.
Quà mare inoffensum, nec fracta remurmurat unda,
Carpe fugam: vacuum dabitur via tuta per altum.
Qualis ubi currus solers auriga volantes
Egit, & euripedes campo commisit aperto,
Vtque via saxum, foveamque advertit iniquam,
Inflectit temone rotam, evaditque periclum.
Verùm signa tibi cœcas prodentia Syrtes
Accipe. Cùm pelago surgit levis unda quieto,
Volunturque locis densata volumina certis,
Illic infames deprendes, navita, rupes,
Et vada, ubi ponto brevis æstuat unda refuso.
At si turbatus fremit imo à gurgite Nereus,
Quà fracti nimium spuma incandescere fluctus
Aspectantur, ibi cumuli, cautesque rigescunt.
Hæc super, Ignotas cùm te devexit in oras
Ventus, ne pronas illis appellere puppes
Festinus, Palinure, sinas, demissa priusquam
Linea rimetur fundum; si surgat aquarum
Tanta imo moles de gurgite, quanta carinas
Ferre potest: medio pariter tibi linea fundum
Oceano exploret, cùm jam vicina patescunt
Æquora, ubi subter cumuli densantur arenæ.
Vestiget tibi præterea gravis ære Molorthus,
Commoda si ratibus statio, quæ subter arenis
Sternitur, apta: nigro verùm quæ plurima limo
Aut scatet, aut latè duris riget aspera saxis,
Firmandis semper censetur iniqua carinis;
Nam malè cœnoso firmabitur anchora fundo:
Nec benè præruptis cum dente hærebit adunco
In scopulis; & acuta revulsos marmora funes
Disrumpent. priùs ergo mari demitte Molorthum;

Illum

Illum autem visco, aut molli circumline cera.
Hinc cùm deduces, referet si multus arenam,
Apta rati statio, si cœnum, incommoda: sed si
Inciderit rigidis descendens cautibus ille,
Infidum fuge litus, & æquora rupibus aspera.
Insuper his, portus nigra dum nocte subintras,
Quæ sit vera Pharos, quæ lumine litora pandit,
Impiger explora, & certis cognoscere signis
Nitere: sæpe rates mediis periere sub umbris
Indeprensæ errore Phari, dum litore multæ
Irradiant flammæ, agricolæ cum collibus altas
Accendere pyras, vel cùm de nocte per urbes
Festivi radiant passim de mœnibus ignes.
At tibi nunc, Siculis quod classibus accidit olim
Narrabo, Palinure. (juvat meminisse malorum,
Quæ caveas) Victrix remeabat classis Eoo,
Exuviasque ducum, captumque insigne tyranni
Threicii, & victas referebat in agmine puppes.
Iam multo exhaustos cursu demerserat undis
Phœbus equos, primo volvi cùm sydera motu
Incipiunt, trepidis & scintillare videntur
Luminibus, spectata mari descendere ab alto
Arcibus è summis tunc est, & mœnibus urbis
Classis, & Austriacis vexilla undantia signis.
Captivæ bello puppes, monimenta triumphi,
Ponè sequebantur: longè trans litora classem
Protinus ut videre, canoro murmure cives
Conveniunt, omnisque ruit densata Panormus
Visendi studio, plaususque ad sydera jactant:
Accenduntque faces, lætosque in mœnibus ignes.
Extemplò dira Boreas comitante procella,
Ex Vrsa ruit improvisus: in æquore fluctus
Incandent, raucoque fremunt stridore sub auras.
Densatur cœlum nimbis, tonitruque remugit,
Quo campi, & valles, atque ardua pulsa tremiscunt.
Tunc velum in ventum dat concita classis, & auris
In portum contendit. at inscia quà Pharos igne
Luceret fido; crebræ per litora quando

Ardebant flammæ, mediis pars syrtibus hæsit,
Pars scopulos inter prona incidit, haud mora, cunctæ
Illisæ crepuere rates, sonitumque dedere.
Victores, victosque trahit sors una vicissim.
Heu miseros! per saxa animam, fluctusque rapaces
Effudere inter sociorum murmura læta.
Sæpè insperatos felicia gaudia luctus,
Et lacrymas verso pepererunt ordine risus.
At vos soliciti portum explorate, magistri,
Et fidæ vobis radient quo litore flammæ.
Solerti nec cura minor Rectori adhibenda,
Vt pelagi fugiat prædones, qui freta passim
Cædibus infestant, execrandisque rapinis;
Ergo tibi assiduus malo speculator ab alto
Nunciet, alatæ violent quæ Dorida pinus:
Invigiletque mari semper; sed prima rubescit
Cùm fuscis Aurora rotis, solertior omnes
Perlustret tractus oculis, ne forte tibi hostes
Se se improvisi objectent, atque ære lacessant.
Non secus alta cito cùm promontoria cursu,
Præruptosque legis scopulos, aut fluminis ora,
Solicitus facies; quoniam convalle reducta,
Et sæpe infames latuere crepidine Mauri.
Præterea, fugiens si curris, nitere semper
Ne ventum tibi præripiant; sic tutus aperto
Errabis pelago, donec tibi conteget undas
Nox veniens, & opem tenebris præbebit amicis.
Quare cœlum humentes cùm obduxere tenebræ,
Tende iter obliquum, quò non fert aura carinas:
Aut flecte; atque Afros sic ipse latebis iniquos.
Quorundam inventum est, celsa de puppe resectum
Doliolum, cui clara Pharos suspensa coruscet,
In fluctus sensim demittere, quod tamen undis
Enatet in mediis rectum: sic stare carinas
Immotas placido piratæ in gurgite credent.
Ast illæ intereà securæ Nerea currunt:
Sed ridet festiva dolum instruxisse juventus,
Piratas cœlo, qui frustraturus aperto est.

Sic

Sic quondam fecisse Ligur narravit Iolcus,
Cum Sardoa gravi sulcaret cærula pinu:
Et Rhodii fecere duces, dum classibus Hellen
Prætereunt, nigræ per amica silentia noctis.
At nunc, quo fervent æstu maria alta refuso,
Quæ loca, qui cursus, quibus, & Lunaribus horis,
Vestigemus, & à scopulis diversa petamus.
Concitus alterno procurrens gurgite pontus,
Nunc celeri in terras cursu ruit, atque refusis
Fluctibus infundit, scopulosque superiacit undas.
Spumeus at retrò nunc cedit, & humida salsi
Purgamenta maris, revolutaque saxa resorbet;
Nudatumque solum, fluctu labente, relinquit.
Ac veluti geminæ coieræ in prælia quando
Mixtæ acies, & longis sese hastilibus urgent.
Fortior illa premit, subnixaque viribus instat:
Hæc cedit, retròque fugit: subitumque sub auras
Clamorem attollit, flammantiaque ora reflectit:
Illa fugit, penitusque datis se mandat habenis.
Haud secus in terras irrumpit fervidus undis
Oceanus, refugisque iterum se fluctibus aufert.
Sed quæ caussa fretum confestim gurgite ab alto
Tempore sub certo tollat, rursusque remittat,
Non facilis quæsitu, omnique incognita vulgo est.
Ardua mens hominum explorandis rebus, & acre
Ingenium has pelagi refugas impegit in undas.
Vsque adeò verum est, certas perquirere caussas,
Et sita principia, & cunctarum exordia rerum
Difficile esse: tamen varia est sententia multis.
Nanque alii vastos sorberi in Tartara fluctus
Rentur, & occulto subter tranare meatu;
Inde vomi rursus, subitosque ad litora ferri.
Esse alii Mundo vitales ætheris haustus,
Et partem superæ mentis dixere; tumentes
Sic & anhelus aquas, cùm naribus accipit auras,
Contrahit absorbens, illas, cùm reddit, in altum
Attollit, terrasque, vado exundante, refundit.
Sunt quibus hæc melior visit sententia menti:

Sci-

Scilicet è cœlo vertigine rapta diurna
Surgere nunc æstu maria, & refluentibus undis
Demitti. vasto multis sub gurgite visum est
Ebullire fretum, latèque assurgere fluctus;
Quippè putant vacuis magnæ Telluris in antris
Conclusos ignes cæcis ardere caminis.
Verùm alii mira novitatis imagine capti
(Non levis hic stimulus: suus incidit omnibus ardor
Vestigare nova, & rerum confingere caussas)
In mundi medio Phœbi torpere jugales,
Ac circùm immenso terras versarier orbes
Cunctaque præcipiti pariter vertigine ferri,
Ætheraque, tractusque maris, nubesque volantes,
Audaces dixere. Adeò dementia mentes
Mortales vexat. certas inquirere caussas
Non hic verus amor, rerumque exordia nosse;
Sed nova fingendi genius, seu dira cupido est.
Hinc terræ trepidare sinu maria acta putarunt;
Alternaque fuga tumidos fervescere fluctus.
Ipse sed Oceani spumantia cærula duco
Reginæ arbitrio Lunæ, imperioque cieri,
Vimque illi arcanam, motu quæ concitet undas,
Esse puto. parent Lunæ freta turgida; quandò
Illa abeunte cadunt maria, & veniente tumescunt.
Non tamen Oceani terrarum est unus ubique
Æstus, & in certis non semper tollitur horis.
Sive id aquæ vitio eveniat, vitiove locorum;
Vel quoniam (nec fallor) erit non una marini
Caussa æstus. interdum aliæ in contraria caussæ
Res agitant, viresque aliarum sæpe morantur.
Hinc per conclusæ Thetidos vada parciùs undæ
Assurgunt, refugoque iterum vix gurgite sidunt.
Verùm in secessu superi maris altus ab Ortu
Adria turgescit, longèque infundit arenas.
Sed magis Oceanus perfusis æstuat undis
Vltra Abylam, & Calpen; magno quia scilicet illic
Corpore per cunctas latè diffunditur oras,
Fluctuat & magis, undoso quà flumine ripas
Hu-

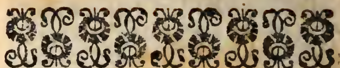
Humectat virides Tagus aurifer, altiùs æquor
Tollitur, & campos,& rura virentia fluctu
Longè operit,totamque oram perfundit Iberam.
Verùm quà cœlo se saxa Gobeia tollunt
Armoricum propter litus, quando unda resedit,
Ingenti circùm tractu nudata patescunt
Litora,nudatique etiam per litora pisces,
Ceteque,Vitulique,& fluctivagæ Balænæ.
Sæpe etiam & siccis puppes spectantur arenis.
Major,ubi gelidis semper riget Vrsa pruinis,
Bacchatur terris maris æstus, & unda tumescens
Latè humiles sorbet Batavos, humilesque Britannos;
Norvagos,Cymbrosque simul, Gotthosque nivales.
At Libyæ ad litus,quà Gis vagus alluit, & quà
Contra elata mari spectatur maxima Cerne,
Perque Arabum fines,Erythræaque litora circùm
Fervescit pelagus vehementior, & furit undis.
Verùm Eoa per æquora lata,per Asida longè,
Et quà gemmiferæ vicinia Persidis Indum
Accipit, & nitidis circùm Carmana lapillis
Litora læta,modum suprà furit æstus, & ingens
Præcurrens tantum Nereus Telluris inundat,
Quantum vix uno peragit sub Sole viator.
Non tam præcipites effusi è carcere currus
Corripuere viam, & laxis agitantur habenis:
Vt cùm perrumpit,tumido jam gurgite, pontus
In terram, refugus vel cùm delabitur inde.
Non fuga servaret gentes per litora Eoas,
Ni custos fumo daret alto à vertice signum,
Cùm terram agreditur curru Neptunus aquoso.
Hæc loca, Tethys ubi Lunaribus æstuat horis,
Nauta,fuge,& celeres infida ad litora proras
Ne vertas,transversà ferat ne fervidus illas,
Dum ruit, Oceanus,nudo vel litore retrò
Deserat aufugiens.Foveas fecere cavatas
Litoribus passim,tutæ consistere ut illis,
Subsidente,rates possent, trans litora Nereo.
Quin opus est,ut missa mari gravis anchora puppim
Fun-

Fundet aquis;nam ſæpe graves violentior æſtus
Secum unà abripuit,refluenti gurgite,naves.
Præterea ſit cura tibi cognoſcere, fervens
Tempore quo ſurgit,vel quo delabitur unda;
Ne patriam,Palinure, relinquas puppibus oram,
Oceano veniente; cito ſed reflua curſu
Cùm jam litoribus ſubſidunt æquora ſiccis:
Vtque coronatis advertas oſtia ſylvis,
Cùm ſurgit veniens, non cùm ſubducitur æquor.
Dum vaga conſurgit radianti Delia cornu,
Atque orbem ſextæ fugiens interſecat horæ,
Paulatim ſurgens creſcit mare: vertice ſummi
Illa ſed in medio cùm jam libratur Olympi,
Conſiſtit ſalis æſtus: aquæ non amplius ultra
Aſcendunt:refugæ ſed retrò fræna retorquent.
Hinc ubi deſcendens orbem luſtravit eundem,
Invadunt iterum ſpumantia marmora terras:
Quo tandem Manes deſcendat Cynthia ad imos.
Hinc ut candentes agit alto à cardine cervos,
Vertuntur maria,& retrò ſublabitur unda.
Tarda maris quoniam de gurgite Luna reſurgit
Semper (amat ſomnos,& amica ſilentia Luna)
Tardiùs hinc(dominæ mores imitatur)& ipſe
Oceanus ſumit violenti exordia motus.
Quotque dies abiere retrò creſcentis ab ortu,
Tot cedunt momenta vagi primordia curſus.
Præterea cùm Luna novos jam colligit ignes,
Tunc minùs ex imò tolluntur gurgite fluctus:
Sed cùm per cœlum pleno jam lucida cornu
Incedit,magnis tunc Nereus æſtuat undis,
Nanque etiam dominæ novit diſpendia Lunæ
Oceanus:ſimul & creſcentia cornua ſentit.

LIBRI SEXTI

FINIS.

NAVTI-

NAUTICORUM

LIBER VII.

SEd jam nunc puppes animosior impulit aura
Trans Abylę metam, Oceanoque immisit aperto,
Creber & Eoo veniens immurmurat Eurus:
Conclusæque retrò cesserunt Tethyos undæ.
Ergo animus, dum ventus agit, dum spirat Apollo,
Oceani fluctus audaci currere pinu.
At tu, quæ vitreo subvecta per æquora curru,
Cæruléum metiris iter, cœtuque beato
Nereidum sociata volas, vati, aurea Dori,
Pande viam: tecumque feras, precor, ò Dea, magnum
CARDENIDEN curru sublimem, Euroque secundo,
Hoc duce perpetuis sulcabimus æquora velis,
Felici intendent semper quæ flamine Cori.
Ergo age, CARDENIDE, & quò te vocat æmula Doris,
I, sequere, & mecum juvet ire, & quærere sedem
Purpuream Eoi, & primi confinia Mundi,
Suprà Indos, Seresque suprà, Chrysenque repostam,
Solis, & Auroræ in thalamos Titanidis usque:
Nec non & nova regna, novasque inquirere gentes
Axe alio, quà nulla polum decircinat Arctos:
Et nova monstra maris, nova sydera: trans & Atlantem
Externum lustrare Orbem, nova litora, & urbes,
Atque alios portus, quò per tot secula nullæ
Ire rates ausæ, & curvis sulcare carinis
Fluctibus horrendum Oceanũ, horrendumq; procellis.
Magnum equidem tẽtamus opus: sed magna sequetur
Gloria, læva sinunt si Numina, & audit Apollo:

Et

Et qui me facili toties per cærula nutu
Magnus SABFRIDES servavit. Age, æthere ab alto
Dive, veni, & ventos immitte in vela secundos,
Ac tumidum pavidis substerne Atlanta carinis;
Nanque potens pelagi Deus es: via nulla per undas
Te sinè tuta patet, trepidatque in gurgite pinus.
Ergo adsis, cœptique operis hanc perfice partem.
O mihi, si liceat, cœlo, pelagoque remenso,
Litus in Eoum servatam advertere puppim!
Hìc tibi Carmano templum de marmore ponam
Propter aquas, multo Ganges quà turbidus auro
Per septena vago devolvitur ostia cursu.
In medio templi stabis mihi Numen, & aram
Purpureis textam gemmis, auroque tenebis.
Hùc tibi servati spumosa è Doride nautæ
Dona ferent, fundentque preces, & vota resolvent.
Primus egò (si tanto unquam dignabor honore)
Romulidùm de more sacro velatus amictu,
Et nitida chlamyde, & Tyrio conspectus in ostro
Dona feram, & sacris incendam altaria donis.
Sanctam libabo Cererem, sanctumque Lyæum
Cernuus; èque manu mittetur victima nostra
Multa Patri. Sed jam festas indicere pompas
Ad delubra juvat, cæsique insigne Tonantis,
Ac pictas auro tabulas, & figere dona
Parietibus latè circùm, contextaque Serum
Vellera, purpureosque tholo suspendere honores.
In foribus pugnam ex ebore, & nitido argento
Gangaridùm faciam, fractumque peritus in auro
Cælabo Badagem, & victricia signa Quirini.
Atque hìc Romanis ascriptum legibus Indum,
Ac rutilum sacro lustratum flumine Gangem:
Addam urbes Asiæ, servataque regna rubentis
Auroræ, sacris tot & addita sceptra Latinis:
Bisque triumphatas Chrysæo in litore gentes,
Taprobanen, Sindasque, & odoriferas Moluccas.
Et captæ stabunt puppes, & victus Achenus.
Sub pedibus pingam Furias, amnemque severum
Co-

Cocyti, & dira fusum cùm gente Tyrannum.
E niveo sculpam saxo, spirantia signa,
Lustraios reges, ascriptaque nomina cœlo.
Intereà magnum Oceanum, fluctusque sequamur
Intactos, tua, SABERIDE, non ultima dona.
Ergo age: rumpe moras: vocat alto à vertice pontus,
Indusque, Gangesque, & divitis æquor Erythræ:
Et vocat Hesperio sub Sole Argenteus amnis,
Virginei fontes, auroque insignis Amazon:
Et vox assensu marium ingeminata resultat.
Mox ego victrices accingar dicere palmas,
Æternùmque tuum proferre in secula nomen.
Seu quis odoriferas Eoa per æquora terras
Puppe petit, crocei seu quis sub Vesperis ora
Ammerices quærit populos, hic cortice pictum
Oceanum primùm, & vastissima cærula noscat;
Ac maris ambages varias, cursusque viarum.
Trans Gades magnum spumosis fluctibus æquor
Panditur (Oceanum Graii dixere vocantes)
Cum quo clausa Thetis (cecinit si vera vetustas)
Nulla olim immisso junxit commercia Nereo.
Isthmus erat medius, terræ discrimine parvo
Qui Libyam Europæ jungebat, & utraque Tellus
Vna erat. at crebiò veniens vi pontus, & undis
Paulatim exedit terras, medioque refusus
Europam tandem è Libya dimovit, & alta
Diducta ex Abyla tunc Calpe, & litora, & urbes:
Ac primùm Thetis Oceano dignata marito est.
Tantum pontus edax, & edacia secula possunt!
Fluviorum pater Oceanus, rex magnus aquarum;
Quique sinus centum, centum fluit æquora circùm,
Atque plagas omnes terrarum fluctibus ambit.
Quin subtus terras & præterlabitur omnes
Per cæcos aditus, perque horrida Tartara Ditis,
Ceu toto in tenues diffusus corpore venas
Insinuat se sanguis, agitque per omnia vitam.
Stagna, lacus, perhibent, hinc, & vaga flumina, fontes,
Ique cavis quicquid saxis distillat aquarum;

Ocea-

Oceano ex alto consurgere; nanque ubi pontus
Descendit magnæ per crebra foramina terræ,
Quà via cœca patet, superas se rursus in auras
Emittit saliens;nam quantùm vertice ab alto
Descendit maris unda,salit de gurgite tantùm.
Hinc Tagus auratam volvens cum flumine arenam
Erumpit.Bætisque alba præcinctus oliva:
Et qui tot terris,tot nomina gentibus Indus
Caucasea de rupe fluens imponit,& ipse
Purpurea Ganges unda,Tanaisque nivalis:
Ac gelidis venit Oxus aquis,& dives Hydaspes,
Et Lycus,atque Hermus, fontesque binominis Ister
Nilus &,Ægyptum nigra qui ditat arena,
Vsque cacuminibus Lunæ devexus ab altis:
Et Gis Æthiopum fama notissimus,& qui
Spumeus Alpino Vesuli de vertice currit
Eridanus,sceptrisque potens Tyberinus, & ipse
Pauper aqua,at multo dives Sebethus honore,
Orbe sub occiduo Panucus, & alta fluenta
Amnis Amazonidum,centum qui flexibus errat,
Et sata rura rigat latè felicia centum:
Cæruleisque Canada vadis,flavusque Siopis,
Quique mari magno fluit ore Argenteus amnis,
Et gemmas secum,& nitidas subvectat arenas.
Hìc freta trans Abylæ geminis se cornibus ingens
Porrigit Oceanus: dextrà petit arduus Orbem
Ammerices,latèque omnem complectitur undis:
At læva Libyam præterluit usque remotum
Acronoton,Manesque fluens descendit ad imos.
Eoum hinc saliens latus alluit:& vagus inde
Supra Arabem, Persamque suprà circumfluit Indos.
Mox iterum ascendens gelidas iter urget ad Arctos:
Lanigerosque lavat Seres, Chrysenque rubentem.
Hinc & regna petens Boreæ damnata sub axe,
Sarmatiam,Scythiamque rigat, rigidoque relicto
Axe iterum,niveos cursu secat ille Britannos:
Moribus & niveam fluctu circumdat Hybernen.
Oceani quondam antiquis impervia nautis
Æque-

Æquora:turritæ nec sulcavere carinæ
Id pelagi,ad Solem quod se diffundit Eoum,
Et quod in Hesperium procurrit, & omnia cingit
Ammerices nova regna.cava trabe currere fluctus
Oceani tumidos,montesque irrumpere aquarum
Non ausi,ignotumque fretum tentare magistri.
Proxima majorum Fatis melioribus ætas
Id tandem aggressa est:potuitque ingentibus ausis
Oceanum superare,rubrosque venire sub Indos.
Multa sed ante tamen cesserunt irrita vota
Rectorum,multusque labor profusus inanis.
Agmine nimborum metuendus, & ignibus Atlas
Terrebat nautarum animos,qui sæpè furentem
Tentavere sinum, & cautes superare rigentes.
Arduus ipse etiam præruptis montibus alnos
Oceanus retrò pepulit,nautasque coëgit
Vertere terga fuga,& magnis desistere cœptis.
At non conatus animorum, audaciaque ausa
Omninò cecidere:per invia cærula Atlantis,
Perque hyemes iterum rigidas,nimbosque sonantes
Sternere iter tentarunt, magnum & sub juga pontum
Mittere:sed pulsi laceris abiere carinis
Retrò iterum:ceciditque animis spes omnis,& altus
Non dictus Mons,& dicta est innabilis ora.
Sic intactus Atlas, multosque inarata per annos
Amphitrite est.Cùm tandem felicibus ausis,
Henrici Ducis auspicio,ducentibus & Diis,
Lysiadæ petiere duces. non horrida nimbis
Æquora,non pelagi montes timuere tumentes.
Ac velut in tergum si quando pulsa recessit
Mœnibus ex altis acies,quæ scandere primùm
Ausa fuit, mixtimque abiit formidine cœca;
Spemque omnem belli deponit,& arce potiri.
Ast ubi conspexit specula sublimis ab alta
Contusas acies, fusosque redire maniplos
Magnanimus dux,ingentique incanduit ira,
Vrget equum impatiens,tortasque relaxat habenas:
Ocyùs & vento,ut versum pervenit in agmen,
In-

Increpitat primùm dictis, sistitque ruentes:
Addit & hinc stimulos animis, & laudis honores.
Extemplò commotæ acies ad mœnia vertunt
Sese præcipites, Martemque, hostemque lacessunt.
Tela per, & glandes, & Martia fulmina, & ignes
Irrumpunt; muros scandunt, & turribus altis
Vi potiuntur. Honor stimulis præcordia pulsat.
Non secus Oceanum superarunt, & vada cœca
Lysiadæ nautæ, postquam generosus adegit
Dux stimulis animos, laudisque adiecit honores.
Non formidandi verrex sublimis Atlantis,
Nec trifidis disiecta polo Acroceraunia flammis
Audaces fregere animos: Nec terruit ingens
Fluctibus Oceanus: sed itum est in litus Eoum
Per maris abruptum. Rerum discrimina nulla
Altæ laudis amor formidat, & invia nulla
Semita virtuti: nam sentibus aspera mollit
Gloria. Neptuni præter vada fervida vexit
Idæas animosa virùm solertia puppes.
Verùm age, & Oceani tumidos quo sydere fluctus
Vertere conveniat, terras & adire repostas,
Accipe. Cùm pelagus candenti corpore Cygnus
Pronus adit, nitidis Arcturus & emicat astris,
Herculeos fines, & amicos, navita, portus,
Quà Tagus Oceano rutilis se miscet arenis,
Desere; blanda novo sub sydere scindere pontum
Tempestas aperit tunc se; veniùntque secundi
In velum Zephyri, verùm si carcere currus
Seriùs emittas, cœlo cùm lucida Tauri
Occidit, ardenresque pedes exarmat Orion,
Haud equidem Phœbi sedem lustrabis Eoam
Incolumis: retrò puppes aget Auster ab axe
Austrino veniens, vel si contendere contrà
Audebis, Libyæ infames frangeris ad oras,
Aut alium tandem venies jactatus in Orbem,
Brasiliæ ad cautes, aut barbara litora terræ
Caribanæ, Thetidi quà se vagus addit Amazon.
At portum, Arctoam quà Dorida verberat undis
Se-

Sequana, Pegaseum nitido cùm sydus Olympo
Tendit iter pennis; & jam novus incipit annus,
Deserit, & Phœbi Gallus petit arva rubentis.
Mense sed exacto solvunt de Vecte Britanni
Gangaridùm in regna: at gelidæ vada tuta relinquunt
Texeliæ dites Batavi, charosque Penates,
Cùm Tauri medium Titan secat aureus orbem.
At quicunque petis trans æquora litus Eoum,
Ocyùs insistas cursu, Zephyrisque secundis,
Abrumpasque moras opus est; Nanque omnis in alto
Prospera Fortuna, & felix stat meta viarum
Concessis ventis, & tempestatibus uti.
Sed postquam cœli certo sub sydere ventos
Accepere sinus, celeres, Palinure, carinas
Dirige, Fortunæ præfert quà plurima nomen
Insula: prima tui sit & hæc data meta laboris.
At tibi quæ magno metuenda pericula ponto
Intendent, canere aggredior. Vitare memento
Naufragum Libyæ litus, penitusque sonantes
Atlantis scopulos: furit hic spumantibus undis
Arduus Oceanus, strepitatque procacibus Austris.
Stringe rati dextram: & nimbos vitabis, & undas.
Ille sed in primis vasti per cærula Atlantis
Est labor exuperandus: Aquæ nam præpete cursu
Semper in Occasum, Solisque cubilia tendunt.
Seu quoniam summi vertex dum fertur Olympi
Pronus ad Occasum, retròque relinquit Eoum,
Inclusos orbes, & sydera, & aëra, & undas
Oceani rapit, & celeri trahit omnia gyro.
Qualis ubi magna rapitur vi fervidus axis
Ingenti cum mole rotas, currusque volantes
Abripit, & summa retrò vi rapta sequuntur.
Sive quia (hæc melior sententia visa magistris
Nanque aliis) cœli per culmina cùm rapidus Sol
Volvitur, immensis fervoribus excoquit alti
Oceani fluctus, tenuesque resolvit in auras.
Ergo ubi jam multus mediis è fluctibus humor
Attenuatus abit, subsidunt æquora fundo:

Hinc

Hinc loca vicinæ ſuccedunt protinus undæ
In deyexa.vagus quoniam ſe ſemper in orbem
Verſat,agens cùm luce diem Sol almus Olympo,
In declive fluit mare ſemper,& orbe rotatur.
Longior idcircò curſus, cùm Solis ad ortum
Tendimus:objectum puppes mare tardat euntes.
Atverò Occaſum,brevior,cùm quæris, & oras
Ammerices; nam prona ferunt ipſa æquora puppes.
Eſt major tamen hic motus, quà torrida Mundi
Zona rubet;veloci & aguntur cærula curſu.
Attenuat quoniam Sol ferventiſſimus undas
Oceani magis;aut quia ſe velociùs ipſo
In medio verſat cœli vaſtiſſimus orbis.
Eſt pariter varius variis in partibus altæ
Curſus aquæ,& varias etiam deflectit ad oras,
Auroræ hinc docti quærunt cùm regna magiſtri,
Lentus ubi motus,deſcendunt: deinde ſub Ortum
Veloces recto ducunt temone carinas.
Major ubi,veniunt,cùm longè Atlante repoſtos
Veſpere ſub nigro inquirunt per cærula portus.
Eſt etiam labor ille tibi,luctare fluentis
Oceani, fluctus & declinare ruentes.
Nam vaga in Occaſum cùm perfluit Amphitrite
Litora in adverſa,atque in procurrentia ſaxa
Incurſat violenta,nec ultrà excurrit inundans,
Spuma confeſtim refluit ſed pulſa retrorſum.
Qualis ubi ripis devexior incidit amnis,
Alliſus reſilit,retròque reverberat undas.
At quoniam in terras objectas ſæpiùs unda
Obliquè incurſat, pariterque impulſa retrorsùm
Obliquè in partes alias fluit,& vaga curſat,
Ingenteſque unà abreptas trahit æquore puppes,
Quin etiam fluviis è magnis ſæpe fluenta
Prona ruunt,multoque cient maris impete fluctus.
Sic fluit Euxinum,& mediam perlabitur Hellen
Auctum fluminibus:ſic pulſum à gurgite Nili
It mare Virgineum: ſic clauſtra ſonantia præter
Oceanum currunt devexa fluenta per altum;
Quà

Quà Gis lata subit maris æquora,quàque rubentes
Indus aquas auro devolvit,& aureus ipse
Quà Ganges fluit,& Seres quà findit Hoanges:
Et quà se magno ciet ore Argenteus amnis,
Ac secat occiduos undis felicibus Indos:
Amnis Amazonidum sed quà rapidissimus undas
Torquet agens,celeri currunt cita cærula cursu.

Hæc igitur tibi curæ:silent cùm carbasa,in undas
Anchora descendat,multo quæ pondere curvas
Firmabit pinus, pelagoque obsistet eunti.
At si ventus agit crepitanti flamine vela,
Contende in proram venientibus impiger undis,
Obnitique vado semper, Palinure,memento.
Nec te decipiat,fluctu labente, profundis
Indeprensus aquis, atque irremeabilis error.
Vicinam temone plagam, veloque require,
Quà venit æstus aquæ, & fluctus conare ruentes
Vincere, ne sensim pelagi devexa fluenta
Veloces aliò impellant per marmora puppes.
Tardior Oceanus quà se fert obvius undis,
Flecte ratem clavo. quin & superare fluenta,
Nauta, potes, si proram omnis petat impetus undæ:
Nec transversa latus feriat Thetis incita cursu.
Nam sic prora vadum rostro proscindet acuto,
Eludetque simul rapidam venientis aquæ vim.
Non secus ac cuneus diffindit scissile robur,
Et facilè in partes acie disjungit acuta.

Quin & Hyperboreæ glacies, fluxusque nivali
Ex axe in medium tibi sunt vitanda,sub Vrsas
Dum tendis.Cùm longa dies illuxit in Orbe
Arctoo, solvitque nives Sol fervidus igne,
Et duras scindit glacies,maris unda refusis
Imbribus è Septem cursu revoluta Trione
In medium devexa diem descendit,& altas
Fert secum glacies, tepidumque revolvit in Austrum.
Late hinc concretos Atlanticus invehit amnes
Oceanus,Libyco sensim qui Sole liquescunt.
At quà perpetuis candet densata pruinis

Zona poli,& nimio durescit frigore pontus,
Crystalli veluti montes, longo agmine duræ
Voluuntur glacies,mittunt quas flumina, & ipsæ
Interdum gelida stipatæ Naiade cautes,
Cum nivibus sub nocte hyemes figuere profunda.
Per glaciale fretum Scythiæ,Zemiæque nivalis
In transversa nives dum currunt, seque ruentes
Per densata petunt latera, incursantque frequentes,
Horrendus fragor exoritur,quo litora, & omnes
Pulsati longè montes,cœlumque resultat.
Se velut ex alto cum Nilus Atlante refundit
Subiectos late in campos,plangitque profundas
Ingenti valles sonitu,quo tota remugit
Thebais,Ægyptusque, atque æstiferi Garamantes.
At non transibo indictas caligine densa,
Quæ per Hyperboreum se fundunt aëra nubes,
Arctophylax stellata retrò cùm plaustra reducit,
Atque Ariadnææ conduntur signa coronæ.
Insuper Oceano in magno,quà semper ab igni
Incandet plaga terrarum,densissima cœlo
Caligo interdum pelago,& nox incubat atra.
Non polus apparet supra, non subter & undæ:
Nec se etiam per lata vident agearia nautæ.
Tunc Rector, ne se incursent per mutua puppes,
Da signum procul ære cavo, sic tutius illæ
Incursus fugient venientum, & gurgite nantes
Vitabunt duros amnes.at si fragor ingens
Currenti late è glacie, occursuque ciatur,
Horrifico majora strepant tormenta boatu.
Sed quà torrentes descendant, cortice picto
Aspicies,& nostra etiam te plura docebunt
Carmina,& exacti toties per cærula cursus.
Consule & in primis arcana oracula docti
Dudlæi,quæ multa notat tibi pagina.Sed jam
Me salsa longè pulsatæ aspergine puppes,
Immensoque vocant venientia monstra fragore.
Ergo per Oceanum velis dum curris apertum,
Ignoti nova monstra maris, Cycladesque natantes
Evi-

Evitanda tibi, lato quæ gurgite Proteus
Paſtor agit. centum pelago vaſtiſſima Cete,
Et centum mediis errant in fluctibus Orcæ,
Ac Phocæ turpes, & turrigeræ Balęnæ.
Quin & Atlanteis in fluctibus, axe ſub alto
Agmina denſa ruunt paſſim, latèque vagantur.
Sæpe cavæ magnis impingunt piſcibus alni:
Denſatoſque globos inter, turbaſque natantum
Vix ſeſe medias aperit via tuta per undas.
Ergo tibi vaſto fugienda hæc monſtra profundo:
Nam ſæpe, infandùm, miſeræ periere carinæ
Demerſæ mediis in fluctibus. Hæc vaga magno
Errant Oceano, roſtroque armantur acuto.
Quæ ſi ferratis incurſent dentibus alno,
Extemplò, velut in ſcopulos alliſa fragorem
Illa dabit, roſtroque abies pulſata dehiſcet.
Illa ingens caput, atque horrentia lumina tollunt
Suprà undas, puppimque ſuprà, latèque revolvunt
Corpora per navim, tortoque volumine caudæ
Roſtra ſuper, proramque aſſurgunt, & mare ſubter
Vi magna ingenti cum mole invertere gaulum
Adnituntur. aquas illa, & plena æquora vaſto
Ore vomunt, fuſoque replent torrente carinas.
Nonnulla horrifico per cærula vaſta natatu
Velificant, magniſque movent plangoribus alas.
Eſt etiam Oceano in magno malus ille carinis
Phyſeter (patrio ſic Graij nomine dicunt)
Monſtrū horrendum ingens, cui quot ſunt vertice na-
Tot patuli ex illo tolluntur in aſtra canales (res,
Ore cavo: immensùm ſtridens quibus æquor in altū
Se jacit, & latè circùm diffunditur imber:
Cuncta in conſpectu ſimul occulit: omnia miſcet
Stridore. ingentes quot acuta cuſpide ſpinæ
Aptantur lateri, tot ſunt haſtilia ferro
Dura magis: nitidæ ſplendent quot tergore ſquamæ,
Scuta tot, horrendum quibus impenetrabile dorſū eſt.
Inſtar montis, aquas ſupra caput eminet: antrum
Os immane refert: ſubter, mirabile dictu,

Quot dentes,dextra totidem,lævaque secures
Horrent. Dii talem nautis avertite pestem.
Hæc tu monstra maris cùm videris,ocyùs omnes
Inclamare tubas, magnumque ciere fragorem
Æra jube,lituosque,& raucum cornua cantum;
Nam sic confestim perterrita murmure monstra
Descendunt, subterque vagis conduntur in undis.
Quin etiam persæpe juvat(mihi rettulit Ægon,
Ægon Oceani vidit qui monstra profundi)
Horrida terrificis tormenta explodere bombis,
Inque caput vibrare pilas; nam fulminis ictu
Merguntur concussa mari,nec cominùs unquam
Spectantur:Divosque etiam,Palinure, vocato.
Sæpe salutiferæ longè discedere signo
Visa Crucis:jactu lustralis protinus undæ
Interdum petiere cavas sub gurgite sedes.
At vicina cavis cum se admovere carinis,
Et bifido circum plicuere volumine caudam,
Est præsens medicina malo, si protinus ipse
Castoreum è pelui diffundas desuper amnem;
Astutum fera castoreo pelletur odore.
Præterea,id non te lateat, vastissima Cete,
Vt perhibent,nidore picis capiuntur adustæ.
Hinc amor ille, rates toto se corpore circum
Extendi,trabibusque suas advertere nares.
Quorundam inventum est, piceo fucata veneno
Plurima dispersim demittere dolia ponto,
Quæ piceo perlecta petant medicamine Cete:
Alatæ intereà sulcant vada Tethyos alni.
Sed neque te aspectus Telluris fallat inanis;
Nam sæpe in medio quæ creditur insula ponto,
Est sese undoso tollentis ab æquore monstri
Dorsum immane,leves cuj sternuntur arenæ,
Ac molle assurgit sabulum,& se subjicit alga:
Non semel undivagæ puppes appellere ripæ
Gavisi nautæ,celeresque in litus inane
Delapsi, virgis subitum crepitantibus ignem
Accendunt,lætisque parant convivia mensis.

Ast

Ast ubi paulatim senserunt monstra calorem,
In mare descendunt:tunc credita se pede Tellus
Subtrahit extemplò:miserique in gurgite nautæ,
Infandùm! pereunt,monstris data præda nefandis.
Anchora sæpè etiam sabuloso credita dorso,
Et duris unco squamis infixa tenaci,
Cùm monstro,& fundo,se proripit, & ratis unà
(Arcete ò Superi casum!)demergitur undis.
Nonnulli in Cete mittunt scopulosa rudentes
E navi:hinc illos,cùm se vastissima monstra
Subducunt,dextra arripiunt, Fatumque morantur.
Nec minùs intereà funes generosa juventus,
Ex alta suspensa manet quibus anchora prora,
Haud mora præcidunt ferro,vel solvere certant.
Sed quid monstra maris refero,mediasque per undas
Errantes Cycladas;nat parvus in æquore piscis
(Romani Remoram appellant, Echeneida Graji)
Qui (si vera fides) turritam dente tenaci
Apprendit navim è prora,sistitque volantem.
Nec valido prosunt spirantes flamine Cori;
Nequicquam & remis diverberat æquora pubes:
Turritæ veluti cautes:in fluctibus illa
Cùm vento,& velis,remisque immobilis hæret.
Vis tanta exiguis Natura est indita rebus.
At verò,ut casum effugias, quid tunc tibi agendū est,
Accipe. Subter aquas descendat nare peritus,
Atque omnem circùm curset,visatque carinam,
Quò tandem monstrum inveniat, dextraq; prehensum
Amoveat,victorque mari consurgat ab alto.
Sic mihi se quondam dixit fecisse Cloanthus,
Qui mare,qui terras,qui barbara litora gaulis
Lustravit toties,quà Sol utrumque recurrens
Aspicit Oceanum,& victor remeavit ab Indis.
Nunc age,quæ cœli ratio sit habenda magistro,
Vt varias Mundi partes exploret, & oras
Oceano in magno,quà terræ,& litora nulla
Apparent:sed cœlum est undique,& undique pontus,
Expediam,cœpti quæ pars non parva laboris.

Hæc rectoris erit semper solertia major
Vestigare plagam cœli,terræque, marisque,
Quò ventus,cursusque,gubernatorque revexit.
Sive per ignotas pelagi quà naviget undas;
Nam sic optatos poterit contingere portus,
Quàque rigent scopuli,& cœcæ,deprendere , Syrtes:
Atque hinc exactos etiam deducere cursus.
Quas igitur zonas,quas vento accesseris oras
Contemplare:tibi cursus vaga sydera dicent,
Et Sol clivosi dum culmina scandit Olympi.
Ergo ubi jam medio librabitur æthere curru ,
Quot partes Sextante nota Sol altus Olympo est.
Hinc Finitorem quot se super efferat Arctos,
Explorare opus est:id tu quo,navita,possis
Vestigare modo,paucis,adverte, docebo.
A cœli medio quot partibus aureus orbe
Sol distet,perquire:illas tibi pagina dicet,
Obliquos quæ Solis habet duodena rotatus
Per loca Signiferi. numerumque deinde repertum
Partibus inventis radio super adde,volantes
Si Sol in tepidum bigas deflexerit Austrum,
Cùm brevis est lux,& nostrum depressior Orbem
Aspicit:at Cancro propior si curribus ibit,
Longinquas cœlo cùm protrahit altior horas,
Subtrahe ab inventis,numerus,qui proximus exit,
Ostendet quantum è vitreis se circulus undis
Æquator tollat,medium qui dividit orbem
Signorum:quantùm sed se super evehat Vrsa,
Monstrabunt partes, quæ pro quadrante supersunt.
Hinc quæ zona poli, qui sit locus ille, carinæ
Quò,Palinure,tuæ cursu venere sub Austrum:
Et quantùm à Septem jam descendere Trione,
Cognosces;pelago nam quot se partibus axis
Admovit propior,tantùm per cærula puppis
In medium se prona diem devexit ab Arcto.
At si diversum cœlo,& majoribus astris
Trans Æquatorem perlustras,navita, Mundum.
Hæc eadem peragenda tibi ; sed tollitur alter

Axe

Axe polus,rerumque exit contrarius ordo.
At levis hic labor est nobis,ubi fecerit horas
Nocturnas bis æqua pares Astræa diurnis:
Ipse tibi medio in cursu Sol aureus,altus
Quot super Æquator consurgat partibus amnes
Oceani dicet:sed si tunc fervidus igne
Vertice in extremo Titan libretur Olympi,
In cœli medium pervenit cærula puppis.
Alter & hinc tibi jam venienti panditur Orbis,
Alter & assurgit Mundi polus, aurea circùm
Rara & inexhausto volvuntur sydera motu.
Quærendum & quantùm cursu tua pinus in Ortũ
A Fortunata fugiens Tellure recessit.
Verùm hoc difficile est:fertur pernicibus alis
Hesperiam in partem cœlum,nec fixa sub astris
Meta manet:cursus hinc & deducere multum est.
Auri multa viro Batavi donare talenta
Promisere, modum in mediis qui sedulus undis
Traderet,ut certò possent cognoscere quantùm
Curva sub Eoum spumosa per æquora puppis
Provecta est,cœlique simul qui circulus alti
Tunc noctesque,diesque pares partitur in horas:
Rem multi aggressi magno mercedis amore:
Verùm alii laudum stimulis.post irrita vota,
Nullus adhuc tanto pretio donatus abivit:
Et nullus tantam meruit pro munere laudem.
Attamen,angustis quoniam solertia rebus
Summa hominum est,crescitq; usu experientia longo,
Acre quid ingenium, multusque invenerit usus,
Edoceam.E vitro tibi clepsydra magna paretur,
Bis senas quæ tota fluens semel indicet horas.
Cùm primum das vela Noto, Palinure,vocant-i,
Hanc tu pendentem media sub puppe locato
Verùm ubi jam totus spiramine depluit humor,
Verte illam,conclusa fluat quò molliter unda
Subiectam in partem:cautusque notare memento,
Quot levis unda vices spiramine decidit arcto;
Temporis exactas nam sic cognoveris horas,

Ex quò deserto solvisti ab litore funem.
Sed priùs,è portu pelagi cùm tendis in altum,
Quære quot ascendens jam partes egerit orbis
Delius,atque vagi quæ fluxerit hora diei:
Atque illam in primis memori sub mente reconde,
Hinc cùm vestigas quæ te plaga lucida cœli
Ambiat Oceano in medio,qui circulus ille,
Et quantùm Occasu è primo se vertat Eoo,
Principiò perquire, cavo pellucidus humor
E vitro quoties defluxit; & inde peractas
Deduces horas, ex quò de litore, primùm
Se dedit Oceano,ventis spirantibus, alnus.
Hinc & si solidos valeas subducere Soles,
Invenies horam, momento quæ ruit illo
Litore in adverso;& tabula signare memento.
His actis,Sextante nota, radiove quot altus
Sol partes fuerit:mox quæ sublapsa diei
Hora sit,hinc certis poteris deprendere signis.
Horarum & numerum è signato subtrahe primo.
Hinc tibi qui reliquus tandem quæsita locorum
Intervalla dabit,sese quibus alter in Ortum
Submovet.horarum numerum si ritè resolves
In partes,quarum ter quinas continet hora,
Sic quantùm medii tunc cœli circulus absit
Ex alio,aut primo poteris prædiscere Circo.
Sed puros quoniam servari tempore longo
Difficile est amnes,partem subtilis arenæ
Includunt vitris alii,& vaga tempora signant.
At multi stamnum accipiunt, plumbumq; liquatum,
Et vivum admiscent argentum; atque igne subactam
Materiem in cinerem solvunt, tunduntque minutim:
Secernuntque illam cribro: decussaque vitro
Pars subtilis,aqua pro molli clauditur: inde
Non interruptus currit spiramine pulvis.
Sunt qui cæruleam Tethyn pro Naiade dulci
Immittunt;conclusa cavo Theris humida vitro
In multum sincera manet salsugine tempus.
Ast aliis visum est, varia experimenta secutis,
Vt

Vt vivum sensim argentum spiramine parvo
Deplueret: multo quoniam non deficit usu
Attritum,& longo nunquam corrumpitur ævo.
Hoc sed præcipio cura majore notandum,
Mobilis ex alto depictæ clepsydra puppis
Pendeat,in partes ut cùm se verterit ambas
Navigium,aut vento,aut spumosis fluctibus actum;
Hæc sese medio libret:sic leniter humor
Non intermissus spiramine defluit arcto.
At si nocte locum perquiris,pulsa secundis
Quò tua pervenit ventis per cærula pinus,
Astra tibi dicent transacti temporis horas,
Scilicet aut Cepheus,vel proxima Cassiopea,
Aut Cynosura,polo quæ se nocturna revolvens
Tarda diem integra peragit vertigine totum.
Hæc cùm nota tibi fuerint, spectare licebit
Qui locus ille,tuæ quem jam tenuere carinæ;
Et quà continues velis iter, ut tua portus
Optatos tandem subeat trans Tethya puppis.
His etiam emensos facilè est comprendere cursus;
Et quantùm navis spatium promota cucurrit,
Si tibi lustrati multa experientia cœli,
Et metiri etiam numerum,& subducere calles.
Nauta vias Solis,numerosque,& sydera disce.
Est etiam modus alter, aquas sulcante carina,
Quo valeas pelago exactos cognoscere cursus.
Assere quadruplici capsam compinge quadratam,
Cui geminus circùm ex ulmo versatilis axis
Insit,uterque suprà longo se corpore capsam
Efferat.instructam pennis impone recurvis
Mox uni,Palinure,rotam: super illa quadratam
Assurgat capsam,& capulo versatilis axis
Insistat.pennas albi tibi bractea ferri
Secta dabit;partemque omnes vertantur in unam;
Vt rota continua possit vertigine volvi,
Impulsa à vento,in pennas cùm spirat ab alto.
Ceu puer intentus ludo, cùm fixit aceruo,
Subtilique crucem ligno,niveaque papyro

Inde cruci inseruit pennas, ventoque ruenti
Obiectat currens: vento propulsa papyrus
Se cita versat agens, & mobilis orbe rotatur.
At tu, nauta, rotam capulo subnecte quadrato,
Vt cùm decurrit vento rota concita, & unà
In gyrum sese axis agat. mox fila revolve
Alterius medio longissima, quæ tibi fila
Semper erunt gemino lini de stamine torta.
Alter & accipiat fili caput, orbe revolvi
Circa illum ut longo valeat, cùm plurima versat
Aura rotam. Hinc summa capsam sub puppe locato,
Vt rota devolvi semper vento incita possit.
His actis, Palinure locum, portumve notato,
Illius èque tuo pariter distantia portu
Sit tibi nota: ratem mox tu cùm litore solvis
Felicem in Zephyrum, incipiet rota flamine verti;
Inque alium sensim filum devolvier axem.
Hinc cùm te notam ventus devexit in oram,
Quæ se multiplici vertere volumine, fila
Extende, atque pares in tot mox divide partes,
Millenos quot nota tenet distantia passus,
Atque pares alias poteris super addere primis,
Vt longo valeat devolvi tempore filum:
Singulæ & accipiant positis discrimina nodis.
Sic certam semper mensuram, rector, habebis,
Qua cursum pelago exactum, ambagesque viarum
Quærere non multum est. Auris de puppe secundis
Cùm rota se circùm versat versatque rotundum
Vnà axem in gyrum, quot fili conspice partes
Intereà currant, alioque plicentur in axe;
Quippe ratis totidem freta per spumantia passus
Mille, in vela Noto semper spirante, cucurrit.
At si jam totus fuerit revolutus in axem
Alterum funis, vacuo, Palinure volantem
Tunc impone rotam, certos cognoscere cursus
Sic dabitur semper: nam cùm vehementior Eurus
Incidit in velum, & cita dissecat æquora pinus,
Tunc etiam celeri fertur rota percita motu.

Verùm si leni canentia carbasa flatu
Intendant Zephyri, pariter rota molliter axem
Circumagit,& lentè filum se versat in orbem.
Vtcunque his tandem spatiis digressus iniquis,
Iam tibi quàm varius sit per vada cærula magni
Oceani cursus,non multo carmine dicam.
Primus,cùm picta sectamur pyxide Rhombum
Austrinum, & medii sub cœli circulo eodem
Currimus.hìc certus, nec(si vigil ipse magister
Lora regat)transversam ratem feret. alter, Eoum
Cùm sequimur,magno cœli sub tramite,Rhombum,
Aut alium quemvis medium percurrimus orbem;
Certus & hic.verùm superest qui tertius,ille est
Obliquus,reliquosque petit per Nerea Rhombos?
Vt cùm puppe plagam Vulturni quærimus,aut cùm
Leuconoti in sedem contendimus.Hic vagus error
Navis erit:non illa maris dum marmora sulcat,
Describet rectum spumanti in gurgite circum:
Sed vento fugiens spirali tramite curret.
Ergo inclinatum cùm quærimus æquore Rhombum,
Haud equidem,Palinure, plagam veniemus ad illam,
Quam prima egressi statione petivimus:at si
Arctoas celeri cursu contendimus oras
Seu Mundi adversum nobis properamus ad axem,
Curva polis propior succedet puppis:at illis
Acta per obliquos felici flamine cursus
Perveniet nunquam: & circùm versabitur Vrsas,
Ast ab utroque polo dedimus si carbasa ventis,
Inque Æquatorem descendimus,ire sub illum,
Optatosque rati portus penetrare negatur.
His animadversis, docti solertia nautæ
Illa erit,obliquos ut cùm per cærula Rhombos
Percurrit,proram semper deflectat ad illum,
Qui propior situs,atque à primo longiùs ibit;
Sic quem non curvo quærit temone,videbit
Litore in optato portum. Sed flectere partes
Quot clavum solers dextra,lævaque magister
Debeat,in geminos seu navim dirigat axes,

Sive Æquatorem gemino perquirat ab axe,
Vestiget numeris Geometres. Me vada magni
Oceani jam læta vocant,& plausibus horti
Hesperidum acclamant,viridique è vertice montis
Vocibus assultat festis Arsinaris altus:
Incœptique petunt felici flamine cursus.
Ergo ut præteriit retrò celsissimus Atlas,
Ardentem medii Zonam spectabis Olympi,
Æstifer Æthiopas torret quà circulus alti
Solstitii,Solemque sinu bibit alta Syene;
Cœli ubi tres spatium patet,& non amplius, ulnas.
Mox celeri Hesperidum terras,nemora aurea,cursu
Contendas petere, & portus intrare repostos,
Quà læva Libyæ respondet barbara Tellus;
Lætus ubi,atque ingens septena per ostia fertur
In mare Gis,Libyamque nigra fœcundat arena:
Vnde hinc & nomen fluvio imposuere coloni;
Et Nigrum fluvium, & se appellavere Nigritas.
Has circùm terras rapido sub sydere Cancri
Perpetuò placidè solet aspirare Supernas,
Vela vocans;celerem sed cursum tendere in Ortum
Adverso torrente negat Thetis incita puppes.
Hìc sed mira tibi rerum spectacula dicam:
Ex Inda Tellure redux cùm puppibus aureos
Hesperidum relegis lucos,circumque pererras
Viginti à magno distantem partibus orbe,
Florentes pelagi fluctus,atque herbida passim
Cærula prospicies,apioque intecta marino.
Ceu cùm vere novo se mollibus integit herbis,
Luxuriatque tener viridi sub gramine campus:
Non liquidum sulcare vadum; verùm inter amœnos
Hortorum textus credas errare carinas:
Sic etiam Ammerices oras, & litora circùm,
Qua crebris angusta sonant freta consita saxis:
Et Chilen quà flava Thetis circumfluit, & quà
Auroque,argentoque rigat ditissima regna.
Quin & ubi Tellus è florenti Florida ponto
Dicitur,herbosis passim tecta æquora campis.

Verùm, solstitii candet quà circulus alti,
Herbida spectantur latè florescere aperto
Prata mari, & virides motare cacumina plantæ,
Quæ spissos hederæ textus imitantur, & inter
Intectas variis serpunt anfractibus undas.
Hæc per læta maris plantis florentibus arva
Non ipsi possunt turriti irrumpere gauli,
Ni valido è puppi descendant murmure Cori.
Nullæ radices illis, frondesque palustri
Persimiles rutæ nascuntur, & humida corna
Iuniperi baccam referunt, sed livet in ipsa
Fronde color, veluti fœnum, quod trivit agrestis.
Vsque adeò fœcunda parens Natura marinis
Arbusta in campis gignit, scenamque virentem.
Seu quoniam multa pinguent uligine fluctus,
Plurimaque exhalant genitalia semina fundo,
E quibus æquoreas radiis Sol educat herbas.
Aut quia torpentes putrescunt gurgitis undæ
Titanis nimia sub luce: hinc indè tenellæ
Limoso surgunt de semine protinus herbæ.
Non secus ac stagnis nascuntur, & uda secundùm
Flumina, quæ rauco vix pulsant murmure ripas.
Forsitan in medio plantavit Iuppiter hortos
Oceano, & viridi contexit germine campos,
Vt fessos nautarum animos per tædia longa
Prospectu herbarum vario, miroque levaret.
Ergo ubi prospicies apio vada tecta virenti,
Ne timeas rostro depicta coloribus arva
Scindere: florentes pandet se tuta per agros
Semita, & insuetæ fugient per rura carinæ.
Hinc ubi digressus propiùs descendis in Austrum,
Horrendum fuge, nauta, sinum: fuge litus Equarum:
Aëre non sano, & nimbosis Iuppiter auris
Sævit, & Oceano trucibus fremit unda procellis.
Dum cœlo, ut perhibent, descendit pestifer imber,
Excitat, infandùm, putres in corpore bullas;
Attactuque vadi membris diffunditur humor
Lethifer, & venis bacchatur morbida tabes,

Non secus,ac oleæ si quando fervida membris
Gutta cadit; subitæ malesano in corpore bullæ
Erumpunt,dirusque dolor per membra recurrit:
Ergo rati tectum cerata imponere tela
Præcipio tibi, ne cœlo dum pestifer imber
Decidit,immisso serpat per membra veneno.
Sic Solis radios etiam vitabis,& æstum,
Plurimus in medio Mundi qui persurit axe.
Præterea infames cœco sub gurgite Syrtes,
Ingentesque latent:dextra tibi marmora pinus
Proscindat:longos & circumflectere cursus
Convenit Ammericen versùs: sed litus Olindæ
Tu cave ne specula cernas sublimis ab alta:
Nam si te ventus semotam advexit in oram
Ammerices,sceleratáque litora Brasiliorum,
Flectere iter velis opus est,portusque relictos
Quærere;nimbosis nam tunc maria invia ventis.
At si Fortunam audebis tentare sequendo,
Et certum tibi naufragium, immanemque ruinam
Prædico:infami jactatus in æquore Cafrùm
Præceps consilium,infelix,damnabis, & ausa.
At postquam Oceani rorantem aspergine multa
Parrhasiam secuit Finitor circulus Vrsam,
In medio jam puppis erit,terræque, polique,
Rectus ubi surgens Æquator circulus orbem
Signorum secat,& summo rapit omnia cœlo,
Dividuum & paribus cœlum secat intervallis.
Indicio Æquatoris erit placidissima ponti
Temperies: nulli hìc contristant cærula venti.
Pretereà durata Ceres,siccique juvenci,
Najadis & dulcis pariter corrumpitur humor.
Hìc tibi cum Iove non sano, pelagoque silenti
Certandum,Palinure:calet sub cardine Titan,
Et furit assensu radiorum fortior æstus,
Sol ipse attenuans undam trahit igne vapores
Non sanos,circùmque leves latè inficit auras:
Immotique gravem exhalat maris unda Mephitim.
Corpora & ipse etiam cœli spirabilis æther

Insi-

Inficit insinuans sese; nocet artubus ægris,
Qui mare, qui terras, Sol ferventissimus urit,
Atque aër gravis, immotique malacia ponti.
Sævior Æthiopum per litora, perque calentis
Infames Guineæ terras: sed mitior æstus
Oceano in medio, mitissimus insuper alto
Cum cœlo rutilis splendent palearia setis
Stellati minio Tauri, Phœboque propinquo,
Aurati rutilant Oculi, & majoribus astris.
Nam tunc aspirant auris felicibus Euri,
Ac læti veniunt ruptis de nubibus imbres.
Hoc igitur cœli sub sydere, nauta, secato
Oceani fluctus; facilis via gurgite vasto
Tunc tibi: nec medium rapidus Sol excoquit æquor.
  Postquam servatus puppi devexus in Austrum
Veneris, alteriusque Orbis conspexeris axem,
Conare in lævos cursum deflectere fluctus,
Quà sacra consurgit Triadi medio insula ponto,
At cava se motis remeat dum pinus ab Indis
Sepostos Helenæ colles, portusque subiutret
Quà virides circùm sylvæ venatibus aptæ
Assurgunt, vitreoque vagantur Najades amne.
Hìc fractas cursu vires, animumque juventus
Instauret. magno pressus ceu fasce viator
Æstivo sub Sole, cavo cùm venerit antro,
Et gelidos circà fontes prostratus in umbra
Quæsitam captat summis fervoribus auram;
Solaturque alta recubans sub rupe laborem.
Iure sibi optatam poscunt membra ægra quietem,
Atque operæ pretium est animum revocare parumper
A curis, incœptum hinc possit ut acrior ille
Continuare opus, inque datam pertingere metam.
  Hinc geminos pelagi dimenso gurgite Picos.
Cùm cernes, fluctusque avibus resonare marinis,
Arduus Ægoceri venientem circulus alnum
Accipiet: fessos recreabit & altera cœli
Temperies. Palinure, sinum obliquare memento,
Transversumq; Notum (nanque est Notus arbiter oræ)
Ac-

Accipe, & obliquos nimbosa per æquora cursus
Dirige, pinguis ubi, & nemorosa assurgit Acunna,
Insula ab Ægoceri quæ distat partibus orbe
Bissenis læva, Solisque cubilia præter,
Viginti Auroram tendit. Sed maximus hic jam
Insequitur labor, horrendis superare procellis
Extremum Libyæ latus invium, & æquora summo
Fluctibus alternis sese tollentia cœlo.
Ægoceri fines ultrà se fundit ad Austrum
Africa, & adversum cuncata erumpit in altum.
Hesperius venit hinc: illinc descendit Eous
Oceanus: geminique adversa fronte ruentes
Concursant liquidoque exercent prælia campo.
Præcipiti impulsi cursu, venientibus undis
In transversa citis, ventis & agentibus ipsis,
Despumant rabie, & duplici torrente refuso,
Ingeminantur aquæ, & magno se vertice tollunt;
Allisæque fremunt magnis clangoribus undæ.
Auditur longè strepitus: cava litora longè
Responsant, fractos sonitus imitata tubarum.
Non secus, ac geminæ cùm Martis in æquore sese
Implicuere acies: premit hæc, premit illa: sub astra
Et galeæ, & magno diffracta hastilia nisu
Agglomerata volant, magnusque it clamor ad auras;
Horrendoque cavæ responsant murmure valles.
Quin & uterque ruens prærupto à vertice pontus
Fluctibus adversis, & magna concitus ira,
Ad latus extremum cumulos humentis arenæ
Egerit ingentes, limumque, algasque fluentes,
Et fluctus, fundique ejectamenta marini.
Arabiæ deserta velut, Libyæ & loca circùm,
Cùm gemini adverso spirarunt flamine venti:
Hinc Notus abreptas magna vi volvit arenas,
Inde levem Boreas nubem ciet horridus: ingens
In medio cumulus sustollitur; atque ubi quondam
Campus erat, magnus congestæ surgit arenæ
Confestim mons, & miseros premit altus euntes.
Ergo pererrato venies cùm denique ponto,

Acro-

Acronoton,tu magna alacrem ad certamina pubem
Instrue;luctandum vento,& cum fluctibus atris.
Qualis ubi in mediam durus luctator arenam
Ire parat,magnis luctæ se viribus aptat,
Atque animos revocat priscos,solitumque vigorem,
Intendit nervos,& fortia brachia, & omne
Denudat corpus:mox grandia crura, lacertosque,
Et latos humeros pingui perfundit olivo,
Vt tandem è dubio veniat certamine victor.
Spiramenta ratis, cunctasque occlude fenestras:
Atque imis tormenta locis,tabulataque subter
Ænea descendant,pariterque ignobile vulgus.
Nudati tabulata super stent corpora nautæ;
Præsentique animo cuncti luctare parati
Oceano,& ventis, validasque expromere vires.
Quin etiam forti ad malos cum fune ligentur;
Vt cùm prærupti veniunt à gurgite fluctus,
Absorbentque ratem(nanque hic ingentibus undis,
Sub vada descendunt, cumuloque teguntur aquarum
Ipsi etiam magno præstantes corpore gauli)
Obluctentur aquis medio torrente,nec ingens
Transversùm abreptos pelagi ferat unda ministros.
Austrinum latus,& longo maria alta petantur
Circuitu:lævum Libyæ fuge litus, & undas.
Non tibi rarescant dubio sub lumine montes
Solorum Æthiopum,sceleratаque litora terræ;
Nam ruet in brevia,& cumulos premet alnus arenæ;
Prædaque relliquiæ Cafris immanibus ibunt.
Indicio Telluris erunt per salsa volantes
Aligeræ volucres niveo cum pectore:quales
Mæandri circùm volitant per flumina cygni.
Pyxidis ipsa etiam tornatæ ferrea cuspis
Signa dabit;nanque,ut perhibent,acus acta veneno
Recta polum,sydusque ferit, cùm venit ad altum
Acronoton, Libyæque ratis legit ultima regna.
Mox ubi transmissus fuerit retrò arduus undis
Acronotos, Tellusque simul scelerata refugit,
Flecte viam velis, cursusque intende sub Vrsas.

In-

Inter & Eoum, sedesque Aquilonis iniqui,
Quò te pyxis agit, cœli quò sydera ducunt,
Carpe fugam, & pictum membrana consule mundum.
Nunc age, quæ tibi non cura leviore cavenda,
Expediam (non finis adhuc, requiesque labori est)
Proxima Nathalis venit ora, Eoaquè Cafrûm
Litora, naufragiis, sceleratáque litora Cafris.
Hìc centum mersi perierunt gurgite gauli
Naufragio infando, & totidem periere magistri,
Et clari virtute duces, quos fluctibus hausit
Oceanus, vel quos ad barbara litora volvit;
Concessitque feris prædam, Cafrisque nefandis.
Nobilis ante alios, & avito à sanguine regum
Naufragio ejectus sceleratæ ad litora terræ,
Cum socia, & natis crudeli funere Sosa
Interiit, pariterque viri interiere trecenti.
Quassatum & totidem ventis immitibus æquor
Spumoso absorbsit sub gurgite. Per freta vasti
Dum miser Oceani nigris devectus ab Indis
Lysiadûm peteret fines, sua regna, Penatum,
Hìc prope terribilem ventis, & fluctibus oram
Lucidus extemplo densatis nubibus aër
Texitur, & toto nigrescit gurgite pontus.
Nec mora, ab Occasu ruit atra, sonantibus alis,
Tempestas, ventis comitata, & fulmine, & imbri.
Tolluntur ventis undæ, tonitruque tremiscunt
Sylvosi montes, & campi, & maximus æther.
Velorum fragor insequitur, clamorque virorum
Extemplo, & pavido miscentur cuncta tumultu:
Terror ubique viris, & plurima mortis imago
Obiicitur: certamque intentant omnia mortem.
Ipse gubernator puppi proclamat ab alta:
Ponite corde metum, ò socii, quid pectora pulsat
Vestra pavor? redeat solita in præcordia virtus.
O mihi forte dati, vasti quibus æquor Atlantis
Ter jam velivolis sulcavi puppibus, & ter
Formidanda maris superavi cærula Eoi.
Eja animos revocate; trucique occurrite nimbo

Vnà alacres cuncti,& meliùs confidite rebus.
O passi graviora,(aderit modò Numen amicum)
Fortunam,& casus etiam superabimus istos.
Hæc ille.At sævi diverso à litore venti
Ingeminant stridore:furens ruit Eurus Eoo,
Antennæque immugit, & horridus intonat alis
Africus imbriferis,fluctusque ad sydera jactant.
Protinus ingentes cœlo tolluntur aquarum,
Et super horrendo pendent curvamine montes:
Hinc & deducto subsidunt gurgite valles.
Non fortes nautarum animi, non ipsa magistri
In dubiis sæpe explorata industria rebus,
Nec quicquam valet ars: superant artemq;animumq;
In diversa vago venti clangore ruentes;
Et fracti horrendo ventorum verbere fluctus.
Ecce ruens Boreas à finibus usque nivosis
Incidit obliquus;malumque à vertice summo
Deiicit: & frustrà pelago obluctante magistro,
Ipsa gubernaclum veniens rapit unda: revulsumque
Abripit Oceanus, longèque ad litora volvit.
Tunc spes incisæ.prærepta puppis habena
Oceano jactata ruit, quà turbine venti
Abripiunt:rupto veluti temone quadriga
Fertur in abruptum præceps, perque invia, quà illam
Quadrupedes agitant,cursu properante,feroces.
Ad latus allisi quatiunt cava mœnia fluctus.
Concussæque trabes fluctu, tabulæque fatiscunt.
Armamenta rapit turbo, rapit omnia præceps
Æthiopum de rupe cadens stridore procella.
At Sosa intereà casu turbatus acerbo
Vritur, & magno perculsus corda dolore,
Infelicem animam vix ægro in corpore versat.
Non sua perterrent Heroa pericula;nec se,
Nec vitæ quicquam curat mortalis honorem:
Verùm aliena timet; sciditque potentiùs altum
Pectus amor natorum, & charæ conjugis ardor.
Ille & crudeli totiens occumbere morti

Se spectat, quoties miserans, sua pignora, natos
Exhorrere metu, & sua conjugis aspicit ora.
Ante oculos, ante ora patris eum conjuge natos
Fluctibus oppetere, & crudeli funere mergi
Tristius est morte, & tormento durius omni est.
Attamen ingentes condens sub corde dolores,
Dissimulat, pellitque metum, & spem fronte serenat.
Atque his ingreditur dictis: Non omnis, amici,
Spes nobis præerepta: manet via certa salutis,
Si soliti vobis animi, & fiducia cordi
Restat adhuc. Tantùm quenquam sperare licebit
Casibus adversis, quantùm fidentior ibit.
Transversi quoniam ferimur per litora Cafrûm;
Nec datur adversùm vento luctare potestas,
Cedamus: geminæque cadant latus inter utrunque
Anchoræ Oceanum in magnum: quæ dente tenaci
(Spero equidem) vasto fundabunt gurgite puppim.
Intereà cuncti lembo scelerata petamus
Litora; nam Cafros & vim pulsabimus armis.
Verùm (præsenti avertant Dii numine casum)
Si victi ferro non æquo in Marte cadamus;
Non moriemur aquis: terris periisse juvabit.
Dixerat & dictis paret manus omnis & ingens
Extemplò è puppi demittitur anchora in undas,
Altera & è prora jacitur: ratis ilicet alto
Sistitur in pelago librata, Notoque resistit.
Efferus ut quondam sonipes, cui fræna magister
Vi multa injecit, fregitque tumentia colla,
Constitit eluctans, injectaque lora momordit.
Haud mora, conscendunt lembum, scinduntq; sonantē
Remigio pontum, & diram vertuntur ad oram.
Attamen, heu miseros! tereentium fluctibus hausit
Oceanus: cuncti monstris data præda marinis.
Verùm non reliquos melior Fortuna secuta est:
Æthiopum manibus crudelia funera passi
Infandùm periere. Viis urgemur iniquis
Mortales: semperq; hominum lacrymabile fatum est.

Tu

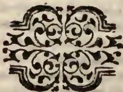
Tu, Sosæ casus si te docuere sinistri,
Cautus in infido moderaberis æquore puppim:
Nec cœlo credas, aut fluctibus. Ergo ubi longè
Barbara Cafrorum curvantem litora pontum
Aspicies, celerem dextris da fluctibus alnum:
Canaque soliciti circumstent vela ministri.
At tu cuncta mari, & cœlo, Palinure, notato.
Et suspecta tibi læva de rupe procella
Semper erit. diro venientem turbine nimbum
Sic facilè effugies. Meliùs prævisa feremus,
Quæ nostris veniunt adversa pericula votis.
Casibus his tandem servatus, & æquore iniquo
Dilapsus, Diis vota piis, tu navita, primùm
Solve genu supplex. tibi mox, quid restat agendum,
Quærere opus; præsensque petit quà tempus eundũ est.
Ergo ubi velivolis superasti navibus altum
Acronoton, nitido lumen cùm spargit Olympo
Erigone, fluctusque subit cum Matre Cupido,
Altum puppe seca, & Libyci fuge litoris oram.
Illum depicta sectare in pyxide Rhombum,
Eurum inter medius qui stat, Septemque Triones;
Vt tandem advertas Colchorum ad litora puppim,
Nanque hæc meta vix: non tempestate repostas
Illa concessum Barigasæ appellere ad oras;
Serius Acronoton nam cùm transmisimus, auræ
Adversæ spirant, rapiuntque fluenta sub Austrum.
At formidandi retrò si cesserit altus
Acronoti vertex, cùm Bacchi vector ab undis
Surgit, & obscurum Titan Præsepe subintrat,
Litus ama, & Libyæ stringat tibi litora puppis,
Æthiopas, Cernenque inter, quà semita ducit
In Prassum; at pelago syrtes vitare latentes,
Atque æstus tibi cura; ruit violentibus undis
In Libycum, & vario serpit Thetis incita cursu.
Si Prassum, extremis cedit dum mensibus annus,
Veneris, & Cancro propior Sol aureus ibit,
Sydera cùm nimbis, cùm sunt maria aspera ventis,
Im-

Imbriferas durare hyemes, cursusque per undas
Differre incœptos opus est, cùm ventus in altum
Vela vocat rediens, & jam vagus incipit annus
Tempestate nova. verùm si cærula ponti
E cœlo immissis non dum fremuere procellis,
Instaurare licet cursus, atque aurea tandem
Auroræ regna, & portus penetrare repostos.
Ergo sub Augustum vento da vela vocanti.
Proxima Barbariæ radat tibi litora puppis.
Hinc altas cautes, & saxa sonantia Rhapti
Longiùs ære seca, & diras fuge, navita, syrtes.
Inde sinus lege Barbaricos, & mœnia parvæ
Melindæ, & curvam Lami lege puppibus urbem.
Cùm procul Oceano colles spectabis apricos,
Barbara ubi Tellus roseo prorumpit Eoo,
Partibus & denis Finitor circulus Vrsam
Elatam spectat, proram, Palinure, sub Ortum
Dirige ad Eoos Erythræa per æquora portus.
Quò facilis cursus cùm jam sua tempora donat
Lancibus æquatis cœli mitissima Virgo;
Nanque ubi postremis decedit Solibus æstas,
Immensos cœlo demittit Iuppiter imbres,
Et crebrò alatę turbant maria alta procellæ.
At si Rubra Thetis, Nabathæaque regna petenda,
Ad lævam torquebis iter, quà vertice summo
Ardua odoriferis tolluntur Aromata sylvis.
Hinc &, Erythræas fauces provectus, iniquum
Adverso torrente fretum tentabis, acutis
Cautus & armatum scopulis mare puppe secabis.
At lustranda tibi si sint felicia regna
Persidos', & niveis passim freta turgida gemmis,
Lævà Dioscoridis transmittitur insula, & inde
Sunt juga sylvosi cursu lustranda Syagri.
Hinc quà se Melani sustollit in æthera vertex,
Intrabis rutilis ditissima cærula conchis.
Mox læva duris fugiat Tylos aspera saxis:
Inde Tharos, sacrique sinus; retroque relictis
Sce-

Scenitis, magni subeat ratis ostia Tigris.
Sed dextra ante aditum falcato in litore tutos
Ipsa tibi pandet venienti Armusia portus,
Insula dives opum variarum, dives & auri,
Opportuna situ facili, & statione reducta.
At nos immensum Oceani tranavimus æquor:
Tempus & in tuto puppes considere portu.

LIBRI SEPTIMI

FINIS.

NAVTI-

NAUTICORUM

LIBER VIII.

PRotinus Auroræ curſum ſurgentis ad oras
Proſequar: Eoi jam ſe felicia pandunt
Litora,& umbroſo Bepyrri à vertice Nymphæ
Agarides,rutilæque vocant Chryſeides auro,
Omnes Aurora genitæ,& Titanides omnes.
Quin & Nereides,præſentia Numina nautis,
Ianque præire cavis certant per marmora curſu
Puppibus,& placidis intendere carbaſa Coris.
Ergo ubi ſtellati liquit palearia Tauri,
Et pulchros Ledæ pueros inviſit Apollo,
Mitte ratem pelago,& tepidum deſcende ſub Auſtrū,
Nauta, vel Eois ditiſſima litora gemmis
Taprobanes,Ophyreſque petas uberrima regna:
Aut Seres longè cupias penetrare repoſtos:
Sive Aſiam,notique ſuprà confinia Mundi
Diviſos toto perquiris Iaponas Orbe.
At ſi Gangaridæ luſtrandi,& proxima Gange.
Tende ſub Aprilem velis iter, aurea cœlo
Tunc ſe lux aperit, veniuntque è puppe ſecundi
Carbaſa tendentes feſtivo murmure Cauri.
Sæpe ſub Aprilem poteris tentare ſonantes
Agarici fluctus pelagi,ſi Gangis ad ora
Tendis,ubi ripa ſurgit viridante Palura,
Aut Tindum petis,& flavas Adamantis Arenas.
Rumpe moras,Palinure; die ſi ſerius uno
Solveris,adverſa jam tempeſtate ſonante,
Non tua Gangaridùm continget litora puppis.

Fle-

Flectere iter velis opus est,pelagoque relicto,
Imbriferas durare hyemes Meliaporis urbe.
Verùm age,quæ,vento in velum spirante, pericla
Declines(nec pauca tibi, & leviora supersunt)
Exequar. Aërio surgunt quà vertice cœlo
Apocopi montes, & Vindius inserit astris
Nimbiferum caput,& vento quassatur, & imbri,
Descendens longo tractu procurrit in æquor
Eoum Tellus, quam litore cingit utroque
Oceanus,sensimque caput tenuatur in unum,
Calligiis extensa jugis(sic nomine prisci
Dixere,ut perhibent,quæ nunc Comorina minores
Appellant juga)magna mari jacet insula contrà
Agarico, parvo Nereus quam dividit æstu.
Humanæ in speciem linguæ se terra sub Austrum
Porrigit,Adisathrus mediam secat arduus illam.
Antiquam velut Hesperiam pater Apenninus
Dividit,Alpe vagus dum currit ab usque nivosa.
Ad latus Hesperium, Zephyroque obiecta salubri
Insula parva jacet; Barygasam nomine Graii,
Sed patrio sermone Goam vocat Indus uterque.
Hanc longè Europa,per Atlantis cærula vecti,
Et magnis animorum ausis,& milite multo,
Lysiadæ cepere duces:pulsisque tyrannis,
Æternam hìc regni sedem posuere,quod ultrà
Cathygaren , atque Auroræ Titanidis ultrà
Extendere sinus,lateque per æquora magni
Oceani vexere Patris sacra signa Latini.
Insignes bello populos, regesque potentes
Edomuere armis victricibus,atque superbos
Egerunt toties victo ex Oriente triumphos.
At latere adverso, quà primo aspergit Eoo
Delius Adisathrum,stat campo imposita Milispar,
Quæ sacra servat adhuc,& Relligionis avitæ
Relliquias,quas nulla unquam delere vetustas,
Perdere & immanes nunquam potuere tyranni.
Hìc olim saxum(nanque est certissima fama)
Ad mare constiterat, nimio quà fessus ab æstu

Insedit quondam Didymus sub sydere Cancri.
Tunc vatem divino afflatum numine mentem,
Hæc niveo scripsisse ferunt oracula saxo :
Vt Thetis hoc saxum circumfluet, alba sub Ortum
Gens veniet,quæ sacra Dei,ritusque Latinos
Instauret, cœloque errantes dirigat Indos?
Aurea tum largis decurrent secula rivis.
Certa fides.Nerei trans turgida vectus Eoi
Regna, coronatis ut puppibus appulit Indis
SABERIDES,vitreas festivo murmure læta
Iam Thetis ad saxum undas egerat. O mihi tanti
Facta viri liceat celebrare,& carmine digno
Egregiam palmam, & clari monimenta triumphi
Pieria ad virides umbras subtexere lauro.
Spero equidem pelago servatam ad litora puppim
Vertere,lætus ubi descendit in æquora molli
Pausilypus clivo, & sub tegmine rupis opaco
Stant vatis sedes,& cognita rura Camœnis.
Hic ego,dum tremuli vicino ab litore ponti
Aspirant lenes Zephyri, & vaga murmuris aura
Aoniam motat sylvam,sacro incitus œstro
Alta trophæa viri,atque illustria facta sub Ortu,
Et victos dicam populos,regesque subactos.
Quin etiam, si Parca mihi non invidet annos,
Firmaque proveniet spatiis vivacibus ætas,
Difficiles artes,& duri munera belli
Expediam, magnoque accendam prælia cantu.
Sin, has ne valeam Musarum accedere sedes,
Infirmæ obstiterint malesano in corpore vires,
Antra mihi,& vitrei placeant in litore fontes;
Æquora amem,scopulosque inglorius. ò ubi Nesis,
Pausylipusque,& Olympiacis lustrata puellis
Mergelline : ò, qui gelido me rupis in antro
Sistat,& optata Zephyrornm recreet aura?
Felix qui potuit famam protendere factis,
Æternùmque virùm victor volitare per ora :
Et potuit rores Musarum haurire beatos.
Fortunatus & ille,maris qui Numina novit,
Ne

Nerea, Neptunumque senem, Divasque sorores:
Quique peroptata scopuli pendentis in umbra
Ducere felicem tranquilla per otia vitam,
Insanosque urbis valuit vitare tumultus.
Ille, coloratis dum vecta Aurora quadrigis
Oceano redit ex alio, felicia lustrat
Rura per apricos colles, aut divitis horti
Delicias consuetus adit, fontesque revisit.
Hic per pulvinos, & per segmenta viarum,
Quà lætæ areolæ multò se flore coronant,
Multò & odore fragrant, it creber, & aurea lustrat
Dona Deûm: nunc buxus ubi variata figuris
Assurgit media, aut murum prætexit, & arcus,
Assidet, & dulces volucrum bibit aure susurrus.
Hinc ubi jam saturas implevit cantibus aures
Garrula turba avium, surgit festivus, & umbram,
Pinguis ubi gestit ramis felicibus arbos,
Arbuteas inter sylvas, & amœna vireta
Perquirit, cursatque cito pomaria gressu.
Exploratque suum si duxerit uva colorem,
Si livent ficus, si multo persica Sole
Mala rubent, curventque graves pomaria ramos.
Et juvat interdum felici ex arbore poma
Carpere, mellitos & delibare sapores.
Cùm verò tenui rupere silentia flabro
Iam Zephyri, & leni crispantur verbere fluctus,
Litus adit, scopulosque, & saxa virentia musco.
Hic celeres spectat cymbas cursare per undas,
Et pueros inter delphinas ludere cursu:
Nec non & pelagi Divas, teneràsque puellas
Concelebrare choros per litora, perque beatam
Pausilypi sedem, & passim indulgere choreis,
Audit & umbroso stratum Corydona sub antro
Litoreum gracili carmen deducere avena,
Et simul ingratæ meditari Phyllidis ignes.
Interdum picto sulcat tranquilla phaselo
Cærula, & Euplæam cursu, viridemque revisit
Nesida, & longè Bajas, collesque Dicarchi,

Et te de navi aspectans, Misene, salutat.
At nunc quà placidè sonat aura,& plurimus halat
Muscus odoratis è cautibus,& vaga rorem
Ad scopulos veniens aspergit Doris amarum,
Cærulea insidit super alga,aut vertice in udo:
Hìc piscatores solventes retia in undas
Aspicit,& captas properare ad litora prædas;
Cernit & inclusos resilire indagine pisces,
Ac nitido squamas argento, auroque nitere,
Atque ostro,minioque,coruscantique smaragdo.
Hanc olim veteres vitam coluisse putarim,
Qui validi centum spatiis felicibus annos
A morbis procul expertes,curisque trahebant.
At nunc (ò læti colles, scopulique valete)
Quò me Fata vocant per Eoi cærula, cursus
Incœptos,quantum tenuis fert aura,sequamur.
Mons ubi Calligius vitreas descendit in undas,
Ac bifidos findit tractus Comorinus aquarum,
Alternas Natura vices sortitur,& uno
Admiranda loco rerum spectacula præbet,
Nec terris spectata aliis:nam tempore eodem
Hinc lævà, vitreos quà Sol petit aureus amnes
Oceani,rigidis contristat Dorida nimbis
Iuppiter,& nigra perturbat sydera nube.
Arva rigent crebris Aquilonibus, alta pruinis
Piniferùm incandent juga montiũ, & horrida passim
Omnia frigoribus densis concreta rigescunt.
At dextrà intereà, montis discrimine parvo,
Purpurei fulgent Soles, cœlumque serena
Luce micat,Zephyrique maris læta æquora perflant.
Versicolor pratis ver purpurat:aurea rident
Culta,novæque nitent viridi de palmite gemmæ.
At cùm dextera hyemes pelago,& nox incubat atra,
Tunc læva Zephyris ridet spirantibus æstas.
Qualis in Ammericæ sylvis felicibus arbos,
Quæ simul,ut fama est,& trunco,& mensibus iisdem,
Informem præfert hyemem, foliisque comantem
Æstatem,sentitque vices, mirabile dictu,

Adversas.hinc læta comis frondentibus umbram
Subtexit viridem,teneroque è cortice gemmas
Fundit odoratas,suavemque exhalat odorem:
Parte alia ramos foliis nudata rigentes
Horret,& amisso squallescit honore comarum.
Ergo ubi trans Colchos mollem te ventus in Austrũ
Vexit,& horrendæ Comorini admoverit oræ,
Ne te decipiat blandi pellacia ponti,
Atque leves Zephyri venientes murmure læto;
Instrue solertem magna ad certamina pubem
Solicitus:vix puppe latus transmiseris, ecce
Horrida tempestas cœlo ruet,& freta cœca
Subverti rapido spectabis turbine venti.
Arte truces supera nimbos,Palinure : latentes
Et Syrtes etiam,& scopulos vitabis acutos.
Hinc si regalem Gangem petis,atque Paluram,
Flecte viam velis,tardamque ascende sub Arcton.
Hinc & Taprobanen linquens,Corynque jacentem,
Gemmiferum juxta litus vada spumea sulca.
At si purpureis passim baccata lapillis
Sit Chryseque,Ophyreque vagis lustranda carinis,
Tunc lævà velis transmittitur insula,quà se
Arboribus tollunt densis nemora avia centum,
Quæ calidum piper,& felicia cinnama fundunt.
Hic tibi prærupto venienti à vertice pontus
Ingens ante oculos aperitur, & insonat undis,
Angaricum dixere sinum,cui nomina Ganges
Ipse etiam rutilo prolapsus flumine fecit.
Hic furit immanis violento turbine Typhon,
Barbarus Oceani regnator,& arbiter undæ
Eoæ,centum puppes qui fluctibus hausit;
Et totidem per saxa tulit,totidemque sub auras
Abripuit,summoque iterum de vertice misit
In scopulos,in saxa,aut vortice mersit aquarum,
Et miseros nautas quoque funere mersit acerbo.
Vis Typhon violenta,procacibus horrida nimbis,
Et latè horriferis stridens animata procellis;
Improvisa ruit nigro de Vespere,nube

L 3 Di-

Discissa, & longè fugiens assibilat auris.
It citus orbe vago, cursatque per aëra circùm
Cum sonitu, cœlumque ingenti murmure miscet.
Conclusum nubis gremio ceu fulmen apertum
Cùm molitur iter, medium per nubila rauco
Excursat fremitu, & cœli loca concava lustrat,
Si qua via in terras pateat: summaque repentè
Scindit vi nubem objectam, lapsumque per auras
It præceps, circumque vago secat aëra cursu:
Incandetque ardens flammis, & murmurat alto
Cum sonitu; latèque poli convexa resultant.
Principiò lenes insternit in æquore fluctus
Cæruleus Typhon: mox imo turgida fundo
Alta ciet, frangitque, auris stridentibus, undas.
Non altæ in summis tutantur montibus ornos
Radices: forti vellit de cespite truncos,
Ac penitus diro populatur turbine sylvas.
Non & litoribus defendunt mœnia turres:
Tecta, domosque trahit, vastasque à culmine turres.
Savior Oceani in medio furit æthere Typhon,
Horrendùm stridens, magnasque à gurgite puppes
Abripit, & longè in scopulos, in saxa repentè
Dejectat, mille in partes cava frangitur alnus.
Nunc gaulos circùm ingentes immurmurat, & se
Per gyros flectit varios, atque orbibus orbes
Implicat, & celeri secum rapit aëra motu.
Ceu rota, nitrato quæ pulvere fulminis instar
Armatur, festisque solet flagrare diebus.
Utque ignem in sicca servatum reste minister
Admovet; extemplò correpto è fomite velox
Ignea circumsepta ruit vis: & cita fertur
Igne rota, & sparsas jaculatur vertice flammas:
Ingeminatque vagos, intus vi pulsa, rotatus
Cum strepitu, & rapido circùm rapit aëra gyro.
Dat motus vento vires: tollitque sub auras
Vis ingens puppes: medio stant pendula cœlo
Navigia (horrendùm dictu, & mirabile visu)
Hinc, aura fugiente, cadunt, demersaque ponto
In-

Infandùm pereunt. Dii talem avertite casum
Puppibus,& toto rapidos Typhonas Eoo,
Oceano & toto pariter pulsate benigni.
Æquator cœli medium quà desuper orbem
Subligat,& medio præterluit Amphitrite,
Ammeriees oras inter, Libyæque præustæ
Non vada dissimili tempestas turbine miscet.
Dum ventis tranquilla silet Thetis, ilicet ingens,
Atque inopina tonans magno clangore procella
Decidit, & dicto citiùs tumida æquora tollit:
Agglomeratque simul nubes,atque aëra plangit,
Horrendo reboans strepitu,latèque remugit:
Vt moto credas dissolvi cardine mundum.
Et faceret;cita deficeret ni dira procella;
Nam tenuis vapor,eductus vi Solis, in ignem
Vertitur extemplò, subitaque resolvitur aura.
Turbinis ut magnus cecidit fragor, alta repentè
Cærula subsidunt,iterumque malacia ridet
Blanda mari:ut nunquam gremio tumuisse furenti,
Et numquam cœlum tenebras texisse putares.
Rectores Galli, qui jam felicibus ausis
(Id quondam è Gallo memini accepisse magistro,
Dum me multa super ventis,pelagoque doceret)
Latè omnem magnis perlustrant classibus Orbem,
Vt propiùs Mundi rectum venere sub axem,
Adversumque polum aspiciunt,demissa reponunt
Æra rotis,navi in media,pubemque ferocem
Invigilare jubent velis: utque æthere nubem
Exiguam spectant rarescere(turbinis illa
Et fœcunda parens simul,& prænuntia surgit)
Omnia confestim ex alto demittere vela
Præcipiunt:secùs invertet citus impete turbo
Navigium,subito veniens plangore per auras.
Nec dubium,quin dirus aquas ad sydera turbo
Attollet,circùm Lunam si fulserit orbis
Subniger,aut sublustris,Halo cognomine dictus:
Aut curto Solem gyro præcinxerit Iris.
Est etiam ille malus per Eoi cærula turbo,

(Quem Graii Prestera vocant) immanis, & atrox.
Ventus ab Æolia quo non violentior alter
Post Typhona venit, nimbisque, & fulmine septus.
Horrendùm reboans disrupta è nube supernè
In terras ruit impacatus, & igne coruscat.
Ac velut horrifico erumpit globus ære sub auras,
Pulvis ut exarsit, dira flammante favilla,
Fertur vi magna, atque ignito turbine fervens
Aëraque, nubesque, atque altas verberat urbes
Cum sonitu, tonitruque, & mœnia disiicit ictu.
Non secus accenso incandescens fulgure Prester,
Et violentus aquis descendit, & omnia flammis
Involuit, miserasque rates sub Tartara mittit;
Terrifico & longè replet maria alta tumultu.
Sunt genere ex hoc, quos nostri cognomine Nautæ
Aëris immanes appellavere Dracones:
Horrendique ferique, cavis qui desuper alnis
Protinus effundant si se, ratis ilicet omnis
Scindetur, mediasque ibit dispersa per undas.
Cum longè infames cursu adventare Dracones
Aspicis, & trepidas perstringit sibilus aures,
Præcipio è rostris, aut quà se turbidus infert
Horrendo clamore Draco, te protinus æra,
Ferratosque simul vectes, atque ensibus enses
Percutere adversùm, & belli simulacra ciere:
Sic procul è puppi transibit territus ille.
Non secus, ac densis obductus nubibus Æther
Cum tonat, & late reboans micat igne trisulco,
In terris trepidæ gentes campana flagellant
Assiduè æra, sono totus quo percitus aër
E nubis gremio prohibet se mittere fulmen.
Cùm spectas torpente mari, cœloque sereno,
Exiguam summo dispergier æthere nubem,
Immanem ex alto Ecnephiam properare videbis.
Hoc etiam Prestera vocant cognomine Graii.
Principiò, tumidos pelagi ne findere fluctus
Incipias, operitur ager dum fronde caduca,
Autumno squallente, vel igneus ardet Olympo,

Sol rapidis invectus equis sub sydere Cancri;
Lunaque fraternas cùm jam petit æmula bigas;
Nam tunc Eoo crebrescit in æquore Typhon,
Et reddit fluctus, & non tractabile cœlum.
At si te medio (vitare pericula cuncta
Non opis est nostræ) comprendit gurgite Typhon,
Armatos longè scopulos & saxa caveto,
Navigium nè fortè feroci turbine Typhon
Abreptum ad cautes allidat; & æquore mergat.
Est cava præterea trans litora, gurgite vasto
Mitior ira: rates nec sæpius obruit undis.
Illa sed in primis animo tibi cura recurset
Sydera adire prece, & bona Numina poscere cœlo;
Ergo ubi terribilem descendere nubibus atris
Typhonem aspicies, geminas ad sydera palmas
Tende genu supplex, Divosque in vota vocato:
Incipe tu: sociique iterent tua verba precantes.
Principiò clamore Pater, Genitusque vocetur
Æqualis Patri, & qui pectore spirat utroque
Igne sacro, Deus ipse, & amoris amabile pignus.
Et te, Virgo, vocent, quæ afflatu numinis aucta,
Servatorem hominum peperisti, & gaudia Mundo.
Hinc &, syderios orbes qui præpete gyro
Devolvunt, summique ferunt mandata Tonantis;
Quique Deum nostræ contectum carnis amictu
Iordanem ad fontem lustralibus abluit undis,
Et magni Patres, & qui cecinere futura
Fatidici multo repleti numine Vates.
Mox regni decus ætherii, columenque vocetur
Grandævus senior, supero & qui raptus Olympo est;
Atque alii, divina Dei qui dicta per omnem
Missi Orbem in populos, in barbara regna tulere;
Atque illi qui ignominias, & tristia passi
Servitia, æternam meruerunt laude coronam,
Et cœlo regnare; suo & qui sanguine fuso
Firmavere fidem dictis, animamque volentes
Pro re divina, pro Relligione dedere.
Inde pio magni pariter clamore Magistri,

Qui sacra nos docuere Dei,ritusque, vocentur;
Quique altum tenuere nemus,quique auspice cœlo,
Virgineos primi cœtus coluere Parentes.
Teque vocent summo dilecta, Ancilla,Tonanti,
Quæ vitam in melius referens,luxusque profani,
Et Veneris pertæsa,Deum,& meliora sequuta es.
Ac Divæ palma insignes, castæque puellæ,
Desponsata Deo felicia pectora:& illæ
Quæ tot magnanimæ tormenta, & barbara jussa,
Et gentem immanem, & reges sprevere superbos,
Proque pudicitia,& pro casti Numinis igne.
Ac demum Oceani præsentia Numina magni
SABERIDÆ,Palinure,voca: premit ille potenti
Dextra Typhones,animosque,& pectora mulcet.
Mille rates,pulsis Typhonibus, æquore vasto
Servavit,totidemque alias sub Tartara missas
Restituit, nigroque potens avexit ab Orco.
Magnus SABERIDES,Deus ætheris, Oceanique
Regnator:centum delubra per aurea Divi
Dependent passim tabulæ,cælataque in auro
Dona virûm, mediis quos mersos traxit ab undis,
Syrtibus & quos,& scopulis eduxit acutis.
Sunt tibi præterea fugiendæ in gurgite Eoo
Maniolæ,duri montes Magnete rigescunt
Latè ubi,qui pelago puppes vel tardat euntes,
Vel rapit arcana sensim virtute,propinquæ
Si vada dum sulcant, animatis rupibus ibunt.
Quippè silex ferrum trahit æmula ; fertur & ipse
Sponte sua chalybis furor insitus,atque rigentes
Amplexus petit,& nexu socientur eodem.
Ac velut amissam longo post tempore matrem
Vt puer aspexit venientem, se ocyùs Euro
Vibrat in amplexus, illum quò ducit amoris
Insita vis:citus ut tenuit, stringitque fovetque,
Nec charo e gremio patitur divellier ardor.
Non secus arcana raptæ virtute carinæ,
Incassum contrà remis, & agentibus Austris,
Sponte ruunt in Saxa,illisque tenacius hærent.

Quip-

Quippè calent etiam duriſſima viſcera, & intùs
Præduras lapidis,chalybiſque eſt flamma medullas.
Sic ſæpè Oceani proſcindere ſegniùs undas
Lygadæ puppes mirati: & flantibus auris,
Nequicquam validis impleri lintea flabris.
Sæpe rates etiam(multi cecinere magiſtri)
Abreptæ in ſcopulos,in ſaxa ruere repentè,
Creber ubi cœlo ſuſtollitur Herculeus mons.
Hinc nativa legunt,qui litora puppibus, alnos
Fagineis nectunt radiis, truncove cavato
Nota ſecant patri maris æquora. nec ſecus Arcto
Sub gelida faciunt nautæ, qui pellibus undas
Sæpe etiam ſulcant: nam fundo plurimus imo
Occulitur Nerei Magnes,ferrumque,trabeſque
Vi rapit.abreptæ ſubeunt freta cærula puppes,
Et miſeri pariter merguntur in æquore nautæ.
Quin etiam(ſi vera fides,nec vana locuti)
Magna jacet medio rupes,ſurgitque ſub ipſo
Alta polo: circùm nimbique,atræque procellæ
Perpetuis ardent flammis, & cærula ventis
Acta fremunt,totumque tegunt aſpergine montem,
Mons ipſe è rigido totus Magnete nigreſcit.
Poſtquam ſervata tandem cum puppe Malacam
Veneris,in placida pinus ſtatione reconde.
Hìc nota inſtauret vires per litora pubes:
Quaſſataſque etiam præſtat ſarcire carinas,
Et commiſſuras,rimaſque opplere patentes;
Perfuſaque pice, & molli ſimul ungere cera.
Chryſorum extrema ſedet in Tellure repoſta
Vrbs,Indi patrio appellant ſermone Malacam.
Hæc placidas nautis ſedes,& commoda præbet,
Seu ſint extremo luſtrandi in litore Seres,
Vltima vel Chryſe roſea ſub ſede petenda:
Sive tot Oceano paſſim perquirere regna
Sparſa vago;ignotumq;velint penetrare ſub Orbem;
Contrà elata mari, & medio ſub vertice cœli
Maxima Sindarum jacet æquora perlita Eoo
Inſula,odoriferis ſylvarum ditior umbris,

Et nigro fœcunda ebeno, niveoque Elephanto.
Hinc interruptos roseum, Palinure, sub Ortum
Instaurare tibi liceat quo sydere cursus,
Expediam. Gemini vario pro tempore Soles
Dant faciles vento cursus, si dives Eoo
Cathygare quærenda sinu, dulcesque Cyambes
Sylvæ ebeno, & multa felices macere sylvæ.
Tethyos ex amne ardenti cùm Syrius astro
Surgit, & adversùm cedens Iovis armiger ales
Occidit, & rostro tumidas premit arduus undas,
Carpe fugam: tibi nulla datis mora cursibus obstet.
Altera tempestas sulcandis fluctibus apta est,
Cùm Sol Ægoceri lustrat jam proximus orbem,
Oleniæque cadit sydus glaciale capellæ.
Chrysæo ut primùm solvisti à litore funem,
Oceano cùm Luna novo venit aurea cornu,
Austrinum pete puppe latus, cautusque Palandæ
Naufragio infames scopulos, syrtesque dolosas
Vitabis: geminas inter freta concita terras
Horrendis passim scopulis, & syrtibus horrent.
Sed postquam retrò saxis vada dura Palandæ
Liquisti velis, remisque, & protinus Arctos
Incipit apparere, viam tu flecte, relictoque
Ichorio, dextrà violet tibi Dorida pinus,
Mitis ubi Oceani, & superabilis unda recursat.
Nam quà cæruleos diffundit ab aëre nimbos
Africus improvisus, & æquora turbine vertit,
Ingens æstus aquæ, & veloci flumina cursu
Transversùm recto rapiunt de tramite puppes.
Aurea ut Eoi legisti & litora longo
Circuitu, Seres tandem, gentemque togatam,
Atque oras Asiæ extremas servatus adibis.
At superata maris post æquora, quæ tibi in ipso
Sint nunc externo fugienda pericula portu,
Expediam, & paucis rem totam ab origine dicam.
Imperium Seres magnum, atque uberrima regna
Oceano Eoo, & magno circumdata muro
Soli habitant, vastasque colunt cum mœnibus urbes.
Iura,

Iura, magistratusque tenent, & sacra Deorum
Antiquo cultu, alia & relligione parentum.
Officiis gens tota vacat, cultuque decoro;
Acris & ingenio, inveniendis artibus acris.
Attamen externos nimium sprevere superbi,
Seu potius gentes armis timuere potentes
Externas, nimia pressi formidine regni:
Vincere ne quis eos, neu quis submittere possit.
Nanque animæ imbelles, pictis splendere sub armis,
Nec celeres arcu gaudent vibrare sagittas:
Non acri exercentur equo, nec Martia curant.
Barbaricas hinc gens indixit barbara leges:
Ausus inaccessis si Serum appellere terris
Advena quis fuerit, tanto pro crimine pœnas
Supplicio luet, atque infami morte piabit.
Crimen & intactas Serum est contingere terras.
Ausa nefas tantùm servandi regna cupido est.
Commerci tandem caussa, post secula sera,
Ausi Lysiadæ gentes penetrare repostas.
Sed tamen Oceano primùm consistere jussi
In medio: super alta habita & commercia navi.
Insulam & hinc pretio mercati, ut litore tuto
Imbriferas durare hyemes, & frigora possent.
Tandem regna aurum irrupit, legesque refixit.
Hic furtim jactis fundarunt mœnibus urbem;
Atque etiam turres, & propugnacula muro
Imposuere; Iovisque imitantia murmure fulmen
Æra tenent altæ turres, urbemque tuentur.
Ergo ubi Sinarum ventus te vexit ad oras,
Portus tutus adi socios, urbemque Macai.
At si te portus, urbemque intrare negabit
E prora assurgens ventus, dabit insula portus
Plurima, quam circùm mitis Natura locavit.
Nec tibi vicina Seres de sede timendi;
Nam rara Oceani percurrunt abiete campos.
Magna coronatis sed flumina navigat alnis
Gens illa, & toto jungit commercia regno.
Mille rates fluviis visuntur: & ordine longo
Ire

Ire aliæ adverso, atque aliæ descêndere prono
Torrente,& magnas per flumina ducere merces.
Vndique tecti amnes sunt puppibus,undique remis:
Vt vastas urbes vectari flumine credas.
Nanque domus ratibus fabricatæ,& mœnia parva;
Et res imperio unius rectoris aguntur.
Oram solvendi hic cunctis sua tempora dicit,
Quæque fugam primæ capiant,quæ deinde sequantur;
Quæ dextram teneant ripam,quæ litora propter
Læva secent fluvios,ubi Vespere figere castra
Conveniat,pluviosque imbres sufferre morando;
Ac fluvio interdum,atque adverso cedere vento.
Legibus hinc omnes certis per maxima currunt
Flumina:nec primæ venientes ordine tardant;
Nec segnes istæ primas velociùs urgent:
Nec magnas inter naves, numeroque frequentes,
Exiguo & spatio fluviorum cernitur unquam,
Aut levis incursus venientum, aut inter euntes
Fit fragor, & parvo gliscit discordia motu.
Quid non lex, hominumque potest prudentia major!
Præterea (miranda tibi spectacula dicam)
Per latos regni campos,perque æquora circùm
Curribus alatis fugiunt, ventosque lacessunt.
Ingentes ratibus similes de robore currus
Ædificant,geminasque rotas utrinque reponunt.
Attolluntque altum medio de corpore malum:
Antennam & malo sociant,ac linea pandunt
Vela Notis;lætoque inflantur carbasa vento.
Et ceu puppis aquas,sic findunt aëra currus,
Vt ventum accepere sinus:atque æquora tranant.
Vis tantum valet ingeni,atque ars æmula tantum.
Tales velivolos spectarunt æquora currus
Campana,& summo miratus colle Tifata,
Cum nuper Serum mores imitatus,& artes
Alata fugi per rura virentia puppi.
Et Batavi tales agitant per litora currus:
Et ventum sæpè increpitant clamore morantem.
Sed tandem populos jam tempus adire repostos
Oceani fines ultrà,quà terminus Orbis Eoi,

Eoi. Titanis ubi sub sede rubentis
Purpureas Aurora domos, croceumque cubile
Tithoni tenet,& radiis micat aurea primis,
Oceano lita cœruleo jacet ultima Chryse,
Insula dives opum,& tot regibus inclyta,& armis.
Eoo semota mari, divulsaque Mundi
Litore ab extremo tot seclis abdita quondam
Terrarum latuit dominos, gentemque togatam;
Nec Latios vidit fasces, timuitve secures.
Barbara gens habitu est,& diris barbara sacris:
Alta tamen mens olli,atque altum spirat honorem.
Fortunæ perferre vices,casusque sinistros
Impatiens,vitamque petit pro laude pacisci.
E cœlo traxisse genus,Divisque beatis
Jactat,& innumeræ series numerantur avorum,
Progenitos quos ante putat primordia Mundi,
Et tetrum coluisse chaos: per secula mille
Mentitur genus antiquum,deliria centum
Barbara gens fingit,quæ nunquam fabula Grajùm,
Nunquam indulgentes genio finxere poetæ.
Mortales adeò vanus tumor,altaque mentis
Ambitio insanos fecit.commercia quondam
Nulla mari nobis habuere;sed impia leges
Illas gens posuit:pereat quicunque per altum
Iactatus ventis,& fluctibus appulit oris,
Quas miseris Natura dedit, statuitque benigna
Perfugium rabidi fugientibus æquora ponti.
O genus invisum mortalibus , & fera corda
Nescia crudeli miserorum funere flecti !
Sic immanis , atrox,& moribus effera gens est,
Quæ nequit hospitiis,& fœdere jungere dextras.
Heu ! fuge crudeles populos,fuge litus iniquum,
Te nudi accipiant scopuli:periisse juvabit
Desertas inter cautes, quàm funere acerbo
Exaturare avidas miserorum in sanguine gentes.
Nunc age,quo cœli sub sydere puppibus æquor
Sulcandum Eoi,& ferus inquirendus Iapon,
(Nam tali patrio se gens cognomine dicit)
Acci-

Accipe. Vt ardentem stellis fulgentibus ensem
Exerit Oceano surgens armatus Orion,
Mitte ratem pelago; Divisque in vota vocatis,
Carbasa da Zephyris felicibus: æquora verrunt
Eoi lenes Zephyri, dum candida cœlo
Lux nitet, & radiis lustrat Sol aureus orbem.
At pelago immersus cùm noctem induxit, & umbram,
Auster agit fluctus, strepitatque sonantibus auris.
Sæpe etiam Boreas felici carbasa flatu
Noctes, atque dies intendit, proximus Vrsam
Cùm petis, & longè incipiunt crebrescere terræ.
Solvere sæpe oram fas est, dum contrahit orbem
Fervidus exactum Cancer, decrescere cùm jam
Incipiunt luces, sensimque extendier umbræ.
Ocyùs è noto verùm si litore funem
Ruperis, & flantes cursu præveneris auras,
Vitabis, Palinure, trucem Typhona procellis,
Et tandem Auroræ venies servatus ad axem.
Hic ego, ni fractus curis sub fine laborum,
Iam spumantis equi festinem solvere colla,
Forsitan Arctoas irem cum puppe sub oras
Primus, & ærato gelidi per inhospita Mundi
Sulcarem rostro glacialis marmora ponti:
Vnde iter Eoum, cursusque brevissimus undis.
Necnon & Manes alios, atque abdita regna
Adversa sub sede poli, quò navita nullus
Ivit adhuc, & nullæ unquam venere carinæ,
Lustrarem impavidus; non me concreta pruinis
Terrerent vada, non glacies, noctesque profundæ.
Nunc quoniam me Fata vetant petere abdita Mundi
Litora, & algentes cœli penetrare sub axes,
Fessus ad Hesperium flectam mea carbasa litus;
Ammericæque novas quæram sub Vespere terras:
Puppibus illa aliis post me lustranda relinquo.
At mihi, vos clarum pelagi decus, ite per undas
Ite duces, Nymphæ Oceanitides: ite Camœnæ
Vos unà comites; quoniam sine munere vestro
Incassum sulcamus aquas, nec vertice Pindi
Vocales Vati aspirant Zephyritides auræ. Vos

Vos mihi quisnam hominum confidentissimus ille,
Sive aliquis fuerit satus alto à sanguine Divûm,
(Nanq; ita censendū; mortalis enim haud homo tātū
Ausus opus tentare) canenti pandite, Musæ:
Pandite, quandoquidem, Divæ, spectastis & illum,
Et meministis adhuc, vasti qui cærula Atlantis
Remigio audaci, & Fatis ducentibus ipsis,
Sulcavit primus, domuitque incognita Nerei
Æquora, & alterius petiit felicia Mundi
Regna, novos populos, vastissima flumina, & urbes:
Atque novo imposuit leges, & nomina Mundo.
Ingentes animi, generosum pectus, & ingens
Olli robur erat, mentisque interrita virtus:
Acre erat ingenium; Superisque simillimus ille.
Quo duce, terrarum non amplius ultima Thule.
Non intactus Atlas tumidis manet amplius undis.
Plus ultrà Oceanum licet ire; tumentia quando
Pervia sunt maria, atque alter jam pervius Orbis.
Vir fuit Ausonia in magna de sanguine Divùm
Progenitus, magnisque animis, & corpore pulchro,
Illum Italæ gentes appellavere Columbum
Nomine, Diva parens cui formosissima Nympha
Vranie fuit, astrigeri quam sydera cœli
Divino attollunt plausu, dum currit Olympi
Stellati metam, atque orbes metitur, & ignes.
Hæc puerum teneris annis nemora avia circùm
Nutriit: & fotum gremio Dea sæpe sub altos
Ætheris immensi tractus, & concava cœli
Sustulit, & dulces animo inspiravit amores
Magnarum laudum, stimulosque incendit honoris.
Nam juvat à teneris annis ut gloria pectus
Spe dulci lactet, foveatque cupidine laudis;
Vt magnos animos, & spem capiamus adulti;
Et clara in decora, atque illustria facta gerenda
Instimulet nos laudis amor, plaususque cupido.
Vt major lustro crevit puer, aurea mater
Syderiis illum studiis, & Palladis arte
Erudiit, cœlique vias, & sydera dixit.
Cur medio librata loco vastissima Tellus

Stet,

Stet firma, & trepidum nunquam latus incita mutet:
Et vastis conclusa fluant maria alta cavernis
Fluctibus alternis. cur latè mobilis aër
Per mare, per terras circùm diffunditur omnes;
Scilicet ut dulces vitæ mortalibus auras
Præbeat insinuans sese per corpora ubique.
Vnde & tot variis versentur motibus orbes
Ætherii: sed certa vagis data meta viarum
Syderibus: spâtiis & per sua tempora certis
Quodque ruat, loca & inter tot perplexa vagetur:
At cœli convexa super cur segniùs astra
Fixa orbi incedant, una & sub lege ciantur.
Præterea tantùm cur sese tingere ponto
Hyberni properent Soles, vel quæ mora tantùm
Æstivos tardet; cœli quia cardine summo
Scilicet obliquus Signorum volvitur orbis.
Et quid se in varios Virgo Latonia vultus
Induat, & rutilos alternet frontis honores:
Vel cur interdum media sub nocte repentè
Occulat amissis totum splendoribus orbem;
Nimirum quia luce sua non illa coruscat:
Sed nitet accepto fraterna è luce nitore:
Vt reliqui radiant ignes: nam luminis unus
Sol pater, & Solis sunt omnia lumine plena.
Dixit, & obductis fulgoribus, unde laboret
Sol ipse; ante oculos quia scilicet invida nostros
Sese Luna tulit, ceu cùm velamen apertam
Scenam in conspectu subitò occulit interjectum.
Insuper his, nigro quà se sub Vespere condit
Sol ultrà Oceanum, alterius felicia Mundi
Regna etiam abscondi, gentesque, & flumina, & urbes,
Edocuit: pronis quæ jam volventibus annis,
Ipse per immensum velis audacibus æquor
Attinget primus, populosque in fœdera nostra,
In leges, in sacra Deûm, moresque vocabit:
Nominaque imponet Mundo: seque æthere ab alto
Ignotis monstrare viam promisit in undis.
Ille in spem tantam primis nutritus ab annis,
Vtq; ætate nova pubescere cœpit adultus, Cùm

Cùm vigor accrescit membris, & vivida virtus
Irritat laudis stimulos, viresque ministrat
Ingentes animo, & mens altum affectat honorem,
Hoc opus, hoc imis versabat sensibus ingens,
Et laudis studium, & lustrandi gloria Mundi
Incessit pectus, stimulisque accensa cupido
Vrgebat damnare moras, per somnia lætus,
Aut videt, aut vidisse putat nova litora Terræ,
Nam quæ sæpè diu meditamur sensibus imis,
Ac penitus menti insidunt, cupimusque futura,
Illa eadem somni sub imagine sæpe videmus.
Ardua non illum magnarum exordia rerum,
Non varii terrent casus, cursumque retardat
Dulcis amor patriæ, studiumque ignobilis oti.
Sufficit ipsa animis ingentes gloria vires.
Ergo moras ultrà differre, ruentibus annis,
Impatiens, jam carpit iter, quà terminus olim
Herculeæ noti Orbis erant, rerumque columnæ.
Hìc quondam Libyam juxtà, quà maximus Atlas
Alto cœlum humero, & flammantia sydera torquet,
Insula magna fuit medio sita gurgite, prisci
Dicta est, ut perhibent, Atlantia nomina regis:
Quæ magno terræ motu concussa repentè
Corruit absorpta Oceano: sententia multis
Hæc alia est; primo submersam scilicet illam
Diluvio periisse: sed alta cacumina montium
Emersere mari, Fortunatæque vocantur
Insulæ Oceano in vasto, quas lustrat Apollo
Dum caput immergit pelago defessus Ibero.
Vltimus hìc Phœbi labor est, & meta diei;
Et Libyæ præter fines olim ultima rerum
Meta fuit: circùm mare fluctuat Atlanteum.
Primus & hàc cœli percurrit circulus alti
Quique diem, noctemque secans, duo tempora signat,
Quo Sol in medio micat axe altissimus, & quo
Sub pedibus Manes lustrat, Ditemque profundum.
At Fortunatas inter celeberrima Tellus,
Quæ Superùm sacra Reginæ, cognomina jactat

Iuno.

Iunonis magnæ, centum cui templa sacrarunt
Æthiopes passim per litora. Tollitur hìc mons
Æmulus Atlanti, cœlumque cacumine pulsat
Extremo: sentitque vices, mirabile dictu,
Adversas. centum dorso nemora avia densis
Arboribus surgunt, latèque virentia centum
Prata coloratis cum floribus undique spirant:
Fluctibus & vitreis medius fluit irriguus fons,
Murmura blanda ciens: sed candida colla pruinis
Incandent, nivibusque riget senis horrida barba.
Ardescit flamma vertex; nam proximus urget
Ætheriam flammam, atque Elementi simplicis ignem.
Hùc ubi Tartessi præter vada fervida venit,
Immensum molitur opus, crebræque recursant
Curæ animo: monstrante Dea, quò Tethya possit
Tutus adire, novumque Orbem lustrare latentem:
Et matrem expectat cœlo, incusatque morantem.
Altas Oceano puppes, jam certus eundi
Mittit ovans: dat vela Notis: sed vertere retrò
Cogitur inde iter, & magnis absistere cœptis.
Nam dubius nescit quo sydere naviget æquor,
Quasve plagas cursu primùm petat, & freta primùm
Quæ turbet, qua parte poli ruat incita classis:
An Boream, an lævâ tepidum descendat in Austrum:
Quas & inaccessas tandem se vertat in oras.
His animum pressus curis subit ardua montis
Culmina; si matrem forsan juga celsa colentem
Vraniam inveniat miser, & promissa reposcat.
Verticibus fessus summis jam proximus ibat,
Cùm videt ingentem molli descendere clivo
Planitiem, & circùm gemmantia floribus arva;
Amnis ubi placidus, nitidisque argenteus undis
Pumice muscoso manabat, & aurea propter
Culta canorus aquis, & molliter ibat in herbas,
Hìc sedet, & tristi diffundit ab ore querelas.
Quid juvat, ò mater, præclaro à sanguine Divùm
Ætherium traxisse genus, si pulcher Apollo,
Vt mihi narrabas, pater est, & montibus altum
Agrestes inter Divas, & Oreadas inter; Et

Et me natum in laudem,& facta illustria natum;
Si te nunc nostræ ceperunt tædia laudis.
Non servas promissa memor:non æthere summo
Pandis iter,trepidamque ratem per cærula ducis,
I,perge,& totam nigris tege nubibus æthram:
Irrita ventos: fluctusque ad sydera tolle.
Quin age,& ipsa manu nostris jace classibus ignem.
Sic pereant naves,& spes simul excidat omnis.
Non procul auratis quà floribus arva rubebant,
Argutum nemus,& crebris loca consita sylvis
Gratam præbebant mediis fervoribus umbram,
Deliciæ Superùm,& statio placidissima Divûm,
Hùc fortè Vranie cœtu stipata Dearum
Venerat ex alto nimio defessa labore:
Ac nemora inter sacra Iovis,sedesque beatas
Felicem Zephyrum,& frigus captabat opacum,
Quam circùm Divæ centum,teneræque puellæ
Suavi ludebant cantu,placidisque choreis.
Purpureis formosa comis, & candida mammas
Andromede,& roseis Helice succincta cothurnis,
Nectebant primæ choreas: Cynosura sororem
Ponè sequebatur,dulci placidissima visu,
Cæsariemque effusa levem per candida colla.
Ægleque,& soror Amphichrysis,Olympides ambæ,
Ambæ auro,& stellis redimitæ ardentibus ambæ.
Parte alia celeres jungebant orbibus orbes
Erigoneque,& flava Pelorias (altera virgo,
Altera tum primùm thalamo dotata jugali)
Et Berenice,Ephyreque, atque aurea Cassiopeia;
Ac demum niveas Erato nudata papillas.
Illæ dum choreas ducebant, candida Clio
Pulchros Belidæ cantabat Agenoris hortos,
Dulcia purpureis subreptaque pignora ab hortis,
Dum choreas inter ludit chorus omnis,& almi
Furta Iovis,toto & mutatas corpore formas
Ac pavidam Europam Tauro super æquora nantem,
Quo blando Nymphæ mulcebant carmine mentem.
Divarum luctus tum flebilis impulit aures,
Ac simul audiri gemitus cœpere Colũbi. Ex-

Extemplò Nymphæ choreis, cantuque relicto,
Obstupuere:sed ante alias Cynosura sorores
Egreditur nemore,& nitidum caput extulit umbris:
Et procul:ò soror Vranie,tua cura,Columbus
Tristis ad irriguas muscosi marginis undas
Stat lacrymans,altisque replet nemus omne querelis.
Te crebrò vocat,& crudelem nomine dicit.
Hic iterum perculsa parens formidine mentem:
Duc,ait,ò Cynosura soror,duc alta Columbum
In nemora,& sacros liceat penetrare recessus.
Tunc illum solata,jubet Cynosura sub umbras
Sacrati nemoris succedere. protinus ille
Exequitur data jussa Deæ,graditurque per arva.
Vtque nemus subiere,viro venit obvius omnis
Nympharum chorus:ante alias procedit ovanti
Vraniç gnato, & sacrà in penetralià ducit.
Postquam est in nemus argutum, saltusque beatos
Perventum, & nati questus audivit inanes
Vranie,manibus dant vitrea flumina Nymphæ,
Canaque detonsis tendunt mantilia villis.
Mox dulces mensis epulas, & pocula ponunt,
Pocula felici spumantia nectare Divûm.
Accubuere Deæ mensis,seditque Columbus
Vranien inter genitricem , Opinque sororem.
Hinc epulis postquam expleti, mensæque remotæ,
Vranie affari natum jubet: incipit ille:
Vranie mater, cœli pulcherrima Nympha,
Vnum oro (quando Superûm mihi munere Divûm
Ingentes aperire datur mortalibus Orbes)
Ire novum in Mundum trans longè Atlantà repostũ
Contingat:doceas iter : & maria invia pandas.
Cui contrà roseo mater sic ore locuta est:
Nulla tui me unquam cepere oblivia, nate:
Obstabant sed Fata.suis nec vellerà fusis,
Soliciiæ quanquam,explerant felicia Parcæ.
Et nobis nihil invitis fas quærere Divis.
Nunc promissa,sinunt dum Fata,& Iuppiter æquus,
Implebo , Superi jam te per concava cœli

Su-

Suprà undas, montesque supra, & vaga nubila ducam,
Cernere quò terras omnes, maria omnia possis,
Et novus, intacti præter freta cærula Atlantis
Orbis ubi nigro sese sub Vespere condit;
Et carpenda tibi quà sit via tuta per undas,
Expediam. Mora nulla, velut vada flava Caystri,
Aut cùm Mæandri, vel Minci flumina linquunt
Candentes cygni, celerique per aëra lapsu
Sydera summa petunt; niveum volat agmen in auras:
Arripuere fugam Divæ, & pernicibus alis
Alta secant, cœlumque petunt: præit agmina prima
Vranie, & gnatum secum Dea tollit in altum
Purpureæ innixum nubi: volat ille per auras
Lætus, & ætherios gaudet contingere honores.
Iam super aërias sedes, camposque liquentes
Divarum pennata cohors conscenderat. & jam
Incipiunt sensim concentum audire beatum,
Et tractim resonare. novo modulamine captus
Constitit extemplò Divâ satus, & bibit aure
Concentum, pascitque avidos dulcedine sensus
Insueta: longùmque oculis mirantibus hæsit.
Mox charam alloquitur genitricem, & talia dicit:
Quisne hic concentus, genitrix, dulcisque susurrus,
Qui nunc exoritur, sensimque accrescit eundo?
An est hæc Superùm sedes, ubi sydera cantu
Mota sonant, placidisque ruunt concentibus orbes?
Sic gnatus: sic orsa refert contrà aurea mater;
Non longè hinc radiat stellati regia cœli,
Mota ubi concentu Superis vaga sydera plaudunt.
Mens sua syderibus, vastos quæ perciet orbes;
Et paribus numeris, paribus rotat intervallis.
Intus agit molem: concepto machina motu
Labitur, & motis concursant orbibus orbes,
Fit sonus, & certis modulantur pulsibus astra.
Percurrit numeros mens illa, & lege sequuntur
Disparibus, paribusque modis vocalibus orbes.
Subsultat, modulante polo, concentibus æther:
Et vario cœlum replet modulamine cantus.

Ian-

Iamque propinquabat venientibus aurea Phœbe,
Et major gemino splendebat lucida cornu.
Inde jugis quondam cupressiferæ Cyllenes
Patre Iove,& Maja genitus,summusque Deorum
Nuncius,ardenti mortalibus igne videri
Difficilis:quem ponè Venus fulgentibus astris,
Orbis amor,placidique parens gratissima risus,
Insequitur,blandoque oblectat lumine Divos:
Proximus & Titan fulvo circundatus auro
Divarum ante oculos magnum dabat igneus orbem.
Grandior apparet Mavors,latèque coruscat,
Cui lateri gemma intertextum baltheus ensem
Sustinet,& capiti cristis micat aurea cassis.
Iuppiter hinc sociis radians argenteus astris,
Puraque diffundens sua lumina: proximus ibat
Huic genitor,longo sed proximus intervallo.
Attonitus stetit Vranie satus, aurea cœli
Sydera dum spectat rutilis ardentia flammis.
Miratur molem ingentem, celeresque rotatus
Astrorum,& magnis se volvere cursibus orbes.
Miraturque vagi suspendier ætheris ignes,
Luminaque ardentes radiis imitata pyropos.
Hic stetit Vranie,& cœtus stetit omnis ovantûm
Nympharum,& niveis librat se pendulus alis,
Ipsa fugam veluti cùm cepit ab arce columba,
Et super aërias sedes se sustulit alis,
Figit iter liquidum,& simul aëre tuta quieto,
Pennarum justo libratur pondere,nec se,
Nec circùm nutans candentes commovet alas.
Ipsa sed intereà Tellus minor æthere ab alto,
Sub pedibusque Deæ,roseaque è nube videtur:
Et simul antè oculos sensim curvata patescit.
Apparet demissus Atlas, demissa Pyrene;
Multùm piniferis nec se cum montibus Alpes
Attollunt;humiles quantùm consurgere clivi
Cernuntur,tantùm se tollere cernitur Atlas,
Et Iura,atque Alpes,& montibus alta Pyrene.
Contractus fertur spatiis Gis fertilis alveo,
Et Tagus aurifera longè rarescit arena: Con-

Contrahit Oceanus sua cornua, contrahit undas
Et placidè fluitant contracto cærula limbo.
Qualis ubi picto spectatur scena Theatro,
In breve collecti spatium, montesque, lacusque,
Ac fluvii, sylvæque, arcesque videntur, & urbes.
Magna sub Occasum Oceani trans æquora vasti
Terrarum moles dubia sub luce patescit:
Ceu, cùm prima aperit ferrugine lutea cælum
Aurora, & Solem terris prænuncia pandit.
Eminùs apparent lustrati lumine montes
Cærulei, & fusca cæli ferrugine tincti.
Has longè in terras sua lumina flectere natum,
Protinus Vranie Dea jussit: & ore profari
Incipit. ille Deæ pendet dicentis ab ore.
Terra procul vasto quam cernis Atlante repostam,
Et longè à nostris via dividit invia terris,
Est novus Orbis, aquis latè circumfluus udis.
(Ammericen dicent) quem noscere Fata negarunt
Antiquis: intactus adhuc manet abditus ultrà
Oceani fines, sed nunc post secula sera
Iam visum est Superis aperire, & jungere tandem
Noto Orbi, gentesque alias in fœdera nostra,
In leges, & sacra Deûm, moresque vocari.
Teque opus in tantum felicia Fata reposcunt
Auctoremque, ducemque: inventi gloria Mundi
Est uni concessa tibi: tu fœdera junges:
Tu leges, & sacra dabis: tu nomina nostra
Gentibus impones. Sed jam tibi singula paucis
Expediam, nate; & quæ sint ventura, docebo.
Terra potens regnis, & gentibus inclyta mille,
In geminos Orbes se dividit: alter in Austrum,
Alter in Arctoas latè se porrigit oras.
Quos geminos Orbes hinc inde interlitus Isthmus
Adnectit, maria alta secans discrimine parvo.
Sed circùm tota Oceano vastissima Tellus
Cingitur, Æquator medius quam dividit orbis.
E læva secat Ægoceros, quà strictior Austro
Irrumpit: contrà præter freta consita saxis
Insula respondet flagrantibus horrida flammis.

At dextra Cancer rutilantibus igneus astris
Percurrit mediam; longèque extensa sub Vrsas
Clauditur Arctoo gyro, glacieque rigescit.
Dives opum, dives gemmarum, dives & auri:
Et cultu parens, & fertilis ubere glebæ.
Flava Ceres campis: nascuntur collibus uvæ;
Et nemora alta tegunt montes, vallesque per imas
Irriguis centum labuntur fluctibus amnes,
Ac loca læta rigant. Venientibus Insula magno
Quæ prima Oceano occurrit (cognomine Haytim
Gens vocat) æratas tuta in statione carinas
Accipiet, concessa tibi quæ prima laboris
Meta est. purpureis, illam, cùm fulserit astris
Candida Taygete, vectorque Athamantidos Helles
Iam caput extulerit stellato in vellere fulgens:
Aut longos cùm Libra dies æquaverit umbris;
(Nam fortunatos faciunt duo tempora cursus)
Nate, petes; auris nam tunc felicibus Euri
Aspirant, præbetque viam quoque prævius Atlas.
Tende iter in Noton, & quà circulus imminet alti
Solstitii. quò cùm perveneris, agmen opacum
Dirige in Occasum, quà se currentibus undis
Pronus agit pelagus; nam sic, ducentibus ipsis
Fluctibus, Oceanum celeri cum puppe secabis.
Antè sed Oceanus placandus, & humida Doris,
Nate, tibi; facilisque simul Dea divitis Orbis
Ammerice: per vasta dabunt tibi cærula cursus
Felices illi; hæc felicia litora pandet.
Monstra maris magni vitulos in litore septem
Oceano mactabis, & æquoris insuper Orcam
Cæde ante aras; Oceanoque hæc munera mittes.
Dorida sed geminis ovibus venerabere cæsis
Inde Deam: dicesque: Tibi, pulcherrima Dori,
Has geminas mactamus oves: tu gurgite puppes
Leta præi, & vitreas mecum, Dea, curre per undas.
At Divam, cui cura remoti contigit Orbis,
Ammericen, fuso vitulæ venerare cruore,
Effundesque preces, Numenque vocabis amicum.
Hæc dedit Vranie; & subitò pernicibus alis

In terras delapsa volat, natumque reducit:
Et circùm comites Nymphæque, Deæque sequuntur
Vt sacrum venere nemus, sedesque beatas;
Natum iterum Vranie affatur Dea syderis alti.
Te, nunc qui casus varii, durique labores,
Nate, manent, salvis venias quàm puppibus antè
Litus in ignotum, & dulci potiaris arena
(Quippe ferunt secum magnarum exordia rerum
Difficiles casus, exudandosque labores)
Expediam. Indomiti per inhospita cærula venti,
Et tempestates duræ, nimbique ferendi,
Et maris intoleranda quies, crudelior ipsa
Ventorum rabie; magnarum longa viarum
Tædia, & ardentes Cancri sub sydere Soles.
Sæpius ambesas coget consumere quadras
Dira fames sæpe & vestras discordia puppes
Invadet, Stygiisque furet stipata maniplis
Exacuetque iras, socios & in arma vocabit.
His ne cede malis, nec retrò vertere cursum
Inceptum tentes, superisque obsistere Fatis.
Cuncta feres animosè, & durando omnia vinces.
Finis erit: finem tandem properasse malorum
Indicio tibi erunt volucres: tibi mittet & illas
Conciliata tuis precibus, vitulaque litata
Ammerice. festo volucres clamore saluta,
Et socii festo volucres clamore salutent:
Quippè novo optatos ostendent litore portus.
Perge modo: & quà te magnum via ducit in Orbem;
I, sequere: & tandem felicibus utere Fatis:
Dux adero ipsa tibi, & præsenti Numine ducam.
Hæc ubi, confestim rosea cervice refulsit
Avertens vultum; & cœtu comitata sororum
Se dedit in nubem: natumque reliquit. At ille,
Matre Dea monstrante vias, init æquore cursum,
Atque novi gentes, urbesque, & litora Mundi
Lætus adit, jungitque aliis commercia terris.
Hoc nobis auctore novum monstrata sub Orbem
Solis ad Occasum, intactique per æquor Atlantis

Est via, difficilis primùm, & vallata periclis:
Quam tandem crebri errores, ac tempora longa,
Et facilem solers hominum experientia fecit.
Sed quanquam vicina ratem jam litora poscant:
Ipse & amem merita puppim redimire corolla,
Quam mihi materna subtexit Olympia myrto:
Et formosa sinu venienti Euplæa, chorusque
Omnis Olympiadum plausu gratetur ovanti:
Et nassas, & retia rara: novumque laborem,
Et nova serta paret viridi florentia musco.
Quamvis Heroam prætendant & mihi laurum
Pierides, fremituque sonans Europa secundo
Fortunata in bella vocet, quibus aurea laudum
Proh quanta assurget Vati seges. Hinc furor, iræque,
Indomitique animi, & superata ferocia Thraçum,
Et tandem AVSTRIACO devicta Sicambria MARTE,
Et Spes Regnorum ingentes: hinc celsa Methone,
Et Pylus Ausoniis cessit quæ capta triumphis,
Deditaque Odrysiûm bis fractis Nauplia signis;
Hinc & Sarmaticis concussa bipennibus horrens
Taurica, Cimmeriumque nemus, Tanaisque subactus,
Jam veniunt majore tuba celebranda per omnes
Ætates, merita in terris quò fama perennet
Magnanimûm Heroum, primi qui fortibus ausis
Res Othomanidûm conati evertere fundo,
Infamesque Arabi ritus abolere profanos,
Quæ laus, ò LEOPOLDE, tua est: est & tua, Magne
CAROLE, Treicio nomen fatale Tyranno,
At Latio semper felix, & amabile Regno:
Est tua &, EMMANVEL, primis qui magnus ab annis
Magna paras rerum molimina, te quoque possis
Victor ut æternis Divorum ascribere fastis:
Est tua Sarmaticæ, Rex invictissime, gentis,
Cui jam pronus aquis se subiicit omnibus Ister:
Et vestra, ò VENETI Proceres, qui Numine dextro
Jam Byzantinis infertis turribus arma,
Tarpejosque iterum fasces) ipsique nepotes
Egregiis discant majorum insistere cœptis.

Non

Non tamen Atlante in magno, quæ cura magistro,
Cum petit externas fusco sub Vespere gentes,
Dicere prætercam Bætis trans ostia gaulos,
Aut Gaditano mittes de litore in altum,
Non propria sub veste nitens dum Iuppiter Ammon,
Aut geminæ surgunt æquato lumine Chelæ:
Et Tartessiaci præter vada fervida ponti,
In Fortunatas cursu contende citato.
Hinc fugiens mediæ propter confinia Zonæ,
In virides pleno laberis mense Caribas.
Tunc & Lysiadæ aurato de flumine solvant,
Brasiliæ si regna petant, vel divitis oræ
Litora, quà nitidis subtermicat amnis arenis.
At novus occiduo si fors quærendus in Orbe
Sit tibi Iber, ferno cùm cœtu Eudora sororum
Exilit Oceano, & rorantibus emicat astris,
Oram solve citus; nam si tardabis, iniqui
In proram venient commixta grandine nimbi.
At vero Austrinus terra in Chryseide portus
Si quæras, da vela, madent cùm prœla Falerno,
Aut gravis ira Canis dùm faucibus ardet hiulcis;
Nam tunc Eoi flato flant tempore venti,
Occiduam leni crispantes Tethya flabro.
Verùm Rupellæ è portu, portuque Dieppes
Rectores Galli solvant, Aravana petenda
Si fuerint nova regna, mari cùm protinus Io
Assurgit dilecta Iovi, stellisque coruscat.
At si semotæ lustrent Arctoa Canadæ
Regna, coronatis committant puppibus Euros,
Cùm nitidæ pronum se subtrahit Isidis astrum,
Et face Tyndaridæ lustrantur Solis amici.
Nunc age, quæ reditu via sit, quo sydere Cœli,
Dicamus. Medio properat quæ classis ab Isthmo,
Et Mexicano veniunt qui litore gauli,
Quique ingens aurum terra è Chryseide vectant,
Havanæ in portum contendant: hinc ubi cælo
Emicat Alcidæ invisus Iunonius ignis,
Dent placidos classi Zephyros, & fine relicto
Ardentis Zonæ, dulcem mortalibus ægris

Tem-

Temperiem quærant, sulcantes cœca Bahamæ
Cærula, & egelidas certent properare sub Vrsas,
Arctous Mundi tandem quò partibus altus
Iam quadragenis consurgat ab æquore vertex:
Nam sic occidui surgentia flamina Cauri
Intendent vela, & venti vitantur Eoi.
Mox iter arripiant, quà matutina reducit
Assurgens primum nobis Aurora laborem;
Nanque sub exactum retinent de gurgite signum
Azoridas tolli, & tutos rarescere portus;
Vnde iter Europam ter quino absolvitur orbe.
Sed Galli redeant, cùm Pampineus Autumnus
Dat pingues nobis uvas, & mitia poma.
At dextro quicunque novi de litore Mundi
Parthenias quæris terras, sparsasque Barussas
Per mare pacis amans, venientes Solis ab ortu
Accipies quocunque libet sub sydere ventos
Et prono curres pelago, quà semper ab igni
Cingulus incandet medius. Sed cùm micat astrum
Ledæum, aut nimio fervescit Carcinus æstu,
Eoos tunc linque sinus, Zephyroque secundo
Crede graves ebeno, & felici merce carinas.
Eque Noto fugiens, æstus vitabis, & Euros:
Hinc fines ultrà Cancri provectus adibis
Magdalios portus, vel Apollinis alta nivosi
Culmina: velivolis quæ cùm transmiseris alnis,
Ditis Acapulci venies servatus ad oras.
Puppibus hæc super, & Velis, Ventisque canebam,
Et super Oceano, CÆSAR dum magnus ad Istrum
Fulminat Odrysios bello, victorque Tyrannum
Auroræ pulsat, populosque avertit iniquos:
Atque illum submissi Avares, Hunnique rebelles,
Depositisque vagi venerantur Iazyges armis,
Illo Parthenium me tempore patria Siren
Pausilypi ad colles, & Olympia dulcis alebat,
Vraniæ studiis florentem, & Palladis arte:
Alter qui patria lusi piscator in acta:
Tityre, te viticas cecini Crateris ad undas.

FINIS.

INDEX
Nominum difficiliorum.

Gan-

❧